

نقشبندی اولیاء

नक़्शबन्दी औलिया

दांष्ट्र जीवों

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ
وَالْاَبْرَارِ وَخَلِّفْتَهُ الْاَشْرَارَ لَا تُغَيِّرْ

નેસ્ત ખોડે ગમ બરાયે ઓલિયા,

ઓલિયાઓના માટે ન કંઈ ખોડ (ભય) છે અને ન કંઈ ગમ (ચિંતા)

ઈ ચુનીન ફરમુદ હકે જલ્લો અલા,

એ પ્રભાણે અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે.

મા ખલકતુલ જિન્ન વલ હન્સ એ ખવાન;

કુર્આન શાની આયત 'મા ખલકતુલ જિન્ન...' અર્થાત્ 'અમે
ઇન્સાન અને જિન્નાતને પયદા કર્યા છે...' ને ખ્વાનથી પડે.

જુઝ ઈબાદત નેસ્ત મકસૂદ અઝ જહાન.

એમાં અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે કે ઇન્સાન અને જિન્નાતને
દુનિયામાં પયદા કરવાનો હેતુ ઈબાદત સિવાય ખીજે કંઈ નથી.

નકશખંદી ઔલિયા

ગ્રંથ બીજો

‘ફે કમુસિલ કસરા લખાવડાયા નવકુકરુન’
પારો હ, સૂરએ ‘અખરાહ’ નવરાત્રી ૧૩૧

‘તુ તે હિસ્સાઓને બયાન કર, જેથી તેઓ અજર અને વિચારે’

અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા
નકશખંદી અજદિદી

પ્રકાશક :

‘ભમેઆ હિદાયત’ પ્રકાશન અને પ્રસારણ વિભાગ

પો. બો. નં. ૨, જયપુર (રાજસ્થાન) ૩૦૨ ૦૦૧

ફોન : ૬૧૨૪૭ (ઘર), ૪૪૨૭૯ (ભમેઆ), ૬૯૯૩૫ (ઓફિસ)

વ્યવસ્થા અને મુખ્ય વેચાણ કેન્દ્ર :

‘અંબુમને હિદાયત’

C/o ‘સત્કાર કાપક કેન્દ્ર’ (શુલામ મુસ્તકાભાઈ કાપડીઆ)

ઝાંપા બજાર, પોસ્ટ ઓફિસ સામે,

સુરત ૩૬૫ ૦૦૩

પ્રથમ આવૃત્તિ : મત ૧૯૧૧

પૃષ્ઠ સંખ્યા : ૧૬ + ૩૧૨ = ૩૨૮

પ્રકાશન વર્ષ :

રમઝાન શરીફ, હિ. સ. ૧૪૧૧

માર્ચ, ઈ. સ. ૧૯૯૧

મૂલ્ય : રૂ. ૩૫

ટપાલ ખર્ચ : રૂ. ૨-૫૦ + રૂ. ૬ રજિ. ખર્ચ

મુદ્રક :

યોગેન્દ્ર પરીખ

સુરુચિ છાપશાળા

સુરુચિ વસાહત

બારડોલી ૩૯૪ ૬૦૧

અનુક્રમ

૧ આમુખ	
હઝરત મોલાના શાહ મુહમદ અબ્દુર્રહીમ સાહબ (દા. બ.)	૯
૨ આભાર દર્શન : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા	૧૬
૩ અવલોકનો અને અભિપ્રાયો	૧૨
૪ આધાર ગ્રંથો	૧૪
૫ યુઝુર્ગોના હાલાત	
○ હઝરત ખવાળ અબૂઅલી ફારમહી (રહ.)	૧૭
○ હઝરત ખવાળ યૂસુફ હમ્દાની (રહ.)	૨૬
○ હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક મજદવાની (રહ.)	૪૩
○ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ આનિશ રેયઝરી (રહ.)	૮૧
○ હઝરત ખવાળ મેહમુદ અમીનવી (રહ.)	૮૪
○ હઝરત ખવાળ અઝીઝાલ-ઝાહી રામેતલી (રહ.)	૯૧
○ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાબા સમ્માસી (રહ.)	૧૧૯
○ હઝરત ખવાળ શમ્સુદ્દીન અમીર ફુલાલ (રહ.)	૧૨૫
○ હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાનાંદ (રહ.)	૧૬૭
૬ સૂચિઓ	
○ વ્યક્તિઓ	૨૬૪
○ સ્થળો	૩૦૪
○ ઈમારતો	૩૦૬
○ કિતાબો	૩૦૭

ଆମେ ଦିଶାଏ, କଥା

આમુખ

હઝરત મૌલાના

શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાહબ (દા.ખ.)

નકશાળંદી, મુજદ્દિદી, જયપુરી

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ

મુહતરમ અબ્દુલકાદિર શાહીવાલાએ ‘ઔસિયાએ નકશાળંદ’ (‘નકશાળંદી ઔસિયા’)માં અકાબિરીન ઉરફા (મહાન આરિફો)ના હાલાત અને તેમની મુબારક સીરત (પવિત્ર જીવન ચરિત્ર)ના મહત્વના બનાવોને મહેનત, મધ્યમશ્યુ અને કોશિશ કરીને મુજરાતી ભાષામાં પહેલી વખત સંપાદિત કર્યા છે. ઉપરાંત તેમના બાતિની હાલાત અને કમાલાત પણ સંકલિત કર્યા છે જે પ્રશંસા અને તારીફને લાયક છે.

હઝરત મુજદ્દિદ અલ્દૈસાની (રહ.) પછી આપના સિલસિલાની એક શાખા આપના સાહબઝાદા હઝરત ખવાબ મુહમ્મદ માસૂમ (રહ.) અને તેમના સાહબઝાદા હઝરત સૈફુદ્દીન (રહ.)થી આગળ વધી હઝરત મિરઝા મઝહરે બનેબનાં શહીદ (રહ.) તરફ જાય છે. જે શાખાના ઔસિયાએ કિરામ અને જુજુર્ગોના હાલાત સંપાદિત થતાં રહ્યાં છે. હઝરત મિરઝા બનેબનાં શહીદ (રહ.) પછી આપના સિલસિલાના જુજુર્ગો જેમની મજ્બૂતી મુતાબિરીન ઉરફામાં યાય છે તેઓની સીરતે મુબારક (પવિત્ર જીવન ચરિત્રો)ની પણ કેટલીક મહત્વની કિતાબો મળી શકે છે.

પરંતુ હઝરત મુજદ્દિદ અલ્દૈસાની (રહ.) પછી આપના સિલસિલાની જે શાખા આપના સાહબઝાદા હઝરત ખવાબ મુહમ્મદ

સર્પદ ઉર્ફે 'ખાતીનુરુદ્દમત' (૨૬.) અને તેમના સાહજાદા હઝરત ખવાબ અબ્દુલ અહદ (૨૬.)થી આગળ વધી હઝરત સૈયદ ઈમામ-અલી શાહ સાહજ (૨૬.) તરફ ગય છે તે શાખાના મોટાભાગના અકાબિરોના હાલાત કયાં તો ખૂબ ટૂંકાણમાં સંપાદિત થયેલા છે અથવા ઈ. સ. ૧૯૪૭ની રાજકીય બિથલપાયલ તથા દેશના વિભાજન પછી રજવાડાંઓનું વિલીનીકરણ, મુસલમાનો પર અમાનુષી અત્યાચારો અને દમન, તેમના ઇસ્મી મરકઝોની તથાહી અને જરખાદીની સાથે આ ઇસ્મી અને તારીખી કેન્દ્રો અને ખત્રાનાઓને પણ તખાહ અને જરખાહ કરી દેવામાં આવ્યા એના કારણે આપણે આપણું સિલસિલાના આરિફો અને અકાબિરોના સાચાં સંસ્મરણો, હુસ્ને સીત, ઝાહિરી અને બાતિની કમાલાત તથા પાટીઝા હાલાતથી મેહરમ થઈ ગયા. એનું પણ જ્ઞાન નથી કે આ નેકસીરત અકાબિરો અને અહ્વાહના આરિફો વિલાયત આમહ યા વિલાયતે ખાસહના હામિલ છે !

સુન્નતવાહ તો એ જ છે કે હકના જે નક્કી હોઈએલાહીમાં ઈસ્તેકામતની સાથે ઈતિબાએ શરીઅતમાં આપણા ધરાવે છે અને હકીકતે કલ્પ તેમ જ નૂરે કલ્પની નેઅમતથી સરકરાજ થાય છે ત્યારે અહ્વાહ તખાહા આવા તાસિળોને વિલાયતે ખાસથી સરકરાજ હરમાવે છે.

હઝરત મુજદ્દિહ અલ્હેસાની (૨૬.)ની નજહીક ઈન્સાનની જિંદગીનો મહસદ નખીએ કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામની ઈતિબાઅ સિવાય બીજો કોઈ નથી. હુજૂર નખીએ કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામની ઈતિબાઅ વગર અહ્વાહ તખાહાની રજા અને ખૂસનૂહી તેમ જ બાતિની કમાલાત હાસિલ થઈ શકતા નથી.

પર નંબર ૨૫ જે આપે ખવાબ જહાને લખેલો છે તેમાં આપ (૨૬.) હરમાવે છે કે :

‘તમામ કમાલાત હાસિલ થવાનો આધાર નખીએ કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વતસિલમની ઈતિબાઅ પર અને આપ (સલ.)ના

ખુદાએ રાશિદીની ઇતિખાઅ પર છે કારણ કે (તેઓ) હિદાયતના સિતારા અને વિલાયતના આશ્તાળ છે. જેણે તેઓની ચેરવી કરી તેણે હિદાયત મેળવી અને જેણે મુખાસિફત કરી તે ગુમરાહ થયો.' ('ફુરેલાસાની' ભાગ-૧)

એક ખીબા પત્રમાં આપ (રહ.) લખે છે કે :

'હઝરાતે નકશબંદિયાહને તજલીએ દાર્દમી નસીબ થાય છે. એટલે એ છુઝુર્ગવારોની નિરુપત તમામ નિરુપતો કરતાં વધારે શક્તિવાન અને તેઓનો કમાલ તમામ કમાલો કરતાં દિવ્યતર છે. અને જેવી રીતે વિલાયતે મુહમ્મદિયાહ અલયહિસ્સલાતો વસ્સલામ તમામ ચેરમ્મરોની વિલાયત કરતાં વધીને છે તે જ રીતે એ છુઝુર્ગવારોની વિલાયત પણ તમામ ઓલિયાએ કુદુસ સિરુદુમની વિલાયતથી વધીને છે.' ('ફુરેલાસાની')

□

એક ખીબા મકતૂબ(પત્ર)માં લખે છે કે :

'ઓલિયાએ કિરામ રહમતુલ્લાહિ અલયહિમ અજમઈને જે કંઈ મેળવ્યું છે તે નખીએ કરીમ અલયહિસ્સલાતો વસ્સલામની ઇતિખાઅથી જ મેળવ્યું છે. દીન અને દુનિયાની ફલાહ તથા ખેલખુદી (નબત અને ખેલતરી) માત્ર શરીઅતની ઇતિખાઅ પર (આધારિત) છે.'

□

મિર્ઝા બહાઉડ્ડિનમાં (રહ.)ને લખે છે કે :

'બ'ને જહાનની ખેલતરી શરીઅતની ઇતિખાઅ પર આધારિત છે.' ('ફુરેલાસાની' ભાગ-૧, પત્ર-૭૫)

□

ઓલિયાએ કિરામ રહમતુલ્લાહિ અલયહિમ અજમઈનેનો સોથી મોટો કમાલ (ખૂબી) એ છે કે તેઓનું બાકી શરીઅતના આબૂપણેથી શણગારેલું અને સુશોભિત હોય છે તથા તેઓના દિલનો સંબંધ દિલવાળા (પુદા) સાથે જોડાયેલો હોય છે.

હજરત મુજહિદ અલ્લેસાની (રહ.) એ બહાદુરખાને લખેલા પત્રમાં ફરમાવે છે કે :

‘ઝાહિરને રોશન શરીઅત વડે શણગારવું અને બાતિનને હક તઆલાની સાથે રાખવું મોટું કામ છે.’ (‘ફુરૈ લાસાની’ ભાગ-૧, પત્ર-૮૩)

ઔલિયાએ કિરામ રહમતુલ્લાહિ અલ્લેહિમ અજમર્દને પોતાના અહવાલ અને મવાજિદને શરીઅતની ઇતિબાઅ વડે જ હાસિલ કર્યા છે. તેઓ એની પાળ‘દી કરતા હતા કે તેઓનું ‘કાઈ કાઈ’ શરીઅતે મુહમ્મદી અલ્લેહિસ્સલામથી ખિલાફ ન હોય.

પત્ર ૧૮૪માં લખે છે કે :

‘કાલે કયામતમાં જે વાત કામ આવશે તે સાહેબે શરીઅત અલ્લેહિસ્સલાતો વસ્સલામ (હુઝૂર અલ્લેહિવસલ્લમ)ની તાબેદારી છે. એટલે જે અહવાલ, મવાજિદ, હિલુમ, મઆરિફ, ઇશારાત અને રુમૂઝ આ તાબેદારીના અનુસાર હોય તે બેહતર છે, અને નસીખદાર છે, નહિતર ખરાબી અને ઇસ્તિદરાજ સિવાય કંઈ નથી.’ (‘ફુરૈ લાસાની’ ભાગ-૧)

□

વિલાયતની અફઝલિયત અને તેના ફેઝાનની દૃષ્ટિએ તેમ જ તવજજુહ ઇલ્લાહ અને તકવા તથા ‘ફલના બઅદકુમ અલા બઅદ’ અનુસાર અલ્લાહ તઆલાએ કેટલાક ઔલિયાએ કિરામને કેટલાક ઔલિયાએ કિરામ પર ફઝીલત અને યુઝુગી આપી છે. શરીઅતના દૃષ્ટિ જિંદુથી કેટલાકને કેટલાક પર ફઝીલત આપી શકાતી નથી.

આ અકાબિરીન રહમતુલ્લાહિ અલ્લેહિમ અજમર્દને એક ખીબા પર ફઝીલત અને યુઝુગી ફેઝાને વિલાયત અને ફેઝાને નુબુવ્વતના કારણે આપવામાં આવતી રહી છે. જેમ કે હજરત મોહાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયત અલી સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલ્લેહ ફરમાવે છે કે :

‘કેટલાક ઔલિયા અલ્લાહ માત્ર ફેઝાને વિલાયતથી મુશર્ફ

છે અને કેટલાક ફેઝાને નુયુવ્વતથી ફેઝયાળ છે અને કેટલાક નુયુવ્વત અને વિલાયત બંનેના ફેઝાન અને અનવારથી ફેઝયાળ છે. તો એમાંથી જેઓ ફેઝાને નુયુવ્વતથી મુશરફ છે તેઓ તે ઓલિયા અલાહથી અફઝલ અને ખેલતર છે કે જેઓ માત્ર અનવારે વિલાયતથી મુશરફ છે. અને જેઓ અનવારે નુયુવ્વત અને ફેઝાને વિલાયત (બંને)થી હામિલ મુશરફ છે તેઓ વધારે ફઝીલતના હકદાર છે.^૧

હઝરત શાહ સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ આમળ લખે છે કે :

‘શેખ મુઘુદ્દીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ વિલાયતને નુયુવ્વતના કરતાં એ અર્થમાં ખેલતર ભણે છે કે વિલાયતનું રૂખ હકની તરફ છે અને નુયુવ્વતનું રૂખ ખલ્કની તરફ છે. પરંતુ હઝરત ઈમામે રબ્બાની મુજબિદ અફ્દેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહ હરમાવે છે કે હઝરત શેખ મુઘુદ્દીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહની ઉપરોક્ત તલ્કીકાત (સંશોધનો) અને દલીલો શરીઅત અનુસાર આરીફા નજીફ સ્વીકારવા યોગ્ય નથી કારણ કે વિલાયત નુયુવ્વતની શાખા છે અને શાખાને મૂળ પર કોઈ રીતે સરસાઈ આપી શકાતી નથી.’ [‘અલ્લસનુત્તકવીમ’ (૧) પા. ૧૩૫]

એ વધી હરમાવે છે કે :

‘આ વાત મંજીરતાથી વિચારવા જેવી છે કે જે કુખે^૨ હકને પ્રાપ્ત કરીને નખી (અલૈ.) ખલ્કની હિદાયતના માટે ખાલિકના તરફથી (ખલ્કના તરફ પાછા) આવી રહ્યા છે, તે કુખે^૨ હકની તલાશમાં વધી (હજુ) રબની તરફ જઈ રહ્યા છે ! સાહબે નુયુવ્વતને પોતાનો મક્સદ અને કુખે^૨ રબ હાસિલ થયો હોવા જતાં રઝાયે હકના માટે મિલનને છોડીને વિયોગને કબૂલ કરી ખલ્કની તરફ (પાછા) આવી રહ્યા છે. વધી માત્ર મન્નુમ^૩ જેમ ઝિલાલે અરુમા-

- ૧ જેવી રીતે જઝમ વાળા અક્ષરનો સંબંધ તેના આગળના માત્ર એક અક્ષર જેડે જ હોય છે તેવી રીતે વધીનો સંબંધ માત્ર ખાલિક સાથે હોય છે, ખલ્ક સાથેનો સંબંધ તુદી બધ છે એટલે આ ઉપમા આપી છે.

આ સિકાતને અસલે હક બાણીને એ તરફ જઝમ (આકર્ષિત) થઈ રહ્યા છે અને 'ફના'ની તરફ આગળ વધી રહ્યા છે.' ('અહસનુત-તકવીમ')

આ પ્રમાણે ફેજાને વિલાયતને ફેજાને નુબુવ્વતના કરતાં અફઝલ કહી શકાય નહિ.

અંતિમ વાત એ છે કે ઓલિયાએ કિરામ વધારે ભાગે ફેજાને વિલાયતથી મુશરફ થાય છે. અદ્ય સંખ્યામાં તાલિબો એવા હોય છે કે જે ફેજાને વિલાયત અને ફેજાને નુબુવ્વત બંનેથી મુશરફ થાય છે. એવા ફેજાન અને નિસ્વાનના હામિલ છુઝુર્ગ એવા મરત-પાના હોય છે કે જે નુબુવ્વત ખન્ન, ન યને તે એ ખાદ તઆલા તેઓને નુબુવ્વતથી મુશરફ ફરમાવે પુરતો ને ન ગમીન કરીમ અલ્હિસ્સલાતો વસ્સાગમની ગિમ્મત ના પક્ષી કોઈ નખી આવનાર નથી એટલે, મારે એ નુબુવ્વત એ કિરામની પામે કિરમતની ફરે

એ જ વાત હઝ્રત શામી રા.દળ અલ્લેદિરેહમત આ રીતે લખી છે :

'જો કે નુબુવ્વત ખન્ન થઈ ગઈ છે પણ વિલાયત ખન્ન નથી થઈ.' ('અહસનુત-તકવીમ')

મુહતરમ અબ્દુલકાદિરખાઈ ફત્વીરાસાલ્મ 'ઓલિયાએ નકશાઈ' ('નકશાઈ ઓલિયા') શીખકથી અકાબરીને નકશાઈ દિવદ મુઝદિદિયા (રહ.)ના હાલાત અને કમાલાત કમવાર સંપાદિત કરીને 'અજુમને દિદાયત'ની નિગરનીના સાત અંધામાં પ્રગટ કરવાનું આયોજન કર્યું છે. જેની સરપરસ્તીનો સાર કેટલાક સુખિસ અઝીઝોને ફાળે જાય છે. જેઓમાં-

હાજી શેખ શુલામ મુહમ્મદખાઈ,
અઝીઝે મુહતરમ શુલામ મુસ્તાફામિયાં કાપડીઆ,
શેખ ખીર મુહમ્મદખાઈ એડવોકેટ,
જનાબ હાજી મુખ્તાર અહમદ સાદબ એડવોકેટ,
હાજી અબ્દુર્રહમાનખાઈ,

હાજી શેઠ અબ્દુસ્સતારભાઈ ચોકસી,

હાજી અહમ્મદ હમીદભાઈ અ. બાકી (કાપડીઆ) મરહૂમ... વગેરે છે.

તેઓ પૈકી હાજી અબ્દુલ હમીદભાઈ અ. બાકી મરહૂમ તો આ અંજુમનની રહે રવાં હતા જેમનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો છે. અલ્લાહ તઆલા મોસૂફની મગફિરત કરમાવે અને તેમની કબર પર રેહમતોં નાઝિલ કરમાવે. (આમીન)

આ 'અંજુમને હિદાયત'ની જ સહાય અને સરપરસ્તીથી હઝરત શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી સાહબ અલયહિર્રહમતની તમામ ક્રિતાઓ ઉપરાંત ખીજા અકાબિરીની ક્રિતાઓના પણ મુહતરમ અબ્દુલકાદિરભાઈ શાતીવાલાએ ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદો કરીને પ્રગટ કર્યા છે. એમની આ કૌશિશ હરેક રીતે કાબિલે લિહાઝ છે અને પ્રશ્ન સાને પાત્ર છે.

મુહતરમ મોસૂફને ઓલિયા નકશાબંદ (રહ.)ના હાલાત સંપાદિત કરવામાં જે મુશ્કેલીઓ પેશ આવી તેના પર ભારે કુનેહ અને તદ્દલ ના કારણે કાબૂ મેળવ્યો. છેવટે અલ્લાહ તઆલાના મકસદમાં નુસરત (મદદ) અને કામિયાબી (સફળતા) આપી.

અલ્લાહ તઆલા મોસૂફની આ અદમતોને કબૂલ કરમાવે અને અકાબિરીને નકશાબંદિયના ફૈઝાનથી ફૈઝવાળ કરમાવે અને ખરેખર ખુદાને ઈસ્તિફાદલ (લાલ લેવા)નો મોકા અતા કરમાવે. આમીન.

رَبَّنَا أَنْفِقْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

હે અમારા પરવરદિમાર !

અમારા અમલોને કબૂલ કરમાવ !

બેશક તું સાંભળનાર અને અજુનાર છે !

૫, ઝિલકઅદ, ૧૪૧૦

૩૦, મે (પ્રથમવાર), ૧૯૬૦

[મૂળ લઈને ગુજરાતી ભાવાનુવાદ]

ખાદિમે દુઆનો,

મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ મુજદ્દી

આભાર દર્શન

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَحْمِيْدٌ وَتَقْدِيْرٌ سُوْلُ الْكُرْمِ

‘નકશાઈ ઓલિયા’ અર્થ પહેલાની પ્રસ્તાવનામાં આ અર્થ-
માળા લખવાના હેતુએ, એની ફઝીલતો, ગુજરાતમાં નકશાઈ
સિલસિલાના આગમનનો ઇતિહાસ, ગુજરાતી ભાષામાં નકશાઈ
સિલસિલાનું સાહિત્ય વગેરે વિષે વિચરે વાતો લખેલી છે જેનું
અહીં પુનરાવર્તન ન કરતાં માત્ર આભાર દર્શન માટે થોડા શબ્દો
લખવા પૂરતા થશે.

સર્વ પ્રથમ તો હું અસ્લાહ તગ્ગાલાનો ખેલદ શુક ગુઝારું છું
કે તેણે માત્ર પોતાના ફઝીલો કર્યાં, નખીએ કરીય સલ્સલાહુ
અંલહિ વ સલ્લમના સદકા અને તું નથી તમ જ નજીના વસીલા-
થી અને મારા પીરે મુરશિદ મુસ્તફા હેદયે સાહ મુહમ્મદ
અબ્દુરહીમ સાહબ (દા. જ)ની નજરે રમ અને દુઆથી મુજ
ગુનેહગાર, નાકારહને ‘નકશાઈ ઓલિયા’નો આ બીજો અર્થ
વાચકોની ખિદમતમાં રજૂ કરવાનું પરમ સોચ ન અપાણું દુર્લભ.
અસ્લાહ તગ્ગાલા બાકીના અર્થો પણ, પોતાની કુદરત કામિલાથી
એ જ પ્રમાણે પૂર્ણ કરાવે અને તેના માટે તમામ બરકરિયાતો પૂરી
કરમાવે એવી દુઆ કરવા વાચકોથી ગુઝારીશ છે.

જે કુછ હુવા, હુવા કરમસે તેરે,
જે કુછ ભી હોગા, તેરે કરમસે હોગા.

□

ઈન્શાઅલાહ પાંચમા અર્થમાં જેમનો જીવન પરિચય આપવાની
ગણતરી છે તે છુટ્ટો પૈકી નીચે જણાવેલા ત્રણ છુટ્ટો વિષે સુચ
વાચકોમાંથી કોઈ પાસે જે કિતાબો કે અન્ય સાહિત્ય હોય તો
મને બજા કરવા નમ્ર ગુઝારીશ છે. હું તેમનો ખૂબ જ આભારી

થઈશે.

- ૧ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ હનીફ (૨૬.)
હઝરત મુજહિદ અલ્દેસાની (૨૬.)ના પૌત્ર ખવાળ
અ. અલ્દદ (૨૬.)ના ખલીફા
વફાત : ૧ સફર હિ. સ. ૧૧૩૩ દફન સ્થળ : આમિયાન
- ૨ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ અફી પારસા (૨૬.)
હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ હનીફ (૨૬.)ના ખલીફા
વફાત : હિ.સ. ૧૧૪૩ દફન સ્થળ : ઈલકી લાઈફી(અરબસ્તાન)
- ૩ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ મઝહર હડવી હિફે 'અબૂલ મસાહીન'(૨૬.)
હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ અફી પારસા (૨૬.)ના ખલીફા
વફાત : ૬, ઝીલ કઅફ, હિ.સ. ૧૧૨૯ દફન સ્થળ : ગઝા શરીફ

□

ધણા મહાનુભાવો નકશાબંદી સિલસિલાના ખુઝૂરો વિશે જોડો
અભ્યાસ, માહિતી અને સાહિત્ય ધરાવે છે. તેઓનો સહકાર જરૂર
મળશે એવી આશા છે.

દરેક ખુઝૂરના જીવન ચરિત્ર સાથે તેમના મઝારે મુખારકનો
તથા તેમના સાથે સંકળાયેલા સ્થળો, ઈમારતો વગેરેના ફોટોઓની
આટલે પસંદગી આપવાની અગિલાયા પણ અધૂરી રહી છે કારણ
કે એ માટે જરૂરી સાહિત્ય મળ્યું નથી. એ માટે પણ સહકારની
વિનંતી છે.

□

નકશાબંદી તરીકાના ઈમામ હઝરત ખવાળ ગઢાહિદીન
નકશાબંદ (૨૬.) ઉપરાંત ખીલ અનેક ખુઝૂરો સાથે સંકળાયેલાં
સ્થળો કાલમાં સોવિયેત રશિયામાં આવેલાં છે એટલે 'સોવિયેત
રશિયાનાં મુસ્લિમ પ્રદેશો' શીર્ષકથી કેટલીક માહિતી આપવામાં
આવી છે જે વાચકોને ઉપયોગી નીવડશે એવી આશા છે.

વાચકો, દરેક સ્થળનું મોઝાઇક ઐતોહસિક સ્થાન બાણી શકે
તે માટે સોવિયેત રશિયાના મુસ્લિમ પ્રદેશો ઉપરાંત મધ્યપૂર્વના
આરબદેશો, અફઘાનિસ્તાન, પાકિસ્તાન અને ભારતનો એક

સંયુક્ત બહુરંગી નકશો પણ આપવાની આરજૂ હતી પરંતુ એનું
છાપકામ ઓફસેટ પ્રિન્ટિંગથી કરાવવું પડે અને તે માટે હબરોની
સંખ્યામાં નકશાઓ છપાવવા પડે જ્યારે આ મંથની માત્ર ૧૧૧૧
(અગિયારસો અગિયાર) નકસો છપાય છે અને તેને પણ ખપતા
લાંબો સમય લાગે છે !

દરેક ગામના અમૂક ઉત્સાહી લાઈઓ પોતાના ગામમાં 'કેશિશ
કરીને આ મંથમાળામાં રસ ધરાવનાર વાચકોનું' વર્ણન બનાવે તો
માહકોની સંખ્યામાં વધારો થાય અને મંથોની પડતર કિંમત
ઝોછી થાય ઉપરાંત દરેક ગામના બધાં માહકો એક સાથે કિતાબો
મંગાવે તો ટપાલ ખર્ચ વગેરેની બચતના કારણે તેઓને કિતાબો
ધણી સસ્તી પડે અને અંજુમનને પણ સરળતા થાય.

આ મંથમાળાના પ્રકાશન અને પ્રસારણમાં તન, મન, ધનથી,
લેખન અને વચનથી, પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ સહકાર આપનાર સૌનો
હું આભારી છું.

મંથના મનમોહક મુદ્દણ માટે 'સુરુચિ' છાપશાળા, ખારડોલીનો
પણ હું અત્યંત આભારી છું.

وَرَبِّاَقْبَلْ مِنِّي اِنَّاكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

હે અમારા પરવરદિમાર !

અમારા અમલોને કબૂલ કરમાવ !

બેશક તું સંભળનાર અને જાણનાર છે !

૫, રજળ, ૧૪૧૧

નકશબંદી ઓલિયાના આસ્તાનાનો શ્યાન,

૨૨, જાન્યુ. ૧૯૯૧

અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

મોટા ધાંચીવાડ, બક્ષસાડ ૩૯૬ ૦૦૧

‘નકશબંદી ઓલિયા’ ગ્રંથ પહેલા વિશે અવલોકનો અને અભિપ્રાયો

[પાન ૩ ઉપરાંત બીજા કેટલાક અભિપ્રાયો અહીં આપ્યા છે.]

‘નકશબંદી ઓલિયા’ ગ્રંથ પહેલા વાંચવો શરૂ કર્યો. જેમ જેમ વાંચન મંજિલ આપણ વધતી ગઈ, તેમ તેમ વધુ ને વધુ રસ પડવા લાગ્યો પરિણામે એક જ બેઠકમાં વાંચન પૂરું થયું! રસ-ધાળ વિસ્તૃત અને મનહર બન્યો છે.

આજે બ્યારે મુસ્લિમોને પણ ભોતિકવાદે જકડી લીધા છે ત્યારે તો ઓલિયા અસ્લાહના જીવન પ્રસંગોનું વાંચન, ચિંતન, મનન હિદાયતની ગંખના કરનારા માટે એક સુલભ માર્ગ છે. આ ગ્રંથમાં આલેખાયેલી સંક્ષિપ્ત પરંતુ મુદ્દાસર જીવન રેખાઓ માટે તો કયા શબ્દોમાં પ્રશંસા કરવી તે મારા જેવા અજ્ઞાની માટે મુંઝવણનો પ્રશ્ન છે!

ગુજરાતના દરેક શિક્ષિત બાઈને પૂ. બારપૂર્વક વિનંતી કરું છું કે તે પોતાના ટેબલ ઉપર આ ગ્રંથ રાખી અને તેને રોજરોજ ફરી ફરીને વાંચે અને ચિંતન મનન કરે. જનાબ ફાતીવાલા સાહેબની દરેક કૃતિ ગુજરાતી સાહિત્ય અને રસમી સમાજના ઈર્ષમી બળનાની મોંઘેરી મરી પુરવાર થઈ છે. એમની અનુવાદ કરવાની હથોટી ખરેખર પ્રશંસનીય છે. ‘કુ’ માનું ‘શુ’ કે એ અસ્લાહની દેન છે.

—મુહત્તરમ વકીલ દાલેખાન જી. પહાણ સાહેબ (રાધનપુર)
બી.એ., એલએલ.બી. (એડવોકેટ)

(‘હિલાલ’ પાક્ષિક), રાધનપુર ૧૬-૧-૨૧

‘જનાબ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા સાહેબ એલ્, સરજી, અનુ-કરણ પાન વાંચન પીરસતા લેખકોમાં અગ્રસ્થાન ધરાવે છે. તેમણે ઈસ્લામી સમાજ માટે ગુજરાતી ભાષામાં વિવિધ પુસ્તકો દ્વારા ખૂબ જ મહત્વની સેવા બજાવી છે. ‘નકશબંદી ઓલિયા’ (ગ્રંથ)નું

નામ પણ સુંદર અને અંદર પીરસાયેલી જીવન ઝરમરો પણ કિંમતી છે. પ્રસ્તાવનામાં આ વિષય પસંદ કરવાના ૧૪ કારણો આપ્યા છે તે પણ ઉપયોગી છે. નકશખંદો સિલસિલો ગુજરાતમાં ક્યારથી આવ્યો એ વિષે પણ દૃઢી છતાં પૂરતી માહિતી છે. દૃઢસાર એ જ કે કિનાબ ખરીદવા, વાંચવા, અનુસરણ કરવા પાત્ર તો ખરી જ.

—મુહંતરમ જનાબ કારી રશીદ અહમદ અબ્દુલેરી
સાહબ (રાદર)
‘હયાત’ માસિક, સુરત (ડિસેમ્બર ૧૯૯૦)

□

‘જેવી રીતે એક દોવાથી બીજો દોવો પ્રગટે છે તેવી જ રીતે અવલિયાએ કિશમની સાન્નિધ્યમાં બેસવાથી, એમની વાતો સાંભળવાથી મુદો દિલો રોશન થઈ જાય છે અને ગુમરાહ બંદાનો ગ્રંથ માસિકે હકીકી સાથે જોડે છે જાય છે.

અવલિયાએ કિશમની વાતો વાંચીને ઘર બેઠાં લાખ ઉઠાવવા માટે જનાબ અબ્દુલકાદિર હાલીવાલા સાહબે “નકશખંદો ઓલિયા” ગ્રંથખાળા પ્રગટ કરવાનું અતિ ઉપયોગી કામ શરૂ કર્યું છે. એમની સિદ્ધહસ્ત કલમથી સંપાદિત થયેલ આ ગ્રંથ, દરેક મુસ્લિમ પોતાના ઘરમાં અચૂક રાખે અને એનું વારંવાર વાચન કરે એવી નમ્ર સુપ્રારિશ છે.

—મુહંતરમ જનાબ મોલવી ફરીદખેગ ફલાહી સાહબ
‘ઉરમીદ’ સાપ્તાહિક, સુરત (તા. ૨૧-૧૨-૧૯૯૦)

□

‘નકશખંદો ઓલિયા’ના સંપાદન કાર્યમાં આપે ખૂબ જ જહેમત ઉઠાવેલ છે, અને ખૂબ જ સચોટ હકીકતો રજૂ કરેલ છે. એક ઉત્તમ ફોટીના નિર્ભેજ પુસ્તકનો પ્રથમ આવૃત્તિ તૈયાર કરવા બદલ ખૂબ ખૂબ અભિનંદન.

—મુહંતરમ જનાબ કાસિમ અહમદ અબ્દુલ્લાસી સાહબ,
તાંત્રી : ‘રહેમાની કિરન’ જૂનાગઢ

દીની તાલીમ સાથે ટેકિનકલ તાલીમ મારેલું અને ખુ વિદ્યાલય

જામેઆ હિદાયત

રામખંડ રોડ, જયપુર-દિલ્લી નેશનલ હાઇવે નં. ૮,
બ'ધ જેઈટ બહાર, મુ. માનપુર સરવા પોસ્ટ: જયસિમપુર ખેર,
જયપુર (રાજસ્થાન) પીન ૩૦૩૧૧૮

■

પ્રવેશ લાપકાત

હિન્દુ અભ્યાસનું પ્રથમ વર્ષ

આ ફોર્સ પાંચ વર્ષનો છે; અને શ્રેણીઓની સમક્ષ છે. એમાં દાખલ થવા માટે ફોર્સ જાણીતા મદ્રેસામાં તાલીમ મેળવેલી હોવી જોઈએ, દાખલ થતી વખતે હમર જોજામાં જોણી ૧૫ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૭ વર્ષ હોવી જોઈએ. નીચે જણાવેલી કિતાબોની કસોટી લઈને દાખલ કરવામાં આવશે.

- ૧ શિક્ષકમાં 'નૂરુલ હિદાયત'ની કક્ષા સુધી
- ૨ અદખે અરખીમાં 'અલ કિરાતુલ રાશિદલ' ભાગ-૩ સુધી.
- ૩ નહવમાં 'હિદાયતુલ્લહ' સુધી.

હિન્દુ અભ્યાસનું બીજું વર્ષ

એમાં નીચે જણાવેલી કિતાબોની કસોટી લઈને દાખલ કરવામાં આવશે, દાખલ થતી વખતે હમર જોજામાં જોણી ૧૬ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૮ વર્ષ હોવી જોઈએ.

- ૧ શિક્ષકમાં કુદરીની કક્ષા સુધી.
- ૨ અદખે અરખીમાં 'મન્સુરાત'ની કક્ષા સુધી.
- ૩ નહવમાં 'કતરન્નિદા'ની કક્ષા સુધી.
- ૪ અંગ્રેજી દસમા ધોરણની કક્ષા સુધી.

પૂર્વ તૈયારીના અભ્યાસનું પ્રથમ વર્ષ

આ ફોર્સ માધ્યમિક શાળાઓમાંથી આવનારા વિદ્યાર્થીઓને

‘જામેઆ હિદાયત’ના ઉચ્ચ અભ્યાસક્રમમાં દાખલ થવાને લાયક બનાવવા માટે છે. એમાં દાખલ થવા માટે :

- ૧ માધ્યમિક શાળાનું ધો. ૮ પાસ કરેલું હોવું જોઈએ.
- ૨ ધોરણ આઠની કક્ષા સુધીનું ઉર્દૂનું જ્ઞાન હોવું જોઈએ.
- ૩ કુરઆને કરીમ ઓછામાં ઓછું નાઝરા (ઉચ્ચાર શુદ્ધિ સાથે) પઢેલો હોવો જોઈએ.
- ૪ દાખલ થતી વખતે ઉંમર ઓછામાં ઓછી ૧૩ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૫ વર્ષ હોવી જોઈએ.
- ૫ કસોટી લઈને પછી દાખલ કરવામાં આવશે.

હિફ્ઝ અને ફિરાઅત

એમાં દાખલ થવા માટે :

- ૧ કુરઆને કરીમ ઓછામાં ઓછું નાઝરા (ઉચ્ચાર શુદ્ધિ સાથે) પઢેલો હોવો જોઈએ.
- ૨ કસોટી લઈને દાખલ કરવામાં આવશે.
- ૩ દાખલ થતી વખતે ઉંમર ઓછામાં ઓછી આઠ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૬ વર્ષ હોવી જોઈએ.

સૂચના

- ૧ ‘જામેઆ’માં સાત છોકરાઓને જ દાખલ કરવામાં આવે છે.
- ૨ ‘જામેઆ’નું શિક્ષણ-વર્ષ શબ્દાલ માસથી શરૂ થાય છે.
- ૩ ‘જામેઆ’ના છાપેલા ફોર્મમાં અને નક્કી કરેલી તારીખ સુધીમાં કરેલી અરજીઓ જ સ્વીકાય છે.
- ૪ ‘જામેઆ’માં હવે કોમ્પ્યુટરનો ફોર્મ પણ શરૂ થયો છે.
- ૫ સાત વર્ષના છોકરાને પ્રાથમિક વર્ગમાં પ્રવેશ મળે છે.
- ૬ હોસ્ટેલમાં રહેવું અને જમવું દરેક વિદ્યાર્થી માટે ફરજિયાત છે.
- ૭ હોસ્ટેલમાં રહેવા-જમવાનો ખર્ચ દર માસે ભરવો પડશે.

- ૮ ગરીબ વિદ્યાર્થીઓએ માફી મેળવવા માટે અરજી કરવાની રહેશે.
- ૯ દરેક વિદ્યાર્થીએ યુનિફોર્મ પહેરવેા ફરજિયાત છે.
- ૧૦ 'ભમેઆ હિદાયત'નો મૂળ હેતુ દીની તાલીમ તેમ જ ઉદ્ધાર, ફારસી અને અરબી ભાષાઓનું શિક્ષણ આપવાનો છે તથા તે માટેનો જ ટીચર કેસ છે પરંતુ વિદ્યાર્થીઓમાં લઘુતાન અંગિ ન બંધાય તેમ જ શિક્ષણ મેળવ્યા પછી આર્થિક રીતે પગભર થઈ શકે તે માટે ગ્રોસ (પેટા) વિષય તરીકે જ ટેકનીકલ તાલીમ તેમ જ વિજ્ઞાન, ગણિતશાસ્ત્ર, હિંદી, અંગ્રેજી વગેરે વિષયોનું શિક્ષણ મર્યાદિત કક્ષામાં આપવામાં આવે છે.

પ્રવેશ મેળવવાની વિધિ

- ૧ રજાના માસના અંતમાં નીચેના સરનામે રૂપિયા દસ મની-ઓર્ડરથી મોઝલી કાપલ થવા માટેનું અરજી પત્રક અને અભ્યાસક્રમ વગેરેની માહિતી પુસ્તિકા મંગાવેા.
- ૨ અરજી પત્રક સંપૂર્ણ બારીને નક્કી કહેલી તારીખ સુધીમાં પરત મોકલેા.
- ૩ અરજી પત્રક મળ્યા પછી ઈન્ટર્યુ માટે રૂબરૂ જોલાવવામાં આવશે.
- ૪ ઈન્ટર્યુ લીધા પછી, ઈન્ટર્યુ કમિટી પ્રવેશ માટે નિર્ણય લેશે.

પત્ર વ્યવહાર માટે સરનામું

રજિસ્ટ્રાર, 'ભમેઆ હિદાયત'

પો. બો. નં. ૨ જયપુર (રાજસ્થાન) ૩૦૨ ૦૦૧

: હાજરત સાહેબનું ઘરનું સરનામું :

હાજરત મો. શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાહબ, મુજદ્દિલી (દા.બ)

હાલુકાન સ્ટ્રીટ, ખેઝરેકા રાસ્તા, ઈન્દિરા બજાર,

ફુકાન નં. ૮૮ અને ૮૯ વમ્બેની ગલી, જયપુર-૧

ફોન : ૬૨૨૪૭ (ઘર), ૪૪૨૭૯ (ભમેઆ) ૬૯૯૩૫ (ઓફિસ)

આધાર ગ્રંથો

- ૧ 'કુરઆન મજીદ અને ગુજરાતી તરજુમે' (અરબી-ગુજરાતી) ૧૯૭૧
ભાષાંતરકાર : મોલવી અબ્દુર્રહીમ સાદિક સાહબ (રહ.)
પ્રકાશક : સાદિક શુક ડેપો, રાંદેર (સુરત)
- ૨ 'અનવાફસ આરિફીન' (ગુજરાતી સિંચાંતર) ૧૯૮૫
લેખક : સૂફી આબિદમીયાં નકશખાંદી મુજદ્દિદી (રહ.)
પ્રકાશક : ખામમે રહનુદ્દીન, વખ્ત દરવાજા, અમદાવાદ
- ૩ 'અનીસુત્તાલિખીન' (ઉર્દૂ અનુવાદ) (હિ.સ. ૧૩૨૬)
લેખક : સાલિક ગિન મુખારક અથ જુખારી (રહ.)
પ્રકાશક : મસિક રમલુદ્દીન, ખામારે કચ્છારી, લાહોર (પાકિસ્તાન)
- ૪ 'અબ્દાલિચ્ચહ' (ઉર્દૂ અનુવાદ) ૧૯૭૮
લેખક : હઝરત મોલાના વાફા મરખા (રહ.)
અનુવાદક : મુહમ્મદ નઝીર રાખા નોશાહી નકશખાંદી મુજદ્દિદી
પ્રકાશક : ઈસ્લામિક શુક હાઉન્ડેશન, લાહોર (પાકિસ્તાન)
- ૫ 'અહસનુલ્લકવીમ' (ગુજરાતી અનુવાદ) ૧૯૮૦
લેખક : હઝરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયત અલી (રહ.)
અનુવાદક : અબ્દુલકાદિર શતીવાલા
પ્રકાશક : 'ખામેઆ હિદાયત' જયપુર, 'અંજુમને હિદાયત' સુરત
- ૬ 'ઉમ્દતુસ્સુલ્ક' (ઉર્દૂ) ૧૯૭૩
લેખક : હઝરત મોલાના સૈયદ અન્વાર હુસૈન શાહ સાહબ (રહ.)
પ્રકાશક : હદારએ મુજદ્દિદીચ્ચહ, કરાચી (પાકિસ્તાન)
- ૭ 'કરામાતે મુસવિચ્ચહ' (ઉર્દૂ)
લેખક : મોલાના અબ્દુર્રશીદ હાખનવી (રહ.)
પ્રકાશક : હાજી ઈસ્માઈલ મેહતર, સેંટ આંદ્રે (રીયુનિયન)

૮ 'કુદસિય્યહ' (ઉર્દૂ અનુવાદ)

લેખક : હઝરત ખવાબ મુહમ્મદ પારસા નકશાની (રહ.)

અનુવાદક : પીરઝાદા ઇકબાલ અહમદ ફારુકી

પ્રકાશક : 'મકતબા નબવીય્યહ', લાહોર (પાકિસ્તાન)

૯ 'અશમે હિદાયત' (ઉર્દૂ) (હિ. સ. ૧૪૦૩)

લેખક અને પ્રકાશક : હમીદુલ્લાહ સુહરાબી, કરાંચી (પાકિસ્તાન)

૧૦ 'જવાહરે ઉલૂય્યહ' (મૂળ ફારસીનો ઉર્દૂ અનુવાદ)

લેખક : શૈખ રહી અહમદ મુજદદી (રહ.)

(ખલીફાએ હઝરત સૈયદ ગુલામઅલી શાહ સાહબ દહેલ્વી રહ.)

પ્રકાશક : અલ્લાહવાલેહી દોમી દુકાન, લાહોર (પાકિસ્તાન)

૧૧ 'ફરૈલાસાની' ભાગ ૧, ૨, ૩ (ગુજરાતી અનુવાદ) ૧૯૮૮

લેખક : હઝરત મોહાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)

અનુવાદક : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

પ્રકાશક : 'જામેઆ હિદાયત' જયપુર; 'અંજુમતે હિદાયત' સુરત

૧૨ 'નફહાતુલ ઉન્સ' (ફારસીનો ઉર્દૂ અનુવાદ) ૧૯૫૬

લેખક : હઝરત મોહાના અબ્દુર્રહમાન જામી નકશાની (રહ.)

અનુવાદક : મોહાના હાફિઝ સૈયદ અહમદઅલી ચિસ્તી નિઝામી

પ્રકાશક : અલ્લાહવાલેહી દોમી દુકાન, લાહોર (પાકિસ્તાન)

૧૩ 'મકતૂબાતે હિમામે રખ્ખાની મુજદદિ અલ્ફેસાની રહ.' (ઉર્દૂ અનુવાદ)

અનુવાદક : મોહવી કાઝી આસિમુદ્દીન (રહ.)

પ્રકાશક : અલ જન્નતુલ ઇસ્મિઅહ, હૈદરાબાદ (ભારત)

૧૪ 'મશાઈખે નકશાન'હિઅહ' (ઉર્દૂ) ૧૯૭૫

લેખક અને પ્રકાશક : હઝરત મોહાના અબ્દુલમુસ્તાફા આ'જમી સાહબ

૧૫ 'મેઅયારુસ્સુલૂક' (ગુજરાતી અનુવાદ) ૧૯૮૩

લેખક : હઝરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)

અનુવાદક : અબ્દુલ્લાહિર કાતીવાલા

પ્રકાશક : 'જામેઆ હિદાયત', જયપુર; 'અંજુમને હિદાયત' સુરત

૧૬ 'રફીકુસ્સાલિકીન' (ઉર્દૂ અનુવાદ)

પ્રકાશક : મલિક રઝકુદ્દીન, બાજારે કસ્મીરી, લાહોર (પાકિસ્તાન)

૧૭ 'રસાઈ લે નકશબ'દિય્યહ' (ઉર્દૂ અનુવાદ)

અનુવાદક : પીરઝાદા મુહમ્મદ હંકબાલ કારકી

પ્રકાશક : 'મકતબએ નબવીઅહ' લાહોર (પાકિસ્તાન)

૧૮ 'રિસાલએ અઝીઝાન' (ઉર્દૂ અનુવાદ)

લેખક : ખવાબ અઝીઝા અલી રામેતની (રહ.)

અનુવાદક અને પ્રકાશક : નં. ૧૭ પ્રમાણે

૧૯ 'રિસાલએ ઉન્સિયહ' (ઉર્દૂ અનુવાદ)

લેખક : હઝરત મોલાના યાકૂબ ચરખી (રહ.)

અનુવાદક અને પ્રકાશક : નં. ૧૭ પ્રમાણે

૨૦ 'હાલાતે મશાઈએ નકશબ'દિય્યહ મુજદ્દિય્ય રહ. (ઉર્દૂ)

લેખક : હઝરત મો. મુહમ્મદ હસન સાદબ નકરાળાંદી મુજદ્દિ

પ્રકાશક : અલ્લાહવાલેહી કોમી કુટાન, લાહોર (પાકિસ્તાન)

૨૧ 'સોવિયેત સંઘના મુસલમાનો' (૧૯૫૮)

લેખકો : વી. ચેકોમોવ અને એ. જ્યારોવ

પ્રકાશક : સોવિયેટ ડોન્સ્કુસેટ, મુખર્ષ

૨૨ 'ઉમ્મીદ' (અઠવાડિક) સુરત

તા. ૧, ૮, ૧૫ અને ૨૨ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૧ના અંકો

સોવિયેત રશિયાના મુસ્લિમ પ્રદેશો

નકશાળાંદી તરીકાના ઈમામ હેઝરત ખવાજા બહાઉદ્દીન નકશા-
બંદ (રહ.) ઉપરાંત ખીજા અનેક નકશાળાંદી છુતુર્ગોના જન્મ-
સ્થાન, કાર્યસ્થાન અને દફનસ્થાન રશિયામાં આવેલાં છે એટલે
એનો પરિચય વાચકોને ધણો ઉપયોગી નીવડશે. ઈ-શાઆસ્લાહ.

ઉઝબેકિસ્તાન

વિસ્તાર : આશરે ૧,૪૬,૦૨૪ ચોરસ માઈલ છે.

વસ્તી : આશરે એક કરોડ જેમાં ૮૦ ટકા મુસ્લિમો છે.

પેદાશ : રશિયાના રૂના કુલ ઉત્પાદનના ૬૦ ટકા પેદાશ ઉઝ-
બેકિસ્તાનમાં થાય છે.

ઈસ્લામનું આગમન

ઉમેયા ખલીફા અબ્દુલ મલિક ઈબ્ને વાનના સમયમાં ઈ. સ.
૭૦૬ માં ખવાતનામ મુસ્લિમ વિજેતા કુતેબા ઈબ્ને મુસ્લિમ
બાહલીએ આ પ્રદેશ જીતીને ઈસ્લામી શાસનની સ્થાપના કરી
અને સરકારી ભાષા તરીકે અરબીને લખાવ કરી.

મુખ્ય શહેરો

૧ તારકંદ : ઉઝબેકિસ્તાનનું પાટનગર છે.

૨ સમરકંદ : પ્રાચીન સમરકંદની આફ્રોસિયાળા ટેકરીના દક્ષિણ
ઢોળાવ પર ડેટલાક મકબરાઓ આવેલા છે. એ બધા શાહ-
ઝાદના સામાન્ય નામથી ઓળખાય છે. આ મધ્ય એશિયાના
મુસ્લિમોનું સૌથી સુંદર અને પવિત્ર પામ મથાબ છે. એના
વિષે એવી લેગેન્ડો કહિત છે કે ઈ.સ. ૬૭૭ માં અહીં કુચૂર
સલ્તનતથી અલૈહિ વ સલ્તનતના પિતરાઈ કાસિમ ઈબ્ને
અબ્બાસ (રહ.) ને દફન કરવામાં આવ્યા હતા. તેઓ
શાહ-ઝાદ એટલે કે 'જીવંત સુલતાન' કહેવાતા હતા.

૩ **કુખારા શરીફ** : ઉઝબેકિસ્તાનનું પ્રખ્યાત શહેર છે અને ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળી બજારોનું કેન્દ્ર છે. ઇમામે તરીકા હઝરત ખવાબ બહાઉદ્દીન નકશતુલ (રહ.)નું પવિત્ર જન્મ સ્થાન, કાર્યસ્થાન અને દફનસ્થાન છે.

૪ **એવા** : ઘેટાં બકરાંના ઉછેર અને જીન માટે પ્રખ્યાત છે.

૫ **બીજાં સ્થળો** : કરધાના, કાશકા દરિયા, સોરખાન, ખાકંદ, ઓઆઝાગ વગેરે ઉઝબેકિસ્તાનનાં બહુતાં સ્થળો છે.

તાજિકિસ્તાન

સરહદ : એની સરહદ અફઘાનિસ્તાનને અડે છે અને કેટલોક ભાગ અફઘાનિસ્તાનમાં પણ છે. રશિયા અને અફઘાનિસ્તાનમાં રહેતા, તાજિક ભાષા બોલતા લોકોને આમુક નદી જુદા પાડે છે.

વસ્તી : એની કુલ વસ્તી ૧૦ લાખ છે જેમાં ૯૮ ટકા મુસ્લિમો છે.

ઈસ્લામનું આગમન : ઇસ્વીસનના આઠમા સદીમાં તાજિકિસ્તાનની સમગ્ર વસ્તીએ ઇસ્લામ સ્વીકાર્યો હતો. ત્યારે અફઘાનિસ્તાનમાં પણ હજુ ઇસ્લામ પહોંચ્યો ન હતો.

મુખ્ય શહેરો

૧ **દોશગમ્બા** : એ તાજિકિસ્તાનનું પાટનગર છે. એનું રશિયન નામ 'સ્તાલીનાબાદ' છે. હઝરત ખવાબ પાકુબ ચરખી (રહ.) નો મઝાર દોશગમ્બામાં છે. હઝરત ખવાબ યુસુફ હમ્દાની (રહ.) નો મઝારે મુગારક પણ તાજિકિસ્તાનમાં છે.

૨ **બીજાં શહેરો** : લેનીનાબાદ અને ખોરજ પણ તાજિકિસ્તાનનાં મોટાં શહેરો છે.

તુર્કમાનિયા

વિસ્તાર : એનો વિસ્તાર ૧,૭૧,૨૬૯ ચો.કીમી છે.

વસ્તી : એની વસ્તી ૨૫ લાખ છે જેમાં ૯૦ ટકા મુસ્લિમો છે.

ઈસ્લામનું આગમન : ઈસ્વીસનના આઠમા સૈકામાં વુર્ક-
માનિયાના લોકોએ ઈસ્લામનો સ્વીકાર કર્યો હતો.

મુખ્ય શહેરો :

૧ ઈશ્લાબાદ : એ વુર્કમાનિયાનું પાટનગર છે.

૨ મવ' : એનું વર્તમાન નામ 'મારી' છે. એ મુસ્લિમ સંસ્કૃતિ-
નું કેન્દ્ર રહ્યું છે. હઝરત છુરિફ ઈબ્ને હસ્સાબ (રદિ) અહીં
આવ્યા હતા.

અહીં ઈ. સ. ૮૬૯ માં બંધાયેલી 'હઝદાની મસ્જિદ'
એક ઐતિહાસિક યાદગાર છે. એનું નામ મહાન નકશાબંદી
છુમુમ હઝરત ખવાબ યુસુફ હઝદાની (રહ.)ના નામ ઉપરથી
પડ્યું છે.

મવ' શહેરની પડોશમાં હઝરત ખવાબ યુસુફ હઝદાની
(રહ.)ના અનુયાયી મુલ્કતાન સાંગકની ઠગર છે. એ ૧૨ માં
સૈકામાં બાંધવામાં આવી હતી. એનું સ્થાપત્ય અતિ સુંદર છે

૩ બીજાં શહેરો : ગિયાન્ને અને પોલરેક પણ વુર્કમાનિયાના
પ્રખ્યાત શહેરો છે.

કિરગિઝિયા

વિસ્તાર : એનો વિસ્તાર ૭૫૯૪૨ ચોરસ માઈલ છે.

વસ્તી : એની વસ્તી ૩૦ લાખ છે જેમાં ૯૨ ટકા મુસ્લિમો છે.

ઈસ્લામનું આગમન : ઈસ્લામનું પ્રસારણ અહીં ૧૮ માં સૈકામાં
થયું હતું.

મુખ્ય શહેર : 'કરમન્દ' શહેર એનું પાટનગર છે.

કઝાકિસ્તાન

વિસ્તાર : એનો વિસ્તાર ૧૦,૫૬,૩૭૭ ચો. માઈલ કરતાં
વધારે છે.

વસ્તી : એની વસ્તી એક કરોડ છે. જેમાં ૭૦ ટકા મુસ્લિમો છે.

ઈસ્લામનું આગમન : ઈ. સ. ના આઠમા સૈકામાં આ પ્રદેશ ઈસ્લામના પ્રકાશથી ઝળહળી ઊઠ્યો.

આઝર બેળન

હદ, વિસ્તાર અને વસ્તી :

આઝર બેળન રશિયા અને ઈરાનમાં આવેલું છે. રશિયન ઉત્તર આઝર બેળનનો વિસ્તાર ૯૦,૦૦૦ ચો. માઈલ છે એની વસ્તી ૫૦ લાખ છે જેમાં ૮૦ ટકા મુસ્લિમો છે. એની પશ્ચિમે આર્મેનિયા તુર્કી અને ઈરાન આવેલાં છે જેથી ઈરાન માર્ગે મુસ્લિમ જગત સાથે સીધે સીધું જોડાયેલું છે. આ તેલ સમૃદ્ધ પ્રજાસત્તાક છે. સોવિયેત રશિયાનો સ્થાનિક વપરાશનો બધો તેલ પુરવઠો અહીંથી જાય છે.

ઈસ્લામનું આગમન :

બીજા ખલીફા ઉઝરત ઉગર (રહિ.) ના જમાનામાં બકર બિન અબ્દુલ્લાહ (રહિ.) ના સેનાપતિ પદ દેવા ઈસ્લામી લશ્કરે અહીં આબુનું હતું. ઇ. સ. ૧૧૩ માં ઉઝેયા ખલીફાએના સમયમાં, ખલીફા હાશિમ બિન અબ્દુલ મલિકના સત્તાકાળ દરમિયાન આઝર બેળન રીતસર ઈસ્લામી જગતમાં દાખલ થયું.

કેકઝ (કેકેશિયા)

હદ અને વિસ્તાર : દક્ષિણ કેકઝ આઝર બેળનમાં છે જ્યારે ઉત્તર તરફનો ભાગ દાઘેસ્તાન અને અરઝરને બનેલો છે. એનો વિસ્તાર ૧૬૬૧૭૭ ચો. માઈલ છે.

વસ્તી : એની વસ્તી ૧ કરોડ ૨૫ લાખ છે.

બાકુ શહેર : અહીં ટ્રાન્સ કેકેશિયા માટેની મુસ્લિમ ધાર્મિક સમિતિની કચેરી આવેલી છે.

બુર્ઝનાકસ શહેર : અહીં ઉત્તર કેકેસઝ અને દાઘેસ્તાન માટેની મુસ્લિમ ધાર્મિક સમિતિની કચેરી આવેલી છે.

[illegible]

16.4 16.5

④ 1912 1913 1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 272

ገጽ ፩ ለገጽ ፩

*159 1529 15012

[illegible]

‘ह’ मन्त्रम् .

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

1164 JF

‘ଉ ନିକ ନିକ ପ୍ରାଣିମ ଗୋପାଳନାଥ
ହେ ପ୍ରଭୁ ପାଣିମ ଗୋପାଳନାଥ । ଗୋପାଳନାଥ ପ୍ରାଣିମ ଗୋପାଳନାଥ

ከግብርና ድረ ግብርና

[illegible]

આટલું સુધારી લો

પાનું	હાટી	ખોટું	ખરું
1	૨૧	કુચ્છનો	કુચ્છનો
3	૧	૫૨.૦	૨.૫૦
3	૩	અલહિ	અલેહિ
3	ઉલ્લી	૫૬. ૧૨	૫૬. ૩
7	૫	૫૬. ૧૨	૫૬. ૩
7	૬	૫૬. ૧૪	૫૬. ૮
૧૮	૧૯	ખુરાસાનના	ખુરાસાનના
૬૫	૩	નાદિ ૬	નાદિ ૬
૧૦૭	૬	અબ્દુર-રહીમ	અબ્દુર-હીમ
૧૧૩	૭	મકસુદ	મકસુદ
૧૩૭	૧૧	તઓ	તઓ
૧૩૭	૧૮	ત	ત
૧૩૯	૨૧	તખૂર	તખૂર
૧૪૭	૧૮	પિસ્તાન	પિસ્તાન
૧૬૦	૧૭	શખ	શખ
૧૬૦	૨૪	ખાતિની	ખાતિની
૧૯૫	૧૩	ખેલી	ખેલી
૨ ૩	૧૭	તસ્લુર	તસ્લુર
૨૨૩	૨૧	ઈસ્તિલામ	ઈસ્તિલામ
૨૫૬	૯	અને	અને
૩૦૩	૨	(બાદશાહ)	(બાદશાહ)

હઝરત ખવાજા અબૂ અલી ફારમદી તૂસી

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

□

ઝિન્દા રખ ઔર માર તું
અપની મુહબ્બતમેં મુઝે,
બૂ અલીયે નામદારે
પેશવાકે વાસ્તે. (રહ.)

□

પારદર્શિતા

હમઝહ નામના એક શખ્સ પોતાના ઘરે હાંડીમાં ગોસ્ત પકાવતા હતા. તેઓ જરા આધા-પાછા થયા એટલામાં હાંડી ફૂટી ગઈ અને હાંડીમાંથી ગોસ્તની બોટીઓ વેરણુછેરણુ થઈ ગઈ. તરત જ ત્યાં એક ફૂતરો આવી ચઢ્યો અને એ બોટીઓને ઉપાડી ગયો.

તે પછી હમઝહ પોતાના પીરની ખાનકાહે ગયા અને આપની ખિદમતમાં હાજર થયા. હમઝહને જોતાં જ આપના પીરે ફરમાવ્યું :

‘હમઝહ ! જે પોતાના પીરનું કલું માનતો નથી તેની હાંડી એમ જ ફૂટી જાય છે અને બોટીઓને ફૂતરો આમ જ ઉપાડી જાય છે !’

પોતાના પીરનો હરફ જોઈને હમઝહ સ્તબ્ધ થઈ ગયાં કારણ કે હાંડી ફૂટ્યાની વાત એમના સિવાય બીજું કોઈ જાણતું ન હતું.^૧

હમઝહના એ પારદર્શી પીર હતા નકશગંદા શિલસિલાના મહાન યુગ્મગે હઝરત અબૂ અલી કારગદા (૨૬.) !

જન્મ

આપનો પ્રચારક જન્મ હિજરી સન ૪૩૨માં થયો.^૨ આપનું મૂળ નામ કઝલ બિન મુહમ્મદ હતું અને લકઝ અબૂ અલી હતો. આપ ખુરાસાના ફરુસ્તુખૂખ હતા. આપ નસની પાસે આવેલા કારગદ નામના ગામના રહેવાશી હોવાથી કારગદા કહેવાયા.

મહાન યુગ્મગોથી મુદ્દમ અને ફેઝ મેળવ્યો

વાઅઝ અને નસીહતમાં આપ ઉસ્તાદ અબૂલ કાસિમ હશીરીના શાગિદ હતા. પ્રાથમિક અવસ્થામાં આતિની ફેઝ પશુ આપથી મેળવ્યો હતો.

તસવ્વુફમાં આપ હઝરત અબૂલ કાસિમ કુર્બાની (૨૬.)થી ખેમત હતા અને આપથી જિલાફત પશુ મેળવી હતી પરંતુ

- ૧ મરાઈએ નકશખ-દિયદ : પા. ૨૭ [કલાલો : ‘તઝકિરએ મહમૂદ’]
- ૨ ‘જવાહરે ઉલૂયદ’ : પા. ૪૬

પારદર્શિતા

હમઝહ નામના એક શખ્સ પોતાના ઘરે હાંડીમાં ગોસ્ત પકાવતા હતા. તેઓ જરા આઘા-પાછા થયા એટલામાં હાંડી ફૂટી ગઈ અને હાંડીમાંથી ગોસ્તની બોટીઓ વેરણુછેરણુ ઘઈ ગઈ. તરત જ ત્યાં એક ફૂતરો આવી ચઢ્યો અને એ બોટીઓને ઉપાડી ગયો.

તે પછી હમઝહ પોતાના પીરની ખ્યાનકાહે મયા અને આપની ખિદમતમાં હાજર થયા. હમઝહને જોતાં જ આપના પીરે ફરમાવ્યું :

‘હમઝહ! જે પોતાના પીરનું કહું માનતો નથી તેની હાંડી એમ જ ફૂટી જાય છે અને બોટીઓને ફૂતરો આમ જ ઉપાડી જાય છે !’

પોતાના પીરનો કશો જોઈને હમઝહ સ્વખ્ષ થઈ મયાં કારણ કે હાંડી ફૂટ્યાની વાત એમના સિવાય બીજું કોઈ નજરમાં ન હતું.^૧

હમઝહના એ પારદર્શી પીર હતા નકશાગંદા સિલસિલાના મહાન બુઝુર્ગ હજરત અખૂ અલી ફારમદી (૨૬.) !

જન્મ

આપનો મુગારક જન્મ હિજરી સન ૪૩૮માં થયો.^૨ આપનું મૂળ નામ ફઝલ બિન મુહમ્મદ હતું અને લકબ અખૂ અલી હતો. આપ પુરાસાના શેખુસ્તુશૂખ હતા. આપ તુસની પાસે આવેલા ફારમદ નામના ગ્રામના રહેવાશી હોવાથી ફારમદી કહેવાયા.

મહાન બુઝુર્ગોથી ઈલમ અને ફૈઝ મેળવ્યો

વાઝઝ અને નસીહતમાં આપ ઇસ્તાદ અખૂલ કાસિમ કશીરીના શાગિર્દ હતા. પ્રાથમિક અવસ્થામાં ખાતિની ફૈઝ પણ આપથી મેળવ્યો હતો.

તસવ્વુફમાં આપ હજરત અખૂલ કાસિમ ફુર્ગાની (૨૬.)થી બેઅત હતા અને આપથી ખિલાફત પણ મેળવી હતી પરંતુ

● ૧ મઝાઈએ નકશાગંદિયહ : પા. ૨૭ [હવાલો : ‘તત્તકિરએ મદમૂદ’]

૨ ‘જવાહરે હલ્લૂયહ’ : પા. ૪૬

આપે બતોરે હિવેસીયત હઝરત અબૂલ હસન ખિરકાની (૨૭.) થી ફેઝ હાસિલ કર્યો હતો એટલે શબ્દોમાં હઝરત અબૂલ કાસિમ કુર્ગાની (૨૭.)નું નામ આવતું નથી.

હિપરાંત હઝરત અબૂ સઈદ અબૂલ ખૈર (૨૭.)ની સુહબત પણ આપે મેળવી હતી. એ તમામ જુજુર્ગો કેટલી કમ્ય કક્ષાના હતા એની એક આછી ઝલક મેળવી લઈએ.

શૈખ અબૂલ કાસિમ કશીરી (૨૭.)

આપનું નામ અબ્દુલ કરીમ બિન હવાઝન કશીરી છે. આપ તકસીરના પ્રખર જ્ઞાતા અને અનેક વિખ્યાત કિતાબોના કર્તા છે. આપ મશહૂર જુજુર્ગ અબૂ અલી દક્કાકના મુરીદ છે. આપ અબૂ અલી ફારમદી (૨૭.)ના ઉસ્તાદ છે. મહાન જુજુર્ગ હઝરત દાતામંજ ગખ્શ લાહોરી (૨૭.) પોતાની ખૂબ જ વિખ્યાત કિતાબ 'કરકુલ મહજૂબ'માં ફરમાવે છે :

'ઈમામ કશીરીને મેં એમની પ્રાથમિક હાલત વિશે પૂછ્યું.

આપે ફરમાવ્યું કે :

'એક વેળા ધરની ગારીના (ગચ્છતર) મારે પરચરની જરૂરત પડી. હું ને પરચરને પકડના તે હીરો ગળી ગતો! ફરી પાછો તેને ફેંકી દેતો!'

'આપની નિગાહમાં પરચર કરતા પણ હીરો તુરબ હતો.'

શૈખ અબૂલ કાસિમ કુર્ગાની (૨૭.)

આપનું નામ અલી હતું. આપની નિસ્સાત ત્રણ વાસ્તાથી હઝરત શૈખ જુનેદ બગદાદી (૨૭.) સુધી પહોંચે છે. આપે હઝરત અબૂલ હસન ખિરકાની (૨૭.) થી પણ ફેઝ હાસિલ કર્યો હતો.

હઝરત દાતામંજ ગખ્શ (૨૭.) 'કરકુલ મહજૂબ'માં ફરમાવે છે :

'એક વખતે મારી આગળ એક મુશ્કેલ સમસ્યા ઉપસ્થિત થઈ. એનો ઉકેલ જડતો ન હતો. હું શૈખ અબૂલ કાસિમ કુર્ગાની

(૨૬.)ની પાસે ગયો. તેઓ મસ્જિદમાં એકલા બેઠા હતા. જ્યારે હું ત્યાં પહોંચ્યો તો તેઓ મારી સમસ્યા વિશે ધાંધલાને હિદ્દેશાને વાત કરતા હતા. મેં વચ્ચે પૂછ્યું જ મારી સમસ્યાનો જવાબ મેળવી લીધો !^૧

શૈખ અબ્જ સઈદ અબ્જૂલ ખૈર (૨૬.)

આપણું નામ ફઝલુલ્લાહ બિન અબ્જૂલ ખૈર છે. આપના ફેટલાહ પ્રસંગે હઝરત અબ્જૂલ હસન ખિક્મીની (૨૬.)ના હાલાતમાં આવી ગયા છે.

હઝરત હાતામ જ બખ્શ (૨૬.) ‘હસ્કુલ મહબૂબ’માં ફરમાવે છે :

એક દિવસે શૈખ અબ્જ સઈદ અને શૈખ અબ્જૂલ હાસિમ બંને તૃસમાં એક ખાટલા ઉપર સાથે બેઠા હતા. દુરવેશની એક જમાઅત એમની સામે બિઝી હતી. એક દુરવેશના દિલમાં વિચાર આવ્યો કે આ બંને છુત્તુગોનો મત ખો સું હશે ?

શૈખ અબ્જ સઈદ (૨૬.)એ પેલા દુરવેશની તરફ ધ્યાન આપીને ફરમાવ્યું :

‘જો રાખસ બે બાદશાહોને એક જ સમયે, એક જ જગાએ, એક જ તખ્ત ઉપર બેઠેલા જોવાની ઈચ્છા રાખતો હોય તે જોઈ લે !’

પેલા દુરવેશે આ શબ્દો સાંભળ્યા. તેણે બંને છુત્તુગોની તરફ ધ્યાનથી જોયું. હક તઆલાએ તેની આંખો આગળથી પરદા હટાવી દીધાં. બંને છુત્તુગોની છુત્તુર્મો તેણે જોઈ લીધી.

પછી તે દુરવેશના દિલમાં વિચાર આવ્યો કે આજે આખી દુનિયામાં એમના કરતાં કોણી કક્ષાના ખીબા કોઈ ખુદાના બંદા હશે કે કેમ ?

‘શૈખ અબ્જ સઈદ (૨૬.) ફરી પાછા તે દુરવેશની તરફ ધ્યાનિત થયા અને ફરમાવ્યું :

‘આ નાની સરખી દુનિયામાંથી અબૂ સઈદ અને અબૂલ કાસિમ જેવા તો દરરોજ સિતોર હળાર જાય છે અને સિતોર હળાર આવે છે!’

■

‘અહસનુતકવીમ’માં હઝરત મોહાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયત અલી (૨૬૫) ફરમાવે છે કે :

‘હઝરત અબૂસઈદ અબૂલખૈર રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ઓલિયાએ મુનકદ્દેમીનમાંથી છે. તેમની પાસે એક શખ્સ આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે,

‘હઝરત ! મેં આજે એક શખ્સને પાગી પર ચાલતા જોયો !’

હઝરતે ફરમાન્યું :

‘એ કંઈ કમાલ નથી ! પાગી પર તો દેડકાં અને ગણપલાં પણ તરે છે. ઈન્સાન અશ્વદૂલ નાનુકાત-સકાત સહિમા એક છે. તેનામાં જો દેડકા અને ગણપલાં જાડી સાકલ પેદા થઈ ગઈ તો એમાં શું કમાલ છે ?!’

પેલા શખ્સે કહ્યું :

‘હઝરત ! મેં તેને ગવામાં ઝડપા જોયો !’

હઝરતે ફરમાન્યું :

‘એ પણ કંઈ કમાલ નથી. હવામાં તો ચીવ, કાગડા, માખી અને મચ્છર પણ ઝીડે છે ! જો અલ્લાહના અલીફા (ઈન્સાન)માં જનપરોની સિફત આવી ગઈ તો એમાં શી કમાલની વાત છે ?!’

પેલા શખ્સે કહ્યું :

‘હઝરત ! મેં તેને એક ફણમાં કપાંથી કપાં સુધી પહોંચી જતો જોયો !’

હઝરતે ફરમાન્યું :

‘એ પણ કંઈ કમાલ નથી. અલ્લાહની જેના પર શાનત છે

તે શેતાન પણ ક્ષણ માત્રમાં પૂર્વમાંથી પશ્ચિમમાં પહોંચી શકે છે. ઈન્સાનને તો અલ્લાહે સકળ સૃષ્ટિમાં એક બનાવ્યો છે અને એને

“કરમના બની આદમ”

તો લક્ષ્ય અર્પણ કર્યો છે એટલે તેનામાં જો શેતાન જેવી સિદ્ધિ આવી મઠે તો એમાં શી કમાલની વાત છે ?!

પેલા શખ્સે લાચાર થઈને પૂછ્યું :

‘હઝરત ! હવે આપ જ બતાવો કે ઈન્સાનમાં કમાલની વાત કઈ છે ?!’

હઝરતે કરમાવ્યું :

‘પત્ની-બાળકો હોય’, હલાલ રોઝી કમાઈને પરિવારનું પેટ ભરવું, અકબતાથી સુન્નતની ઈતેબાઅ અને પાલન કરવું, ખુદાને કદાપિ ન બૂલવું તથા લેણ-દેણ, વેપાર વજેરે (કાર્યો કરતી વખતે પણ) ખુદાના ઝિક્રથી ગાદિલ ન થવું એ કમાલની વાતો છે !!!’

□

ખાંધ અને કાતર

હઝરત શેખ અબૂ અલી હારમદી (રહ.) પોતાની યુવાનીના પ્રાથમિક કાળ વિશે પોતે જ ફરમાવે છે કે :

‘યુવાનીના પ્રાથમિક કાળમાં હું ઈસ્મે અદિર પદવા માટે નીશાપૂર ગયો હતો. ત્યાં મેં સાંભળ્યું કે શેખ અબૂ સઈદ અબૂલ ખૈર (રહ.) (પોતાના વતન) “મુહીનહ”થી નીશાપુર આવ્યા છે. અને વાઅજ ફરમાવે છે. હું તેમની ઝિયારત માટે ગયો. તેમની સૂરત જોઈને મને તેમની જોડે ઈસ્ક જવો થઈ ગયો. તેમની મુહબ્બત મારા દિલ પર ગાલિબ થઈ ગઈ.

‘એક દિવસે બેર બેઠેલો હતો. એકાએક મારા દિલમાં શેખ અબૂ સઈદ (રહ.)ની ઝિયારતની તીન હંચા પેદા થઈ ગઈ. એ સમય હઝરત શેખના બહાર નીકળવાનો ન હતો. મેં મનમાં ઈરાદો

● ૧ ‘અહસનુત્તકીમ’ (મુજસલી) પા. ૪૬

કર્ચો કે અત્યારે ન જાણ પરંતુ ધીરજ ધરી શક્યો નહિ. જીડીને બહાર નીકળ્યો.

જ્યારે ચાર રસ્તા પર પહોંચ્યો તો મેં શેખ (૨૬.)ને પોતાના મુરીદો સંગાથે જતા જોયા. હું પણ તેઓની પાછળ પાછળ ચાલવા માંડ્યો. જ્યારે તેઓ એક જગ્યાએ પહોંચીને થોભ્યા તો હું પણ એક ખૂણામાં એવી રીતે જઈને બેસી ગયો કે શેખ (૨૬.)ની નજર મારા પર ન પડે.

‘ત્યાં સિમાઅ શર થઈ ગયો.’ ઉઝરત શેખ (૨૬.)ને બારે વજદ થેદા થયો. વજદ (મસ્તી)ની હાલતમાં તેમણે પોતાના કપડાં ફાડી નાંખ્યા, જ્યારે સિમાઅથી કાચિ થયા (અને વજદની હાલત દૂર થઈ) ત્યારે પોતાનાં કપડાં ગઈલા અને તેમાંથી એક આસ્તીન (ળાંચ) કાપીને અલગ કરી પછી સાદ આપ્યો :

‘અબૂ અલી તૂસી ક્યાં છો ?’

‘મેં પોતાના મનમાં વિચાર્યું કે તેઓ તો ગને જાણતા પણ નથી અને મને જોઈ શકતા પણ નથી અબૂ અલી નામનો એમનો કોઈ મુરીદ હશે જેને તેઓ બોલાવે છે. અટલે હું ચૂપ રહ્યો. કંઈ જવાબ ન આપ્યો.

શેખ (૨૬.)એ બીજી વાર સાદ આપ્યો. પરંતુ મેં જવાબ ન આપ્યો. ફરી ત્રીજી વખત સાદ આપ્યો ત્યારે કોઈએ મને કહ્યું કે તેઓ તમને જ બોલાવે છે.

હું જીડીને તેમની પાસે ગયો. શેખ (૨૬.)એ કાતર અને આસ્તીન (ળાંચ) મને આપ્યા અને ફરમાવ્યું :

‘જાઓ ! આને સારી રીતે ઢિંકાડતથી રાખજો ! તમે મારા, માટે આ આસ્તીન અને કાતર સમાન છો.’

‘મતલબ કે જે સંબંધ આસ્તીન અને કાતર વચ્ચે છે તે જ તારામાં અને મારામાં છે.’

- ૧ સિમાઅ : એની વિરૂદ્ધ સમગ્રની ‘મેઅયારુસ્સુલક’માં પા. ૨૧૧ પર આવેલી છે.

‘હું’ એ કપડું અને કાતર લઈને અદબપૂર્વક પાછો આવ્યો. અને ખૂબ જ હિંદુસ્તાની રાખ્યા. વળી મને એમની ખિદમતમાં ઘણો ફાયદો અને હાલ વારિદ થયા.’

ઈમામ અખૂલ કાસિમ કશીરીની સેવામાં

‘જ્યારે હજરત શેખ અખૂ સઈદ અખૂલ ખૈર (૨૬.) નિશાપુરથી આવ્યા ત્યાં ત્યારે હું મારા ઉસ્તાદ ઈમામ અખૂલ કાસિમ કશીરી (૨૬.)ની પાસે ગયો. અને જે કંઈ મારા પર અહવાલ અને વારિદાત વિત્યા હતા તે જવાબ કર્યા.

તેમણે ફરમાવ્યું :

‘હે ફરજંદ! હમણાં (જાહેરી) ઈદમ પડે!’

‘એટલે હું ઈદમ પડતો રહ્યો પરંતુ દરરોજ રોશની વધતી જતી હતી. તથા વરસ સુધી હું ઈદમ હાસિલ કરવામાં મશગૂલ રહ્યો. એક દિવસે ખડિયામાંથી કલમ કાઢી તો સફેદ નીકળી. મેં ઈમામ અખૂલ કાસિમ (૨૬.)ને આ ઘટના જવાબ કરી.

તેમણે ફરમાવ્યું :

‘હવે ઈદમે તારાથી મુખ ફેરવી લીધું છે. તું પણ હવે એનાથી મુખ ફેરવી લે!’

અહ્મદવાખાની સેવાના મેવા

હું મદ્રેસામાંથી ખાનકાદમાં ગયો, અને ઉસ્તાદ ઈમામ અખૂલ કાસિમ (૨૬.)ની ખિદમતમાં મશગૂલ થયો. એક દિવસે ઉસ્તાદ ઈમામ એકલા ગુસલખાનામાં ગયા. મેં કેટલીક ડોલ બરીને પાણી ગુસલખાનામાં નાંખી દીધું. ઉસ્તાદ બહાર આવ્યા. નમાઝ પઢી અને પછી ફરમાવ્યું :

‘ગુસલખાનામાં આ પાણી કેણે નાખ્યું?’

ખોશના કારણે હું ચૂપ રહ્યો. કદાચ એમની મરજીના વિરુદ્ધ હોય. એમણે ફરી પૂછ્યું તો પણ મેં જવાબ ન આપ્યો. ત્રીજી વખતે ફરીથી પૂછ્યું ત્યારે મેં અર્જ કરી :

‘હઝરત ! એ હું હતો.’

આપે ફરમાવ્યું :

‘હે અબૂ અલી ! જે કંઈ અબૂલ હાસિમને (મને) સિત્તેર વર્ષમાં મળ્યું હતું તે તને એક ડાહ્યા પાણીમાં મળી ગયું !’

અક્ષાહો અકબર ! અક્ષાહવાળાઓની ખિદમત કરવી પણ ટેલવી મોટી નેઅમત છે અને એનાથી અક્ષાહ તઆલા કેવા મોટા મરતબા અતા ફરમાવે છે !

કોઈ શાયરે સાચું જ કહ્યું છે કે,

અગર કુછ મરતબા આહે તો

ખિદમત કર ફીરોં કી,

નહિ મિલતા મે જોહર

બાહશાહોં કે ખીનોં મેં.

□

હઝરત અબૂ અલી ફારમદી (૨૬.)એ ધણા હાંખા સમય સુધી એમની ખિદમતમાં મુગલિદા કર્યા.

હઝરત શૈખ અબૂલ હાસિમ કુર્ગાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં

હઝરત અબૂ અલી ફારમદી (૨૬.) આગળ ફરમાવે છે કે :

એક દિવસે કું બેઠો હતો તેવામાં એક એવો હાલ વારિદ થયો કે હું તેમાં ગુમ થઈ ગયો. આ હાલ મેં પોતાના ઉસ્તાદ ઈમામને જવાન કર્યો.

તેમણે ફરમાવ્યું :

‘હે અબૂ અલી ! આનાથી વધારે મારો સુલૂક નથી !’

મેં મનોમન વિચાર્યું કે મને હજુ બીજા પીરની જરૂરત છે; જે આ મકામથી આગળ લઈ જાય. મેં શૈખ અબૂલ હાસિમ કુર્ગાની (૨૬.) તું નામ સાંભળ્યું હતું. તેમની પાસે જવા મારે તુસની તરફ રવાના થયો. જ્યારે હું તેમની ખિદમતમાં પહોંચ્યો ત્યારે તેઓ પોતાના મુરીદો બેઠે બેઠેલા હતા. મેં બે રકઅત

તલીવણ મસ્જિદ પહી. પછી તેમની સમક્ષ ગયો. તેઓ મુરાદિ-
નહમાં બેઠા હતા. માયું બિયું કધું અને ફરમાવ્યું :

‘આવો ! બોલો શી વાત છે ?’

મેં સલામ કરી અને બેસી ગયો. પછી તમામ ઘટના બયાન
કરી.

શેખ (૨૬.) એ ફરમાવ્યું :

‘હાં ! તમારી શરૂઆત સારી છે. જો તમારી તર્જિયત યાવ
તો બુલંદ મતબા ઉપર પહોંચી જાઓ.’

હું દિવમાં સમજી ગયો કે મારા પીર આપ જ છે. એટલે હું
ત્યા જ ચાલી ગયો. તેમણે લાંબા સમય સુધી મારી પાસે જાત
જાતના મુબલ્લિદા અને શિયાઝતો કરાવી.

ખિલાફત

સુલુકની તકમીલ (પરિપૂર્ણતા) બાદ હઝરત અબૂલ કાસિમ
કુર્માની (૨૬.)એ હઝરત અબૂ અલી હારમદી (૨૬.)ને પોતાની
ખિલાફતથી પશુ નવાઝ્યા.

પીરે પોતાની પુત્રી પરખાત્રી

હઝરત અબૂલ કાસિમ કુર્માની (૨૬.) પોતાના મુરીદની ઉચ્ચ
ખાતિની તરફીઓથી, એમના અખલાક અને આદતોથી એટલા
પ્રુથ ગયા કે પોતાની સાડલી પુત્રીના નિકાહ હઝરત અબૂ અલી
હારમદી (૨૬.) જોડે કરાવ્યા.

બોલવું બુલબુલ

હઝરત અબૂ અલી હારમદી (૨૬.) પોતાની આત્મકથામાં
આગળ ફરમાવે છે :

હજુ શેખ (૨૬.)એ મને વાચાઝ ફરમાવવા માટે કહ્યું ન હતું.
એક દિવસે હું શેખ અબૂ સઈદ (૨૬.)ની પાસે (તેમના ગામ)
મુલીનક ગયો હતો.

તેમણે મને ફરમાવ્યું,

‘હે અબૂ અલી ! દૂંઢ સમયમાં તારી પાસે ખુંદખુલની નેમ વાતો કરાવીશું.’^૧

આ વાતને વધારે દિવસો વિત્યા ન હતા, હે શેખ અબૂલ કાસિમ કુર્ગાની (૨૬.)એ મને વાઅજ કરવા માટે ફરમાવ્યું.^૨

કુજજતુલ ઇસ્લામ ઇમામ ગિઝાલી (૨૬.).

આપના મુરીદ હતા

મહાન ખુઝૂર્મ ઉઝરત ખવાળ મુહમ્મદ પારસા નકશાબંદી કુદેસ સિર્દુહ પોતાના મશહર રિસાલા ‘કુદસિયક’માં ફરમાવે છે.

‘શેખ અબૂ અલી ફારમહી તૂસી કુદેસ સિર્દુહ ખુરાસાનના મહાન મશાઈખોમાંથી હતા. કુજજતુલ ઇસ્લામ ઇમામ મુહમ્મદ ગિઝાલી (૨૬.)એ પણ આપથી ખાતિની તર્જિયત કાસિલ કરી હતી.’^૩

□

ઉઝરત મોલાના અબ્દુર્રહમાન ‘નખી’ નકશાબંદી (૨૬.) પોતાની વિખ્યાત કિતાબ ‘નફહાતુલ ઉન્સ’ માં કુજજતુલ ઇસ્લામ મુહમ્મદ ગિઝાલી (૨૬.) વિશે લખે છે કે :

‘આપની કુનિયત અબૂ હામિદ છે અને ઝેનુદ્દીન લખા છે. તસવ્વુફમાં આપની નિરખત શેખ અબૂ અલી ફારમહીયા છે.’^૪

બે નિરખતો

શેખ અબૂ અલી ફારમહી (૨૬.)ને તસવ્વુફમાં બે નિરખતોથી ફેઝ મળ્યો છે.

એક શેખ અબૂલ કાસિમ કુર્ગાની તૂસી (૨૬.)થી નેઓ વાશુ વાસ્તાથી સંપદ્ધતાઈક શેખ જુનેદ ગમદાહી (૨૬.)થી મળે છે.

બીજી નિરખત શેખ ખુઝૂર્મવાર શેખ અબૂલ હસન ખિરકાની

■ ૧ કાલાતે ઉઝરાતે મશાઈખે નકશાબંદિયક : ખા. ૧૦૫થી ૧૦૭

નફહાત : ખા. ૩૬૭, ૩૬૮

૨ ‘રસાઈલે નકશાબંદિયક’ ખા. ૨૬

૩ ‘નફહાતુલ ઉન્સ’ ખા. ૪૦૦

(૨૬.)થી મળે છે.

વફાત

આપની વફાત ૪, રખીડેલ અવ્વલ, હિ. સ. ૪૭૭માં થઈ.
ફેરલાક લેખકો હિ. સ. ૫૧૧ દર્શાવે છે. આપનો મજારે મુજારક
પુસ્તમાં છે.

E

૧ 'રસાકર નકસાળ' દિવસ' પા. ૨૧

'અવાકરે કલ્પ' પા. ૪૬

હઝરત ખવાજા યૂસુફ હમ્દાની

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

■

કર મુજે મકખૂલે આલમ
ખાસ બદોંકી તરહ,
યૂસુફે હમ્દાન
મકખૂલે ખુદાકે વાસ્તે. (રહ.)

□

મરતબો

આપ પોતાના જમાનાના ગ્રીસ અને ઈમામ હતા.
આપ હિજરીસનની પાંચમી સદીના મુજદ્દિ હતા.
આપ સાહબે કરામાત હતા.^૧

બદતમીઝીનું પરિણામ

એક વખતે હઝરત ખવાળ (રહ.) વામઝ ફરમાવતા હતા.
બે ફકીહ પથ્ય ત્યાં હાજર હતા.

તેમણે હઝરતને કહ્યું,

‘ચૂપ રહો ! તમે બિદઅતી છો !’

હઝરત ખવાળ (રહ.)એ ફરમાવ્યું,

‘ખામોશ રહો ! તમારું મૃત્યુ આવી ગયું !’

અને પરેખર, તાકાળ, ત્યાં જ બંને મૃત્યુ પામ્યા !^૨

અક્ષાહવાળાઓ સાથે બદતમીઝીનું પરિણામ દુનિયા અને
આખિરત બંનેમાં બોમ્બવું પડે છે !

કહેવત છે કે :

‘બા અદબ બા નસીબ, બેઅદબ બદનસીબ.’

જન્મ, નામ, ઉપનામ અને તાલીમ

આપનો જન્મ હિજરી સન ૪૪૦માં થયો હતો. આપનું
નામ યુસુફ અને ઉપનામ (કુનિયત) અબૂ યાફૂજ છે.

આપ શરૂઆતમાં બગદાદ ગયાં. ત્યાં અબૂ ઈસ્હાક શીરાઝીની
સેવામાં રહ્યા. શૈખ અબૂ ઈસ્હાક આપને નાની ઉંમર હોવા છતાં
પોતાના બીજા શાગિર્દો કરતાં આગલી ઢરોળમાં બેસાડતા.

બાદમાં આપ ઈસ્ફહાન, ઈરાક, ખુરાસાન, સમરકંદ અને

૧ ‘જવાહરે ઉલૂમ’ : પા. ૪૬

૨ ‘મરાઈબે નકરાયંદિયહ મુજદ્દિયિયહ’ : પા. ૧૦૮

ધુખારામાં મહાન આલિમે અને શૈખોની ખિદમતમાં હાજર થઈને ઈલ્મેદીનની—ખાસ કરીને ઈલ્મે હદીસની જરૂરતા ઠાસિલ કરતાં રહ્યા.

ઈલ્મે ખાતિન

તે પછી બધું ત્યાગીને આપ ઈબાદત, રિયાઝત, અને મુળ-હિદયમાં મસ્ગુલ થયા.

મશહરએ છે કે તસવ્વુફમાં આપની નિસ્ખલ શૈખ અબૂ અલી હારમહી (૨૬.)થી છે. કહેવાય છે કે, શૈખ અબૂ અબ્દુલ્લાહ જોયની અને શૈખ હસન સમનાની (૨૬.)ની સુહબતમાં પણ આપ રહ્યા છે.^૧

‘હાલાતે મશાઈખે નકશાબંદિયહ’ ના કર્તા લખે છે કે :

‘હઝરત ખવાળ અબૂયુસુફ હમ્દાની (૨૬.)ને હઝરત ખવાળ અબૂ અલી હારમહી કુદેસ સિરુહથી નિસ્ખલ હતી પરંતુ શાઅં વસાયા ખવાળ અબ્દુલ આલિક મજહવાની (૨૬.)માં લખ્યું છે કે હઝરત ખવાળ અબૂ યુસુફ હમ્દાની (૨૬.) વાસ્તા વિના શૈખ અબૂલ હસન ખિર્કાની (૨૬.)ના મુરીદ છે. ખિરકો શૈખ અબ્દુલ્લાહ ઓપની કુદેસ સિરુહથી પહેર્યો અને શૈખ હસન સમનાની (૨૬.)ની સુહબતમાં પણ હાજર રહ્યા.’^૨

ફૈઝનો પ્રવાહ વહેવા માંડ્યો

જાહેરી અને ખાતિની ઈલ્મમાં કામિલ થયા પછી આપે બોધ અને નસીહત શરૂ કરી. હઝારો લોકોએ આપથી દીની કાયદો ઠાસિલ કર્યો.

આપને ફતાવએ દીનીયા અને અહકામે શરઈયામાં સંપૂર્ણ પ્રભુત્વ હતું.

ઈલ્મે મારિફતમાં આપનો કદમ એવો રાસિખ હતો કે રહાની

● ૧ ‘નફહાતુલ હન્સ’ : પા. ૪૦૫

૨ ‘હાલાતે મશાઈખે નકશાબંદિયહ ધુળહિદિયહ’ : પા. ૧૦૭

તોર પર હળરો ઠોસ (કિલોમિટર) પર ખુદાની મા'રિતનું ૨૨ તાલિયે ઈસ્મા દિલ પર રોશન કરમાવતા હતા.

હલમા અને કુકહાનો એક ધણો મોટો સમૂહ આપની મજલિસ અને ખાનકાહમાં ઈસ્મેદીનની ગરકતોને હાસિલ કરવાના હેતુથી હમેશાં જમા રહેતા હતા.^૧

આઝરબૈજાન, ઈરાક અને ખુરાસાનના લોકોની આપે તરબિયત કરમાવી.

હઝરત સૈયદના શૈખ અબ્દુલકાદિર જલ્લાની (૨૬.)

હઝરત સૈયદના શૈખ મુહમ્મદીન અબ્દુલકાદિર જલ્લાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિ પણ હઝરત ખવાળ યુસુફ હમ્દાની (૨૬.)ની સેવામાં હાજર થઈને આપથી ફેઝ હાસિલ કરતા રહેતા હતા.

એક દિવસે હઝરત મોસુલ આઝમ નેખ અબ્દુલકાદિર જલ્લાની કુદૈસ સિરુહ અને ઈન્ને સફા હઝરત ખવાળ યુસુફ હમ્દાની (૨૬.)ની ઝિયારતના માટે જતા હતા. રસ્તામાં તેઓને એક શખ્સ મળ્યો.

પેલા શખ્સે પૂછ્યું,

‘કયાં જાઓ છો?’

આપે ફરમાવ્યું,

‘અમે આ જમાનાના મોસ (હઝરત ખવાળ યુસુફ હમ્દાની કુદૈસ સિરુહ)ની મુલાકાત માટે જઈ રહ્યા છીએ.’

પેલા શખ્સે કહ્યું,

‘ચાલો હું પણ તમારી સાથે ફસોટી કરવાના ઈરાદે આવું છું. બે તેઓ સાહબે કરશ (દિલ્લ દખિલાગા) હશે તો મારા દિલની વાત બતાવી દેશે.’

● ૧ ‘અનવારુલ આશીફીન’ : પા. ૧૧૫

તેણે જણા હઝરત ખવાન યસુફ હમ્દાની (રહ.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા.

હઝરત ખવાનએ સૈય અબ્દુલકાદિર જુલાની (રહ.)ને ફરમાવ્યું,

‘આપ દૂંઠ સમયમાં જ મિઝ્બર પર ચઢીને કહેશો કે,

‘કદમી હાઝિહી અલા રકબતિન કુલ્લુ વલિયુલ્લાહ.’

મારા કદમ તમામ ઓલિયાની મરદનો પર છે.

□

હઝરત ખવાનએ હંખને સહાને ફરમાવ્યું કે,

‘તારો ખાતમો (મોત) હંમાન પર થશે.’

□

અને પેલા ત્રીજા શખ્સને ફરમાવ્યું કે,

‘કાનો સુધી દુનિયામાં દૂબેલો રહેશે.’

□

અને હઝરત ખવાનએ જેવું ફરમાવ્યું તેવું જ થયું.

હઝરત ગીયુસ આઝમ (રહ.)એ તે જ પ્રમાણે કહ્યું.

હંખને સહાનો ખાતમો (મોત) હંમાન પર થયો.

ત્રીજો શખ્સ એક ઓરતના હંશમાં પડીને દુનિયામાં દૂબી ગયો. નઝાઅ (સકરાત)ના સમયે લોકોએ તેને પૂછ્યું,

‘તું મુસલમાન હતો અને આલિમ હતો. શું અત્યારે હંસ્લામ વિશે કંઈ વાદ છે?’

તેણે કહ્યું,

‘મને કુરઆન વાદ હતું. કુરઆનમાંથી ખીજું બધું તો ભૂલી ગયો છું પરંતુ આ એક આવત મને વાદ છે :

‘રૂખમા યવદદુલ લઝીના આમતુ લવ કાતુ મુસ્લિમીન’

અને તેઓ કુફ કરે છે અને ઘણી વેળા એ વાનની

ખ્વાહિશ કરે છે કે કાશ ! અમે મુસલમાન હોત !

અલ્લાહની પનાહ !

મોલિયા અલ્લાહની કસોટી આવી હોય છે!

ઈબ્ને સક્કાનો બીજો બનાવ

ઈબ્ને સક્કા વિષે ઉપર લખેલા બનાવ કરતાં જુદો બનાવ પણ ફિતાવોમાં જોવા મળે છે. ઈબ્ને સક્કાનો અર્થ સક્કાનો પુત્ર થાય છે. એટલે હવે પછી જે ઈબ્ને સક્કાનો બનાવ આવે છે તે ઉપર લખેલા ઈબ્ને સક્કાનો કદાચ બીજો ભાઈ પણ હોઈ શકે.

‘અનવારુલ આરિફીન’માં હઝરત સૈયદ મુહી આબિદમીયાં કહેલી (રહ.) લખે છે કે :

‘હઝરાતુલ કુદસ’ ભાગ-૧માં હઝરત મોહાના મોલવી ‘ખવાળા યુ સુદ હમ્દાની (રહ.)’નો એક અત્યંત વિચારનીય બનાવ છે કે એક વખત નિઝામિયા મંદેરા ગઝદાદમાં આપ વાઅજ કરમાવતા હતા.

ઈબ્ને સક્કા નામનો મશહૂર ફકીહ વાઅજની વળસિરામાં જોભો થયો અને ખૂબજ બે અરબીથી આપને એક પ્રશ્ન પૂછ્યો!

આપે કરમાવ્યું.

‘જેસી જા! મને તારા શબ્દોમાંથી કુઝની દુર્ગંધ આવે છે. મને તારું મોત હસ્લામ ઉપર જખાવું નથી!’

આ બનાવના થોડા દિવસો પછી એક નસરાની (ખ્રિસ્તી) રમના બાદશાહ તરફથી ખલીફાની પાસે એલચી તરીકે આવ્યો. ઈબ્ને સક્કા પેલા નસરાની પાસે ગયો.

ઈબ્ને સક્કાએ નસરાનીને કહ્યું.

‘મારી ધ્વજા છે કે નું ઈસ્લામ ધર્મને ઊડીને તમારા ખ્રિસ્તી ધર્મમાં દાખલ થઈ જાઉં અને તમારો સચિવ (મંત્રી) બની જાઉં!’

નસરાનીએ એનો સ્વીકાર કર્યો અને ઈબ્ને સકકાને પોતાની સાથે કુસ્તુનતુનીયા (કોન્સ્ટન્ટીનોપલ) લઈ ગયો. ત્યાં રૂમના બાદશાહની સાથે તેની મુલાકાત કરાવી.

આમ ઈબ્ને સકકા નસરાની યઈ ગયો અને તે જ મઝહબ પર તે મરણ પામ્યો !

ઠહે છે કે, ઈબ્ને સકકા કુરઆનનો હાફિઝ પણ હતો. બ્યારે મોતની ખીમારી વખતે તેને પૂછવામાં આવ્યું કે,

‘તને કુરઆનમાંથી કંઈ યાદ છે કે નથા ?’

તેણે કહ્યું,

‘મને માત્ર આ એક જ આવત યાદ છે !

‘રૂબમા ચવહુલ લઝીના કફર લવકાતુ મુસ્લિમીન.’

ધણાં લોકો જેઓ હાફિરોને ફોસ્ત રાખે છે તેઓ

કયામતમાં તમન્ના કરશે કે કેટલું સારું થાતે

કે દુનિયામાં તેઓ પણ મુસલમાન હોતે !

□

આ બનાવમાં તેઓ મારે એવણી છે જેઓ આલિમે રખયાની અને વાઈએ હકકાનીની વાઅઝ દરમિયાન તેઓની બેઅદબી કરે છે. તેઓ ખૂરી મોતે મરે છે ! જેવું કાઝ્ય ફરેશું હોય તેના દિલમાં જ આ નાપાક હિંમત પેદા થાય છે. અલ્લાહ એનથી બચાવે !

■

નૂરાની પૃક્ષાનાં નૂરાની ફળ

સેવદના હઝરત ગોમુલ આઝમ શેખ મુહમુદીન અબ્દુલહાદિર જલ્લાની (રહ.)ના યુવાનીના કાળમાં એક દિવસે હઝરત પસુક હમ્દાની (રહ.)એ આપને શરમાવ્યું,

‘હે આરિફ ! તમે લોકોને વાઅઝ અને નસીહત સંભળાવતા રહો !’

ગોમુલ આઝમ (રહ.)એ ફરમાવ્યું,

● ૧ ‘અનવાઝુલ આરિફીન’ ૧ પા. ૧૬૮, ૧૬૫

‘અમદાદમાં મોટા મોટા આલિમે અને શાહિલોના મુકાબલામાં
હું કેવી રીતે ચુકતચુ કરી શકીશ !’

આ સાંભળીને હઝરત ખવાળએ ઈરશાદ કરમાવ્યો,
‘હે ઈરફાનનાં ફજો આપનાર ! તમે વિના વિલંબે હિદાયત
અને ઈરશાદ શરૂ કરો ! હું તમારામાં નૂરનો એક છોડ જોઈ
રહ્યો છું ! ટૂંકમાં જ (એ છોડ વિકાસ પામીને) વૃક્ષ બની જશે !
એના નૂરાની મૂળ જમીનમાં મજબૂત હશે અને એની નૂરાની
શાખાઓ આસમાનમાં ફેલાશે અને એ નૂરાની વૃક્ષ પોતાનાં
નૂરાની ફળ નૂરના તાલિયોને નિત્ય આપશે !’

□

અને એવું જ થયું. આપનો એકે એક શબ્દ સાચો સાબિત
થયો !^૧

હઝરત ખવાળ મુઈનુદ્દીન ચિરતી (રહ.)ને
‘નિસ્ખતે હુખ્ખી’ અર્પણ કરી !

હઝરત સૂફી સૈયદ આબિદમીયાં નકશબંદી, મુન્નવિદી (રહ.)
‘અનવારુલ આરિફીન’માં લખે છે કે :

‘સુખ્ખાનસાહ ! હંમે દીનની કેવી તેજ રોશની છે કે સૂરજને
પણ એ મળી નથી ! આપનો (હઝરત ખવાળ ચુસક હમ્દાની
રહ. નો) મઝહબ હનફી હતો અને આપ પોતાના સમયના ખોસ
હતા. આપ તેજ મોલાના અને ખવાળ છે કે જમીની મુળારક
રહાનીયતે હઝરત ખવાળ મુઈનુદ્દીન અઝમેરી (રહ.)ને ‘નિસ્ખતે
હુખ્ખી’ ઈનાયત કરી હતી !’^૨

□

પાકિસ્તાનના મશહૂર નકશબંદી યુઝુફ હઝરત મોલાના
સૈયદ ઝવ્વાર ફુસૈન શાહ સાહગ (રહ.) પોતાની મશહૂર કિતાબ
‘હેમ્દતુસ્સુલુક’માં ફરમાવે છે કે,

● ૧ ‘અનવારુલ આરિફીન’ : પા. ૧૬૬

૨ ‘અનવારુલ આરિફીન’ : પા. ૧૬૬

‘હઝરત ખવાળ મુહમ્મદીન ચિસ્તી કુદેસ સિરુદ્દ પશુ આપને ત્યાં (હઝરત ખવાળ યૂસુફ હમ્દાની (રહ.)ને ત્યાં) છ માસ રહ્યા.’^૧

□

તરીકાના ખાળકોની પરવરીશ

એક દિવસે એક દુરવેશ હઝરત ખવાળ યૂસુફ (રહ.)ની પાસે આવ્યો.

તેણે કહ્યું,

‘આત્યારે હું શેખ આહમદ મિઝાલીની પાસે હતો. તેઓ દુરવેશો જોડે ખાવા બેઠેલા હતા.

તે જ વખતે આપના ઉપર એક દેશિયત તારી થઈ. તે દેશિયત દૂર થતાં આપે ફરમાવ્યું,

‘મેં રસુલુલ્લાહ સલ્લાલ્લુ અલૈહિ વસલ્લમને જોયા. આપ તશરીફ લાવ્યા અને મારા મોઢામાં લૂકગો (કાગિયો) મૂક્યો.’

આ સાંભળીને હઝરત ખવાળ (રહ.)એ ફરમાવ્યું,

‘એ ખ્યાલ છે જેના વડે તરીકાના ખાળકોની પરવરીશ કરવામાં આવે છે.’^૨

□

એક અદ્ભુત ખનાવ

એક વેળા એક ચોરત રડતી કકળતી આપની પાસે આવી.

તે કહેવા લાગી,

‘ફિરંગી મારા પુત્રને પકડીને લઈ ગયા છે. દુઆ ફરમાવો કે તે આવી જાય!’

આપે ફરમાવ્યું,

‘તું સત્ત કર અને ઘેર જા. તારો પુત્ર તને ઘરે મળશે.’

● ૧ ‘હમ્દતુરસુલુક’ : પા. ૩૧૫

૨ હુજ્જતુલ હસ્લામ હિમામ મુહમ્મદ મિઝાલી (રહ.)ના બાઈ

૩ ‘હાલાતે મશાઈએ નકશાબંદિયદ મુનદિલિયહ’ : પા. ૧૦૮

તે ઓરત ઘરે પાછી આવી. તેણે જોયું કે ખરેખર છોકરા ત્યાં હાજર છે ! ઓરતે પુત્રને પરિસ્થિતિ વિશે પૂછપરછ કરી.

તેણે કહ્યું,

‘હું અત્યારે કુસ્તુનગુનીયા (કોન્સ્ટન્ટીનોપલ)માં કેદ હતો. મારી ફરતે ચોકીદારો હાજર હતા. અચાનક જોને મેં કદિ જોયા નથી એવા એક શખ્સ પ્રવેશ થયા. અને પળવારમાં તેઓ મને અહીં સઈ આવ્યા !’

ચેલી ઓરત હજરત ખવાળની પાસે ગઈ અને પુત્રનો ખનાવ કહી સંભળાવ્યો.

આપે ફરમાવ્યું,

‘તને હુકમે ખુદાથી તાજગુજ થાય છે !’

□

એક યુવાન આરિકની મુશ્કેલી દૂર કરી

હજરત ખવાળ યુસુફ હમ્દાની (રહ.) મકનૂસે અવામ હતા. એક મુશ્કેલ મુદ્દો આપે આજર નામના પઠાડમાં એકાતવાસ કર્યા. એકાંતવાસ દરમિયાન આપ માત્ર જુઝ્માના દિવસે જહાર નીકળતા.

એક દિવસે જુઝ્મા ન હોવા છતાં આપને જહાર નીકળવાનું મન થયું. આપ જહાર નીકળ્યા. ક્યાં જવું છે તે જણતા ન હતા. થોડા ઉપર સવાર થયા. તેની સગામ છોડી દાંધી કે જ્યાં ખુદા ચાહે ત્યાં સઈ ગય.

થોડો તેમને શહેરથી જહાર જંગલમાં સઈ ગયો, જંગલમાં એક વેરાન મસ્જિદ આગળ આવીને થોડો જીઓ રહી ગયો. શ્રેષ્ઠ નીચે સિત્તા અને મસ્જિદમાં ગયા. જોયું તો એક શખ્સ માથું નીચું કરીને બેઠો છે ! થોડી વારે તેણે માથું ઊંચું કર્યું. તે એક પ્રભાવશાળી યુવાન હતો.

તે કહેવા લાગ્યો,

● ૧ ‘હાલાતે મરાઈએ નકરાળ દિવહ મુજદિદિવહ’ : પા. ૧૦૮

‘હે યુસુફ ! મને એક મુશ્કેલી મસલો પેશ આવ્યો છે.’

પછી તેણે તે મસલાનું વર્ણન કર્યું.

શેખે તેનો લોકલ ગતલી દીધો.

તે પછી આપે ફરમાવ્યું કે,

‘હે ફરજંદ ! જ્યારે તમને કોઈ મુશ્કેલી પેશ આવે ત્યારે શહેરમાં આવ્યા કરો ! ત્યાં આવીને મને પૂછી લેતા રહો ! મને રંજ આપ્યા ન કરો !’

શેખ ફરમાવે છે કે તે જવાને મારી તરફ જોયું અને કહ્યું કે,

‘જ્યારે મને કોઈ મુશ્કેલી પેશ આવશે તો મારા માટે દરેક પથ્થર તમારા જેવો યુસુફ બની જશે !’

આ ઘટના પોતાની કિતાબમાં વર્ણવ્યા પછી, શેખ મુહુદ્દીન બિનલ ગરબી ફરમાવે છે કે,

‘મેં ત્યાંથી આશી લીધું કે સાચો મુરીદ, પોતાની સમ્યાઈથી, શેખની તહરીક પોતાના તરફ કરી શકે છે.’

ખજાણમાં માર્ગદર્શન

શેખ નજીબુદ્દીન ખુરશ્દ શીરાઝી કુદેસ સિરુદ્દ ફરમાવે છે :

‘એક વેળા, જેમાં મશાઈખના હાલત લખેલા હતા તેવા કેટલાંક પાનાં અને હાથ લાગી ગયા. મેં તે પાનાં વાળ્યાં. મારું દિલ ખુશ થઈ ગયું. અને એના લેખકનું નામ જાણવાની ઇચ્છા થઈ કે જેથી એમના બીજાં લખાણોમાંથી કંઈક હાસિલ કરું.

એક રાત્રે મેં ખજાણમાં જોયું કે એક નિહાચત નૂરાની ચહેરાવાળા અને સફેદ દાઢીવાળા પ્રભાવશાળી વૃદ્ધ ખાનકાદમાં આવ્યા અને વુઝૂ કરવા માટે વુઝૂખાનામાં ગયા.

કપડાં ઘણાં ઉમદા સફેદ પહેર્યા હતા. તેમના અબ્જા ઉપર,

લખા મોઢા સોનેરી અક્ષરોમાં 'આવતુલ કુરસી' લખેલી હતી. ઉપરથી નીચે સુધી આખા ઝભા ઉપર લખાણ હતું.

હું તેમની પાછળ પાછળ ચાલવા લાગ્યો. તેમણે ઝભો ઉતાર્યો. મને આપ્યો. એ ઝભાની નીચે ખીંચે લીધો ઝભો પહેરેલો હતો. તે આ સફેદ ઝભા કરતાં પણ વધારે ખૂબશરત હતો. એ જ પ્રમાણે તેના ઉપર પણ 'આવતુલ કુરસી' લખેલી હતી.

એ ઝભો પણ ઉતારીને મને આપતાં ફરમાવ્યું કે,
'હું વુઝૂ કરી ને આવું ત્યાં સુધી સંભાળીને રાખજો.'

વુઝૂ કર્યા પછી મને પૂછ્યું કે,

'આ એ ઝભામાંથી એક ઝભો હું તમને આપું છું. તમને કયો ભોઈએ છે?'

મેં પોતે નક્કી ન કરતાં કહ્યું કે,

'જો આપ પસંદ કરમાવો તે મને આપો!'

તેમણે લીધા રંગનો ઝભો મને પહેરાવી દીધો અને સફેદ રંગનો ઝભો પોતે પહેરી લીધો.

પછી પૂછ્યું,

'તમે મને ઓળખો છો? હું પેલાં પાનાંઓને લેખક છું. જે ભણવા તમે આવુર છો. મને અબૂ વૃક્ષ ઉગ્દાની કહે છે. અને તેનું (તમને જે પાનાંઓ મળ્યાં છે તે કિતાબનું) નામ 'સુલહતુલ હયાત' છે. મારી (લખેલી) ખીંચ કિતાબો પણ છે જે આના કરતાં પણ બેઠતર છે. જેવી કે:

'મનાઝિલુસ્સાબેરીન' અને

'મનાઝિલુસ્સાલેકીન.'

બધારે હું ખનાભમાંથી ભણત થયો ત્યારે હું લખે જ ખુશ થયો.'

□

વફાત

આપ મર્વમાં રહેતા હતા. ત્યાંથી હિરાત આવ્યા. ઠેકઠોક સમય ત્યાં રહ્યા. તે પછી મર્વના લોકોએ આપને પાછા આવવાની વિનંતી કરી. એટલે આપ મર્વ પાછા આવ્યા. થોડો સમય ત્યાં રહીને ફરી પાછા હિરાત ગયા. તે પછી ફરી પાછા મર્વ આવવા માટે નીકળ્યા પરંતુ રસ્તામાં જ રજ, રજબ, હિજરી સન ૫૩૫ માં હપ (પંચાહ) વરસની ઉંમરે ઇન્તેકાલ થયો. ઇન્તા સિદ્લાહિ વઈન્ના ઇલેહિ રાજીઉન.

આપનો મઝારે મુગારક મર્વમાં છે.

મર્વ (Mervy) રશિયાના ઉઝબેકિસ્તાન રાજ્ય નજ્ક આવેલું સ્ટેડર છે.

તારીખે વફાત

આપની તારીખે વફાત

‘શજરએ તૈયિબહ’—‘સાહબે મહારિજે કુદસી ખુદ’ થી નીકળે છે.

ખીબ કોલ મુજબ આપની તારીખે વફાત

‘કાન ઇમામુલ ઇરફાન’ છે.

મોલવી ગુલામ મુહમ્મદીન કન્નહી એ આપની તારીખે વફાત નીચે પ્રમાણે કહી છે :

સાહે તારીખે ખવાજએ હમદાં,

શુદત દિલ બેહ અઝીએ મિસરે જિનાં.^૧

● ૧ ‘ખવાજરે હલ્લ્યહ’ : પા. ૪૭

આપના ખલીફાઓ

ખવાળ યુસ્તુક હમ્દાની કુદૈસલ્લાહુ તઆલા સિરુહના (મુખ્ય) ચાર ખલીફાઓ છે :

- ૧ ખવાળ અબ્દુલ્લાહ બરકી (રહ.)
- ૨ ખવાળ હસન અન્દકી (રહ.)
- ૩ ખવાળ અહમદ બસવી (રહ.)
- ૪ ખવાળ અબ્દુલ ખાલિક ત્રજદવાની (રહ.)

ખવાળ યુસ્તુક હમ્દાની (રહ.) પછી આ ચારેયમાંથી દરેક મકામે દાખલ થતા. ખીળ ખલીફાઓ અદબના તરીકા પર એગની ખિદમતમાં રહ્યા.

બ્યારે ખવાળ અહમદ બસવી (રહ.)એ ટુર્કસ્તાન તરફ જવાનો ઈરાદો કર્યો ત્યારે બધા બારોને ખવાળ અબ્દુલખાલિક (રહ.)ની તાબેદારી કરવા માટે ઈરશાદ ફરમાવ્યો.^૧

હઝરત ખવાજા જહાન ખવાજા અબ્દુલખાલિક ગજદવાની

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

□

મા સીવાસે કર જુદા
ઔર અપના બંદા લે ખના,
અબ્દુલખાલિક ગજદવાની
રેહ નુ મા કે વા સ્તે.

□

હાજરત ખવાજ અબ્દુલખાલિક મજદવાની (૨૬.) હકાએ ખવાજગાનના સરદાર છે. આપ ખવાજ જહાન તરીકે પ્રખ્યાત છે. આપનો હલામ તરીકતમાં કુજગત છે અને હકીકતમાં ધુરદાન છે.

આપના પિતા અને માતા

આપના પિતા હાજરત અબ્દુલ જમીલ (૨૬.) હાજરત ઈમામ માલિક (૨૬.)ની મુજારક ગોલાદગાંધી હતા. આપના પિતા પણ અઠાભિર ઓલિયા પેકી હતા. આપ હાજરત ખિઝર અલ્લેહિ-રસલામના મુહનતદાર હતા.

આપની માતા રમના મુલતાનની નસલગાંધી હતાં. અને પિતા તથા માતા બંને રમમાં જ રહેતા હતાં. પરંતુ રમમાં વિષમ લંજેગે અને વિકટ પરિસ્થિતિ પેદા થવાથી આપ ત્યાંથી હિજરત કરીને ધુખારા તશરીફ લાગ્યા અને ધુખારા નજીક મજદવાન નામના ગામમાં વસવાટ કર્યો.

પિતાને ખશારત

આપના વાલિદે ધુખારા ઈમામ અબ્દુલજમીલની મુલાકાત માટે હાજરત ખિઝર (અલે.) ધણીવાર આવતા.

એક વખતે હાજરત ખિઝર (અલે.)એ ઈમામ અબ્દુલ જમીલ (૨૬.)ને ખશારત આપી કે :

‘હે અબ્દુલ જમીલ ! થોડા વખત પછી તમારે ત્યાં એક પુત્ર પેદા થશે જેને હું મારી કરજાંદીમાં કબૂલ કરીશ અને પોતાની ખાતિની નેજાગંતામાંથી તેને હિરસો આપીશ. અને જે હલ્મ ખુદાયે પાકના તરફથી અને અર્પણ થયેલો છે તેની ચારાની પણ ચખાડીશ. જ્યારે એ પુત્ર પેદા થાય ત્યારે એનું નામ અબ્દુલ ખાલિક રાખજો !’

એટલે હાજરત ખિઝર (અલે.)ની ખશારત પ્રમાણે જ્યારે આપનો જન્મ થયો ત્યારે આપના પિતાએ આપનું નામ અબ્દુલ-ખાલિક રાખ્યું.

ઉસ્તાદને બારીક પ્રશ્ન પૂછ્યો

શાને માઅબુદ કે નાની ઉમરમાં જ આપે ઈદમ મેળવી લીધો. આપ પોતાના ઉસ્તાદ સદુદ્દીન (૨૬.)ની પાસે તકસીર પઢતા હતા. બ્યારે આ આવત પર પહોંચ્યા :

‘હિદઉ રહમકુમ તદરોઅ’વ વ ખુદયહ.’

પોતાના પરવરદિગારને રુદન સાથે અને ગુપ્તરીતે પુકારે,

□

આપે ઉસ્તાદને પૂછ્યું કે :

અલ્લાહ તઆલાએ ગુપ્તરીતે પુકારવાનું કરમાવ્યું છે તો એની રીત શું છે ?

જે જિહ કરનારા છુલ્લ અવાજે જિહ કરે અથવા જિહ કરતી વખતે પોતાના શરીરના અંગોને દરકત આપે તો બીજાઓ એનાથી બચી જાય ! એટલે ગુપ્તતા ન જળવાય !

જે દિલથી જિહ કરે તો :

શેતાન ઈન્સાનના શરીરમાં લોબીની જેમ પરિભ્રમણ કરતો હોવાથી તે આ જિહથી વાકેફ થઈ જાય એટલે એ રીતે પણ ગુપ્તતા ન જળવાય !

ઉસ્તાદે કરમાવ્યું,

એ ઈદમે લદુન્ની છે. અમર તમારી તલજ સાચી હશે અને અલ્લાહને મંજૂર હશે તો જરૂર તમને ઠોઈ રહબરે કામિલ મળી જશે.

એ પછી આપ હમેશાં અલ્લાહવાળાઓની તલાશમાં મહેલા રહ્યા.

હઝરત ખિઝર (અલૈ.) તશરીફ લાવ્યા

એક વખતે આપ જુસ્સાના દિવસે પોતાની વાડીના દરવાજા આગળ બેઠેલા હતા કે એક વયોવૃદ્ધ શખ્સ ત્યાં પધાર્યા. આપે તેમને આવકાર આપ્યો અને સન્માન સહિત બેસાડ્યા. તેમની

સેવા સરભરા કરી. તેમની સમક્ષ મીઠી મધુરી દ્રાક્ષ ખાવા માટે પેશ કરી.

તે છુઝુએ ફરમાવ્યું :

‘હે જુવાન ! હું તારામાં છુઝુએની નિશાનીઓ નિહાળું છું. તું કોઈથી બેચેન થયો છે કે નથી ?’

આપે ફરમાવ્યું :

‘ધણી સમયથી એ જ બાબતની તલાશમાં છું !’

તે છુઝુએ ફરમાવ્યું :

‘હે જુવાન ! હું ખિઝર છું. તને હું મારી ફરજાંદીમાં કબૂલ કરું છું. એક સમય તમને ખતાવું છું તેના પર મહેનત કરજો. તમારું કામ થઈ જશે !’

પછી ફરમાવ્યું કે :

‘હોઝમાં રૂબહી મારો અને દિલથી કહો :

‘લાઈલાહ ઈલ્લાહલાહો મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહ.’

આપે એ જ પ્રમાણે કહ્યું અને પછી એમાં સતત મહેનત અને પ્રયત્ન કરતા રહ્યા. આપને એનાથી ભારે સફળતા મળી.

પીર મળી ગયા

જ્યારે હજરત ખવાબ યસુફ હમ્દાની (રહ.) છુખારા તરારીફ લાવ્યા ત્યારે હજરત ખવાબ ખિઝર (અલૈ.) હજરત ખવાબ અબ્દુલખાલિક ગજ્જવાની (રહ.)ને લઈને આપની સેવામાં હાજર થયા.

હજરત ખવાબ ખિઝર (અલૈ.)એ હજરત ખવાબ અબ્દુલખાલિક ગજ્જવાની (રહ.)ની સોંપણી હજરત ખવાબ યસુફ હમ્દાની (રહ.)ને કરી અને એમની તરખીવતના માટે વસીયત ફરમાવી.

એ વખતે હજરત ખવાબ અબ્દુલખાલિક ગજ્જવાની (રહ.)ની લંમર માત્ર વીસ-બાવીસ વરસની હતી.

હઝરત ખવાળ યુસુફ હમ્દાની (૨૬.)ની સુહૃતમાં આપને ધણો બાતિની ફેઝ હાસિલ થયો.

એટલા જ માટે કહેવાય છે કે :

હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક મજદવાની (૨૬.)ના પીરે સળક હઝરત ખવાળ ખિઝર (અલે.) છે; અને પીરે સુહૃત અને ખિરકા હઝરત ખવાળ યુસુફ હમ્દાની (૨૬.) છે.

નકશાબંદી સિલસિલામાં ઝિક્રે ખદીની શરૂઆત

જો કે હઝરત ખવાળ યુસુફ હમ્દાની (૨૬.)ના તરીકામાં ઝિક્રે જહરી (જવાની ઝિક્રે) હતા પરંતુ હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક મજદવાની (૨૬.)ને હઝરત ખવાળ ખિઝર (અલે.)એ ઝિક્રે ખદી (ઝિક્રે કલ્બી)નો સળક આપેલો હોવાથી આપે તેમાં કોઈ ફેરફાર કર્યો નહિ.

આપે ફરમાવ્યું,

‘હઝરત ખિઝર (અલે.)એ તમને જે ઝિક્રે બતાવ્યો છે તેના ઉપર કાયમ રહો. એમાં ઈલ્મે હકુનીનો બેદ સમાયેલો છે.’

આમ ઝિક્રે ખદીની તાલીમ આ ખાનદાને આલિયામાં અકસર આપથી જ શરૂ થઈ છે જેમાં હઝરત ખિઝર (અલે.)ના પાક સીનાના બાતિની ફેઝના નૂરાની ઝરથ્યાની ચાશની પથ્ર વધે છે.

ખુદા હરેક મુસલમાનને નસીખ ફરમાવે. આમીન ।^૧

મુબ્તહિદા અને રિયાઝત

હઝરત ખવાળ યુસુફ હમ્દાની (૨૬.) ધણો લાખો સમય મજદવાનમાં રહ્યા. હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક મજદવાની (૨૬.) સતત આપની ખિદમતમાં હાજર રહીને આપથી બાતિની ફેઝ હાસિલ કરતા રહ્યા.

● ૧ ‘અનાવારુલ આરિફીન’ : પા. ૧૧૮

જ્યારે હજરત ખવાળ ચૂસક હમ્દાની (રહ.) જીખારાથી તશરીફ લઈ ગયા ત્યારે હજરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક મજદવાની (રહ.) લાંબી મુદત સુધી મુબહિદાઓ અને રિવાઝતોમાં મશગૂલ થઈ ગયા, પરંતુ આપનો તરીકો ઝિકે ખઢીને હોવાથી કોઈને જાણ ન થઈ કે હજરત ખવાળ (રહ.) શું કરે છે !

ખોદે ખુદા

એક દિવસે આપ પોતાના ઈબાદતખાનામાં ખૂળ રહ્યા.

મુરીદોએ પૂછ્યું :

‘હજરત ! રુદન અને ખોદનું કારણ શું છે ?’

આપે ફરમાવ્યું :

‘જ્યારે હું અલ્લાહ તઆલાની બેનિયાઝીને ખવાલ કરું છું ત્યારે મારો જીવ નીકળી જશે એવું લાગે છે ! મને લાગે છે કે કદાચ અજબુતામાં ઈરાદા વગર મારાથી કોઈ એવું કામ તો થઈ ગયું નથી કે જે અલ્લાહ તઆલાને નાપસંદ હોય !’

આપ જ્યારે ખેડેલા હોય ત્યારે આપના ઉપર ખોદે ખુદાના પ્રભાવના કારણે, આપના ચહેરા ઉપર એવા લાવે પ્રગટ થતા હતા કે જાણે આપને કતલ કરવા માટે ખેસાડેલા ન હોય !

સાલિક મરિ સખક

હજરત ખવાળ (રહ.) ફરમાવે છે કે :

એક દિવસે હું મારા હુજરામાં ઈબાદતમાં મશગૂલ હતો, મારા પાડોશમાં રહેતી એક સ્ત્રી તેના પતિ સાથે અઘડતી હતી અને કહેતી હતી કે :

‘તારા ઘરે આવ્યાને મને વરસો વિતી ગયા.

બૂખ અને પ્યાસમાં મેં સખ કર્યો.

ગરમી અને ઠંડીની તકલીફ જરદાસ્ત કરી.

જ્યારે હજરત ખવાળ સુન્નત હમ્દાની (રહ.) યુખારાથી તરારીક સઈ ગયા ત્યારે હજરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક મજદવાની (રહ.) સાંખી મુદત સુધી મુબહિદાઓ અને રિયાઝતોમાં મશગૂલ થઈ ગયા. પરંતુ આપનો તરીકો જિકે ખફીનો હોવાથી કોઈને જાણ ન થઈ કે હજરત ખવાળ (રહ.) શું કરે છે!

ખોફે ખુદા

એક દિવસે આપ પોતાના હિવાદતખાનામાં ખૂબ રહ્યા.

મુરીદોએ પૂછ્યું :

‘હજરત! રુદન અને ખોફનું કારણ શું છે?’

આપે ફરમાવ્યું :

‘જ્યારે હું અજ્ઞાત તઆલાની બેનિયાતીનો ખ્યાલ કરું છું ત્યારે મારો જીવ નીકળી જશે એવું લાગે છે! મને જાણ લાગે છે કે કદાચ અબ્દુલખાનામાં હિરાદા પથરો મારાથી કોઈ એવું કામ તો થઈ ગયું નથી કે જે અજ્ઞાત તઆલાને નાપસંદ હોય!’

આપ જ્યારે ખેંડેલા હોય ત્યારે આપના કપર ખોફે ખુદાના પ્રભાવના કારણે, આપના ચહેરા ઉપર એવા ભાવો પ્રગટ થતા હતા કે જાણે આપને કતલ કરવા માટે ખેરાડેલા ન હોય!

સાલિક મારે સખક

હજરત ખવાળ (રહ.) ફરમાવે છે કે :

એક દિવસે હું મારા કુજરામાં હિવાદતમાં મશગૂલ હતો. મારા પાડોશમાં રહેતી એક સ્ત્રી તેના પતિ સાથે અધકતી હતી અને કહેતી હતી કે :

‘તારા ઘરે આવ્યાને મને વરસો વિતી ગયા.

ભૂખ અને પ્યાસમાં મેં સખ ક્યો.

તરમી અને ઠંડીની તકલીફ ખરદાસ્ત કરી.

જે તે 'આખુ' તેના પર સંતોષ માન્યો.

વધારે કંઈ માંગુ' નહિ.

તારી ઈચ્છત અને આગરુની ક્ષિપ્રતા કરી.

આ સર્વ એટલા માટે ક્યું' કે,

તું મારો રહે, હું તારી રહું !

જો તું મારા સિવાય કોઈ ખીજ સ્ત્રી તરફ ખ્યાલ કરશે

તો હું ખવાળ અબ્દુલ ખાલિક પાસે જઈને તેમનો

પાલવ પકડી લઈશ અને જ્યાં સુધી મારો ઈન્સાફ

ન કરાવીશ તેમનો પાલવ ન છોડીશ !'

હઝરત ખવાળ (રહ.) શરમાવે છે કે :

'આ વાતની મારા દિલ પર છોટી અસર થઈ ! મને વિચાર આવ્યો કે એક ઓરત મખલૂકની મુહમ્મતમાં કેટલી મક્કમ છે કે તેના માટે તમામ મુસીબતો ખરદાશત કરી !

આ વાત સાંભળે રાહના માટે એક સગલ બનવો જોઈએ. મેં જોડું ચિંતન-મનન ક્યું' તો મને દુરઆન શરીફમાંથી પણ એની શહાદત મળી ગઈ :

‘ઈન્નશાહ હા યગ્ઝિરુ ઐંસુશિરક ગિલી

વ યગ્ઝિરુ માહુલ આલિક.’

અર્થાત્ તઆલા શરમાવે છે કે : જો તું તમામ ગુનાહો સામે પરવશ રહે ન હોય તો બધું ગજશી હઈશ અને જો મારા સિવાય ખીજ કોઈને શરીફ કરશે અને પોતાના દિલમાં તેને સ્થાન આપશે તો અમારી રહેમતથી મેહરૂમ (વાંચિત) રહેશે !'

રખ ચાહે તે કરો, એજ બંદગી છે

એક દિવસે હઝરત ખવાળ (રહ.) સમક્ષ એક દુરવેશે કહ્યું કે :

‘જો અસાહ તઆસા જન્નત કે દોઝખ બેમાંથી એક પસંદ કરવાનો મને અખત્યાર આપે તો હું દોઝખ પસંદ કરું કારણ કે—

મેં મારા મનની છાજા કદી પૂરી કરી નથી.

જન્નત મુરાદે નહિસ છે જ્યારે

જહન્નમ મુરાદે મેહબૂબ છે.

એટલે મુરાદે મેહબૂબને હું અખત્યાર કરું.’

હઝરત ખવાળ (રહ.)એ ફરમાવ્યું,

બંદાને અખત્યારથી શું મતલબ !

જ્યાં મોકલે ત્યાં જવ,

જ્યાં રાખે ત્યાં રહે.

બંદગીનો તરીકો તો એ જ છે.’

અલ્લાહવાળાઓથી કંઈ સંતાડી શકતું નથી

એક દિવસે હઝરત ખવાળની પાસે ધણાં લોકો બેઠેલા હતા. એક કાફિર યુવાન મુસલમાન કહીર જેવો પોશાક પહેરીને, મુસલમાન કહીર હોવાનો ઢોંગ કરીને, ખલા ઉપર મુસલ્લો મૂકીને, આપની બિદમતમાં હાજર થયો અને એક ખૂસામાં બેસી ગયો.

હઝરત ખવાળ (રહ.)એ તેની તરફ નજર કરી અને તેનો ઢોંગ પારખી ગયા.

થોડા સમય પછી તે યુવાન છિડ્યો અને હઝરતથી પૂછ્યું :

‘હઠીસ શરીફમાં આવ્યું છે કે :

‘ઈત્તકુ મિન ફિરાસતિલ મુમિન ફર્ધનહુ
ફર્ધનજુર બિ નૂરીલ્લાહ.’

હરો મોમિનની ફિરાસતથી, (કારણ કે)

તે જુએ છે અલ્લાહના નુરથી.

‘આ’ હઠીસ શરીફનો મતલબ શું છે ?’

હઝરત ખવાબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું,

‘એનો મતલબ એ છે :

તું તારો આ ઢોંગ છોડ. તારી ઝુન્નાર^૧ તોડી નાંખ અને
ઈમાન કબૂલ કર !’

કુવાને કહ્યું,

‘ખુદા ન કરે ! મારી પાસે ઝુન્નાર શા માટે હોય !’

હઝરત ખવાબ (૨૬.)એ એક ખાદિમને ઈશારો કર્યો. ખાદિમે
જામા ધઈને તેનો ઝબ્બો ઉતારી નાખ્યો તો ઝુન્નાર મોજૂદ હતી !
કુવાને તત્કાળ તોળા કરી અને મુસલમાન થઈ ગયો.

હઝરત ખવાબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું,

‘હે યારો, આવો ! આપણે પણ આ નવજવાનનું અનુકરણ કરીને
પોતાના ઝુન્નાર કાપી નાખીએ ! અને ઈમાન લાવએ ! જેવી રીતે
તેણે પોતાના જાહેરી ઝુન્નારને તોડ્યો છે તેવી રીતે આપણે પણ
ખાતિની (આંતરિક) ઝુન્નારને, જેને ઉજળ (તકબ્બુર) અને યાર
(ધર્મ) કહે છે તેને કાપી નાંખીએ જેથી તેની જેમ આપણી પણ
બખ્શીશ થઈ જાય !’

આપના ધારો (મુરીદા) પર એક અજબ હાલત પેદા થઈ
અને સૌ હઝરત ખવાબના કદમો પર હાજી પડ્યા.^૨

અદલાહવાળા જ સાચા મર્દ છે

એક ઓરત મજબૂત હતી. તે તમામ તલીફ^૩ વીઓગા નગન
ધર્મા કરતી.

લોકોએ તેણીને પૂછ્યું,

- ૧ ઝુન્નાર : કાફિરો પોતાના ધર્મ-ચિહ્ન તરીકે દોરો બાંધે છે તે.
હિંદુઓ એ દોરો તળામાં પહેરે છે જેને જનોઈ કહે છે.
પારસીઓ વજેરે એ દોરો કમરે બાંધે છે જેને કસ્તી કહે છે.

૨ ‘નકશાતુલ ઉન્સ’ : પા. ૪૦૮

‘તું કપડાં કેમ નથી પહેરતી ?’

તેણીએ જવાબ આપ્યો,

‘આ સહેરમાં મર્દ કોણ છે કે તેનાથી પરદો કરું ?’

એક દિવસે સવારે બહિયારાની દુકાને ગઈ. બહી ધમધમતી હતી. તેણી બહીમાં દાખલ થઈને આત્ર પર બેસી ગઈ.

પછી તેણીએ અંદરથી કહ્યું,

‘બહીનું બારણું ખંધ કરી દો !’

થોડીવાર પછી બહિયારાએ બહીનું બારણું ખોલ્યું અને પૂછ્યું કે, ‘શું હાલત છે ?’

તેણીએ કહ્યું,

‘કપડાં લાવો ! હું કપડાં પહેરીશ !’

કપડાં લાવ્યાં તો તેણી બહીમાંથી બહાર નીકળી. તેણીના એક વાળ સુદાને આગથી આંચ આવી ન હતી. સૌ નવાઈ પામ્યા અને સમજી ગયા કે તેણી વલીવહ છે. તેણીએ કપડાં પહેર્યાં.

સૌએ કસમ આપીને તેણીને પૂછ્યું કે,

‘સાચું બતાવો, તે મર્દ કોણ છે જેનાથી તમે પરદો કરો છો ?’

તેણીએ કહ્યું,

‘તમે મારી સાથે આવો ! હું તમની જિવારતના માટે બલ હું’

હઝરત ખવાબ અબ્દુલખાસિક ગઝલવાની (૨૬.) તે જ સમયે ગઝલવાનથી બુખારામાં દાખલ થયા હતા. તેણી હઝરત ખવાબ (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થઈ.

તેણીને જોતાં જ હઝરત ખવાબ (૨૬.) તેણીના સન્માન માટે બેઠા થઈ ગયા.^૨

□

■ ૧ ‘હાલાતે મશાઈએ નકરાગ’ દિવલ મુજદિદિયલ : પા. ૧૧૭

કૂવાનું પાણી ઉપર આવી ગયું !

એક વખતે હઝરત ખવાળ (રહ.) પોતાના મુરીદો સાથે હલ્કો બેતુલાહ માટે જઈ રહ્યા હતા. રસ્તામાં જ્યાં ખૂબ તરસ્યા થયાં. સૌ એક કૂવા પાસે પહોંચ્યા પરંતુ ત્યાં ડોલ કે દોરકું કંઈ ન હતું એટલે ખૂબ નિરાશ થઈ ગયા.

હઝરત ખવાળ (રહ.)એ ફરમાવ્યું,

‘હું તો નમાઝ પઢીશ. તમે પાણી પીઓ અને તુરૂ કરો !’

આ સાંભળીને મુરીદો સમજી ગયા કે એમાં કંઈ બેદ છે. તેઓને પાણીની આશા નહાઈ. તેઓ ફરી પાછાં કૂવા પર ગયા. જ્યેષ્ઠ તો હઝરત ખવાળ (રહ.)ની જરફતથી કૂવાનું પાણી ઉપર કાંઠા સુધી આવી ગયું હતું !

સૌએ પાણી પીધું અને તુરૂ કર્યું.

એક માણસે એક વાસણ પાણીથી ભરી લીધું. તરત જ પાણી કૂવાના તળિયે આંધું ગયું !

આ વાત કોઈએ હઝરત ખવાળને કરી.

આપે ફરમાવ્યું,

‘યારોએ અલ્લાહ તઆલા પર ભરોસો ન કર્યો. નહિતર કયામત સુધી પાણી તળિયે ન પહોંચતે !’

□

શેતાની ફરેખનો એક અદ્ભુત બનાવ

એક દુરવેશે હઝરત ખવાળ (રહ.)ને પૂછ્યું,

‘આલિમના માટે અજાણની શી સૂરત છે ?’

આપે ફરમાવ્યું :

આલિમ જ્યારે દુનિયાની તલજમાં મશગૂલ થઈ જાય છે અને આખિરતની તલજ છોડી દે છે ત્યારે તે આખિરતના અજાણમાં થઈ જાય છે. એ અજાણની નિશાની દુનિયામાં એ છે કે :

● ૧ ‘હાલ્લાતે મશાઈએ નકરાખ’દિયહ મુજહિદિયહ’ : પા. ૧૧૮

યાદે ઈલાહીની મીઠાશ તેના દિલમાંથી છઠાવી સેવામાં આવે છે. પછી તેને કોઈ ઈબાદતમાં સિબ્જત આવતી નથી. તેનું દિલ પણ કોઈ ઈબાદતમાં લાગતું નથી. ઈબાદતની અદાયગીમાં તે સુસ્ત અને આળસુ બની જાય છે.

એવું થાય ત્યારે સમજી લો કે એ આસિમ આપ્પિરતના અઝાબમાં સપડાયો છે. કારણ કે જે ચીજ ખુદાની વાદથી દૂર રાખે તે જ દુનિયા છે અને એનું જ નામ શેતાની ફરેજ છે.

હઝરત ખવાળ (રહ.)ના એક મુરીદે થોડા દિવસ યાદે ઈલાહીમાં પોતાના દિલને ડૂબાડી મરાવી અને જ્યારે યાદે ઈલાહીની બરકતથી દિલની સદાઈ થવા માંડી ત્યારે શેતાને વિચાર્યું કે,

‘હવે કોઈ એવી યુક્તિ શોધી કાઢવી જોઈએ કે જેનાથી આ ઝાકિર યાદે ઈલાહીથી બેપરવાહ થઈ જાય તેમ જ સુસ્ત અને આળસુ બની જાય.’

એક દિવસે પેલો ઝાકિર પોતાના ઈબાદત ખાતામાં સૂતેલો હતો. તેણે ખવાળમાં જોયું કે એક જમાઅત આવીને તેને ઢાંચી રહી છે કે :

‘હવે તું કમાલના દરજ્જે પહોંચી ગયો છે.

તેં જે કંઈ દિલની વરક ગરદાની કરી છે તે સર્વ મકબૂલ છે. તારે અનુશવ કરવો હોય તો, અમે જે સવારી લાવ્યા છીએ તેના ઉપર સવાર થઈ જા !’

તે ઝાકિર સવારી ઉપર સવાર થઈ ગયો તે એવી જગાએ પહોંચ્યો કે જે અત્યંત ખુશ મંઝર અને ખૂબ જ વિશાળ હતી.

ત્યાં ફળોથી લગેલાં વૃક્ષો અને હસીન તેમ જ ખૂબસૂરત બંધિતઓ એની સેવા-ચાકરી માટે હાજર હતી. ભોજન માટે હિમદા, સ્વાદિષ્ટ વાનગીઓ ગોઠવેલી હતી અને મીઠાં પાણીની નહેરો ચોતરફ વહી રહી હતી.

તે ઝાકિર સવાર સુધી ત્યાં રહ્યો તહજજુદની નમાઝ પછી એ મોજમળહમાં છૂટી ગઈ.

એ જ પ્રમાણે કેટલીયે વાર તેણે આ ખ્યાળ જોયો અને પોતાની છુતુગીના વિચારો પેદા થવા માંડ્યા. ધીરે ધીરે ઈલાહતમાં યુસ્તી અને આળસ પછી થવા લાગ્યા. હઝરત ખ્યાળની ખિદમતમાં હાજર થવાનું પણ છોડી દીધું.

હઝરત ખ્યાળએ ફિરાસત (દિવ્વદણિ)થી ભાણી લીધું કે એ ઝાકિર સોતાનના ફંદામાં ફસાયો છે. આપ તેના ઈલાહતખાનામાં ગયા અને જોયું કે છુતુગીના વિચારો તેના દિમાગમાં ધર કરી ગયા છે જેના કારણે એકે ઈલાહીની બરકતમાં પણ ધણી કમી આવી ગઈ છે.

હઝરતે પૂછ્યું, 'તમારો શું કિરસો છે?'

તેણે સમય કિરસો કહી સંબળાવ્યો.

હઝરતે ફરમાવ્યું,

'હવે જ્યારે ફરી પાછો તું એ જગાએ પહોંચે ત્યારે ત્રણ વખત પઢજે :

'લા હવલ, વલા ફુલ્લત ઈલાખિલાહિલ અલીયીલ અઝીમ.'

એનાથી તમારી છુતુગીનો ભાડો ફટી જશે અને ખરી હકીકત રોશન થઈ જશે.'

તે ઝાકિર ફરી પાછો તે જગાએ પહોંચ્યો ત્યારે હઝરત ખ્યાળ (રહ.)ના ઈરશાદ પ્રમાણે તેણે ત્રણ વખત 'લા હવલ' પઢી.

તે શું જુએ છે કે પેલી જમાઅત લાનતનો હાર પહેરીને કુફરની શિકલમાં એક પછી એક લાગી ગઈ! અને પોતાને એવી જગાએ બેઠેલા જોયો કે તેની નીચે નળસત (ગંદગી)ની ફરસ બિછાવેલી છે અને નજર પહોંચે ત્યાં સુધી નળસત જ નળસત ફેલાયેલી છે. તેની સામે જે ઉગદા ફળો અને ફૂલો હતાં તે મુરદાના માંસ, ચામડાં, હાડકાં અને કીડાં હતાં. અને જે મીઠું પાણી હતું

ને મુરદાઓના સોનાં ડોઢા અને પર હતા. અને ને ખુપસરત રોકે, તો ને અરત, અગાવા હતા.

પત, હવે તો શું હતું ને આકિર બેઠ પસ્તાવામાં દૂખી ગયો અને કહેવ. હાથો કે,

‘એ દુ મારી દુઆદત પર કાયમ રહેતે અને શેતાની બુલાવામાં ન આવતે તો આ પસ્તાવાનો દિવસ ન આવતે! ખુદાનો બેઠઃ બેઠસાન છે કે આ જિન્દગીમાં શેતાનના બુલાવાથી વાકિલ થઈ ગયો.’

□

એ જ હાથ ને આલિમનો છે ને શેતાનના બુલાવામાં ફસાઈને, પોતાના હૃદયના ગુમાનમાં ખુદાની વાદથી ગાફિલ થઈ જાય છે. તેને પણ આખરે તે જ મળનાર છે ને પેલા ગાફિલ આકિરને મળ્યું. અલ્લાહ તૌફિક આપે!

□

એક મોલવી સાહબનો બેવધાયક કિસ્સો

મજહબાનમાં એક મોલવી સાહબ હતા. ચાલીસ વરસથી તેઓ પોતાના શાગિદોને જાહેરી હુદમની તાલીમ આપતા હતા.

પવાળ ઓલિયાએ કબીર (૨૬.) હઝરત પવાળથી મુરીદ થવા પહેલાં પેલા મોલવી સાહબના શાગિદ હતા.

એક દિવસે હઝરત પવાળ અબ્દુલખાલિક (૨૮.) જાળરમાં ગેસ્ટ ખરીદી રહ્યા હતા. હઝરત પવાળ ઓલિયાએ કબીર (૨૬.) હજુ આપથી બેઅત થયા ન હતા પરંતુ આપમાં ખુશ્ખોની ખિદમતનો જરૂરો થયો હતો. તેમણે હઝરત પવાળને કહ્યું,

‘હઝરત! ગેસ્ટ મને આપો અને મને આપની ખિદમતનો મોકો આપો. હું ગેસ્ટ આપના ઘર સુધી ઉપાડી લઉં!’

● ૧ ‘અનવારુલ આરશીન’ : પા. ૭૫/૭૬

હઝરતે એસ્ત તેમને સોંપ્યું. તેમણે ઉપાડી લીધું અને હઝરતના ઘરે પહોંચાડી દીધું. આ ખિદમત અને અદબના કારણે હઝરતને તેમના તરફ મુહુબ્બત પેદા થઈ અને તેમના ધર તવજ્જોહ ફરમાવી.

હઝરત ખવાબ ઓલિયાએ કબીર (૨૬.) આપથી ઊંચત થયા અને ઝિક્રે ઈલાહીમાં એવા દુખી ગયા કે કેટલાક દિવસો સુધી ભહેરી ઈદમ મેળવવા માટે પેલા મોલવી સાહેબની ખિદમતમાં પશુ જઈ ન શક્યા. જો કે ગાદમાં તો આપ શમ્મુલ કિલ્મ થયા છે.

□

હવે પેલા મોલવી સાહેબ જ્યારે પશુ હઝરત ખવાબ ઓલિયા કબીર (૨૬.)ને મળતા તો ખવાબ અબ્દુલખાલિક (૨૬.)ની સુહબત વિશે અનહદ મલામત કરતા અને કહેતા કે,

‘આ ફકીરોમાં શું રાખેલું છે !

મરદન બુકાવીને ઝોઠાં ખાયા કરે છે !

ખવાબ ઓલિયા કબીર (૨૬.) આ સંવાળીને ખામેશ થઈ જતા.

સાને સુબહાનોએ એક રાતે ખવાબ ઓલિયા કબીર (૨૬.)એ પોતાના કસના ઝરિવાથી મોલવી સાહેબને ઠોઈ ચુનાહમાં સંડોવાયેલા જોયા.

સવારે જ્યારે રસ્તામાં મોલવી સાહેબથી મુલાકાત થઈ તો મોલવી સાહેબે પોતાની પુચની આદત મુજબ મલામત કરવાનું શરૂ કર્યું.

ખવાબ ઓલિયા કબીર (૨૬.)એ ફરમાવ્યું,

‘હે ઉસ્તાદ સાહેબ ! મઈ રાતના ચુનાહને વાદ કરો ! અહસોસ ! મને એક નેક કામના માટે કપકો આપો છે અને પોતે ફલાણા નાનઈઝ કામે કરો છે !’

મોલવી સાહેબ આલિમેદીન હતા જ એટલે સમજી ગયા કે

હરજીત ખવાળ અબ્દુલ ખાસિક (૨૬.)ની સુહાગવના કારણે ખવાળ ઓસિયા કપીરના દિલનો દરવાજો આઘમે ઝેળની તરફ ખુલી ગયો છે !

મોલવી સાહબ હરજીત ખવાળ અબ્દુલ ખાસિક (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા અને અરજ કરી કે :

‘હું ચાલીસ વરસથી બહેરી ઈસ્મની તાલીમ આપું છું. એ તાલીમ વિશે આપ કશ્કના ઝરીયાથી કે ઈસ્લામના ઝરીયાથી માહિતી મેળવો કે તે પાક જાત મારાથી રાજી છે કે નથી ?’

હરજીત ખવાળ અબ્દુલ ખાસિક (૨૬.)એ ઈસ્લામના ઝરીયાથી બહુ લીધું’ કે મોલવી સાહબે ચાલીસ વરસની આ લાંબી મુદતમાં એક વખતે પણ ખુદાની રઝામંદીના માટે સખક આપ્યો નથી.

બ્યારે મોલવી સાહબ આપની ખિદમતમાં હાજર થયા ત્યારે આપને જે ઈસ્લામ મયો હતો તે બખાન કરમાવી દીધો.

આ સાંજળતા જ મોલવી સાહબ ભેશોખરોશમાં આવી ગયા અને કેટલાક કલાક મુઠી બેઠોરા રહ્યા. બ્યારે હોશમાં આવ્યા તો આપનો ઈસ્લામ સત્ય હોવાનો સ્વીકાર કયો અને કહ્યું કે બેશક આ પદવા-પદાવવામાં નામ આવરી અને બહુ તલબી સિવાય ખીજું કંઈ ન હતું. તે પછી અરજ કરી કે :

‘ખવાળ ! આપ દિલોના તબીબ અને ખાતિનના હકીમ છો. ફરમાવો કે મારી આ ખીમારીનો શું ઈલાજ છે ?’

હરજીત ખવાળએ ફરમાવ્યું,

‘લાઈલાહ’ની તલવાર વડે

નકસની ખવાહિશ અને બહુતલબીનું ડોકું ખોતાના દિલ-માંથી હડાવી દો અને તેના બંદો

‘ઈસ્લાહલાહ’નું નૂરાની વૃક્ષ રોખી દો !

અને ઈસ્મે જાત ‘અહલાહો’ના ઝિક વડે

ખોતાના દિલની એવી સફાઈ કરો કે—

સવહે મેલૂજનું પ્રતિનિધિ તમારા દિલના આઈનામાં
પડવા માંડે, જેમ કે આઈનાને સામે રાખીને
તેમાં પોતાની ચરત જોઈ લે છે।

એ જ પ્રમાણે પોતાના દિલને પણ સવહે મેલૂજને
નિજાણવા માટેનો આઈનો રાખે।

જો દિલનો આઈનો દુનિયાની જુદગત અને
દુનિયાની કુદરતના કારણે કળેા અને

કાટ ખાંડેલા થઈ જશે તો સાચા કોશિશ
કરવા છતાં એમાં કંઈ દેખાશે નહિ।

પરંતુ સુન્દાનદલાદી જ્યારે ખુદાના નામે મુગારકથી
દિલનો આઈનો સાધ અને પાક થશે તો ગરબન જુદગતો જ
સવહે મેલૂજનું પ્રતિનિધિ દિલ પર પડશે।

□

ગોલવી સાહેબે પોતાના ગુનાહોથી તોળા કરી અને હઝરત
ખવાળ અબ્દુલખાસિક (રહ.)થી ઈજાત થઈને આપના હલકએ
ઈરાદતમાં દાખલ થયા, અને પોતાના દિલના આઈનામાંથી
દુનિયાની જુદગત અને કાટને દૂર કરવાની ફિકર કરવા માંડ્યા.

ગોલવી સાહેબે ‘અદલાહો, અદલાહો’ના સળકમાં એટલી
બારે મહેનત કરી કે ચાલીસ દિવસની અંદર ઈસ્મેઆત ‘અદલાહો’ના
લકજનો નકશ દિલ પર જામી ગયો. અને દિલની ખિડકી આસમે
અરવાહની તરફ ખૂલવા લાગી. દિલનો આઈનો ઝિકના અનવારથી
ચમકવા લાગ્યો. જે કાટ હતા તે પણ દૂર થઈ ગયો.

ચાલીસ દિવસ પછી આપનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો।

જે દિવસે ગોલવી સાહેબનો ઈન્તેકાલ થયો તે જ દિવસે કેટલાયે
ખુજુર્એ આપને ખવાળમાં જોયા કે ખુદાની રેહગત આપના
શામિલે હાલ છે અને હરેક તરફથી સલામતીનો અવાજ ખુલંદ
થઈ રહ્યો છે.

મોલાના સાહેબ ખુલંદ અવાજે હરમાયતા હતા કે :

‘ને રાખ્સ એ માહે કે ઇસ્લામની હાલતમાં ગરે તો તેણે અસ્લાહવાળાઓનો દામન મજબૂત પકડવો જોઈએ, જેની રીત મેં હઝરત અબ્દુલખાલિક (રહ.)ના દામનને મજબૂત પકડીને હમેશાં માટે નખત અને ફત્તાહ (કાગિયાખી) હાન્નિસ કરી લીધી.

‘મેં પોતાના દિલમાં નફસની ખૂરી ખવાદિશે અને થોડા દિવસની દુનિયાની જૂઠી મુલબ્બતના અશુભ વૃક્ષને ‘લાઈલાહ’ ની આબદાર તલવાર વડે મૂળમાંથી ઉખેડીને ફેંકી દીધું અને તેના બદલે ‘ઈલ્લલ્લાહ’નું નૂરાની વૃક્ષ રોપ્યું. સરીઅતે પાકની ફરમાવરદારીનું પાણી તેમાં સીંચતો રહ્યો.

મુખ્બાનલ્લાહ! તોહિદના એ નૂરાની વૃક્ષ પર એવાં ફળો લાગ્યાં કે જેના કારણે હું બંને જહાનમાં કામિયાબ થઈ ગયો.

‘હે ખુદાના બંદાઓ! અહીં (આખેરતમાં) તો તેજ સોંકોની કદર થાય છે, જેઓ અસ્લાહવાળાઓથી ઈસ્મ અને હિકમત શીખાને પોતાના દિલમાં અસ્લાહનું નૂરાની વૃક્ષ રોપીને આવે છે અને હમેશાનો એશ પામે છે!’

□

ફરિસ્તો આપની દુઆથી પોતાના મૂળ મકામે પહોંચ્યા

એક દિવસ એક મુસાફર ધણા દૂરથી હઝરત ખવાબની ખિદમતમાં હાજર થયો. એટલામાં ત્યાં એક જુવાન આવ્યો. હઝરત ખવાબએ તેના માટે દુઆ ફરમાવી, પછી તે જુવાન ત્યાંથી અચાનક અદસ્ત થઈ ગયો!

મુસાફરે પૂછ્યું, ‘એ જુવાન કોણ હતો?’

હઝરત ખવાબ (રહ.)એ ફરમાવ્યું,

એ ફરિસ્તો હતો. એનો મૂળ મકામ એવા આસમાન પર હતો. કોઈક કસૂરના કારણે પોતાના મકામથી ફેંકાઈને દુનિયાના આસમાન પર આવી ગયો હતો. તેણે ખીબ ફરિસ્તાઓથી પૂછ્યું કે ‘હું શું

● ૧ ‘અનવાફુલ આરિફીન’: પા. ૭૭થી ૮૦

કરું કે જેનાથી અલ્લાહ તઆલા અને મારા મૂળ મકામ પર પહોંચાડે!' હરિસ્તાઓએ મારું નામ દર્શાવ્યું હતું એટલે આવ્યો હતો. મેં દુઆ માંગી, ખુદાએ કબૂલ કરમાવી અને ફરી પાછો તેના મૂળ મકામે પહોંચાડી દીધો.'

□

મુસાફરે અરજ કરી,

'હાંમાનની દુઆથી મારી મદદ કરમાવો! શાયદ શેતાનની જાળમાંથી બચીને સલામતીની સાથે જાઉં.'

હઝરત ખવાજા (રહ.)એ કરમાવ્યું,

'વાયદો એ છે કે ફરજ (નમાઝો) અદા કર્યા પછી જે શખ્સ જે દુઆ માંગે છે તે કબૂલ થાય છે. તું પોતાના કામમાં મશગૂલ રહે અને ફરજ (નમાઝો) અદા કર્યા પછી દુઆએ ખેરથી અને યાદ કરતો રહે. શાયદ એ દરમિયાન દુઆ ઝાહિર થઈ જાય. તારા હકમાં પણ અને મારા હકમાં પણ.'

□

સુબહાનલ્લાહ! હઝરત ખવાજા અબ્દુલ ખાલિક ગજદવાની (રહ.)નો કેટલો ખુશદ મરતબો હતો કે હરિસ્તા પોતાના મારે દુઆ કરાવવા આપની ખિદમતમાં હાજર થયો!

અને આપની દુઆની કબૂલિયત તો જુઓ કે આપની દુઆ કબૂલ કરમાવીને અલ્લાહ તઆલાએ હરિસ્તાને તેનો મૂળ મકામ પરત કર્યો!

અને છતાં આપ કેટલા વિનમ્ર છે કે એક મુરીદને હરેક ફરજ નમાઝ પછી પોતાને દુઆમાં યાદ રાખવા કરમાવે છે!

□

એક વખતમાં આપ કાબા તશરીફ લઈ જતા!

આપની વિસાયતનો એ હાલ હતો કે નમાઝના એક વખતમાં આપ કાબા શરીફ તશરીફ લઈ જતા. તે પછી મુલેક શામ જતા.

એક મોકા પર હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘જો બહેરી દોલતના માટે સોકો (બાદશાહ) સદ્ર સર્ઈદની ખિદમતમાં આવેો દિવસ અદખપૂર્વક જિભા રહેતા હોય તો સદ્ર સર્ઈદ પાતિની દોલતના માટે સવારથી ચાસ્ત સુધી ફકીર અબ્દુલ ખાલિકની ખિદમતમાં જિભો રહે તો એમાં નવાઈની શી વાત છે !’

વળી આપે ફરમાવ્યું કે,

‘બીજી વાત એ છે કે આવેો દિવસ જો સોકો સદ્ર સર્ઈદની ખિદમતમાં જિભા રહે છે તેનો ફકીરો સદ્ર સર્ઈદના મારી સમક્ષ જિભા રહેવાથી થઈ જાય છે.

‘હે સદ્ર ! તું દુનિયાનો તો સદ્ર (સરદાર) હતો જ પરંતુ ફકીરની ખિદમતથી આગિરતનો સદ્ર થયું થઈ ગયો !’

સુબ્હાનલ્લાહ ! કેઈ શાયરે સરસ કહ્યું છે :

અમર કુછ મરતબા ચાહે તો

ખિદમત કર ફકીરોં હા

નહીં મિલતા વહ ઝોહર

બાદશાહોં કે ખજીનો મેં.

ફરાગત શું છે ?

એક દિવસ એક ખાદિમે હઝરતને પૂછ્યું,

હઝરત ! ફરાગત શું છે ?

હઝરતે ફરમાવ્યું,

‘ફરાગતનો અર્થ એ નથી કે દુનિયાનાં કામોથી આઝાદ થઈ જાયો બલકે એનો મતલબ એ છે કે દુનિયાની મુહબ્બત દિલમાં આવવા ન પામે.’

આર્થિક પર આધારનો કામુ દેવ છે એ નોંધ !

જેક દિવસે આ દુરવેશ દેશને પુલ્કવે,

દેશને આર્થિક પર આધારનો કામુ દેવ છે એ નોંધ !

દેશને પુલ્કવે,

‘જ્યારે આર્થિકને પુલ્કવે અને છે એક દેશને એક દેશ
કામુ મેળવે એક પગે એ આર્થિક કામુ એક દેશને પુલ્કવે
પહેલી તથા દેવ નો પુલ્કવે આધારનો આર્થિક કામુ એક દેશને
એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને પુલ્કવે

‘જેની મુખ્યત્વે આધાર એક છે એ દેશને પુલ્કવે એક દેશને
આધાર એક અને આધારની દિશાએ એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને
મુખ્યત્વે આધાર એક છે એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને પુલ્કવે
દાશનાં પહેલી એક અને પુલ્કવે એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને
પહેલીની મુખ્યત્વે એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને પુલ્કવે

‘આ આધાર મુખ્ય છે એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને પુલ્કવે
એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને
પહેલી એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને પુલ્કવે એક દેશને પુલ્કવે

11

આપની પદ્ધતિ દુરવેશ છે

દેશને પુલ્કવે આધારનાર્થિક પદ્ધતિની દિશાએ પદ્ધતિ
પદ્ધતિને નકારાદિવદમા દુરવેશ છે, અને મુખ્યત્વે આધાર છે.

આપે દેશને પહેલી દેશને પહેલી એક આપનાની.

આપે દેશને પહેલી અને પુલ્કવે નવથી અસહ્યાર એક દેશને
પહેલીની નામિકારી કરી.

આપે દેશને પહેલીની મુખ્યત્વે કરી.

પેશાની દુરવેશને દેશને નવથી પેશાની દેશને.

12

નકશાબંદી તરીકાના કલેમાત

હજરત મોહાના શાહ મુહમ્મદ દિલાવનઅલી ગજદુરી (૨૬.) પોતાની મશહૂર કિતાબ 'મેઅયારુર્રુઝુક'માં લખે છે :

હજરાતે નકશાબંદિયદ રહમતુસ્લાહિ અદ્દિમ અજમર્દને પોતાના તરીકાનો આધાર અગિયાર કલેમાત (નૂતો) પર ગાખ્યો છે. એ કલેમાત પારિશાપિક છે અને કાશ' તેમ જ આયરણ તરફ ઈશારો કરે છે.

એ અગિયાર કલેમાતમાંથી નીચે જણાવેલાં પ્રથમ આઠ કલેમાત હજરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક ગજદરાની (૨૬.)થી રિવાયત થયેલા છે.

૧ મારી હેસિયત મુજબ આ કલેમાતની સમજૂતી લખું છું. અદલાહ તઆલા અને તથા તમામ મુસલમાનોને એના પર અમલ કરવાની તોફિક ઈનાયત કરમાવે. (આમીન !) કારણ કે ઈફમનો હેતુ અમલ છે.

૧ હોશા ફરહમ

એનો હેતુ એ છે કે હમેશાં સાવચેત રહે, અને તલાશમાં રહે કે મારો કોઈ ખાસ ગંદાઈમાં અને ગુનાહમાં પસાર તો નથી થયો ને! જો એવું માન્ય પડે તો ઈસ્તેફાર કરે. મુખતદી (પ્રાથમિક કક્ષાનો સાલિક) જ્યાં સુધી 'ફૂઝૂરે દાઈમી' સુધી પદોંમાં ન જાય ત્યાં સુધી એનો કોઈ ખાસ ગંદાઈમાં પસાર થયો ન જોઈએ.

૨ નઝર ખર કદમ

એનો અર્થ છે પોતાની નઝર પગ તરફ રાખવી. નીચી નઝર રાખવી એ સુખ છે. સાલિકે પોતાની નઝર પગ તરફ રાખવી જોઈએ જેથી પરાઈ ઝીંઝો પર નઝર ન પડે.

૩ સફર ફર વતન

એનાથી મુરાદ એ છે કે આદમી સિફાતે વશરિયહ (માનવસહજ નબળાઈઓ અને કુર્બાઓ)ને છોડીને સિફાતે મહકિયહ (ફરિશ્તા સમાન ગુણો) પ્રાપ્ત કરે. જો દિલમાં કુર્બાઓની ખાસિયત ભરેલી હોય, તો તેમાં ખુદાના નૂરનો પ્રવેશ કેવી રીતે થઈ શકે!

૪ ખિલ્લત દર અંગુમન

એનો મતલબ એ છે કે દરેક હાલતમાં દિલથી ખુદાની સાથે મશગૂલ રહે, બસે હાલત પાકીની હોય કે નાપાકીની, વળી અહીં સુધી મશગૂલ રહે કે અલ્લાહના તરફ તવજ્જુએક મજબૂત થઈ જાય.

૫ થાદ કદ

એનો મતલબ એ છે કે મુરશિદે જે જિંદ આપ્યો હોય તે હમેશાં, નિરંતર એટલા પ્રમાણમાં કરતો રહે કે હક તઆલાની ફૂરૂરી ખાત થઈ જાય.

૬ બાઝ ગરત

એનો અર્થ છે રજૂઆ કરવું, પાછાં ફરવું એટલે કે થોડાં થોડાં જિંદ પછી તબી કે પાંચ વખત નીચેની દુઆ તરફ રજૂઆ કરવું. એ દુઆ હઝરત ખવાજ નકશાબંદ (રહ.)ની છે.

‘હલાહી મકસૂદે મન તર્હ વ રજાએ તુ.

મુલગખત વ મારેફતે ખુદ બેહેક.’

હે અલ્લાહ! મારું લક્ષ્ય તું અને તારી ખુશી જ છે.

તારી મુલગખત અને મારેફત મને આપ ।

૭ નિગહ હારત

એનો મતલબ એ છે કે ઝાઝિર ખતરાઓ તથા નફસની વાતોને ભગાડે અને દૂર કરે. દિલમાં જે જે ખુદાના વિચારો અને વસવસાઓ આવે તો સાલિક તેને આવવા ન દે.

૮ થાદ હારત

એનો મતલબ એ છે કે તવજ્જુએક કે જે રાખે તથા અર્થથી ખાલી છે તે માત્ર વાજખુલ વુજૂદની હકીકત તરફ મજબૂત થઈ જાય.^૧

વફાત પહેલાં ખુશખબરી

હઝરત ખવાજ અબ્દુલખાલિક મજદવાની (રહ.)ના આખરી વખતમાં આપની પાસે આપના ફરજંદો અને મુરીદો મોજૂદ હતા.

- ૧ ‘મેઝ્યાઝુરુસુલક’ (અજરાતી ૧૯૮૩ ની આવૃત્તિ) : પા. ૧૩૬ થી ૧૪૦ (ફંદાવીને)

હઝરતે આપો ખોલી અને ફરમાવ્યું,

‘હે અઝીઝો ! ખુશખબરી સંભળો ! અલ્લાહ તઆલા
માગથી રાત્રી છે અને ગને બશારતે રજા આપી છે.’

તમામ હાજર જનો રડીને કહેવા લાગ્યા,

‘હઝરત ! અમારા માટે પણ દુઆ ફરમાઓ !’

હઝરતે ફરમાવ્યું,

‘તમને પણ બશારત છે. અલ્લાહ તઆલાએ મને ઈલ્હામ
ફરમાવ્યો છે કે,

‘જે સખ્સ આ તરીકા પર હેવટ સુધી ઈસ્તેઝામત રાખશે
તેના ઉપર હું રહેમ કરીશ. અને તેને બખ્શી દઈશ.’

‘કાશિરા કરો કે આ તરીકાથી અલગ ન થાઓ. કાયમ રહો !’

ઝેબથી અવાજ આવ્યો

થે હા સમય પછી ઝેબથી અવાજ આ યો :

‘યા ઐયતુલ્લન નફસુલ મુતમર્દનનતુરુલ્લ
હલા રખિમકી રાહિયતમ મદિર્યહ.’^૧

હે શાંતિ પામનાર આત્મા ! તું પોતાના પરવરદિગાર તરફ
પાછો ફર કે તું તેનાથી રાજી (અને) તે તારાથી રાજી (છે.)

□

હાજર જનોએ હઝરત ખ્યાલની તરફ ‘યાનથી જોયું’ તો
આપની રૂઠ પોતાના પરવરદિગારની તરફ પરવાજ કરી ચઈ હતી.
ઈન્ના લિલ્લાહિ વઈન્ના હિલ્લિ રાજીલન.

□

તારીખે વફાત

આપની વફાત ૧૨, રબીઉલ અવ્વલ, ૫૭૫ હિજરી સનમાં
થઈ.

■ ૧ ‘સુરતે ફવર’ : પાને ૩૭, આવડન ૨૭/૨૮

પ્રવાજએ આદમને કહ્યું : 'હું' રવા,
તે ફળો અજ પ્રવાજ નાદોળક અવાજ.

□

આપને મજારે મુજારે રસદરવાજા છે.

વજાન બાદ મુજારાએ પ્રવાજમાં એવા

વજાન બાદ મુજારાએ આપને પ્રવાજને ભેદા રે, કરેન.
કમુજા પર એક અલીકાન મુજારા નજાન હુજા અજ નિરજાનના
છે અને આપની ચરે નજાન અલીકાન કા ફરિશ્તોએ નજામે છે :

આપને મુજારે હંસલીના મેડગા પહેરે વજાનમાં આવી ગયા છે
અને હક નજારક ન નજાનના સલામ પહેરે વજાનમાં આવી ગયા
છે અને એક ફરિશ્તો મેડગા અજારે આ પ્રમાણે એકાન કરે.
રજો છે રે :

'હે અબ્દુલખાસિક! આ સર્વ મુજારો હંસ અને અસ્લહની
ઈજાદન તથા રસસ સરસસદ અંદાદિ ન અલિદિ વસન્દહની
તાબેદારીના કારણે છે !'

□

મુજારા! પ્રવાજ રમુજ અબ્દુલખાસિક અંદાદિ વસન્દહની પેરો
અને હંસ મુજારાનું પરિજ્ઞાન કેવું સરસ દોષ છે !

□

આપના મુજારા

હમરો પ્રવાજ અબ્દુલખાસિક મગદરાની (૨૬) થી અસખવ
અદમીયાએ પાતિની ફ્રા કાલિસ કર્યો. એનાંથી નામે સખેડા ચાર
શખસો આપના કાલિસ અને અદમસ ખલીશાએ દવા.

૧ હમરો પ્રવાજ મુજારા અબ્દિ રેવરરી (૨૬)

૨ હમરો પ્રવાજ અદમદ કિશીક (૨૬)

૩ હમરો પ્રવાજ ઓલવાએ કખીર (૨૬)

૪ હમરો પ્રવાજ મુજમાન (૨૬) : આપનો મજાર
કરમીનદમાં છે. ૧

મઝારે મુબારકમાંથી બાદશાહને મદદ કરી

એક વખતે હજરત ખવાલજે પોતાની હવાલીમાં કશ્કની હાલતમાં
નીચેની રૂનાઈ લોકોને કહી સંભળાવી :

બર દોસ્ત મુબારકેમ બર દુશ્મન શોમ,
હર જ'મ તુ' આહનેમ હર મુલ્ક તુ' મોમ.
સર ચશમએ નૂરમ ગજલવાન મંજિલે માસ્ત,
શમશીરે ફરૂયા મીઝનમ તા હરે રોમ.

આવાથ'

હું મારા દોસ્તના માટે મુબારક છું અને
દુશ્મનના હકમાં જેરમુબારક છું.
સહાઈના મોકા પર લોખંડ સમાન છું અને
નુલ્કના મોકા પર મીણ સમાન છું.
હું નરનું એક ઝરાયું છું અને ગજલવાન મારું ઘર છે.
મારી બેધારી તલવાર રમ સુધી ચાલે છે !

■

આ રૂનાઈનો મતલબ લોકોને સમજાવેા નહિ પરંતુ એટલું
સમજાવવા કે આપની બાનિની તલવાર એક દિવસે રમ સુધી
ચાલવાની છે !

■

હજરત ખવાલ (૨૬.)ના ઈન્તેહાલના ધાંગા સમય પછી એવલે
સરકાનનું સરકશ સરકર, જેમાં એક લાખ ખુખાર સવારો હતા,
તે જવહુ નહીને પાર કરીને માવરાઈનનહરમાં આવી પહોંચ્યું.

તેઓએ ખુદાના બંદાઓની ખૂનરેઝી શરૂ કરી દીધી અને ઝી
નિયત કરી લીધી કે જો ખુખારો અને ગજલવાન રતેલ ઘઈ ત્રવા
નાં ઓલિયા અલ્લાહની જેટલી પણ મુબારક કબરો છે તેને
લગભગીને રાખ કરી દેવામાં આવે !

આ બૂરા ઈરાદાથી સૌ પ્રથમ તેઓએ ગજલવાનને લેરો લાવ્યો,
જ્યાં હજરત ખવાલ (૨૬.)નો મઝારે પુર અનવાર છે.

તે વખતે મુલતાન હિઝબુક ત્યાંનો બાદશાહ હતો. હઝરત ખ્વાજાએ તે જ રાતે બાદશાહને ખ્વાજામાં બશારત ફરમાવી કે,

‘ખુદાની મદદ તમારી સાથે છે. જેવી રીતે તમે મુસલમાનોની મદદ કરો છો તેવી જ રીતે ખુદા તમારી મદદ ફરમાવે છે. તમે ખુદા પર ભરોસો કરો, બેશક ફતેહ તમારી સાથે છે.’

બાદશાહે બગતાં જ પોતાના લશ્કર સાથે હઝરત ખ્વાજા (રહ.)ના મઝારે મુબારકનો મોજી-પહેરો શરૂ કરી દીધો. અને આપના મઝાર પર જ લકાઈ શરૂ થઈ ગઈ.

શાને મખબૂદ કે હઝરત ખ્વાજા (રહ.)ની રૂઢાનિયતની બરકતથી એક જ હુમલામાં પચાસ હજાર કરતાં પણ વધારે એ સરકશ આલિમ સૌનકો તલવારના ઘાટ હિતરી ગયા. એ સરકશ આલિમોના હબ્બમાં જમકુ નદીના કિનારાથી સઈ રૂમ સુધીનો વિશાળ પ્રદેશ હતો. હવે હઝરત ખ્વાજાની બેધારી તલવારના પ્રતાપે મુલતાન હિઝબુકના હબ્બમાં રૂમની સરહદ સુધીનો પ્રદેશ આવી ગયો અને પેલા સરકશ આલિમોનું નામનિશાન પણ બાકી ન રહ્યું !

આ ઉદ્દેશ હઝરત ખ્વાજા (રહ.)ની રૂઢાનિયતનો હતો !

વફાત બાદ સહીએ સુધી ફૈઝાબ આહુ

આ સિલસિલાના ઈમામ, જેમના મુબારક નાગ પરથી આ [સિલસિલાનું] નામ ‘નકશબંદી સિલસિલો’ પડ્યું છે, તે હઝરત ખ્વાજા બહાઉદ્દીન મુહમ્મદ નકશબંદ (રહ.), હઝરત ખ્વાજા અબ્દુલખાલિક મજહબાની (રહ.)ની વફાત બાદ આશરે દોઢસો વરસ પછી હિ. સ. ૭૧૮માં જન્મ્યા હતા.

હઝરત ખ્વાજા નકશબંદ (રહ.)ના પીરે આદિર હઝરત ખ્વાજા સૈયદ અમીર કુત્રાલ (રહ.) હતા.

હઝરત ઈમામે રખાની મુજદ્દિ અલ્હેસાની શૈખ અહમદ

સરહિંદી (૨૬.) પોતાના એક મુજારફ પત્રમાં લખે છે કે :

‘કોઈને હવેસી કહેવામાં આવે તો પીરે જાહિરથી ઈતકાર નથી કારણ કે હવેસી તે શખ્સ છે જેની તરખિયતમાં રહાનિઓનો દખલ છે.

‘હઝરત ખવાળ નકશખંદ (૨૬.)એ પીરે જાહિર છતાં ખવાળ અખદુસ ખાલિક મજહવાની (૨૬.)ની રહે મુજારફથી મદદ મેળવી હતી.’^૧

□

હઝરત ખવાળ નકશખંદ (૨૬.)ના વિસ્તૃત હાલાત ‘અનીમુલ્લાહિખીન’ નામની કિતાબમાં લખેલાં છે. વફાતનાં દોઢસો વરસ પીટ્યા પછી પણ હઝરત અખદુસ ખાલિક મજહવાની (૨૬.)ની રહાનિયતનો પ્રભાવ અને ફજાન કેટલો ભારે હતો તેનો સ્વાતુજવનો એક દિલ્લચરૂપ યનાય ખુદ હઝરત ખવાળ નકશખંદ (૨૬.)ના જ શબ્દોમાં ‘અનીમુલ્લાહિખીન’ માં નીચે પ્રમાણે વર્ણવેલો છે :

હઝરત ખવાળ નકશખંદ (૨૬.) ફરમાવે છે :

‘હું જઝખાતના મદખા અને અહવાલની ઈખ્તિદામાં કેટલીયે રાતો ખુખારાની આસપાસ બટકતો રહ્યો. દરેક મજાર પર હું જતો.

‘એક રાતે હું ત્રણ ગરકતવંતા મજારો પર ગયો. ત્યાં દીવા સળગતાં જોયાં. દીવામાં તેલ, દિવેટ ગધું હતું પરંતુ દિવેટને થોડી બહાર કાઢવાની કસર હતી. જેથી દિવેટ તેલમાંથી બહાર નીકળીને સારી રોશની આપે. અને હોલવાય ન જાય !

‘રાતના પ્રથમ હિસ્સામાં હું ખવાળ મુહમ્મદ વાસિઅ (૨૬.)ના મજાર પર ગયો. મને ઈશારો થયો કે ખવાળ મહમૂદ અન્નખેર ફતનવી (૨૬.)ના મજાર પર જાઓ.

‘જ્યારે હું ત્યાં પહોંચ્યો તો બે આદમી આવ્યા અને તેઓએ બે તલવારો મારી કમરે બાંધીને મને થોડા પર સવાર કર્યો અને થોડાની લગામ મઝદાખનના મજાર તરફ ફેરવી દીધી.

● ૧ ‘ફરે હાસાની’ : આમ-૩, પૃ-૧૨૧, પા. ૩૮૦

‘જ્યારે હું ત્યાં પહોંચ્યો તો ત્યાં પણ ચિરાગ અને ચિરાગદાનની તે જ કેલિયત જોઈ! હું કિપ્લા તરફ મુખ કરીને બેસી ગયો. એ હાલતમાં હું શું જોઈ છું કે—

‘કિપ્લા તરફની દીવાલ ફાટી ગઈ અને એક મોટો તખ્ત દેખાયો. એ તખ્ત ઉપર એક પુત્રુર્ગ બેઠો છે, જેમની આગળ એક લીલા રંગનો પરદો છે. અને એમની આસપાસ કેટલાક લોકો હાજર છે.

‘તે લોકોમાં મેં હઝરત ખવાજ મુહમ્મદ જાળા સમાસી (૨૬.)ને જોયા. (હઝરત ખવાજ મુહમ્મદ જાળા સમાસીનો ઇન્તકાલ થઈ ગયો હતો એટલે) મેં ખ્યાલ કર્યો કે વકાત પામેલા લોકોની આ જમાઅત છે.

‘એટલામાં એક શખ્સે કહ્યું કે : (તખ્ત પર બેઠેલા પુત્રુર્ગ) ખવાજ અબ્દુલ ખાલિક છે. અને આ જમાઅત એમના ખલીફાઓની છે. તે પછી હરેજની તરફ ઈશારો કરીને તેમના નામો અને જતાવવા માંડ્યા :

‘ખવાજ અહમદ સિદ્દિક,
ખવાજ ઓલિયા કુલાલ,
ખવાજ આરિફ રેવઝરી,
ખવાજ મહમૂદ અલખેર ફતનવી,
ખવાજ અલી રામેતની,
તે પછી જ્યારે

ખવાજ મુહમ્મદ જાળા સમાસી (૨૬.)નો કબ્ર આ-યો ત્યારે મારી તરફ ઈશારો કરીને ફરમાન્યું કે,

‘એમને તો તમે કિન્દગીમાં જોવા છે. એમણે તમને કુલાહ (ટાપી) આપી હતી. શું તમે એમને જોળવો છો?’

મેં કહ્યું,

‘બેશક, હું એમને જોળખું છું. પરંતુ ધણી મુદત વીતી ગઈ, મને એ કુલાહ વિશે ખબર નથી (કે તે ક્યાં છે!)’

તેમણે ફરમાવ્યું,

‘કુલાહ તારા ધરમાં છે. અને તને એ કરામત આપવામાં આવી છે કે જે મુસીમત નાઝિલ થાય તે એની ગરકતથી દૂર થઈ જાય.’

તે પછી તે સૌએ મને કહ્યું કે,

‘ધ્યાનથી સાંભળ ! હજરત ખવાળ ખુઝુર્જે જહાં (હજરત ખવાળ અબ્દુલ ખાસિક મજદવાની) કુદેસ સિદ્દુહ તને કંઈક ઈરશાદ ફરમાવનાર છે. એ રાહે હકના સુલૂકમાં તને ધણું કામ આવશે.’

મેં એ ખુઝુર્જેથી હરખવાસ્ત કરી કે હું ખવાળ સાહેબને સલામ કરવા માહું છું.

તેમણે પરદો ભડાવી લીધો.

મેં (હજરત ખવાળ અબ્દુલ ખાસિક મજદવાની ૨૬.)ને સલામ કરી. હજરત ખવાળ (૨૬.)એ (સલામનો જવાબ આપ્યા બાદ) સુલૂકની શરૂઆત, મધ્ય અને અંત વિશે વાતો બતાવી. એમાં એક વાત એ હતી કે :

‘તને આ હાલતમાં જે ચિરામ (દીવા) દેખાડવામાં આવ્યા છે એ તને ખુશખબરી આપવામાં આવી છે અને તને ઈશારો કરવામાં આવ્યો છે કે તારામાં આ રાહની કાબેલિયત અને લિયાકત છે પરંતુ લિયાકતની વાટને જીતી કરવી જોઈએ કે જેથી રોશન થઈ જાય, અને અસરાર (બેદ) નહોત થાય. કાબેલિયત પ્રમાણે અમલ કરવું જોઈએ જેથી મક્સુદ હાસિલ થાય.’

ખીલ વાત સારપૂર્વક એ ફરમાવી કે :

‘હર હાલતમાં શરીરની રાહ ઉપર કદમ મજબૂત રાખવા જોઈએ, અન્ન અને નહી પર મજબૂત રહેવું જોઈએ.

અત્રીમત અને સુન્નત પર અમલ કરવું જોઈએ.

રુખ્સત અને નિદ્રાતથી દૂર રહેવું જોઈએ.

હમેશાં મુસ્તફા સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમની હદીસોને પોતાનો પેશવા બનાવવો જોઈએ.

આ ઉઝરત સદ્વર્ત્તાહુ અલૈદિ વસલ્લમ અને આપના સદાગાએ કિરામ (રદિ.)ની વાતો અને નિશાનીઓની જુસ્તાજૂ અને તલાશ કરવી જોઈએ.^૧

□

તો ઉઝરત હુસૈન (રહ.)ને ફાંસીએ ચઢવું ન પડતે
‘અનીમુલ્લાલિખીન’ કિતાબના કર્તા સખે છે કે :

ઈમામે તરીકા ઉઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન મુહમ્મદ નકશાનંદ (રહ.)એ ફરમાવ્યું,

‘મંઝિલો અને મકામાત પાર કરવામાં જે વખત હુસૈન ઈબ્ને મનસૂરની સિફત મારા વુજૂદમાં જાહેર થઈ. નજ્જજ હવ’ કે જે વાત તેમના મુખથી નીકળી હતી તે વાત [‘અનલહક’ : ‘હુ ખુદા છું’] મારા મુખથી નીકળે.

‘જુખારામાં એક શળી (ફાંસીના માંચડો) હતી. બંને વખતે હુ શળી પાસે ગયો અને (મારી જાતને) કહ્યું કે,

‘તારી જગા આ શળાનું શિખર છે.’

ઈનાયતે ઈલાહીના કારણે હુ તે મકામ પાર કરી ગયો.’

વળી ઉઝરત ખવાળ નકશાનંદ (રહ.) ફરમાવે છે કે,

‘જો હુસૈન ઈબ્ને મનસૂરના જમાનામાં ખવાળ અબ્દુલખાલિક (મજ્હબવાની) કુદેસ સિદ્દુહના ફરજદો (ખલીફાઓ)માંથી કોઈ એક પશુ હોત તો હુસૈન ઈબ્ને મનસૂર કહી શળી પર ન ચઢતે!’^૨

□

વસીઅતો અને નસીહતો

ઉઝરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક મજ્હબવાની (રહ.)એ એક દિવસે પોતાના (રહાની) ફરજદ (ખલીફા) ખવાળ ઓલિયા કબીર (રહ.)ના મુબારક હાથને પોતાના મુબારક હાથમાં પકડીને કેટલીક વસીઅતો કરી જેના પર અમલ કરવાથી ઈન્સાન આરિફે કામિલ થઈ જાય છે.

■ ૧ ‘અનીમુલ્લાલિખીન’ : પા. ૧૮/૧૬

૨ ‘અનીમુલ્લાલિખીન’ : પા. ૩૫

મેં જલ્પીઆના નીમે પ્રમાણે છે :

હે રાજદા !

તો પ્રથમ તમે તકવાનો સિવાસ પહેરી લો.

તરફી અને જાંદગી પર હમેશાં કાયમ રહો.

સોચનાં જવાબદારી કામોને તપાસતા રહો.

અસર પર કાયમ રહો, અને યુગારથી કળા રહો કે રોમાના
પણીથી તમારું દિલ તૃપ્ત થાય.

□

ખુદા અને તેના રમૂસ સંસ્કારોને ભરેલો વસાવવાના હો.
દિલથી જાણ કરો કે ખુદા તમારોય. ખરો થાય.

□

દર તબક્કાના એકામને નિયંત્રણ રાખો કે તે તમારો
મુદતિજ (નફા) થાય.

□

ફરજાને મજબૂતી નિમાવત કરતા રહો.

એકામને કે જગતની, અવાજથી કે આદેશથી.

□

સામે વિશ્વ, સામે હલીમ અને સામે તકવીરને ખૂબ દિલ
અસરવાને માતા. જે મુઠા આ કુદરત (વિશ્વ)થી વાલિ ન હોય
તેનાથી જમી.

□

આગમને તબક્કા મરફત અને સુન્ના વમ અમાનત પર
કાયમ રહો હમેશા મુકલમાતોની અમાઈમાં રહો.

□

દીનમા મુસ્લમાની જે નહીં તરી વાનો પેદા થઈ દેવ અપી
ખીરબતોથી દૂર રહો.

□

તરફવાન છે. રમૂસો, ઓરો, મામદારો અને ગિદ-લીલીની
મુકળત જે દીનને અમાઈ કરનારી છે તેનાથી દૂર રહો.

□

જેલવન એક તરસા પસાંદી, કપીરોની જુલખ અને હલાલ રેડાં ચાલે.

□

હલત રેડાં ખાઓ અને હલાલની કમાઈનાં કપડાં પહેરો કે નેહાં હાલતમાં હલાલ (મંદિર) મેલવો.

□

રેડાં અને દિવત મેળના મોલાને પુકળ વાદ કરો.

□

કેરો (કેરોં કારણ) વચર જમાઅત ન હોડો.

□

કમલાઓ (ખરિદ-વેચાણના લખાણો)માં પોતાનું નામ ન લખાવો, કેટ-કેરોઓમાં ન કરો, અને સોડોની વસીઅતમાં દખલ ન આપો.

□

ગંધી રૂંતે વાણ-સિંદૂરો આરો છો, તેવીજ રીતે મગ્નુકથી આરો અને યુમનાથી અપનાવો કે તમારો મજાગ વરણાદ ન થાય.

□

મકર અપનાવો કે તમારો નફસ ઝલીસ થાય.

□

નમામ અખ્લુક પર રહેમ ખાઓ અને સારા અખ્લાકથી રૂબાં કરો.

□

મોટા અવાજ ન દગો, હજરત સલ્સલાદુ અસૈદિ વસલમનોં હંશાદ છે કે :

'જો કોઈ જુ' બાદુ જુ' તે જેને નામ પળ બાગી લો તો ધોડું' દસલો અને વચારે રહ્યો.'

અરવા માટે હજવાથી ગળો.

□

દે કરાંદા

નામ ખુદાએ પાકના અઝાનોંથી ગંજાદ ન રહેા,

એ વસીયનો નામે પ્રમાણે છે :

હે ફરજાંદ !

તો પ્રથમ તમે તકવાનો શિવાસ પહેરી લો.

વજાઈએ અને જાંદગી પર હમેશાં કાયમ રહો.

પોતાનાં બધાં-ગુરૂં કામોને તપાસતા રહો.

બધાઈ પર કાયમ રહો, અને સુરાઈથી કરતા રહો કે રેહમતના પાણીથી તમારું દિલ તૃપ્ત થાય.

□

ખુદા અને તેના રમૂલ સક્સલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમના હકો દિલથી અદા કરો કે ખુદા તમારાથી ખુશ થાય.

□

હક તમારાના એકામને નિમાહમાં રાખો કે તે તમારો ખુદાશિઝ (રક્ક) થાય.

□

ફરમાને મજ્દની તિલાવત કરતા રહો.

એકંતે કે જવાની, અવાગધી કે આહિસ્તાથી.

□

ઈસ્મે શિક્ક, ઈસ્મે હદીસ અને ઈસ્મે તફસીરને ખૂબ દિલ લગાવીને શીખો. જે સુદી આ ઉતૂમ (વિદ્યા)થી વાકિફ ન હોય તેનાથી બચો.

□

અઈમમએ સહાઈના મજ્દગ અને સુન્નન વલ જમાઅત પર કાયમ રહીને હમેશાં મુસલમાનોની બધાઈમાં રહો.

□

દીનમાં ગુમરાહીની જે નવી નવી વાતો પેદા થઈ હોય એવી બીદઅતથી દૂર રહો.

□

નવખુવાન ઠોકરાઓ, જીરતો, માલદરો અને ગિદયાતીઓની સુલગત જે દીનને જરખાદ કરનારી છે તેનાથી દૂર રહો.

□

ખિલવત (એકાંતવાસ) પસંદી, ફકીરોની સુહાગત અને હલાલ રોઝી અપનાવો. -

□

હલાલ રોઝી ખાઓ અને હલાલની કમાઈનાં કપડાં પહેરો કે જેથી ઇબાદતમાં હલાલત (મીકાશ) મેળવો.

□

રાત અને દિવસ પોતાના મોલાને પુષ્કળ યાદ કરો.

□

લેઝર (શરઈ કારણ) વચ્ચે જમાઅત ન છોડો.

□

કબાલાઓ (ખરીદ-વેચાણના લખાણો)માં પોતાનું નામ ન લખાવો, ડોર્ટ-કચેરીઓમાં ન ફરો અને લોકોની વસીઅતોમાં હખલ ન આપો.

□

જેવી રીતે વાધ-સિદ્ધિયા લાગે છે, તેવી જ રીતે મખ્સૂકથી લાગે અને ગુમનામી અપનાવો કે તમારો મજ્હૂબ બરબાદ ન થાય.

□

સફર અપનાવો કે તમારો તફસ ઝલીલ થાય.

□

તમામ મખ્સૂક પર રહેમ ખાઓ અને સારા અખ્લાકથી વર્તન કરો.

□

મોટા અવાજો ન હસો. હઝરત સલ્લલ્લાલ્લુ અલૈહિ વસલ્લમને ઈરશાદ છે કે :

‘જે કંઈ હું બોલું છું તે બે તમે પણ બોલી લો તો થોડું હસસો અને વધારે રડશો.’

એટલા માટે હસવાથી બચો.

□

હે ફરજંદ!

તમે ખુદાએ પાકના અઝાબોથી બેખોફ ન રહો,

તે આતે પાકની રેહમતથી નાહિમીદ પશુ ન યાઓ.
ખોઈ અને રિખની હાલતમાં જીવન ગુળરો.

□

તફસ સરકશી કરે તો મુળહિદા કરો.
મોતને પુષ્કળ ચાદ કરો.
દેઈ દિલની સાથે જીવન વીતાવો.
હમેશાં રોઝહદાર રહો.

□

તાલિએ રિવાસત ન બનો.
શકમાં પાછીઝા અને પરહેઝાર રહો.
સાદગી, હયાતદારી, તકવા અને ઈફત પર મક્કમ રહો.

□

તન, મન અને ધનથી ફરીશોની ખિદમત કરો.
તેમના દિલ રાઝી રાખો.
તેમની પેરથી કરો.
તેઓમાંથી કોઈને ઈનકાર ન કરો.
હો, તેઓમાંથી કોઈ શરીઅતના પાળદ ન હોય તો તેનાથી
અલગ રહો.

□

લોહો પાસે કોઈ ચીઝ ન માંગો.
પોતાના મારે કોઈ ચીઝ જમા ન કરો.
અસ્લાહ તઆલાના વાયદા પર બરોસો કરો.
તવક્લસ પર સાબિત રહો.
બુખ્શ (કંજુસાઈ) અને હસદ (ઈર્ખાઈ) ન કરો.

□

પોતાના આહિરને ન શણગારો.
હક વાત હકો અને કોઈથી ન કરો.
પોતાના નફસની હિફાઝત કરો.
પોતાના નફસની ઈઝઝત ન કરો.

□

જે યીજો વગર કામ ચાલી શકે તેની તલમ ન કરો.
 ખુદાની મખસૂકને હમેશાં નસીહત કરો.
 ખાવા-પીવામાં કમી કરો.
 જરૂરત વગર વાતો ન કરો.
 જ્યાં સુધી ઉધ ગળ્યો ન કરે, આરામ ન કરો.
 જલ્દી ઊઠો.

હમેશાં ફેઝના ઈન્તેઝારમાં આતૂર રહો.
 તમારા બદનને નમાઝમાં ગસરૂક રાખો.
 તમારા અમલમાં ખુલ્લસ રાખો.

તમારી કુઆ મુબહિહ હોય.
 તમારા કપડાં પુરાના હોય.
 તમારા દોસ્ત દુરવેશ હોય.
 તમારું ઘર અસ્વચ્છ હોય.
 તમારી હાલત ફીકહની કિતાબો પ્રમાણે હોય.
 તમારો ચણગાર ગુહદ હોય.
 તમારો સાથી અણાહ હોય.

હે હરઅંદ !
 જ્યાં સુધી આ પાંચ વાતો જોઈ ન લે
 ત્યાં સુધી કોઈના સાથે દોસ્તી ન કરશો.

- ૧ તે કક્ષીરીને તવંગરી ઉપર સરસાઈ આપતો હોય.
- ૨ ઈલ્મે દીનને કુનિયાની યીજો કરતાં બેહતર સમજતો હોય.
- ૩ રાહે ખુદાની ઝિજ્જતને કુનિયાની ઈજ્જત કરતાં સારી સમજતો હોય.
- ૪ ઈલ્મે આહિરી અને ઈલ્મે બાતિનીથી મુશોબિત હોય.
- ૫ મોતથી ડરતો ન હોય, મરવા માટે તૈયાર હોય.

હે ફરજંદ !

દુનિયામાં જિંદગી મુસાફિરોની જેમ ગુજારો.

આખિરતનો તૌશો (ભાથુ) તૈયાર કરો.

મેાતના મારે તૈયાર રહો.

દુનિયાના ઘોઠાથી ગ્રાફેલ ન રહો.

□

આ નસીહતોં પર અમલ કરો અને

બ'ને જહાનમાં કામિયાબ થાઓ.

હઝરત મુહમ્મદ આરિક રેવગરી

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

નૂરસે મા'ખૂર કર દે
હસિ દિલે રંજૂર કે,
હઝરતે આરિક મુહમ્મદ
હક તુમા કે વારતે.

જન્મ સ્થળ

આપનો જન્મ રેવઝરમાં થયો. રેવઝર, છુખારા શહેરથી આશરે ૩૦(ત્રીસ) કિલોમિટર દૂર અને ગજદવાનથી આશરે બે કિલોમિટર દૂર આવેલો એક કસ્બો છે.

બાતિની ફેઝ

આપે બાતિની ફેઝ હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાસિક ગજદવાની (૨૬.)થી હાસિલ કર્યો. હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાસિક ગજદવાની (૨૬.)ની વફાત સુધી આપની મુળારક ખિદમતમાં હાજર રહ્યા અને બાતિની ફેઝ હાસિલ કરતા રહ્યા તેમજ આપની ખિલાફતને શર્ફ હાસિલ કર્યો.

મરનફે ઇરશાદ પર

આપ હઝરત અબ્દુલખાસિક ગજદવાની (૨૬.)ના મહાન ખલીફાઓમાંથી એક છે. હઝરત ખવાળ (૨૬.)ના ઈન્તકાલ બાદ આપ ઇરશાદની મરનફ ઇપર જલ્લા અશરોજ થયા, આપથી અસ'ખ્ય લોકોએ ફેઝ બાતિની હાસિલ કરીને પોતાના દિલોને મુનબ્બર બનાવ્યા.

હઝરત ખવાળ અહમ્મદ સિદ્દિક (૨૬.)ની વસીયત

હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાસિક ગજદવાની (૨૬.)ના ખીજ મહાન ખલીફા હઝરત ખવાળ અહમ્મદ સિદ્દિક (૨૬.)એ પોતાની વફાત પહેલાં પોતાના મુરીદોને વસીયત કરમાવી કે,

‘હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ આરિફ રેવઝરીની સુહબત અને તાબેદારીને અપનાવો અને તેમની તરબિયતથી બાતિની ફેઝ હાસિલ કરો.’

આપની આલીશાન

ઈલ્મ અને કિલ્મ,

મુહમ્મદ અને તકવા,

રિયાઝત અને ઇલાહત તેમજ

સુન્નતની ચેરવીમાં આપ શાને આલી ધરાવતા હતા.

હઝરત ખવાળ નકશાબંદ (૨૬.)ની નિરૂપત

હઝરત ખવાળ બહાવિદીન મુહમ્મદ નકશાબંદ કુદ્દેસ સિરુદ્દની નિરૂપત અને ઇરાદતનો સિસસિસો હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક મળદવાની (૨૬.)ના ખલીફાઓ પૈકી હઝરત મુહમ્મદ આરિફ રેવગરી (૨૬.)થી જ મળે છે.

આપનો રિસાલો

તસલ્લુક વિશે 'આરિફ નામા' નામનો આપનો એક રિસાલો (પુસ્તક) મૂસા ઝઈ શરીફ (ડેરા ઇસ્માઈલખા) પાકિસ્તાનના કુવૈયખાના (મંચાલય)માં મોજૂદ છે.^૧

વફાત અને મજારે મુખારક

આપની વફાત ૧, શન્વાલ, ૧૨૬ ડિજરી સનમાં રેવગરમાં મોટી ઘમરે થઈ.

આપનો મજારે મુખારક રેવગરમાં જ છે.

આપના મુદ્દકા

હઝરત ખવાળ આરિફ રેવગરી (૨૬.)ના ખલીફાઓ નીચે પ્રમાણે હતા :

- ૧ ખવાળ મેહમૂદ અલખૈર ફગનવી (૨૬.) : અલખૈર ફગનામાં
- ૨ ખવાળ મેહમૂદ લૈખ રામેતની (૨૬.) : ખવારખુમમાં
- ૩ અમીર હુસૈન વાખકુત્તી (૨૬.) : વાખકુત્વામાં
- ૪ અમીર હસન ખવાળ અલી ઇદવાની (૨૬.) : ઇદવાનમાં^૨

■ ૧ 'હિમ્મતુર્રસૂલ' : પા. ૩૨૦

૨ 'રફીક્તસાલિહીન' : પા. ૭૬

હઝરત ખવાઝ મેહમૂદ અલખૈર ફગાનવી

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

(1)

ખૈર ભર હે મેરે દિલમેં

ફર કર હે હુસના યાર.

હઝરતે મેહમૂદ

મેહમૂદ ખુદાકે વારસે.

□

નામ અને જન્મ રથળ

આપનું મુખારક નામ મેહમૂદ છે.

આપનો મુખારક જન્મ અલખેર ફતનામાં થયો.

અલખેર ફતના મુખારાથી આશરે ૧૫ (પંદર) કિલોમિટર દૂર આવેલા એક ગામનું નામ છે.

આપનો વ્યવસાય

'ઉમદતુસ્સુલ્હ' કિતાબના લેખકના જણાવ્યા પ્રમાણે આપનો વ્યવસાય મુલકારીનો (માળીનો) હતો.^૧

હઝરત સૈયદ શાહ મુલામઅલી શાહ સાહન દહેલી (૨૬.)ના ખલીફા હઝરત ઘાદ રહેક અદમદ સાહન નકશાબંદી, મુજબિદી (૨૬.) પોતાની વિખ્યાત કિતાબ 'અવાહેર ઉલ્લખ્લ'માં લખે છે કે હઝરત મેહમૂદ અલખેર ફતનાથી (૨૬.) મારી કાન કરીને રામી કમાતા હતા.^૨

રાકય છે કે જુદા જુદા સમય નાના જુદા જુદા વ્યવસાય અપનાવેલા હોય.

ફૂંઝે ખાતિની

આપે ફૂંઝે ખાતિની હઝરત અબ્દુલખાલિક મગદવાની (૨૬.)ના ખલીફા હઝરત મુહમ્મદ આરિફ રેયઝરી (૨૬.)થી હાસિલ કર્યા.

પોતાના પીરના ઈન્નેકાસ મુન્દી ખિદમતમાં હાજર રહ્યા અને ઉચ્ચ મકામે હાસિલ કર્યા.

અવારે હઝરત ખાલ મુહમ્મદ આરિફ રેયઝરી (૨૬.)નો આખરી વખત આવ્યો ત્યારે આપે તેમને પોતાના ખલીફા બનાવ્યા અને હમવતે ખલ્ફની ઈજાઝત આપી.

● ૧ 'ઉમદતુસ્સુલ્હ' : પા. ૩૨૦

૨ 'અવાહેર ઉલ્લખ્લ' : પા. ૫૪

જિકે જહરની તાલીમ શરૂ કરી

આપ ધુખારા નજીક વાહકંદ (વાકની) શહેરમાં રહીને તરબીયત અને હિદાયતે ખલ્લ ફરમાવ્યા કરતા હતા.

આ સિલસિલામાં હઝરત ખવાળ અબ્દુલ ખાસિક મજદવાની (રહ.)ના જમાનાથી જિકે ખફી (જિકે કલ્ખી)ની તાલીમ શરૂ થઈ હતી પરંતુ હઝરત ખવાળ મેહમૂદ અલ્લખૈર ફગનવી (રહ.)એ કોઈ મસ્લેહતના કારણે જિકે જહરી (જવાની જિક)ની તાલીમ આપવા માંડી.

હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાસિક મજદવાની (રહ.)ના મહાન ખલીફાઓ પૈકીના એક હઝરત ખવાળ કખીર કુદૈસ સિરુદ્દ હયાત હતા. તેમણે હઝરત ખવાળ મેહમૂદ (રહ.)ને પૂછ્યું,

‘આપે પીરને કેયારના ખિલાફ જિકે જહરી શા માટે અખત્યાર કયો ?’

આપે જવાબ આપ્યો,

‘મને મારા પીર હઝરત મુહમ્મદ આરિફ રેવગરી (રહ.)એ પોતાના અંતિમ કાળમાં ફરમાવ્યું હતું કે ‘જિકે જહર’ કરો!’

એટલે મારા પીરના હુકમ અનુસાર મેં જિકે જહરની તાલીમ શરૂ કરી છે.

જિકે જહર (જિકે જવાની)નો તરીકો આપના ખલીફા હઝરત ખવાળ અઝીઝાન અલી રામેતની (રહ.) અને તેમના ખલીફા હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાબા સમાસી (રહ.)ના સમય સુધી ચાલુ રહ્યો.

જિકે ખફીનો તરીકો પાછો ચાલુ કયારે થયો?

હઝરત ખવાળ મેહમૂદ અલ્લખૈર ફગનવી (રહ.)ના ખલીફા હઝરત ખવાળ અઝીઝાન અલી રામેતની (રહ.) છે. તેમના ખલીફા

હઝરત મુહમ્મદ ખાળા સમાસી (૨૬.) છે. તેમના ખલીફા હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.) થયા છે અને તેમના ખલીફા ઈમામે તરીકા હઝરત ખવાળ ખાલાઉદ્દીન મુહમ્મદ નકશાનંદ (૨૬.) થયા છે.

હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.) પણ પોતાના પીરના તરીકા પ્રમાણે જિંદે જહરી તાલીમ ફરમાવતા હતા.

ઈમામે તરીકા હઝરત ખવાળ ખાલાઉદ્દીન મુહમ્મદ નકશાનંદ (૨૬.) એક દિવસે બુખારાના મદાન આલિમોને પોતાના પીરની ખિદમતમાં સર્થ ગયા. એ આલિમોની વાત માન્ય રાખીને હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)એ જિંદે જહરીની તાલીમ નાંધ કરી અને ફરી પાછી જિંદે ખફી (જિંદે કદખી)ની તાલીમ શરૂ કરી જે નકશાનંદી સિલસિલામાં આજ સુધી ચાલુ છે.^૧

હઝરત ખવાળ નકશાનંદ (૨૬.)ના પીરે જાહિર હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.) હતા પરંતુ આપે હઝરત અબ્દુલ ખાલિક મજદવાની (૨૬.)ની રહે મુનારકયા પણ ફેઝ હાસિલ થયો હતો. અને હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક મજદવાની (૨૬.) જિંદે ખફી તાલીમ ફરમાવતા હતા.

એટલે હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)ને તાલીમના તરીકામાં ફરફાર કરવાનો આગ્રહ કરવાના અનેક દારવોગાથી એક દારણ સિપર જખ્યાવ્યું છે તે પણ સોઈ થકે.

હઝરત ખવાળ મેહમૂદ (૨૬.)નો ઉચ્ચ મરતબો

હઝરત ખવાળ મેહમૂદ અલખેર ફતનવી (૨૬.)નો જમાનો અને શમસુલ અઈમા હલવાઈનો જમાનો એક છે.^૨

● ૧ 'મકનૂનાતે ઈમામે રખ્યાની મુજદિદ અફફેસ્થની' (૨૬.) : દફતર-

-૨, મકનૂન-૨૬૬

૨ 'કરામાતે મુસવીઅહ' : પા. ૭૫

હજરત ખવાબ મેહમૂદ અલખૈર ફતનવી (૨૬.)ના મહાન ખલીફા હજરત ખવાબ અઝીઝાન અલી રામેતની (૨૬.)એ પોતાના મુરીદાને ફરમાવ્યું :

એક વખતે એક દુરવેશની હજરત ખવાબ ખિઝર (અલૈ.)થી મુલાકાત થઈ.

દુરવેશે પૂછ્યું,

‘વત’માનકાળમાં જે મશાઈખ છે તેમાં એવા કોણ છે કે જેમની પૈરવી કરવામાં આવે ?’

હજરત ખિઝર (અલૈ.)એ ફરમાવ્યું,

‘ખવાબ મેહમૂદ અલખૈર ફતનવી.

□

હજરત ખવાબ અઝીઝાન અલી રામેતની (૨૬.)ના મુરીદાથી રિવાયત છે કે હજરત ખિઝર (અલૈ.)ને પ્રથમ પૂછનાર દુરવેશ હજરત ખવાબ અઝીઝાન અલી રામેતની (૨૬.) પોતે જ હતા. હજરત ખવાબ અઝીઝાન અલી રામેતની (૨૬.) હજરત ખવાબ મેહમૂદ અલખૈર ફતનવી (૨૬.)થી જાણત થયા તે પહેલાં હજરત ખિઝર (અલૈ.)થી આપની મુલાકાત થઈ હતી પરંતુ એ વાત છુપાવવા માટે ‘એક દુરવેશ’ તરીકે ઉલ્લેખ કર્યો હતા.

□

સુબહાનહાક ! હજરત ખિઝર (અલૈ.) જોમને તે જમાનાના તમામ મશાઈખમાં ઉચ્ચ કક્ષાના ગણ્યતા હોય તેમની ઉચ્ચતાની સાત કોઈ શું લખી શકે !

□

વફાત અમને મઝારે મુખારક

આપની વફાત ૧૭, રબીઉલ અવ્વલ, ૭૧૧ હિજરી સનમાં વાકનીમાં થઈ.

આપનો મઝારે મુખારક વાકનીમાં છે.

વાકની, ‘સુખારા પાસે આવેલું’ એક શહેર છે.

□

આપના ખુદ્દા

આપના પછી આપના બે ખલીફાઓ :

ખવાળ અમીર ખુરદ (રહ.) અને

ખવાળ અઝીઝાન અલી રામેતની (રહ.)એ

આપના સિલસિલાની ઈશાઅત કરાવી.

□

વફાત ખાદનો એક અદ્ભુત બનાવ

એક વેળા હઝરત ખવાળ અઝીઝાન અલી રામેતની (રહ.) ખુરીદો સાથે ખેડા હતા. સો ઝિકમાં મશગૂલ હતા.

અચાનક એક સફેદ પક્ષી જિઃતું જિઃતું ઉપરથી પસાર થયું.

તે થુલ બાપામાં ખોલ્યું કે,

‘હે અઝીઝાન અલી ! મદાના ધાઓ અને પોતાના કામમાં મશગૂલ રહે !’

એ પક્ષીને નિદાણીને અને એ શબ્દો યાદગીને તમામ મન-સિરવાળા અસરારના પ્રવેશ કેઝાનના ગરબના કારણે ખેડોશ થઈ ગયાં !

બપોરે દોશમા આવ્યા તો હઝરત ખવાળ અઝીઝાન અલી (રહ.)થી પૂછ્યું :

‘હઝરત ! આ શું બાબત હતી !!’

હઝરત ખવાળ અઝીઝાન અલી (રહ.)એ ફરમાવ્યું :

‘એ પક્ષી હઝરત ખવાળ મેહમૂદ અલખેર ફગનવી (રહ.)ની મુબારક રહ હતી.

‘અલાહ તઆલાએ તેમને કુવ્વત આપી છે કે જે મખ્લુકના કાલિયા (શરીર)માં આફે મુત્તકિલ (સ્થિત્તાવરિત) થઈ જાય !’

‘અત્યારે ખવાળ દહશાન કલ્ખી, જેઓ ખવાળ ઓલિયાએ કબીરના અમ્મણી ખલીફાઓમાંથી છે, તેમને આખરી વખત હતો.

તેમણે દુઆ માંગી હતી કે :

‘હે અક્ષાહ ! મારા આખરી વખતમાં મારી મદદ માટે તારા
‘હાઈ દોસ્તને મોકલજે કે તેની બરકતથી ઈમાન સલામત લઈ જાવ.’

‘એમની દુઆના કારણે હુકમે ઈલાહી પ્રમાણે હઝરત ખવાળ
મેહમૂદ અલખૈર રૂમની (૨૬.)ની મુબારક રૂહ હઝરત ખવાળ
દહકાનના આખરી વખતે તેમની પાસે પહોંચી હતી અને તેમનો
ખાતમો બિલ ખૈર થયો.

‘હવે એ રૂહ પાછી ફરતી વેળા અહીંથી તશરીફ લઈ મઈ
કારબુ કે આપની મારા પર અપાર મુહબ્બત અને ઈનાયત છે.’

□

અક્ષાહો અકબર !

પોતાના એક દોસ્તની દુઆ કબૂલ કરીને તેને આખરી વખત-
માં મદદ કરવા માટે દુનિયામાં જવા માટે જોમની રૂહને અક્ષાહ
તઆલા હુકમ ફરમાવે તેમના પુલદ મતંગાનો અંદાજે ‘હાઈ શું
લગાવી શકે !

□

હઝરત ખવાજ અઝીઝાન અલી રામેતની

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

□

ધસિ દિલે મુદાકો ઝિન્દા

કરકે ખસ કર લે અઝીઝ,

હઝરતે ખવાજ અઝીઝાં

રેહનુમા કે વારતે.

□

આપનું નામ અલી અને લક્ષ્મ અગ્રીજાં હતો. રામેતનમાં જન્મેલા હોવાથી રામેતની કહેવાયા.

રામેતન, ધુખારા નજીક બે-ત્રણ કિલોમિટરના અંતરે આવેલા એક કસબાનું નામ છે.

ફેરે બાતિની

આપ સાચા તાલિબ હતા અને કોઈ મહાન પીરની શોધમાં હતા. એક દિવસે આપની મુલાકાત હજરત ખ્વાળ ખિઝર (અલૈ.) સાથે થઈ.

આપે પૂછ્યું,

વતમાન કાળના મશાઈખોમાંથી એવા કોણ છે કે જેમની પેરવી કરી શકાય ?

હજરત ખિઝર (અલૈ.)એ ફરમાવ્યું,

‘ખ્વાળ મેહમૂદ અલખૈર ફતનવી.’

એટલે હજરત ખ્વાળ ખિઝર (અલૈ.)ના ફરમાવ્યા પ્રમાણે હજરત ખ્વાળ મેહમૂદ અલખૈર ફતનવી (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા અને બેઅત થઈને ફેરે બાતિની હાસિલ કરવામાં મશગૂલ થઈ ગયા.

આપ પોતાના પીરની વફાત સુધી તેમની ખિદમતમાં રહ્યા અને પીરના બતાવ્યા પ્રમાણે ઝિક્ર-અઝકાર તેમ જ મુબહિદાઓ કરીને હૃદય મકામે હાસિલ કર્યા.

ખિલાફત

બ્યારે હજરત ખ્વાળ મેહમૂદ અલખૈર ફતનવી (૨૬.)નો વફાતનો સમય નજીક આવ્યો ત્યારે આપે ખ્વાળ અગ્રીજાન અલી (૨૬.)ને પોતાની ખિલાફતથી નવાઝ્યા અને પોતાના તમામ મુરીદાને પણ એમને જ સુપદ કર્યા.

વક્ષાત બાદ પશુ પીરની તવજીવ

હજરત ખવાળ મેહમૂદ અલખેર ફતનવી (રહ.)ને હજરત ખવાળ અઝીઝાં અલી રામેતની (રહ.)થી ખૂબ મુહબ્બત હતી. વક્ષાત બાદ પશુ રહાની તોર પર આપ એમના પર ખુસુસી તવજીવ અને ઈનાયત ફરમાવતા હતા.

□

આગળ આપના હાલાતમાં આવી યુ' છે કે એક વેળા હજરત ખવાળ અઝીઝાં અલી રામેતની (રહ.) મુરીદો સાથે બેસીને ઝિક્રમાં મશગૂલ હતા ત્યારે એક સફેદ પક્ષી ઊડતું ઊડતું ઉપરથી પસાર થયું અને શુદ્ધ ભાષામાં બોલ્યું કે,

‘હે અઝીઝાં અલી! મદાના થાઓ અને પોતાના કામમાં મશગૂલ રહો!’

એ પક્ષીને નિહાળીને અને એ શબ્દો સાંભળીને તમામ મજલિસવાળા અસરારના હેઝાનના પ્રયંડ મૂકરના કારણે બેહોશ થઈ ગયા. જ્યારે હેરામાં આવ્યા ત્યારે મુરીદોએ હજરતને પૂછ્યું,

‘હજરત આ શું બોલત હતી!’

હજરતે ફરમાવ્યું,

‘એ પક્ષી હજરત ખવાળ મેહમૂદ અલખેર ફતનવી (રહ.)ની મુખારક રહ હતી...

‘કુકમે ઈલાહી પ્રમાણે આપની મુખારક રહ હજરત ખવાળ હકેકાન (રહ.)ને તેમના આખરી વખતમાં મદદ કરવા માટે ગઈ હતી. મારા પર આપની અપાર મુહબ્બત અને ઈનાયત હોવાથી પાછા ફરતી વેળા આપની રહ અહીંથી તશરીફ લઈ ગઈ!’

□

અસ્લાહો અકબર! વક્ષાત બાદ પશુ જેમના પીર જેમના પર આટલી અપાર મુહબ્બત અને ઈનાયત ફરમાવતા હોય તેમના કામિલ બનવામાં કંઈ કસર રહે ખરી!!

આપનો કચ્ચ મરતભો.

આપ કુલે વડત હતા. શરીરત અને તરીકતના મુજદ્દિ હતા. આપનો પંથ હનફી હતો.

આપ સાહબે તસરુ'શત અને કરામાતે અજીબહ હતા. જે રાખસ એક દિવસ આપની મુહમતમાં રહેતો તે હકીકતે પહેંચી જતો અને આપની ખિદમતથી અલગ થવા ચાહતો ન હતો.

રામેતનથી હિજરત

આપનું જન્મ સ્થળ અને વતન રામેતન હતું પરંતુ કેટલાક વિષમ સંજોગોના કારણે રામેતનથી હિજરત કરીને આપ ખાવર નામના શહેરમાં જઈ વસ્યા. ત્યાં કેટલોક સમય છંરશાહે ખદકમાં મશગૂલ રહ્યા. ત્યાંથી આપ ખવારજુમ ગયા.

અહીં પણ આપના અસંખ્ય મુશ્કેલી અને ચાહકો જમા થઈ ગયા.

આપની દૂર-દેરી

હઝરત અઝીઝાન કુદેસ સિરુ'હ ગેબી ઈશારા પ્રમાણે બુખારાથી ખવારજુમ આવ્યા. ખવારજુમના દરવાજા પર પહેંચીને આપ થોભી ગયા. બે દુરવેશોને આપે ખવારજુમના બાદશાહ પાસે મોકલ્યા.

આપે સંદેશો મોકલ્યો કે :

‘આ ફકીર આપના દરવાજા આવ્યો છે. અહીં થોભવાનો ઈરાદો રાખે છે. જો આપને કોઈ વાંધો ન હોય તો શહેરમાં દાખલ થાઉં નહિતર પાછો ચાલ્યો જાઉં.’

જો બે દુરવેશોને આપે એ પણ ફરમાવ્યું હતું કે જો બાદશાહ ઈજાઝત આપે તો નિશાની તરીકે બાદશાહની મુદર (સિક્કો) પણ એના પર લગાવડાવીને લાવશો.

બ્યારે એ બંને દુરવેશો બાદશાહની પાસે ગયા અને હઝરતનો સંદેશો બાદશાહને કહ્યો તો બાદશાહ અને તમામ દરબારીઓ હસવા લાગ્યા અને હહેલા લાગ્યા કે :

‘આ દુરવેશ બેળા અને નાદાન છે !’

પછી મજાક અને દિલ્લગીથી હઝરતની ખ્વાહિશ મુજબ ઈન્-
જતનામું લખીને તેના ઉપર મુહરે બાદશાહી લગાવીને દુરવેશોને
આપ્યું.

એ ઈન્જતનામું મળ્યા પછી હઝરતે પોતાના કદમે મુબારક
શહેરમાં મૂક્યા. આપ એક ખૂબીમાં ખેતી ગંધા અને હઝરત
ખ્વાજામાં કુદેસસાદુ ઈશ્વરોદયના તરીકા પ્રમાણે પોતાના
શુગલમાં મશગૂલ થયા.

દરરોજ સવારે હઝરત અઝીઝાન અલી (૨૯.) મઠૂરો મળવા-
ના કેન્દ્રો પર જતા. દરરોજ એક-એ મઠૂરને પોતાની સાથે
લઈને પોતાના નિવાસ સ્થાન આવતા

પછી આપ મઠૂરે ને રહેતા, :

‘સારી રીતે વૃષ્ટ કરો અને હઝરતની નમાઝ સુધી મારી
સાથે રહો ! અને જોકે હરો ! ને પછી પોતાની મઠૂરી લઈને
આવ્યા બધો !’

લોકો આવારે મંદિર આપની સુદગાને કળમ કરતા, પરંતુ
જ્યારે દિવસ પાંતી જતા તો હઝરતની સુદગા, તમરૂંદ અને
કરામતથી તેઓમાં એવો દાસન પેદા થઈ જતી કે આપથી જુદા
થવાની તેમની તાકાત ન થતી.

થોડી મુદતમાં ખ્વાજુમ અને તેની આસપાસના મોટા ભાગના
લોકો હઝરતના મુરીદ થઈ ગયા. આસિમે અને નાસિમેનાં એક
મોટો જનસમુદાય આપની ખિદમતમાં રહેવા લાગ્યા.

ખ્વાજુમના બાદશાહને સમાચાર મળ્યા કે આ શહેરમાં એક
એવા શખ્સ આવ્યા છે કે મોટા ભાગના લોકો તેમના મુરીદ થઈ
ગયા છે. અને તેમની ખિદમત માટે હમેશાં તત્પર રહે છે.

બાદશાહને વિચાર આવ્યો કે ક્યાંક એવું ન થાય કે એમના
અપીદતમંદોની ગદુમની અને પ્રજાવથી રાજ્યમાં ઠોઈ ખલેલ અને

હિનો પેલા યાવ ! અને કોઈ ફસાદ એવો બિનો યાવ કે પછી તેનો ઇલાજ ન થઈ શકે.

આ વિચારને કારણે બાદશાહે, હઝરત ખવાળ અગ્રીજાન (૨૬.)ને શહેરમાંથી તડીપાર કરવા તૈયાર થયા.

હઝરતે પેલા બંને દુરવેશોને, બાદશાહનું ઈજ્જતનામું લઈને દરબારમાં મોકલ્યા અને સંદેશો મોકલ્યો કે,

‘તમારી ઈજ્જતથી હું અહીં આવ્યો હતો. જો તમે તમારા વચનનો ભંગ કરવા માંગતા હોવ તો હું અહીંથી ચાલ્યો જાઉં !’
બાદશાહે પોતાનો વિચાર માંડી વાળ્યો.

અલ્લાહો અકબર !

આ છે અલ્લાહવાળાઓની દૂર દેશી અને દૂરખીની !

આપનો લકબ ‘અગ્રીજાન’ પડવાનું કારણ

અહીં તરીકત હઝરત ખવાળ અગ્રી રામેતની (૨૬.)ને હઝરત ‘અગ્રીજાન’ કહે છે કારણ કે આપ જ્યારે કોઈ વાત ફરમાવતા ત્યારે પોતાના માટે ‘અગ્રીજાન’ શબ્દ વાપરીને ફરમાવતા કે,
‘અગ્રીજાન કહે છે કે...’

આપ નરસાજ (વાઝુકર) કેમ કહેવાયા ?

હઝરત ખવાળ અગ્રીજાન (૨૬.) દરરોજ સાંજે ખવારબુમના સૂતર બજારમાં જતાં. જે ફકીરો (ખરીબો)નું સૂતર વેચાણ ન હોય તે પોતે ખરીદી લેતા.

ધરે આવીને એ સૂતર આપ ધરના એક ખૂણામાં મૂકી દેતા અને પોતે બીજા ખૂણામાં મુરાકિબામાં મશગૂલ થઈ જતા.

તે જમાનામાં ‘કરબાસ’ નામનું કાપડ પ્રખ્યાત હતું. રાત દરમિયાન ખૂણામાં મૂકેલાં પેલા સૂતરમાંથી ૪૦ (ચાલીસ) ગજ (આશરે ૨૫ મીટર) ‘કરબાસ’ નામનું કાપડ આપોઆપ વણાઈને તૈયાર થઈ જતું !

ઊલ્લે આપ 'નસ્સાજ' (વણકર) તરીકે જાણીતા થયા.

□

જેવી રીતે હઝરત ફુસૈન બિન મનસૂર (૨૬.) માટે કહેવાય છે કે આપે એક પીંજરા (હાથાજી કે નદાક)ને પોતાના કોઈ કામ માટે કપાંક મોકલ્યો. પોતે તેના ઘરમાં બેઠા અને આપે માત્ર કાથનો ઈશારો કર્યો તો તે પીંજરાનું ગધું રૂ આપેઆપ પીંજરું ગયું.

હઝરત ફુસૈન બિન મનસૂર (૨૬.)ની આ કરામતના કારણે આપ 'હાથાજી' કે 'નદાક'—પીંજરા—તરીકે પ્રખ્યાત થઈ ગયા.

હઝરત મોલાના રમી (૨૬.)નો ઈશારો

હઝરત મોલાના જલાલુદ્દીન રમી (૨૬.) પોતાના એક રાએરમાં ફરમાવે છે :

ગર ન હિંમે હાલ ફવકે કાલ ખુદે કે શુદે
બ'હમે અઅયાંને ખુખારા ખવાળમે નસ્સાજરા !

[હિંમે હાલ (હિંમે ગાતિન) બે હિંમે કાલ (ભદેરી હિંમ)ના કરતાં બેહતર ન હોતે તો ખુખારાના સરદારો અને શેઠા ખવાળ નસ્સાજ (વણકર)ના ચલામો (મુરીદો) શા માટે થતે ?]

□

હઝરત મોલાના અબ્દુર્રહમાન જમી (૨૬.) પોતાની વિખ્યાત કિતાબ 'નદકાતુલ ઉન્સ'માં ફરમાવે છે કે :

'મે' એક ખુબુર્થી સાંભળ્યું હતું કે ઉપરના રાએરમાં મોલાના જલાલુદ્દીન રમી કુદેસ સિતુદ્દીને બે 'નસ્સાજ' (વણકર)નો ઉલ્લેખ કર્યો છે તે હઝરત ખવાળ અઝીઝાન અલી રામેતની (૨૬.) તરફ ઈશારો છે.'

□

'ખાઝારી' કે 'ખા-ઝારી' ?

હઝરત ખવાળ અઝીઝાન (૨૬.) સૂતર ખરીદવા માટે અને

● ૧ 'નદકાતુલ ઉન્સ' : પા. ૪૧૦

તેયાર થયેલું કાપડ વેચવા માટે બજાર જતા-આવતા રહેતા હતા.
એટલે એક શખ્સે આપના માટે કટાક્ષમાં કહ્યું કે,
‘અઝીઝાન તો બાઝારી (વેપારી) છે!’

હઝરત ખવાળ અઝીઝાન (૨૬.)એ જ્યારે આ સાંભળ્યું તો
આપે ફરમાવ્યું :

‘અઝીઝાનનો યાર (અસ્લાહ) ‘ઝારી’ (રૂદન) ચાહે છે. તો
અઝીઝાન શા માટે ‘બા-ઝારી’ (રૂદન કરનારો) ન બને ?!’

મતલબ કે અસ્લાહ તઆલાની દરઆદમાં ઝારી અને તઝરૂ‘અ,
દઈ અને સોઝ, નિયાઝ અને મિસ્કિન્ત જરૂરી છે.^૧

ત્રથુ પ્રશ્નો અને તેના જવાબો

હઝરત અલાઉદ્દીન સમનાની (૨૬.) અને હઝરત ખવાળ
અઝીઝાન (૨૬.) બંને સમકાલીન યુગીઓ હતા. બંને વચ્ચે
પત્ર-વ્યવહાર પણ ચલતા રહેતા હતા.

એક દિવસે હઝરત અલાઉદ્દીન સમનાની (૨૬.) એ હઝરત
ખવાળ અઝીઝાન (૨૬.) ને એક પત્ર લખ્યો. એમાં આપે ત્રથુ
પ્રશ્નોના જવાબો પૂછ્યા હતા.

એ ત્રથુ પ્રશ્નો અને એના જવાબો નીચે પ્રમાણે છે :

સવાલ : ૧

આપ અને હું બંને મેહમાનોની ખિદમત કરતા રહીએ છીએ.
આપ સાદાં ભોજન પીરસો છો જ્યારે હું સ્વાદિષ્ટ વાનગીઓ પીરસું
હું છતાં બધાં આપની તારીફ કરે છે અને મારી શિકાયત કરે
છે। એનું કારણ શું છે ?

જવાબ :

ખિદમત કરીને એહસાન જતાવનારા ધણીં છે પરંતુ એહસાન
કરીને પોતે એહસાનમંદ થનારા ખૂબ ઓછાં છે.

૦ ૧ ‘હાલાતે મસાઈબે નકશાઈ-દિવદ મુજદ્દિદિયદ’ : પા. ૧૨૫

સવાલ : ૨

મેં સાંભળ્યું છે કે આપની તરનિવત હઝરત ખિઝર અલે-હિસ્સલામે કરી છે ! એ શું ખાબત છે !

જવાબ :

જેઓ આલાહના આશિક થઈ બન્ય છે,
તેમના આશિક ખિઝર (અલે.) થઈ બન્ય છે.

□

સવાલ : ૩

મેં સાંભળ્યું છે કે આપ જિઠે જહર (જિઠે ઝાહિર) કરો છો !
એનું શું કારણ છે !

જવાબ :

મેં પણ સાંભળ્યું છે કે આપ જિઠે ખુરિપહ (હુપો જિઠ) કરો
છો પરંતુ હવે આપનો પણ જિઠે જહર થઈ ગયો ! (કારણ કે
આપ જિઠે કરો છો એ વાત પ્રગટ થઈ ગઈ.)

□

આપની બેઅદબી કરવાનું પરિણામ

હઝરત સૈયદ અના કુદૈસ સિરુદ્દ હઝરત અઝીઝાન કુદૈસ સિરુદ્દ-
ના સમકાલીન હતા. બંને વચ્ચે મુધાકાતો પણ થતી રહેતી હતી.

શરૂઆતમાં હઝરત અના (૨૬.)ને હઝરત અઝીઝાન (૨૬.)
તરફ બદગુમાની હતી. એક દિવસે હઝરત સૈયદ અના (૨૬.)થી
આપની જનાબમાં બેઅદબી થઈ ગઈ.

સંજોગવશાત તે જ વખતે રણપ્રદેશ તરફથી તુક લોકોનું
એક ટાળું હુમલો લઈ આવ્યું અને હઝરત સૈયદ અનાના પુત્રને
મકડીને ઉપાડી ગયું. હઝરત અનાને જાણ થઈ કે આ બનાવ
હઝરત અઝીઝાન (૨૬.) સાથે કરેલી બેઅદબીના કારણે બન્યો છે.

હઝરત સૈયદ અના હઝરત અઝીઝાન (૨૬.)ની ખિદમતમાં
હાજર થયા અને આપની માફી માંગી તથા ખૂબ જ નમ્રતાપૂર્વક
આપની દાવત કરી. હઝરત અઝીઝાન (૨૬.)એ આપની દાવત
કબૂલ કરી.

દાવતની મજલિસમાં મોટા મોટા હલમા અને મશાઈએ વક્ત મોજૂદ હતા. હઝરત ખવાળ અઝીઝાન કુદેસ સિરૂંદૂ પર એ વેળા કેદની કાલત તારી થયેલી હતી.

બ્યારે બોળન પીરસવામાં આવ્યું ત્યારે હઝરત અઝીઝાન કુદેસ સિરૂંદૂએ ફરમાવ્યું,

‘બ્યાં સુધી સેવદ અનાનો પુત આ દસ્તરખાન પર હાજર ન થશે ત્યાં સુધી હું ખાઈશ નહિ!’

તે પછી આપ થોડો વાર ખામોશ રહ્યા.

સો હાજર જનો હવે શું યાવ છે તેનો ઈન્તજાર કરવા લાગ્યા.

તે જ વખતે સેવદ અનાનો પુત ઘરમાં દાખલ થયો.

આખી મજલિસમાં શોર ગમી ગયો. સો નવાઈ પામી ગયા.

સેવદ અનાનો પુતને એ વિશે પૂછવામાં આ’યું.

તેણે કહ્યું :

‘તુક’ સોડો અને પકડીને પોતાના મુઠકમાં ભઈ જતા હતા કે અચાનક એક શખ્સ જાહેર થયા અને તેમની પાસેથી છોડાવીને મને અહીં ભઈ આવ્યા. એથી વિશેષ હું કંઈ જાણતા નથી!’

□

સો મજલિસવાળાને યકીન થઈ ગયો કે આ હઝરત ખવાળ અઝીઝાન (૨૬.)ની જ હરામત છે.

□

અલ્લાહો અકબર! અલ્લાહના દોસ્તાની બેઅદબી કરવાનું ‘કેયું’ માફું પરિણામ આવે છે અને એમની પ્રસન્નતાનું પરિણામ ‘કેયું’ સુંદર આવે છે!

અઝ ખુદા ખવાહેમ તોફિકે અદબ,

બેઅદબ દર માંદ અઝ ફઝલે રબ.

[અલ્લાહ તઆલાથી અદબની તોફિક માંગીએ છીએ, કારણ કે બેઅદબ અલ્લાહના ફઝલથી દર થઈ જાય છે.]

□

આપની ખિદમતનું પરિણામ

એક દિવસે હઝરત ખ્વાળ અઝીઝાન (રહ.)ના ઘરે મેહમાન આવ્યા. હઝરતના ઘરમાં ખાવાનું કંઈ ન હતું.

એક નાનગાઈ (શેરી વેચનારો) હઝરતનો મુંરીદ અને અફીદત-મંદ હતો. તેને ખબર પડી કે હઝરતના ઘરે મેહમાન આવ્યા છે પરંતુ હઝરતના ઘરમાં ખાવાનું કંઈ નથી.

તે તરત જ એક મોટા ઘાળમાં જાતજાતની વાનગીઓ લઈને હઝરતની ખિદમતમાં હાજર થયો. એન મોઢા પર એણે જે ખિદમત કરી તેનાથી હઝરત ઘણા જ ખુશ થયા.

મેહમાનોને બોજન કરાવીને રવાના કર્યા બાદ હઝરતે નાનગાઈ (શેરી વેચનારો)ને પોતાની પાસે બોલાવ્યો.

આપે તેને ફરમાવ્યું કે,

'તે' આજે ખૂબ જ પસંદદાહા ખિદમત કરી છે તારી જે મુરાદ હોય તે માંગ. ઈન્શાઅલ્લાહ તઆલા પૂરી થશે.'

નાનગાઈ હુદિશાળી અને સમજુ હતો.

તેણે કહ્યું,

'હું માફ કરું કે હું એવો ઘઈ ગઈ કે જેના આપ હો!'

હઝરતે ફરમાવ્યું,

'એ ખૂબ મુશ્કેલ કામ છે. તારા પર એનો બારે બોજ પડશે. તું એ બોજ ઉપાડી ન શકશે.'

નાનગાઈએ કહ્યું,

'હઝરત! મારી મુરાદ અને મારો મકસદ તો એ જ છે. એ સિવાય મારી બીજી કોઈ આરજૂ નથી.'

હઝરત તેનો હાથ પકડીને પોતાના ખાસ એકાંત સ્થાને લઈ ગયા. ત્યાં તેના ઉપર તવજજુહ કરી. એક પળમાં તે હઝરત ખ્વાળ અઝીઝાન (રહ.)નો હમશકલ (સમરૂપ) અને હમ મરતબા (સમકક્ષ) થઈ ગયો! કોઈ પારખી શકતું ન હતું કે બેમાંથી હઝરત ખ્વાળ કોણ છે અને નાનગાઈ કોણ છે!

તે પછી ચાલીસ દિવસ સુધી તે હવાત રહ્યો. હજરતે જે બાતિની નિસ્મત રિવાજો અને મુન્નહિદાઓથી મેળવી હતી તે નિસ્મત તેને વચર મહેનતે મળી ગઈ હોવાથી તેનો બોજ તે ઉપાડી શક્યો નહિ અને ચાલીસ દિવસ પછી તેનો ઈન્તકાલ થઈ ગયો.

□

અણાહે અકબર! અણાહવાળાઓની ખિદમત કરવી પણ કેટલી મોટી નેઅમત અને સમ્માદત છે કે તેનાથી નાનગાઈ જેવે! એક મામૂલી માનવી હજરત ખ્યાળ અગ્રીકાન (૨૬.)નો હમશકલ અને હમખરતગા થઈ ગયો!

અણાહ તઆલા સોને એ નેઅમત અતા ફરમાવે. આમીન!

□

એક જ વખતે તેર જગાએ બોજન કયું!

એક દિવસે રાત્રે તેર જગાએ આપની દારત હતી. આપ તેર જગાએ એક જ સગયે એક સાથે હસ્તરખાનપર હાજર થયા અને બોજન કયું.^૧

□

મને બૂલસો નહિ

એક શખ્સ આપની ખિદમતમાં હાજર થયો.

તેણે અરજ કરી,

‘હજરત મને બૂલસો નહિ.’

હજરતે ફરમાવ્યું,

‘બજાર ભજો. એક ફૂળે ખરીદી લાવો અને તે મને ભેટ આપો!’

પેલા શખ્સે એ પ્રમાણે કયું.

હજરતે ફરમાવ્યું,

‘હવે જ્યારે જ્યારે હું આ ફૂળને જોઈશ ત્યારે તમે મને બાદ આવસો.’

□

● ૧ ‘મશાઈએ નકશા-દિશક’ : પ. ૩૫

હઝરત મનસૂર (રહ.) અને હઝરત બાયઝીદ (રહ.)ના
શબ્દોનો તફાવત

હઝરતના ફરજાંદ ખવાળા હંઆલીમ કુદેસ સિરુદ્દુએ હઝરતને
પૂછ્યું,

મનસૂર (રહ.)એ કહ્યું કે,

‘અમનલ હક’ [હું ખુદા છું !]

બાયઝીદ (રહ.)એ કહ્યું કે,

‘લૈસ ફી ગુબ્બતી સિવલ્લાહ.’

મારા અબ્બામાં ખુદા સિવાય કંઈ નથી।

એ બંનેના કોલ શરીઅતના ખુતાબીક નથી હતાં હઝરત
મનસૂર (રહ.)ને યળી પર ચઢાવવામાં આવ્યા બ્યારે હઝરત
બાયઝીદ (રહ.)ને કંઈ કહેવામાં ન આવ્યું !

એવું શું કારણ છે ?

હઝરતે ફરમાવ્યું,

મનસૂરે પ્રથમ પોતાની હસ્તીને પેશ કરી અને સૌથી પ્રથમ
શબ્દ ‘અમનલ’ (હું) વાપર્યો.

હઝરત બાયઝીદે પોતાની નેરતીને પેશ કરી અને સૌથી પ્રથમ
શબ્દ ‘લૈસ’ (નથી) વાપર્યો.

એટલા માટે સલામત રહ્યા.

મર્દના ત્રણ પ્રકારો

હઝરતને કોઈકે પૂછ્યું કે,

લોકો કહે છે કે મર્દ ત્રણ પ્રકારના છે :

પૂરો મર્દ, અરધો મર્દ અને નામર્દ. તો એનો મતલબ શું
છે ?

હઝરતે ફરમાવ્યું,

પૂરો મર્દની સિદ્ધિ તબ્લેહ તઆલાએ આ આયતમાં બતાવ

ફરમાવી છે :

‘રિબાલુ લા તુલહિહીમ તિબરતુ’વ
વલા યેઉન અનઝિકિલ્લાહ.’

તેઓ એવા મદ્ છે જેમને વેપાર અને ખરીદ-વેચાણ
ખુદાની પાઠથી પ્રાપ્તિ કરી શકતા નથી.

□

આં હજરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર પશુ એ જ હાલ
વારિદ હતો. આપે ફરમાવ્યું છે કે :

‘ફતનામો અઅનાયા વલા યનામો કલબી.’

મારી આંખો જીવે છે, મારું દિલ જીવતું નથી.

□

આરધો મદ્ તે છે જેને જિંક કરતો વેળા જિંકકલ્બીની
સજાગત આવતી હોય પરંતુ જિંકને છોડી દે તો દિલ પશુ જિંકથી
અળગું રહે.

□

નામદ્ તે છે જે મુનાફિક હોય એટલે કે જિંક કરે પરંતુ
ખુદાના મારે ન કરે.^૧

ખુદાથી ખુદાને માંગો !

આપ (૨૬.) ફરમાવે છે કે :

જો અલ્લાહ તઆલા બંદાને ફરમાવે કે,

‘હે બંદા ! મારી પાસે કંઈક માંગ !’

તો બંદગીની શત્ એ છે કે—

બંદો ખુદાથી ખુદા સિવાય બીજું કંઈ ન માંગે.

કારણ કે—

જેને ખુદા મળી ગયો, તેને સર્વસ્વ મળી ગયું, અને

જેને સર્વસ્વ મળ્યું, તેણે ખુદા ન મળ્યો તેને કંઈ ન મળ્યું.

● ૧ ‘અનવાલુલ આરિફીન’ : પા. ૪૮૬/૪૮૭

અદલાહ તઆલાના હમનશીન રહો.

આપે ફરમાવે છે કે :

અદલાહ તઆલાના હમનશીન રહો. જે ખુદની હમનશીની કરી શકતા ન હોય તો તેના હમનશીન રહો જેઓ ખુદની હમનશીની ધરાવતા હોય કારણ કે—

ખુદના હમનશીનના હમનશીન ખુદના હમનશીન છે.

આલિએ શરીઅત અને તરીકત

કોઈએ પૂછ્યું :

‘હઝરત ! શરીઅત અને તરીકતની રૂએ આલિએ કોણ છે ?’

આપે ફરમાવ્યું,

શરીઅતની રૂએ આલિએ તે છે જેને મની (વીર) નીકળવું

હોય અને તરીકતની રૂએ આલિએ તે છે જે પોતે મની^૧

(હુ‘પદ, અહ)મ.થી નીકળી નવ.

મત્ર પૂછનારે આ જવાબ સાંભળીને માથું ઝૂકાવી દીધું. હઝરતે ફરમાવ્યું,

‘જમીન પર માથું ઝૂકવાની જરૂર નથી બલકે જે ઓછા માથામાં છે વાને ખુદી (અહ, હુ‘પદ) તેને જમીન પર ઝૂકા દો !’

તસવ્વુફ શું છે ?

કોઈએ પૂછ્યું,

‘હઝરત ! તસવ્વુફ શું છે ?’

આપે ફરમાવ્યું,

‘કંદન વ પૈવસ્તન’ [તોડવું અને ભેડવું.]

યાતે મગલુકથી તોડવું અને આલિએથી ભેડવું.

□

હઝરતના સાહબઝાદાઓ

હઝરત ખવામ અઝીઝાન (રહ.)ના બે સાહબઝાદાઓ હતા

- ૧ બહો ‘મની’ સમ્પદ ફરસી ‘મન’=‘હું’ પરથી બનેલું સાવવાચક નામ છે. જેની રીતે ખુદ પરથી ખુદી તેની રીતે મન પરથી મની.

એકનું નામ ખવાળ મુહમ્મદ હતું. તેઓ ખવાળ ખુદ (નાના ખવાળ)ના નામે મશહૂર હતા.

હઝરત ખવાળ અગ્રીજ્ઞાન (૨૬.)ના મુરીદો હઝરતને 'ખવાળ ખુજુર્જ' (મોટા ખવાળ) કહેતા હતા એટલે આપના સાહબઝાદા ખવાળ મુહમ્મદને 'ખવાળ ખુદ' (નાના ખવાળ) તરીકે સંબોધતા હતા.

ખીળ સાહબઝાદાનું નામ ખવાળ ઈબ્રાહીમ હતું. તેઓ ખવાળ મુહમ્મદ કરતાં નાના હતા.

નાના સાહબઝાદાને ખિલાફત આપી

જ્યારે હઝરતની વફાતનો સમય નજીક આવ્યો ત્યારે હઝરતે નાના સાહબઝાદા ખવાળ ઈબ્રાહીમને દુઆગ્રત અને ખિલાફત આપી.

ફેટલાક મુરીદોના દિલમાં વસવસો પેદા થયો કે મોટા સાહબઝાદા આલિમ અને આરિફ છે જતાં તેમની મોઝૂદગીમાં હઝરતે નાના સાહબઝાદાને ખલીફા શા માટે ગનાવ્યા હશે !

હઝરતને કશ્શયા એમના વસવસાની જાણ થઈ ગઈ.

આપે ફરમાવ્યું,

'ખવાળ ખુદ મારા પછી વધારે યોગ્યો નહિ. તેઓ જલ્દી અમારી પાસે આવી જશે.'

□

અને ખરેખર એવું જ બન્યું.

હઝરતની વફાતના માત્ર એકાદશીસ દિવસ પછી જ મોટા સાહબઝાદા ખવાળ મુહમ્મદ હૈફે ખવાળ ખુદ વફાત પામ્યા.

આપની (ખવાળ ખુદની) વફાત ૧૭, ઝિલ્હજજ, ૭૧૫ હિજરી સનમાં રવિવારના દિવસે આસ્તના સમયે થઈ.

જ્યારે નાના સાહબઝાદા ખવાળ ઈબ્રાહીમની વફાત આશરે ૭૮ (ઇકોતેર) વરસ પછી, હિજરીસન ૭૯૩માં થઈ !^૧

● ૧ 'રસાઈલે નકશબ-દિવહ' પા. ૧૪૮

હજરતની વફાત

હજરત ખવાળ અઝીઝાન અલી રામેતની (૨૬.)ની વફાત 'રસાઈલે નકશાબંદિયહ'માં લખ્યા પ્રમાણે ૨૮, ઝિલકઅદ, ઢિજરી-સન ૭૧૫ના દિવસે થઈ.

મારા પીરા મુરશિદ કિબ્લા હજરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ અબ્દુલરહીમ સાહબ નકશાબંદી, મુજહિદી, જયપુરી (દા. બ.)ના શજરએ તેલિયાગાં જણાવ્યા પ્રમાણે હજરત ખવાળ અઝીઝાન (૨૬.)ની વફાત ૨૭, રમઝાન, ૭૧૮ ઢિજરીસન ના રોજ થઈ.

ઈન્ના લિલ્લાહી વઈન્ના ઈલૈહિ રાજુકેન.

આપનો ઈન્તેકાલ આશરે ૧૩૦ વરસની ઉંમરે થયો.

આપનો મઝારે મુબારક ખવારુમ શહેરમાં છે.

આપના ખુદ્દા

- ૧ ખવાળ મુહમ્મદ બાબા સમાસી (૨૬.) : મઝાર સમાસમાં છે.
- ૨ ખવાળ કુજબજ બદખી (૨૬.) : મઝાર બદખમાં છે.
- ૩ ખવાળ મુહમ્મદ બાદરદી (૨૬.)
- ૪ ખવાળ મુહમ્મદ કુલાહદોઝ (૨૬.) : મઝાર ખવારુમમાં છે.
- ૫ ફરજંદ ખવાળ ઈલાહીન અઝીઝાન (૨૬.)^૧

હજરતની એક મશહૂર રૂબાઈ

હજરત ખવાળ અઝીઝાન (૨૬.)ના અરઆર (કાવ્ય પંક્તિઓ)માંથી નીચે લખેલી રૂબાઈ મશહૂર છે.

બા હર કે નિશસ્તી વ ન શુદ જમ્મે દિલત,
કોઈ શખ્સની પાસે તું બેઠો અને તારી દિલજમઈ ન થઈ,
વઝ તું નરમીદ ઝહમતે આવેલ ગિલત;
અને તારા માટી-પાણીના (માનવીય) દુરુઓ તારાથી દૂર ન થયાં;

■ ૧ 'રફીકુરસાલિહીન' : પા. ૭૬

અજ સુહૃદ્ વય અગર તબરો ન કુની,
જો તું તેની સુહૃદ્ તથા બેઝાર ન થયો તો,
હરગિઝ ન કુનદ્ર રૂહે અગ્રીમાં બંધિલત.
અગ્રીમાંની રૂઢ તને કહી માફ કરશે નહિ.^૧

સાહિત્યે ધ્યાનમાં રાખવાની દસ વાતો

હરત જ્ઞાન અગ્રીમાન (૨૬.) એ એક રિસાલો (પુસ્તિકા) લખેલો છે જે 'રિસાલો અગ્રીમાં' નામે પ્રખ્યાત છે. એ રિસાલામાં આવે સાહિત્યે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાની મહત્વની દસ વાતો ખૂબ જ વિસ્તારથી, સમજૂતી સાથે લખેલી છે.

એ દસ વાતો સાહિત્ય માટે અતિ ઉપયોગી હોવાથી એને દૂરંદાસ અહીં લખવામાં આવે છે.

હરત લખે છે કે :

તરીકતના સાહિત્યે દસ યોગ્ય ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ.

૧. હમેશાં ખાતહારત (પાકીમાં) રહો.

તહારત (પાકી)માં ચાર પ્રકારો છે.

તહારતે અહિરી, તહારતે ખાતિની, તહારતે હલ્ખી અને તહારતે સિરી.

તહારતે અહિરી

આહિરી તહારત તો દરેકને ખબર છે. પરંતુ પાણીની પાકીઝગી અને હવાલ હોવા વિશે શક્ય ત્યાં સુધી કાળજી રાખવી જોઈએ.

લિખાસની પાકીઝગીના કારે અસરાત છે. એનું પણ ધ્યાન રાખવું જોઈએ.

● ૧ 'રિસાલો નકશા-દિમક' : પા. ૧૪૬

તહારતે ખાતિની

તહારતે ખાતિનીથી એ મુરાદ છે કે હરામ ખાવા અને પીવાથી બચવામાં આવે.

હદીસે પાકમાં છે :

‘જે શખ્સ એક સુકમો હરામનો ખાય લે છે, ચાલીસ દિવસ સુધી ન તેની ફર્જ નમાઝ કબૂલ થાય છે, અને ન નહિલ નમાઝ કબૂલ થાય છે, ન તેની દુઆ કબૂલ થાય છે અને ન તેની ઈસ્તેગ્ન સાંભળવામાં આવે છે.’

□

તહારતે કલ્બી

તહારતે કલ્બી એ છે કે—

તમામ નાપસંદીદા સિફાત અને ગુણગપાદા, કાનો અને હસદ, મક્ક અને ખ્યાનત, છુગ્ગ અને અદાવત, તેમ જ દુનિયાની મુહબ્બતથી બચવામાં આવે.

સ્પષ્ટ છે કે દુનિયા મખ્સૂકની મંજૂર નહીં છે (ખાલિકની નથી). જ્યાં સુધી દિલ એનાથી પાક ન થશે ત્યાં સુધી તેની નમાઝ અને વાંદગી કબૂલ ન થશે.

કલ્બ (દિલ) ખાલિકનું મંજૂર નહીં છે. એટલે જ્યાં સુધી દુનિયાની મુહબ્બતના દાગથી પાક ન થશે ત્યાં સુધી તેના દર્દેક અને મુહબ્બતની દોલતથી મુશરફ થઈ નથી શકતા.

□

તહારતે સિરી

તહારતે સિરીથી મુરાદ એ છે કે ઈન્સાન અસ્લાહના સિવાય કોઈ ચીજના તરફ તવબ્બુહ (ધ્યાન) ન કરે.

□

૨ અજાનને ખામોશ રાખે. અયોગ્ય વાતચીતથી અજાનને રોક. કુરઆન શરીફની કિરાઅત, ‘અમ્ર બિલ મઅરફ’ (નેકી તરફ બોલાવવામાં) અને ‘નહી અનીલ મુન્કર’ (ખુરાઈથી રોકવામાં) મશગૂલ રહે.

લોકોની ઈસ્લાહ કરે અને ઈસ્મ શીખવા તેમજ શીખવવામાં મગ્ન રહે.

રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું,
'જેઓને આગમાં ઝોંકવામાં આવે છે તે તેઓની અજાનોની લગ્નજિશો (અપરાધો)ના કારણે ઝોંકવામાં આવે છે.'

□

અસ્લાહ તઆલાએ પોતાની દિકમત કામિલાથી ઈન્સાનતા જિસ્મ અને જનને બનાવ્યા તેના દરેક અવયવમાં કોઈ ન કોઈ મરસેહત પોશીદા કરી દીધી. જે અજાન ફસાદનું મૂળ ન હોત તો તેને મુખમાં દાંતોના કેદખાનામાં કેદ કરવામાં ન આવતે.

જ્યારે હઝરત મરિયમ રદિયલ્લાહુ અન્હાએ ખામોશી અખત્યાર કરી તો અસ્લાહ તઆલાએ હઝરત ફૂગા અર્ધદિવસલામને તેમની મોઢમાં અજાન અલા ફરમાવી અને નજો ફરમાવવા લાગ્યા.

‘ઈન્ની અબ્દુલ્લાહિ આતાનિયલ્લ રિતાંજ’

હું અસ્લાહનો જ દો છું, મને કિતાબ આપવામાં આવી છે.

□

જ્યારે મરિયમ (રદિ.)ના શરીરે ખામોશી અખત્યાર કરી ત્યારે તેમનું દિલ—ઈસા (અલ) —ચૂકતચૂ કરવા લાગ્યા તો કોઈ નવાઈની વાત નથી.

હઠીસ શરીરમાં છે કે :

‘જન્મતીઓ પર એનથી વધારે અસ્સોસની વાત કોઈ ન હશે (જ્યારે તેમને યાદ આવશે) કે દુનિયામાં તેમની એક પણ એવી વીની હતી જેમાં તેમણે અસ્લાહ તઆલાને ઝિક ન કર્યો કે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પર દુરુદ ન મોકલ્યું. (એટલે કે એક પણ સફતમાં વીતવા માટે હસરત અને અસ્સોસ કરશે.)

□

૩ ખદ્વત અને ઉઝલત (તનહાઈ)

રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું,
'નામહરમ પર નિગાહ કરવું એક ઝેર પાયેલું તીર છે. તે
બ્યારે દિલ પર પડે ત્યારે હલાકત સિવાય બીજું શું થઈ શકે!'

□

હુજૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે બીજી જગાએ ફરમાવ્યું,
'નિગાહ એક ઝેર પાયેલું તીર છે જેને ઈબ્લીસે (શેતાને)
તેયાર કર્યું છે.'

□

જેવી રીતે નામહરમ બોરતો પર નિગાહ કરવું હરામ છે તેવી
જ રીતે ખૂનચરત છોકરાઓ પર પણ નિગાહ કરવી ન જોઈએ,
એ પણ હરામ છે.

□

હુજૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે હઝરત આયશા (રદિ.)ને જોયા
કે ધરની બહાર આવીને એક ફકીરને રોટી આપે છે.

હુજૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું,
'ફકીર મદ' છે. તમે ધરની બહાર ચા માટે નીકળ્યા છો?'
હઝરત આયશા (રદિ.)એ કહ્યું,

'યા રસૂલલ્લાહ! એ તો નાખીના (આંધળો) મદ' છે!'

હુજૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું,
'તે આંધળો છે, તમે તો દેખતા છો!'

□

જે શખ્સ નામહરમને જોવું હલાલ કે બીજા સમજે તેના
પર કુફ્રોનો ખોફ છે.

ઉઝલત (તનહાઈ)ના બીજા ફાયદા એ છે કે:

હાથ અયોગ્ય કામે કરવાથી થતી બચ છે.

પગ અયોગ્ય જગાએ જવાથી થતી બચ છે.

કાન અયોગ્ય વાતો સાંભળવાથી થતી બચ છે.

એનાથી ઈ-સાનનો બદતરીન દુરમન નફ્સ કેદ થઈ બચ છે.

□

એ જ ઉગ્રવત (તનહાઈ)ની ગરકતોથી દિલપર ઝેળના દરવાજા ખૂલી જાય છે. ઉગ્રવતનો એક ફાયદો એ પણ છે કે દિલમાંથી દુનિયાના ખ્યાલો દૂર થતાં જાય છે અને આગ્રિરતના પ્રતિબિંબો દિલના આયના પર ઝલકવા લાગે છે.

જ્યારે દિલ સંપૂર્ણ રીતે સાફ થઈ જાય છે ત્યારે તેના પર તૂટે વહાનિયતના જલ્વાનાં ફિરજો પડવા માટે છે. દિલ તજલ્લી-માહે ખુદાવંદો બની જાય છે.

□

૪ રોઝા

રોઝાનો ફાયદો ફરિશ્તા સાથે ખુશાગિહત છે અને નફસે અમ્મારક (દુષ્ટ મન) પર કઠર (કોપ) વરસાવવું છે.

‘અસ્સવમુ લી વ અના અજઝી ઝિહ્દી.’^૧

રોઝો માત્ર મારા માટે છે અને હું જ એનો અજઝ આપીશ.

□

રોઝાનો ખેપનાહ સવાળ મળે છે.

રોઝા શેતાની કુમસા સામે એક ઢાલ છે.

રોઝાથી બૂખ્યા જનોના દિલની કેફિયત જલ્પવા મળે છે અને રહેમ કરવાનો જઝબે (દયાની આવના) પેદા થાય છે.

રોઝાથી બે રાહતો મળે છે :

એક હકંતારીની રાહત, બીજી હીદારે ખુદાવંદોની રાહત.

રોઝાથી શરીર તંદુરસ્ત થાય છે.

રોઝાના બીજા પણ ઘણા ફાયદાઓ છે.

□

૫ ઝિફે ઇલાહી

જ્યાં ઝિફોમાં અફઝલતર ઝિક્ર ‘લાઈલાહ ઇલ્લાહ’ છે.

ઝિક્રના પરીકા (પક્ષી)ને પીંછા અને પાંખોની જરૂર છે.

એક પાંખ ‘કુઝૂરી’ની અને બીજી પાંખ ‘ઈખ્લાસ’ની.

બાણી લેવું જરૂરી છે કે ‘કુઝૂરી’, ‘આઝાહી’નું નામ છે.

■ ૧. ‘ઝિફત’ બાખુસ્તીમામ

ઈષલાસ તે કેફિયતનું નામ છે કે :

ઈન્સાન પોતાના વાણી કે વર્તનથી ન દુનિયાનો તલબગાર હોય,
ન બહો જલાસનો. ન તેને દુનિયાથી સંબંધ હોય
ન લેખ્યાથી, ન તેને જન્નતની તમન્ના હોય, ન દુર અને
કુસુરની. ન નહેરો અને વૃણોની અને ફોળોની મવાહિરા હોય.
અક્ષાહના જિક્ક ફરમાન કહે :

‘હું જ મારો મદદગાર છું અને તારાથી હું તારી આત આફ છું.’

□

રસૂલે કરીમ સહવાહુ અલૈહિ વસહમે ફરમાન્યું,

‘જે રાખસ ‘લાઈલાહ ઈસ્લાહ’ કહે છે તેના મુખમાંથી એક
લીલું પક્ષી બહાર આવે છે. તેના પીછાં અને પાંખો સફેદ છે જે
ચાકલ અને ઝમરૂંદ (લીલાં રંગના કિંગ્ડી રંગના) થી મુનકકશ
(વેલ અને ખુદાદાર) હોય છે. તેની પરવાઝ અશીં મોઅલા સુધી
હોય છે. તે મધમાખીની જેમ બાજબાજ કરે છે.’

તેને ફુકમ આવે છે : ‘ખામોશ રહે !’

તે કહે છે :

‘હું જેવી રીતે ખામોશ મદી શકું છું ! જ્યાં સુધી જિક્કે ઈલાહી
કરનારાની ગાજીશ ધઈ ન આવે, તું ખામોશ જેવી રીતે રહું !’

અક્ષાહ તઆલા ફરમાવે છે :

‘હું સુપ થઈ જા ! તારા કહેનારને મે’ ગાજી દાધો છે,
અને હે ફરિશ્તાઓ ! તમે ગવાહ રહેજો કે મે આ પરીદાના
કહેનારના આગાસનામામાંના સુનાહોને આખે સુકરાનથી ઘોઈ
નાખ્યાં છે !’

□

અક્ષાહ તઆલા એવા જનવરોને સીતેર જળાનો આપશે
જેથી તે કયામત સુધી જિક્કે કરનારની મગફિરતની દુઆ કરતા
રહે. આમન્ના ગિહી વ સદ્કના. તે જનવર આગળ વધશે અને
પોતાના કહેનારનો હાથ પકડશે અને તેને જન્નત સુધી ઊડાવીને
લઈ જશે !

□

વાદ રહે કે જિંદે ઈલાહીની તલ્કીન કોઈ કામિલ મદ પાસેથી હાસિલ કરવી જોઈએ, જેને ઈન્જાહ હાસિલ હોય. જેવી રીતે તીર બાદશાહના તરકશમાંથી લેવું જરૂરી છે નહિતર ખતા થવાનો સંભવ છે.

□

અસ્લાહ તઆલાનો કોલ છે :

‘યા ઐયુહલ્લઝીન આમનુઝઝુલ્લાહ ઝિકરન કસીરા’
હે ઈમાનવાળાઓ ! અસ્લાહનો પુષ્કળ ઝિક્ર કરતા રહો !

હદીસ શરીફમાં છે :

‘ઈન્સાન એક દિવસમાં એક લાખ થાસ લે છે. અસ્લાહ તઆલા દરેક થાસ વિશે પૂછશે કે તે’ એ થાસ કયા અંદાજમાં લીધેા હતો ?’

જ હર નફસ બે કયામત શુમાર ખવાહદ શુદ,
કયામતમાં દરેક થાસ વિશે પૂછપરછ થશે

શુનાહ મકુન કે શુનાહગાર ખવાર ખવાહદ શુદ,
શુનાહ ન કર, કારણ કે શુનાહમાર કયામતનાં ઝલીલ થશે.

□

એટલા માટે ઈન્સાને જિન્દગીની જે પગેા બે ફાયદા વીતી છે તેની કજા કરવી જોઈએ. એ તે રાઝ છે કે જ્યાં સુધી સાહબે બેગત ન થઈ જાય, ત્યાં સુધી સમજમાં આવી શકતું નથી.

□

૬ ખ્યાલાતની નિગાહદારત

ખ્યાલ (વિચાર) ચાર પ્રકારના હોય છે :

ખાતિરે રહમાની, ખાતિરે મલ્કાની, ખાતિરે શૈતાની, અને ખાતિરે નફસાની.

□

ખાતિરે રહમાની મલ્કતથી ચેતવે છે.

ખાતિરે મલ્કાની બંદગીની પ્રેરણા આપે છે.

ખાતિરે શૈતાની શુનાહોનો શણગાર કરે છે.

ખાતિરે નકસાની રાહવાત (વાસના)ની માંગણી કરે છે.

□

સાલિકે રાહના માટે જરૂરી છે કે તેના દિલમાં ખુદા સિવાય ને કંઈ ખ્યાલ (વિચાર) આવે તેને દૂર કરતાં રહે અને પોતાના મક્સદમાં મંડેલો રહે, જેથી તેના પર પ્રગટ થઈ જાય કે તેને સ્વીકારવું જોઈએ યા નહિ.

જો તે નેક અને જલ્દની પરખ કરી શકતો ન હોય તો કહે :
‘હે અલ્લાહ ! તું જાણે છે તે હું નથી જાણતો. અને હું જાણું છું તે તું જાણે છે. મારા માટે જે મીઠું બેહતર હોય તેજ ઈનાયત કરમાવ !’

૭ હુકમે ખુદાવંદી પર રાહી રહેવું

તવકકલ અને તદ્દવીઝ પશુ એનું જ નામ છે. ખુદ્દિયલ (હુપી), બહેરી, શિદ્દત કે આરામ, ખીફ કે ઉમ્મીદ, મરજકે તમામ હાલતામાં અલ્લાહની રજા પર રાહી રહે.

અલ્લાહ તઆલાની કરીમી, રહીમી, મફૂરી, સત્તારી પર નજર રાખીને ઉમ્મીદથી કુલ્વત હાસિલ કરે.

ઠહકારી અને શદીદુલ ઈકાબી પર નજર રાખીને ખીફથી કુલ્વત હાસિલ કરે.

જ્યારે તૌફિકે ઈલાહી પર નજર હોય છે ત્યારે ઈન્સાનને ઉમ્મીદનું ફિરખ નજર આવે છે.

જ્યારે ઈન્સાન પોતાના ગુનાહોને જુએ છે ત્યારે દિલમાં અલ્લાહનો ખીફ ચેલા ઘાય છે.

કુનિયામાં તેની બેહતરી એજ વાતમાં છે કે તે હર હાલતમાં ખીફ અને ઉમ્મીદમાં રહે.

બંદગી વખતે કૃષ્ણ ન કરે અને ગુનાહ વખતે તેના દરવાજથી નિરાશ ન થઈ જાય.

૮ નેક લોકોની સુહબત

નેકોની સુહબત અખત્યાર કરવું, છુરા લોકોથી દૂર રહેવું,

અને ખાસ કરીને ઝંઘડુલ હાથ લોકોએ હિંમતમાં રહેવું જોઈએ, કે જેથી નામહરમો પર નજર ન પડે અને કોશિશ હોવી જોઈએ કે નામહરમોની નિગાહ પણ તેના પર ન પડે.

૯ ખેદારી (ભગરણ) જરૂરી શરત છે

ખેદારી (ભગરણ)માં ધણી કામદાઓ છે.

‘તખલ્લકુ ખિ અખ્લાકિલ્લાહિ તા ખુઝુદુ સિનતુવ વલા નવમ.’

અસ્લાહના અખ્લાકની પૈરી કરો!

અસ્લાહને નીંદ અને લેધ નથી આવતી.

■

રાત આશિકાનું એકાંત રચાન છે. રાતની ખામોશીમાં જ તેઓ પોતાના રાત્રી નિષાઝ ગારમદે હિંમતીના પેશ કરે છે. એ સમયમાં પરાયાની ખલેલ નથી દેતી.

તરીકતના સાલિકને જે દીવન નથી પણ રાતની તગહાઈ (એકાંત)માં અને શાખ ખેદારી (ગાત માત્ર ન) મીજ મળી છે.

૧૦ સુકમાની નિગહદારન

સુકમાની નિગહદારન (રિખવાળ) અને દલાલ તેમજ પાક સુકમો (ખોરાક) મેળવવું અત્યંત જરૂરી છે. એ તમામ કરાઈએ માંથી છે.

અસ્લાહ તઆલા કરમાવે છે :

‘કુલ મિમ્મા ફિલ અદી’ હલાલન તૈયિયા’

આ સરઝમીનમાં જે કંઈ ખાઓ ત હલાલ અને પાક ખાઓ.

■

કુઝૂરે અકરમ સલ્લસ્લાહુ અફેદિ વસલ્લમે કરમાવ્યું છે કે, ઈગાદતના દસ દિવસ છે એમાંથી નવ દિવસ હલાલની રોઝી છે. તમામ ઈગાદતો એક દિવસો છે.

હલાલની રોઝી તે છે જેને મેળવવા માટે અસ્લાહ તઆલાની નાફરમાની ન હોય.

અને ખાસ કરીને ઝઘકુલ હાલ લોકોએ હિંમતમાં રહેવું જોઈએ, કે જેથી નાગહરમો પર નજર ન પડે અને કાશિશ હોવી જોઈએ કે નાગહરમોની નિગહ પણ તેના પર ન પડે.

૯ બેદારી (અગરણ) જરૂરી શરત છે

બેદારી (અગરણ)માં ઘણા કાયદાઓ છે.

‘તખ્તલકુ બિ અખલાકિસ્લાહિ તા ખુઝુફ્ફ સિનતુવ વલા નવમ.’

અસ્લાહના અખલાકની પૈગવી કરો!

અસ્લાહને નીંક અને જીંધ નથી આવતી.

રાત આશિકોનું એકાંત સ્થાન છે. રાતની ખામેશીમાં જ તેઓ પોતાના રાજો નિયાજ ગારતાદે ઈત્તાલીમ પેશ કરે છે. એ સમયમાં પરાધાની ખલેલ નથી દેતી.

તરીકતના સાલિકોને જે દોસલ મળ્યા છે તે રાતની તનકાઈ (એકાંત)માં અને રાત બેદારી (રાતો અગરણ) થી જ મળી છે.

૧૦ લુકમાની નિગહદારત

લુકમાની નિગહદારત (દેખવાળ) અને હલાલ તેમજ પાક લુકમો (ખોરાક) મેળવવું અત્યંત જરૂરી છે, એ તમામ ફરાર્દગ-માંથી છે.

અસ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે :

‘કુલૂ મિમ્મા ફિલ અદી’ હલાલન તૈયિયા’

આ સરઝમીનમાં જે કંઈ ખાઓ તે હલાલ અને પાક ખાઓ.

હુમ્મે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું છે કે, ઈગાદતના દસ દિવસો છે એમાંથી નવ દિવસો હલાલની રોઝી છે. તમામ ઈગાદતો એક દિવસો છે.

હલાલની રોઝી તે છે જેને મેળવવા માટે અસ્લાહ તઆલાની નાફરમાની ન હોય.

તૈયગ (પાક) (રોઝી) તે હોય છે કે લુકમો ખાતી વખતે એ નિયત હોય કે આ લુકમો માત્ર ખુદાની ઈજાદતની શક્તિ મેળવવા માટે ખાઈ હું.

બ્યારે રોઝી હલાલ અને પાક હોય, તો ઈસરાફ (નકામો બગાડ) ન કરે.

ગરચે ખુદા સુફત 'કુલૂ વશરીજી',
એ કે ખુદાએ ફરમાવ્યું છે કે : 'ખાઓ અને પીઓ.'

અજ પચે આં સુફત 'લા તસ્રીફૂ.'
પરંતુ તે પછી ફરમાવ્યું છે કે : 'ઈસરાફ (બગાડ) ન કરો.'

ખાતી વખતે જિંકે ખુદાવંદીની સાથે ખાઓ. ને ગાફિલોની જેમ ખાશો અને ઘાંડ ખુદાવદીથી મેહરમ હોશો તો એ લુકમો એવો જ હશે જેવી રીત 'ગિસ્મિલ્લાહ' (પદવા) વખરે જળાહ કરેલાં (ખાનવરનું) ગોસ્ત) ખાવામાં આવે.

'વલા તાકુલ મિમ્મા લમ સુજકરિમુલ્લાહિ અલૈહિ.'
તે સીજ હરમિજ ન ખાઓ જેના પર અલ્લાહના નામનો જિંક કરવામાં નથી આવ્યો.

આ આપતે કરીમાનો તકાઓ એ છે કે દરેક સીજ ખાવા પહેલાં અલ્લાહનું નામ લેવામાં આવે. ખાતી વખતે ગાફિલો સાથે ખાવું-પીવું ન ભેડો.

મનશી' બા બહાં કે સુહબતે બહ,
તુરા લોકોનો સંગાય ન કરો કારણ કે તેઓની સહબત,
ગરચે પાકી તુરા પલીદ કુનદ.
બલે તું પાક હોય તો પણ તને નાપાક કરી દેશે.

આફતાએ બહાં છુઝુગીં રા,
મહા પ્રકાશિત અને તેજસ્વી સૂરજને,

અરંએ અખ ના પહીંદ કુનદ.
વાદળનો એક દુરડો ઢાકી દે છે.

□

એ જરૂરી છે કે ખવાળું રાંધનારો વુઝૂથી હોય. ખાતહારત
હોય. તેની અખાન પર પણ જિંદે ખુદાવંદી હોય. જેથી મક્કત
અને સિયાહીનો સળગ ન બને.

□

એક દિવસે હઝરત ખવાળ ખિઝર (અલે.) હઝરત ખવાળએ
ખવાળમાન ખવાળ અબ્દુલખાલિક મજદવાની (૨૬.)ની પાસે
આવ્યા. હસતરખવાળ પાથરવામાં આવ્યું. પરંતુ ખવાળ ખિઝર
(અલે.)એ એક લુકમો પણ ન ખાધો.

ફરમાવવા લાગ્યા,

જેણે રોટીનો આટો ચૂંદ્યો છે, તે ખેતુન હશે.

એ લુકમો મારે ખાત્રા લાયક નથી !^૧

□

● ૧ 'રસાઈલે નકશખ' દિયહ' : શા. ૧૫૦ થી ૧૬૦ (દુકાવીને)

હઝરત ખવાજા મુહમ્મદ બાબા સમ્માસી

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

નેઅમતે હીદાર સે
મેહરૂમ મન રખના મુઝે,
હઝરતે બાબા સમ્માસી
દિલ ડગા કે વાસ્તે.

આપ વલીયે કામિલ અને સાહેબે કર્ફે કરામત પુરુર્ગ હતા. આપનો જન્મ સમ્માસ નામના ગામમાં થયો હતો. સમ્માસ રામેતનથી આશરે ત્રણ કિલોમીટર દૂર આવેલું છે. અને રામેતન પુખારાથી આશરે પંદર કિલોમીટર દૂર આવેલો કર્ફો છે.

ફેરે બાતિની

આપ હંઝરત ખવાળ અઝીઝાનઅલી રામેતની (૨૬.)ની ખિદમત શરીફમાં હાજર થઈને આપથી બેઅત થયા અને આપની વફાત સુધી ખિદમતમાં હાજર રહીને બાતિની ફેર હાસિલ કરતા રહ્યા.

ઇસ્તિઝરાફ

હંઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાળા સમ્માસી (૨૬.)ની પોતાના મામ સમ્માસમાં દ્રાફની એક વાડી હતી.

આપ પર જઝબાત અને પારિદાને દલ્લાતીના મળ્યાના કારણે એવી ઇસ્તિઝરાફની ફેરિયત છવાઈ જતી કે આપનો પોતાનું કંઈ જાન રહેતું ન હતું.

જ્યારે આપ પોતાની વાડીમાંથી દ્રાફ તોડતાં ત્યારે હાલ અને ફેરિયતના મળ્યાના કારણે દ્રાફ આપના મુગારક હાથમાંથી પડી જતી.

ધણાં લાંબા સમય સુધી આપ એ જ મળ્યાની હાલતમાં રહ્યા.

ખિલાફત

જ્યારે હંઝરત ખવાળ અઝીઝાનઅલી રામેતની (૨૬.)નો આખરી વખત નજીક આવી પહોંચ્યો ત્યારે બધા મુરીદોમાંથી આપને પસંદ કરીને ખિલાફત અને નવાખત સુપર્દ કરી અને તમામ મુરીદોને આપની તાબેદારીનો પુકમ આપ્યો.

મહે હંકની ખૂશખૂ આવે છે !

ઈમામે તરીકા હંઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાબંદ (૨૬.)ના જન્મના કેટલાંયે વરસો પહેલાં, આપના જન્મ સ્થળ કસરે હિંદવા

● ૧ 'જવાહરે કલ્અલ' : પા. ૬૨

માંથી બ્યારે હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ ગાળા સમ્માસી (રહ.) પસાર થતા ત્યારે ફરમાવતા કે,

‘આ ધરતીમાંથી મને એક મદે’ હકની ખૂશખૂ આરે છે. દુકમાં જ આ કસરે હિદવા, કસરે આરિકાં બની જશે.’

□

એક દિવસે હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ ગાળા સમ્માસી (રહ.)એ કસરે હિદવા પહોચીને પોતાના સાથીઓને ફરમાવ્યું કે,

‘પેલી ખૂશખૂ વધારે તજ થઈ થઈ છે ! શાવદ તે મદે પેદા થઈ ગયો છે.’

અને ખરેખર હઝરત ખવાળ પાહાડિદીન નકશાબંદ (રહ.)ને પેદા થવાને ત્રીજો દિવસ હોતો.

હઝરત ખવાળ નકશાબંદ ૧૦૦૦ ના વાલિદ સંવત મુહમ્મદ ખુખારી (રહ.) ગયાન કરે છે કે :

‘પાહાડિદીનના જન્મના પ્રતિભા અને ખવાળ મુહમ્મદ ગાળા સમ્માસી પોતાના મુરશીદો તરફ કસરે હિદવાના ગરુરીક લાવ્યા. મને આપથી બેદ અકાદત ના મારા દિલમાં થયું કે નવજાત બાળકને આપની ખિદમતમાં પેશ કરું.

‘બધા સ્નેહીઓની ડાગરીમાં નું બાળકને લઈ ગયો અને હઝરત ખવાળની ખિદમતમાં પેશ કર્યો આપે બેતાબ ફરમાવ્યું :

‘આ બાળક મારો બેટો છે અને હું એને પોતાની ફરજાંદામાં બખૂલ કરું છું.’

તે પછી આપે તમામ મુરશીદો તરફ મુખ કરીને ફરમાવ્યું,

‘આ તે જ મદે’ હક છે જેની ખૂશખૂ બધા સમયથી મારી રહ્યો સોજાવી રહી હતી. એ પોતાના સમયનો હંમામ બનશે.’

તે પછી આપે પોતાના મુરશીદ અને ખલીફા ખવાળ અમીર સંવત કુલાલ (રહ.)ને ફરમાવ્યું,

‘મારા આ બેટાની તરબિયત અને શકલતમાં કોઈ કમી ન કરશો, જે કોઈ કોતાહી થઈ તો હું તમને માફ ન કરીશ !’

હઝરત ખ્વાબ અમીર સૈયદ કુધાલ (૨૬.) એ વચન આપ્યું કે
'ને કું' આ બાબતમાં કોતાહી કરું તો મને મદદ ન કહેશે !'

અદલાહથી આ દુઆ કરવી જોઈએ !

હઝરત ખ્વાબ બહાદુરીન નકશબંદ (૨૬.) ફરમાવે છે કે :

જ્યારે મારી ઈમર લગભગ અઢાર વરસની થઈ ત્યારે મારા
વાસિદ (૨૬.) એ કોશિશ કરી કે મારી જઘ્ઘી શાહી થઈ જાય.
આપે અને ખ્વાબ મુકમલ બાબા કુદેસ સિદ્દીકની ખિદમતમાં
સમ્માસ મોકલ્યો.

હું તે પાંચ મુકમે પહોંચ્યો અને ખ્વાબ સાહબના દીદારથી
મુશર્ફ થયો. તે રાત હું આપની સુહબત શરીફમાં રહ્યો આપની
સુહબતની બરકતથી તે રાતે મારામાં મસ્કનત (વિખતતા) અને
તઝરુઅ (રુદનની કંદિપત) બન્નેર થઈ.

પાછલી રાતે હું જીડ્યો, વુઝૂ કર્યું અને આપ જેમાં બાજગાઅત
નમાઝ પઢતા હતા તે મસ્જિદમાં આવ્યો. બે રકાત નમાઝ અદા
કરી અને સર સજ્જામાં મૂકીને ખૂબ જ આજિઝીપૂર્વક દુઆ
કરી. તે વખતે મારી જગ્યાનથી નીકળ્યું :

‘હે પરવરદિગાર ! મને પોતાની મુસીબતને બોલ ઉપાડવાની
તાકત ઈનાયત ફરમાવ. કહે છે કે મુહબ્બતે ફરવાળે અખડાવ્યો
છે અને મેહનતે જવાબ હઈ દીધો છે.’

સવારે જ્યારે ખ્વાબ સાહબની ખિદમતમાં હાજર થયો ત્યારે
મારી તરફ મુતવજજેલ થયા અને ફિરાસતથી બાંધી મયા.

આપે ફરમાવ્યું :

‘હે ફરઝદ ! દુઆ વખતે આ પ્રમાણે કહેવું જોઈએ :

‘(હે પરવરદિગાર !) જે કંઈ તારી રજા છે તેના પર જ
પોતાના ફઝલો કરમથી આ ઝઈફ (કમજોર) બંદાને રાખ !’

‘બેશક, અણહ તઆલાની મરજી એ જ છે કે બંદા પર કોઈ
મુસીબત ન પડે. જો હિકમતન કોઈ દોસ્ત પર મુસીબત નાઝિલ

કરે છે તો પોતાની ઈનાયતથી તેને તે મુસીબત બરદાસ્ત કરવાની તાકત પશુ આપે છે. અને તેની હિકમતને તંના પર બહેર કરી દે છે.

‘અખત્યારથી બધા (મુસીબત)ની તલબ કરવી મુશ્કેલ છે. ગુસ્તાખી ન કરવી જોઈએ.’

□

રોટી કામમાં આવવી

હઝરત ખવાબ બહાઉદ્દીન નકશબંદ (૨૬.) ફરમાવે છે :

હઝરત ખવાબ મુહમ્મદ બાબા (૨૬.)ને ત્યાં હસ્તર ખવાબ પાથરવામાં આવ્યું. જ્યારે ખવાબ ખાઈ ચૂક્યા તો ખવાબ સાહેબે એક રોટી મને આપી. મેં દિલમાં એને કબૂલ કરવાથી ઈન્કાર કર્યો.

આપે ફરમાવ્યું,

‘કબૂલ કરી લે. કામમાં આવશે.’

મેં તે રોટી લઈ લીધી અને આપની જોડે કસરે આરિફાની તરફ રવાના થયો. રસ્તામાં હું ખૂબ નિયાઝની સાથે આપના ઘોડાની પાછળ પાછળ જતા હતા. કેટલીયેવાર મારા મનમાં એ જ વિચાર ધુમરાયા કર્યો (કે એ રોટી શું કામમાં આવશે !)

જ્યારે જ્યારે મારા દિલમાં એ વિચાર આવતો કે તરત જ આપ મારા તરફ ખ્યાન કેન્દ્રીત કરીને ફરમાવતા,

‘દિલની (વસવસાઓથી) સંભાળ રાખવી જોઈએ !’

આપના આ અહવાલ જોઈને આપની તરફ મને વધારે યક્ષીન અને મુઝબ્બત થઈ ગઈ.

રસ્તામાં એક ગામ આવ્યું. ત્યાં આપના સાહેબોમાંથી એક રહેતા હતા. તેના ઘેર ગયા. તે નિયાઝમંદી, બાબિગી અને બશાશત (અસન્નતા)થી યેશ આવ્યો.

જ્યારે આપ તેના ઘરે ઉતર્યા તો તે મુંઝાયો.

ખવાબ સાહેબે ફરમાવ્યું,

‘સાચું’ કહે, શી બાબત છે ?’

તેણે નિવાઝમંદી સાથે અરજ કરી,

‘ધરમાં દૂધ હાજર છે પરંતુ રોટી નથી.’

ખવાળ સાહબે મને ફરમાવ્યું,

‘મેલી રોટી લાવ ! આખરે એ કામમાં આવી ગઈ !’

વફાત

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાગા સમ્માસી (૨૬.)ની વફાત ૧૦, જામાદીસ આખિર, ૭૫૫ હિજરીતનના રોજ થઈ.

આપનો મઝહે મુજારક સમ્મારામાં છે.

આપના ખુદકા

આપ (૨૬.)ના ચાર ખલીફે એ ...

૧ ખવાળ મુઝી મુખાસી (૨૭.)

૨ હઝરત મોલાના દાનેગ ...

૩ હઝરત ખવાળ મેઝમૂદ ...

૪ હઝરત ખવાળ મેઝમૂદ અમીર કુલાલ (૨૬.)

ચારેય કામેશીન ઓલિયાગાથી હતા. અને આપના પછી ઈરશાદે તરીકના મનસખ પર ગિરાજમાન થયા.

ચાર પૈકી હઝરત ખવાળ મેઝમૂદ સમ્માસી (૨૬.) હઝરતના સાહબઝાદા છે.

હઝરત ખવાળ સિયદ અમીર કુલાલ (૨૬.) હંમામે તરીકા હઝરત ખવાળ ગહાદીન નકશાઈ (૨૬.)ના પીર છે.

હઝરતના કેટલાક અમલ્લી મુરીદાના કહેવા પ્રમાણે આપના ૧૧૪ ખલીફાઓ હતા.

● ૧ ‘અનીમુતાલિબીન’ : પા. ૧૪/૧૫

૨ ‘મસાહિબે નકશાઈયદ’ : પા. ૩૮

૩ ‘શીફુરસાલિબીન’ : પા. ૪૬

હઝરત ખ્વાજા સૈયદ અમીર કુલાલ

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

મસ્ત કર તૌહિદ સે
હુશ્યાર રખ તરદીકમે,
ખ્વાજાએ મીરે કુલાલે
ખા સફાકે વાસ્તે.

आपना हालात विशे क्तिाय

હજારત ખવાળ સંવદ અમીર કુલાલ (૨૬)ના હાથાત વિશે ખુદ આપના પ્રશ્નોત્તરી લખેલી 'રફીકુસ્સાલિહીત' નામની એક મશહૂર પરંતુ નાવાળ કિતાબમાંથી અહીં મોટા ભાગના પ્રસંગો લેવામાં આવ્યા છે. એ સિવાય ખીજ ને કિતાબોમાંથી પ્રસંગો લીધા છે ત્યાં તેના હવાલા રૂટનોટમાં આપેલા છે.

પૈદાઈગી બટ્ટી

ઉત્તર સિવદ અમીર કુલાસ (રંગ.) તે સિવદોમાંથી છે કે નહીંના
સિવદ દોવામાં ઠાઈ પ્રકારની ખ.ખી નથી. નાપનો નસખ હામમ
અલી મુસ્તા રજા (રંગ.) વિન નંબામ મુન્ના ઠા પ્રમણી ના છે.

ଆଧ୍ୟାୟ ଦ୍ଵିତୀୟ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଗୋଟିଏ

ଆମ (ସଂ.)-ର ସାମିଲ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ ।

અચારે આસાદ જાળાસાને નગર પુરુષ નામને ૧૮૬૩
મોજુદ હર્ષા બને તેમો આગ નામના નામના નામના
વશાત કોઈ વસ્તુ મુજબ નામના નામના નામના
પેટમાં દુખાવો જે સુસ્તી એવા તથા ૧૯ મેદોશ તરફ જતી
મને મારું પોતાનું બાળ ન રહેતું

આ અગાઉ કચ્છીયો ગાંધીજીના નામ પર 'સ' ના આગળ
આ કચ્છીની ગરકામના અર્થમાં 'સ' ના આગળ 'ક' ના

દેશરત્ન સૌયદ અગા (મદ.)ની આગાહી

દાખલ નંબર અર્થે કુલ (૨૬)ના જન્મ પરીક્ષા આપના
વારિદ આકાશનાં નામના પ્રાપ્ત ૨૬ના દિન.

એક દિવસે હમરન કિવદ અના નામના નુઝર્ગે આકિરનદ
પધારી. આપે હમરન કિવદ અમીર કુલાસ (રદ.)ના વાસલ
સુઝર્ગવારને હરમાલ્યું,

‘હે ભાઈ! અલ્લાહ તઆલા તમને એક ફરજંદ ઈનાયત કરશે. જે સમગ્ર વિશ્વના મખ્દૂમ થશે. તેમનું નામ અમીર કુલાલ હશે.’

હઝરત સૈયદ અતા (રહ.)એ પોતાની દસ્તાર બાંધી કેટલાંક વરસો વિત્યાં બાદ હઝરત સૈયદ અતા (રહ.) ફરી પાછાં એ ગામમાંથી પસાર થયા.

આપે ફરમાવ્યું કે,

‘યેલા ફરજંદને મારી પાસે લાવો!’

બ્યારે હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (રહ.)ને લાવવામાં આવ્યા તો હઝરત અતા (રહ.)એ તેમને પોતાની જોદમાં બેસાડ્યા.

હઝરત સૈયદ અતા (રહ.)એ પોતાનો અમામલ (પાઘડી) માથેથી ઉતાર્યો. તેના બે ટુકડા કર્યા. એક ટુકડો પોતાના માથે લપેટી લીધો. અને બીજો ટુકડો હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (રહ.)ના માથે બાંધ્યો. એક ઘડી સુધી બેસી રહ્યા.

તે પછી હઝરત અમીર કુલાલ (રહ.)ને જે અરધી દસ્તાર અતા ફરી હતી તેને પોતાની અરધી દસ્તાર સાથે માપી બેઈ. ત્રણ વખત આપે માપીને જાને સરખા કરી પરંતુ તે પછી ફરી પાછી હઝરત અમીર કુલાલ (રહ.)ની દસ્તાર સમગ્ર એક હાથ જેટલી વધારે લાંબી થઈ જતી.

પછી સૈયદ અતા (રહ.)એ ફરમાવ્યું.

મશાઈખ (રહ.)ની અરવાકે તેમણાએ સમગ્ર વિલાયત બા ફરજંદને આપી દીધી છે. એનો મરતબો સૌથી વધારે છે અને થશે. અને મારા કરતાં પણ વધારે થશે. અને અલ્લાહ તઆલાએ એમને જે મક્રામાં ઈનાયત કર્યા છે, અમે એનો ધણો મુશાહિદલ (અવલોકન) કર્યો છે.’

આ નજરે કરમ હિજરીસન ૬૮૩માં થઈ.

કુસ્તી લડવાનો શોખ

જ્યારે સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)ની હંમર પંદર વરસની થઈ ત્યારે આપને કુસ્તી લડવાનો શોખ થયો. અને જોમાં પણ આપે ખૂબ ખ્યાલિ મેળવી.

એક દિવસે આપ અખાડામાં કુસ્તી લડતા હતા. જેઓને ખાતિનની સફાઈ હાસિલ ન હતી તેવા કેટલાક લોકો આપની ગીળત અને નિંદા કરવા લાગ્યા કે આવા સૈયદઝાદા અને યુઝુર્મી ઝાદાના માટે આવા નકામા કામમાં મશગૂલ થવું મુનાસિબ નથી.

તેજ મજલિસમાં, તેજ વખતે, તેઓને જીંધ આવી ગઈ અને ખવાળમાં તેઓએ જોયું કે, ક્યામતના મેદાનમાં તેઓ કીયડમાં ફસાયેલાં છે. તેઓ ઘણી ઠોસિય કરે છે પરંતુ કીયડમાંથી નીકળી શકતા નથી. એટલામાં તેઓ શુ જુએ છે કે હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.) ત્યાં આવી પહોંચ્યા અને તેઓના હાથ પકડીને તેઓને કીયડમાંથી બહાર ખેંચી ગાઢ્યા.

તે પછી ફરમાવ્યું કે,

‘હે બાઈઓ! અમે આવા આદમીઓને આવી જગ્યાઓના માટે તૈયાર કરીએ છીએ કે અક્ષાહ તઆલાની મહેરબાનીથી આજિઓને મુસીબતમાંથી બહાર કાઢે.’

વળી આગળ ફરમાવ્યું કે,

‘ખબરદાર! બદગુમાની ન કરો! અને અક્ષાહ તઆલાના બંદાઓ તરફ હિકારતની નિગાહથી ન જોશો!’

જ્યારે તેઓની આંખો ખૂલી તો સૌએ તોળા કરી અને રાહે પુદાના મહં જની ગયા.

□

ઉપરનો પ્રસંગ ‘મશાઈએ નકશા-દિયહ’ કિતાબમાં ‘રશહાત’ તઝકિરએ મહમૂદ અને ‘મઅમૂલાતે મઝહરિયહ’ના હવાલાથી કઈક જુદી રીતે વર્ણવેલો છે જે નીચે પ્રમાણે છે :

એક દિવસે હઝરત ખવાળ અમીર કુલાલ (૨૬.)એ પોતે ખવાળમાં જોયું કે ક્યામત કાયમ છે અને આપ સીના સુધી

હીચડમાં ફસાયેલા છે. અચાનક હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ બાબા સમ્માસી (૨૬.) તથરીફ લાવ્યા, અને હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ના બંને હાથ પકડીને હીચડમાંથી બહાર ખેંચી કાઢ્યા.

પછી આપે ફરમાવ્યું કે,

‘તમારી પહેલવાની શું કામમાં આવી? જુઓ, અમે આ દિવસના માટે પહેલવાની કરીએ છીએ!’

આ ખ્વાજા જોયા પછી આપને હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ બાબા સમ્માસી (૨૬.)થી અકીદત થઈ ગઈ.^૧

□

નિગાહે મદ્દે મોમિનસે બહલ ભતી હૈ તકદીરે’

એક દિવસે હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.) કુસ્તી લડતા હતા. હઝરત બાબા સમ્માસી ત્યાંથી પસાર થતા હતા. આપ ત્યાં ચોક્કી થયા અને ધણી સમય સુધી આપ કુસ્તી જોતા રહ્યા.

હઝરત બાબા સમ્માસી (૨૬.)ના કેટલાક મુરીદાના મનમાં વસવસો પેલા થયો કે નિહાળતીઓની કુસ્તીને હઝરત કેમ ખ્યાન-પૂર્વક નિહાળતા હશે?!

હઝરતને કશ્કથી આ વાતની ભણુ થઈ ગઈ.

આપે ફરમાવ્યું,

‘આ અખાડામાં એક જોવા મદ્દે છે કે જેની મુહમ્મતથી ધણાં લોકો કમાલના દરજ્જે પહોંચશે. તે મદ્દે પર મારી નજર છે. હું આહું છું કે હું પોતે તેનો શિકાર કરું.’

જો દરમ્યાન હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ની નજર હઝરત ખ્વાજા (૨૬.)ના મુબારક મુખ પર પડી. હઝરત ખ્વાજાના જઝબ-એ તરબજુહ અને તસદીફે હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ને વશ કરી લીધા.

■ ૧ ‘મશાઈએ નકસબ-દિયદ’ : પા ૩૮ [હવાલો : ‘રસદાત’, ‘સઅકિરએ મહમૂદ’, ‘મઅમૂલાતે મઅદરિય્યહ’]

તે પછી હજરત ખવાબ સમ્માસી (૨૬.) ત્યાંથી રવાના થઈ ગયા. અમીર બેતાબ થઈને, અખાડો છોડીને, હજરત ખવાબ પાછળ ચાલવા લાગ્યા.

જ્યારે હજરત ખવાબ પોતાના ઘરે પહોંચ્યા ત્યારે હજરત અમીરને પોતાની ખિદગતે ખાસમાં, એકાંતમાં લઈ ગયા અને તરીકએ આલિયહની તલકીન કરાવી અને અમીરને પોતાની ફરજંદીમાં હખૂલ કર્યા.

તે પછી હજરત અમીર કદી કુસ્તીના અખાડામાં કે બનારમાં ફરવા માટે ગયા નથી.^૧

અઠવાડિયામાં બે વખત હાજર થતા

હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.) આઠ વરસ સુખી સતત દર અઠવાડિયે સોમવાર અને જુગ્યાની મતરિયની નગાઝ સોખાર (પોતાના ગામમાં) અદા કરતા અને ઈશાની નમઝ સમ્માસમાં હજરત ખવાબ મુહર્રમ બાગ સમ્માસી (૧૫.)ની રાધે અદા કરતા, ફરી સવારની નગાઝ સોખારમાં અદા કરતા હતા પરંતુ ઠોઈને એની ખબર ન હતી.

સોખાર અને સમ્માસ વચ્ચે આશરે પંદર કિલોમિટર જેટલું અંતર છે.

હજરત બાગ સમ્માસી (૨૬.)ની આ પ્રમાણે સતત સુહબત અને નઝરે કરતી આ બે દિવ્ય મદદગાર હાસિલ થયાં અને હામિલ થઈ ગયા.

આપનો તકલ્લુ

એક દિવસે હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)એ કપડાં ધોયાં. આપના મુરદિયે કપડાં સૂકવવા માટે લીધાં તો આપે ફરમાવ્યું,

'ધારે ! અને વાહ પર ન ફેલાવજો કે જોથી કાંટા તૂટી જાય. અને વૃક્ષો પર પથ્થુ ન ફેલાવજો કે ડાળીઓ વાંકી વળી જાય, અને

● ૧ 'અનવારુલ આરફીન' : પા. ૪૯૮

ਧਰਤੀ ਪਰ ਪਥੁ ਨ ਈਸਾਵਸ਼ੋ ਤੇ ਪਸ਼ੁਯੋਨੋ ਧਾਸਯਾਰੋ ਘਰਾਨ ਥਾਯ !'

મુરીદોએ નવાઈ પામી પૂછ્યું,

‘હજરત ! તો આપ કૃપી રીતે સૂકવો છો !’

आये इरमायुः,

‘હું’ મારા કપડાં મારી પીઠ ઉપર ફેલાવીને સૂજની તરફ કહે
‘હું’ અને એકબીજા ‘હું.’

તે પછી આપે ફરમાવ્યું,

‘હે વારો ! થોડી દીરાલ તુડી પડે વા કંટા ભાંગી જાય, વા
જૂઠ્ઠીની ડાળી વણી ચણી જાય, વા પશુનું દેવો ધાવ્યારો ખરાય ધઈ
જાય તો તમે વાડીના માલિક નામદા પોત નો શું બચાવ રજૂ
કરશો !

સિદ્ધાન્તની રીતે સ્વતંત્ર અભિપ્રાય રાખી અને અગત્યનાર
મુદ્દાઓને સંબંધિત રીતે સમજાવવાના અભિપ્રાય રાખી તે માટે સિદ્ધાન્ત
અનુસાર સ્વતંત્ર અભિપ્રાય રાખી તે માટે સિદ્ધાન્ત રાખી છે.

451 41, 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1053 1054 1055 1056 1057 1058 1059 1060 1061 10

1. ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ ଦେବ ଦାସ ପ୍ରମୋଦ

ସମ୍ପାଦନା : ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର

4501 21, 1-1, 1-1, 1-1

$\frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) = \frac{1}{2}$

ਗੁੰਝਲਾਂ ਵਾਂਗ ਝੁੰਝੀ ਮਿਲਾਈ ਜੀਵਾਂ

સૌંદર્ય દિવસે લગ્ન કરી જાય (૨૬) સુમારમાં દુષ્ટતા
પ્રવ.બા. સુમારમાં જાય (૨૬)ના પાંચમીમાં લગ્ન કરી

તે વખતે જાનગી જલસાકે લોકો વચ્ચે માગનારી થઈ. તેમાં
એક શબ્દના દાંડ તૂટી પડ્યા. તેણે નુકસાની માટે વક્રમાં માંગી.
પેલા શબ્દ જવાબ મુકામદ જાગા સમાસીને મુરીદ હતા.

તેમાંથી એકે કહ્યું,

‘આલો, હજરત ખવાળની ખિદમતમાં બંધને વાત કરીએ.

તેઓ જે પ્રમાણે કરમાવે તે પ્રમાણે કરીશું.’

જ્યારે તેઓ ખવાળ સાદળની ખિદમતમાં હાજર થયા ત્યારે હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.) હજરત ખવાળની સામે બેઠેલા હતા. હજરત ખવાળ સાદળે હજરત અમીર કુલાલને કરમાવ્યું,

‘તે હાંત મારી પાસે લાવો નેથા છું જેઉં.’

હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)એ તે નૂરેલા હાંત હજરત ખવાળ સાદળની ખિદમતમાં હાજર કર્યા.

હજરત ખવાળ સાદળે હજરત અમીરને કરમાવ્યું

‘એવું કંઈક કરો કે જેનાથી આપરાને ઝગડો મટી જાય.’

હજરત અમીર (૨૬.)એ હાંત કાપનાં લાંબાં દુધાં કરી અને મશાઈખની અરવાદથી ગદદ માની, પછી હાંત પર ફૂંક મારી અને એ હાંતને પેલા શાખસના મેઢાના નીચા ભાગની જગ્યા પર બેસાડી દીધાં.

એમની દુઆથી અલ્લાહ નઆમાએ તે હાંતને મજબૂત કરી દીધાં અને અસલ પ્રમાણે જ યઈ થયા. હાંતવાળો શાખસ અચાંખમાં પડી ગયો. તેણે દુરમની છોડી દીધી અને તોળા કરી.

આપ કુલાલ કેમ કહેવાયા?

હજરત સૈયદ અમીર (૨૬.) ખેતી કરતા હતા અને મારીનાં વાસણો પણ બનાવતા હતા. કુલાલને ખુઆરાની ભાષામાં ‘કુલાલ’ કહે છે એટલે આપ હજરત સૈયદ અમીર ‘કુલાલ’ તરીકે પ્રખ્યાત થયા.

જેમના મુરીદ આવા હોય

એક દિવસે હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.) જનૂર નામના સ્થળે તશરીફ લઈ ગયા. આપ દર વરસે જનૂર જતા હતા. આપ કોઈ નૂરની નદીના કિનારે પહોંચ્યા અને આપના લખામ મુરીદો નદી પાર કરી ગયા પછી ત્યાં થોડી વાર બેઠા અને મુરાકિબ થયા.

થોડી વાર પછી આપે માથું ઊઠાવીને ફરમાવ્યું,
'વારો! અલી સૂફી આવી ગયા છે.'

અલી સૂફી આપના એક ખાદિમ હતા. તેને આપ ખુખારામાં ખિદમતના માટે મૂકી આવ્યા હતા. હઝરતની વાત સાંભળીને સી અચંખામાં પડી ગયા કે ખુખારાથી અલી સૂફી અહીં કેવી રીતે આવી ગયા!

એટલામાં તેઓએ અલી સૂફીને પાણી પર હવાની જેમ આવતા જોયા. તેના પગ પથ્થ ભીંજ્યા ન હતા! જ્યારે તે હઝરત અમીર કુલાહ (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા તો આપે તેને ઠપકો આપ્યો અને ફરમાવ્યું,

'તમે ધરથી જ્યારે રવાના થયા હતા!'

અલી સૂફીએ કહ્યું,

'હે ગખ્દુમ! આપનો ઇસ્તિયાક મારા પર એવો પ્રભાવ થયો કે હું બેઈખ્તિવાર થઈ ગયો. જ્યારે મેં આજો બોલી તો મેં પોતાને અહીં જોયો.'

હઝરત અમીર (૨૬.)એ ફરમાવ્યું,

'જે રીતે તમે આવ્યા છો તે રીતે ફરી પાછા ચાલ્યા જાઓ અને જ્યાં સુધી હું પાછો ન આવું ત્યાં સુધી ત્યાં જ રહેજો!'

અલી સૂફીએ હઝરત અમીર (૨૬.)ના કુકમથી ફરી પાછાં પોતાના કદમ પાણી ઉપર મૂક્યા અને રવાના થયા. તેમના પગ-સુદાં ભીનાં ન થયા અને તરત જ ખુખારા પોતાના ઘરે પહોંચી ગયા!

□

જેમના મુરીદ આવા હોય તેમના પીર કેવા હશે!

કમખા શરીફને આપનો તવાફ કરતાં જોયો

એક દિવસે હઝરત અમીર કુલાહ (૨૬.) ગઝરિફતમાં ફૂજેલાં હતા. આપ મનાસિકે હજજનો હાલ પોતાના મુરીદોને બયાન કરી રહ્યા હતા. જાણે આપ મનાસિકની નજીક છે! હિલમાના ઈત્તેલાફ અને ઈત્તેલાફની તેમ જ ખીજ તમામ વાતો આપે બયાન ફરમાવી.

હાજર જનો આ સાંભળીને દત્ત થઈ ગયા !

હાજર જનોમાં એક બેએઅતનકાદ (અદા વજરનો) શખ્સ મેળૂદ હતો. તેના દિલમાં ખ્યાલ આવ્યો કે,

હાજરત અમીરે કાળાને કચારે બેયો છે ! આપ હજબ પઢવા તો મયા નથી ! આપ એ વાતો કેવી રીતે જયાન કરી રાકે ! મુનાસિખ તો એ છે કે જોણે કાળા શરીફને બેયો હોય તેણે જ આવી વાતો જયાન કરવી બેઠેએ !

થોડી વાર પછી હાજરત અમીર (૨૬.) ખહાર આવ્યા. અને પેલા શખ્સનો હાથ પકડીને ફરમાવ્યું,

‘હે નાદાન ! આવ, અને બે તને શું દેખાય છે !’

તેણે ખ્યાનથી બેયું તો કાળા શરીફને હાજરત અમીરના ફરતે તવાફ કરતાં તેણે બેયો !

હાજરત અમીર (૨૬.)એ ફરમાવ્યું,

‘હે નાદાન ! જે શખ્સના પાસે કંઈ આ નાનાં ન હોય તે એવો ખ્યાલ કરે છે કે બીજા કેઈ પાસે પણ નાથ્યા નથી. જ્યાં સુધી તારા દિલની આખો ખૂલશે ત્યાં ત્યાં મુખી તને કંઈ દેખાશે નહિ.’

□

આ જનાય હાજરત ખવાબ અબૂલ હકીમ કમીર ખુખારી (૨૬.) ની મસ્જિદમાં જ્યારે આપ પોતાના તમામ આસહાળ સાથે એ મજલિસમાં બેઠેલાં હતા ત્યારે જન્યા.

પેલા શખ્સે તોળા કરી અને રાકે ખુદાનો મકબૂલ થઈ ગયો.

સિંદે આપની સામે માથું ઝુકાવી દીધું

હાજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ના કેટલાક મુરીદો હાજરત અતા (૨૬.)ના મઝાર તરફ જતા હતા. થોડે દૂર મયા હતા એટલામાં એક સિંદ ત્યાં આવ્યો અને રસ્તો રોકીને બોલો રહી ગયો.

મુરીદો મુઝવણમાં મૂકાયા કે હવે શું કરવું ? એટલામાં તેઓએ બેયું કે હાજરત અમીર (૨૬.) તશરીફ લાવ્યા. આપે સિંદની

મદન પકડીને તેને રસ્તામાંથી ખસેડી દીધો અને મુરીદો ત્યાંથી આગળ વધ્યા. તેઓએ જોયું કે સિંહો એ રીતે પોતાનું માથું ઝૂકાવી લીધું હતું કે જાણે તે હઝરત અમીર (રહ.)ની તબાક્કી કરી રહ્યો હતા.

પછી તે સિંહ પાછો આવ્યો ત્રયો.

હઝરત અમીર (રહ.)એ મુરીદોને ફરમાવ્યું

‘જે શપ્ત ઝાઢિરમાં અને માતિનમાં અલ્લાહ તઆલાયા હરે છે તે અલ્લાહ તઆલાા દરેક ચીજને તેનાથી હરાવે છે. અને જે અલ્લાહ તઆલાથી હરતા નથી તે દરેક ચીજથી હરે છે.’

વળી આમે ફરમાવ્યું કે,

‘અલ્લાહ તઆલા કેઈ એવી ચીજ આદમી પર મુશ્કલત નથી કરતા કે જેનાથી તે હરે જાકે તમાન ચીજો આદમીથી હરે છે પરંતુ શરત એ છે કે તે ખુદાથી હરે.’

17

હઝરત અમીર (રહ.)નાં ફરમાવું કે,

‘કેઈ શપ્ત કેઈ ને કા પાડીને કોય કે તમાં અશબ્દ પક્ષો હોય અને એ પક્ષો પર અનબ્દ પાડી ન હોય, અને દરેક ડાળી પર અશબ્દ પાડાઓ હોય, અને દરેક પાંદડા પર એક પક્ષી બેઠેલું હોય, અને તે મધુર સ્વરે કહે કે,

‘અસ્સલામુ અલંકુન વા પક્ષીવડતાત!’

તો પછી તે શપ્ત અલ્લાહ તઆલાયા હરે અને એ જ ખ્યાલ કરે કે એ પોઢો અને ફરેય છે!

તમાગ કામોનો પાયો ખુદાતરસી (ખુદાનો હર) છે.’

સુર્ગે હિમારા હો પરે ખોડો રબ્બ અરત,
હિમાન રૂપી પક્ષીની બે પાખો છે : ખુદાનો ખોદ અને ખુદાની રબ્બ (મિસનતા),

સુર્ગે બે પર રા પરાનીદન ખતાસ્ત.
જે પક્ષીને એ બે પાખો ન હોય તેને હિડાવવું અપરાધ છે.

□

પળવારમાં ક્યાંથી ક્યાં!

એક વખતે અરૂન નામના એક ગામમાં એક શખ્સનો ઈન્ત-કાલ થઈ ગયો. તેણે વસીવત કરી હતી કે તેની જનાજાની નમાઝ હઝરત અમીર (૨૬.) પઢાવે.

તે વખતે હઝરત અમીર (૨૬.) સોબારમાં હતા.

પેલા શખ્સના ઘરે ઘણા મશાઈખ પણ ભેગા થયા હતા. હઝરત અમીર વાણી અને મોલાના શમ્સુદ્દીન ઈસ્કુતી અને હઝરત મોલાના તાજુલ હક પણ ત્યાં હાજર હતા. તેમણે હઝરત અમીર (૨૬.)ની ખિદમતમાં કોઈ સંદેશવાહકને મોકલવાનો વિચાર કર્યો.

હઝરત શેખ સૂફી આસુન્દી (૨૬.)એ કહ્યું,

‘સંદેશવાહક મોકલવાની જરૂર નથી. હઝરત પેલે જ તશરીફ લાવશે. અલ્લાહ તઆલાએ આપને વાતિની સફાઈ ઈનાયત કરેલી છે. આપ સંદેશવાહક વગર જ આવી નહીં.’

□

થોડી વાર થઈ હશે કે હઝરત અમીર (૨૬.) ત્યાં તશરીફ લાવ્યા. લોકો આપના સન્માન માટે હાઠી પડ્યા.

આપે પેલા અઝીઝની જનાજાની નમાઝ પઢાવી અને તેને દફન કર્યો!

આ છે અલ્લાહવાળાની શાન!

□

એવો જ ખીન્ને એક બનાવ પણ વાચો :

એક ગામમાં હઝરત અમીર (૨૬.)ના મુરીદો અને ખીન્ન કેટલાક શખ્સો ખેતીને વાતો કરતા હતા. તેમાં અલ્લાહવાળાઓની કરામતો વિષે ચર્ચા નીકળી.

મોલાના જસાલુદ્દીને કહ્યું કે,

‘શું હજુ પણ કોઈ એવો મદદ દુનિયામાં મોજૂદ છે કે જે શરીઅતનો પણ પાળદ હોય અને તરીકતની રાહ પર પણ ચાલતો હોય!’

હઝરત અમીર (૨૬.)ના મુરીદોમાંથી એક જણે કહ્યું કે,
 'મખદૂમ ! આપણા જમાનામાં એવા પશુ મદદ છે જેઓ એ
 તમામ સિદ્ધતા ધરાવે છે. અને તેમને એવો કમાલ હાસિલ છે કે
 એક પળમાં પૂરેથી પશ્ચિમ સુધી જઈને પાછા આવે છે !'

હઝરત મોહાના જલાલુદ્દીને પૂછ્યું,

'એવા મદદ કયાં છે !!'

પેલા મુરીદે ઉત્તર આપ્યો,

'હે મોહાના સાહેબ ! મેં જે મદદની વાત કરી છે તે મારા શેખ
 અને સરદાર છે.'

મોહાનાએ પૂછ્યું,

'શું તમે અને તેમની સુહૃદતમાં લઈ જઈ શકો એમ હો કે
 નેથી હું તેમના ચરણોની ધૂળને મારી આપોતો સૂરમો બનાઈ !
 અને આપની સુહૃદતને હાસિલ કરું !'

પેલા મુરીદે કહ્યું,

'તમારે ત્યાં જવાની જરૂરત નથી. તેમના તરફ તવજજુહ
 (ધ્યાન) કરવું જોઈએ. તમે પોતે જ તશરીફ લાવશે !'

જ્યારે મોહાનાએ તવજજુહ કરી તો હઝરત અમીર (૨૬.)
 તરત જ તશરીફ લાવ્યા અને ત મજલિસમાં બેસી ગયા. પેલા
 મુરીદે મોહાનાને કહ્યું,

'મારા શેખ આવી ગયા છે !'

મોહાના જલાલુદ્દીને હઝરતને પૂછ્યું,

'હે મખદૂમ ! આપ કયા કારણે આ પ્રદેશમાં તશરીફ લાવ્યા ?'

હઝરત અમીર (૨૬.)એ હરમાવ્યું,

'મને તમારી તલબ અને તવજજુહ આ પ્રદેશમાં લાવી છે.
 જ્યારે તાલિબ તલબમાં સાબિત કદમ હોય છે ત્યારે તે જે કંઈ
 તલબ કરે છે. અણાક તમાલા તેને પહોંચાડે છે.'

હઝરત મોહાનાએ હઝરત અમીર (૨૬.)થી બેઅત કરી અને

કેવળ મન્નમો હાસિલ કર્યા તેગજ આપની ઈજ્જત અને ઈશારત પણ પ્રાપ્ત કરી.

પક્ષીઓનું આજ્ઞાપાલન

એક દિવસે હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.) કિરામાન ગયા. સૈયદ ઈબ્રાહીમ કિરામાની ત્યાંજ હતા. હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)એ સૈયદ ઈબ્રાહીમને ફરમાવ્યું,

‘ઈબ્રાહીમ ! અમારા માટે હલાલ ગોરત લઈ આવો !’

સૈયદ ઈબ્રાહીમે અરજ કરી,

‘હે અમીર ! હું હલાલ ગોરત ક્યાથી લાઉં ?! જત્યારે હલાલ ગોરત વેચાતું નથી !’

આપે ફરમાવ્યું

‘તમે જંગલમાં જાઓ. ત્યાં પક્ષી અને બેડા, જવારે તેઓ તમારી પાસે આવે ત્યારે તેઓમાંથી એકને પકડીને મારી પાસે લઈ આવો. તેમનું ગોરત હલાલ હશે.’

સૈયદ ઈબ્રાહીમ જંગલમાં ગયા અને પક્ષી અને બેડાઓ તો જંગલમાં તમામ પક્ષીઓ તમામી ફરત એક વડા સાથે રાહત્ય તેઓમાંથી કેટલાકને પકડીને મળી ગયા અને હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ની ખિદમતમાં પેશ કર્યાં.

આ બનાવ પક્ષી સૈયદ ઈબ્રાહીમ જવારે પણ જંગલમાં ગયા અને પક્ષીઓને બેલાવતા ત્યાં હજીજ અમીર કુલાલ (૨૬.)ના ફરમાનની જરૂરતથી પક્ષીઓ એમની પાસે દોડી આવત.

■

અમીર તૈમૂરને સલ્તનતની ખુશખબર આપી

એક દિવસે હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.) બુખારાની જમીન મસ્જિદમાં જુઝ્જાની નમાઝ અદા કરીને પોતાના મુદદિ સાથે બહાર આવ્યા અને પોતાના ઘર તરફ જવા લાગ્યા. રસ્તામાં એક મેદાનમાં એક તંબૂ તાણેલો હતા અને તેની બહાર કેટલાક માણસો બેઠેલાં હતાં.

હઝરત અમીર કુલાલ (રહ.)એ પોતાના મુરીદોને જણાવ્યું કે આ અમીર તૈમૂરનો તંબૂ છે. આપના શબ્દો સાંભળીને અમીર તૈમૂર તંબૂમાંથી બહાર નીકળી આવ્યો. આપની પાસે આવીને તેણે નમ્રતાપૂર્વક અરજ કરી,

‘હે મખદૂમ ! આજે હું’ આપની મુબારક જગ્યાનથી કોઈ કુઆ સાંભળવા આહું છું’ જગ્યાથી મારા દિલને સતોષ થાય !’

હઝરત અમીર કુલાલ (રહ.)એ ફરમાવ્યું,

‘દુરવેશોની વાતો મખદૂ (ગુપ્ત) હોય છે ! મારી પક્ષ એ જ આદત છે કે જ્યાં સુધી અઝીઝોની રૂઝાનિયતથી કુકમ ન થાય ત્યાં સુધી હું કંઈ કહેતા નથી. અને માન દાદા બુઝુગવાર પક્ષ પોતે કોઈ વાત કહેતા ન હતા. તમારે ઇતેઝાર કરવા રહેવું જોઈએ અને શાફિલ થવું ન જોઈએ તમારા કામમાં રોશની ધણી છે. તમારી બેઠતરી થશે.’

ધરે પહેાચીને હઝરત અમીર કુલાલ (રહ.) પોતાના એકાંત ઓરઠામાં ગયા અને ચૌડીવાર પછી ઈશાની નમાઝ માટે બહાર આવ્યા. નમાઝ ખાજમાઅલ અદા કર્યા પછી હઝરત અઝીઝાં (રહ.)ની રૂઝાનિયતથી કંઈક વતનીત કરી પછી શેખ મનસૂર નામના પોતાના એક મુરીદને બોલાવ્યા અને તેમને કહ્યું કે જલ્દીથી અમીર તૈમૂર પાસે જાઓ અને તેને રહે કે તંબૂમાંથી બહાર નીકળી આવે અને તરત જ ખ્વાર્જુમ શહેર તરફ રવાના થઈ જાય. મશાઈખની અરજી તૈયિનાઅ બુખારાની સદતનત તેને આપી દીધી છે. અને તેના ફરજીદોને આપી છે.’

જ્યારે શેખ મનસૂર અમીર તૈમૂરની પાસે પહેાંચ્યા ત્યારે જોયું કે અમીર તૈમૂર ઇતેઝાર કરતાં બિએ હતા. તેણે પૂછ્યું કે હઝરત અમીર (રહ.)એ શું ફરમાવ્યું ? શેખ મનસૂરે તમામ વાત કહી દીધી. અમીર તૈમૂર તરત જ શે.ડા કુપગ સવાર થયો અને ખ્વાર્જુમની તરફ રવાના થઈ ગયો અલ્લાહ તઆલાએ તેને સદતનત આપી. ખ્વાર્જુમથી ફતેહમંદ થઈને તે પાછો આવ્યો.

જે શખ્સ છુઝૂંની ઈબ્તિહાસ અને હુકમથી કામ કરે છે તેનું કામ દિન પ્રતિ દિન અને ઘડી પ્રતિ ઘડી તરફથી પકડે છે.

અમીર તૈમૂર કમાલના દરબાજે પહોંચ્યા.

એક રાતે અમીર તૈમૂર શૈખ શમ્સુદ્દીન કશી (૨૬.) સંગ્રામે હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થવા માટે રવાના થયા. રસ્તામાં એક ટુકડું બકરીઓ લઈને તેઓની સાથે થયો. તે પશુ હઝરત અમીર (૨૬.)ની ઝિયારત માટે જ જતો હતો. જ્યારે હઝરત અમીર (૨૬.)ના ગામ નજીક પહોંચ્યા તો કોઈ માણસ દેખાતો ન હતો કે જેને હઝરતના ઘરનું ઠેકાણું પૂછી શકાય. તરત જ હઝરત અમીર (૨૬.) તશરીફ લાવ્યા અને તેઓને પોતાના ઘરે લઈ ગયા.

હઝરતે ફરમાવ્યું.

‘બાઈઓ! જે શખ્સ કોઈ દુરવેશની ઝિયારત માટે જાય છે તે કદી રસ્તા બૂલતો નથી.’

હઝરત આ ફરમાવતા હતા એટલામાં પેલા શખ્સની બકરીઓ શાગી મઈ. પેલો ટુકડું તેની પાછળ દોડવા લાગ્યો.

હઝરત અમીર (૨૬.)એ તે ટુકડુંને ફરમાવ્યું.

‘હે બાઈ! તું તકલીફ ન કર. થોભી જા! બકરીઓ ક્યાંય જશે નહિ!’

ટુકડું થોભી ગયો અને હઝરતના ઘરે પાછો આવ્યો. બકરીઓ પોને જ હઝરતના ઘરે પાછી આવી મઈ અને પોતાના અખ જમીન તરફ નીચા કરી દીધાં!

તે બકરીઓને ઝગડ કરીને ભોજન તૈયાર કરવામાં આવ્યું.

હઝરતે ફરમાવ્યું.

‘શૈખ શમ્સુદ્દીન! જે શખ્સ અલ્લાહ તઆલાનું કામ એવી અપત રીતે કરે કે તેને કોઈ જુએ નહિ, તો અલ્લાહ તઆલા તેનાં કામોને તેના વચર (તેના પ્રયત્નો વચર) પૂરાં કરી દે છે! કોઈ શખ્સને ખચર પશુ પડતી નથી.’

હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)એ શૈખ શમ્સુદ્દીનને ઈજાઝત (ખિલાફત) આપી અને અમીર તૈમૂરની તેમને સોંપણી કરી અને ફરમાવ્યું,

‘એની તરખિયતમાં કસર ન કરશો.’

અને તે (અમીર તૈમૂર) પોતાના હરેક ગરતખામાં એ જ કુકમની સંભાળ રાખવાથી કમાલના દરજ્જે પહોંચી ગયા.

અદલાહ તખાલા અને ખાસાને હકના કૃબ્નો વસીલો.

અમીર તૈમૂર બ્યારે સમરકંદમાં રહેતો હતો ત્યારે એક કાસિદ (સંદેશવાહક)ને હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ની ખિદમતમાં ધુખારા મોકલ્યો.

તેણે સંદેશો મોકલ્યો કે,

‘મહેરબાની કરીને હઝરત સમરકંદ તરફ લાવે અને આ પ્રદેશને હઝરત પોતાના પવિત્ર ચરણોથી પાવન કરે. માફે આપની ખિદમતમાં હાજર થવું મુશ્કેલ છે કારણ કે

‘ઈન્નલ મુલ્કુ ઈજા દખલ અકરીયતન અફસદ્દહા’

બ્યારે બાદશાહ કોઈ મામમાં બપ છે તો તેને બરખાદ કરી દે છે.

□

હઝરતે કાસિદને ફરમાવ્યું કે,

‘કુ’ અહીં જ દુઆ માંગવામાં મશગૂલ છું. ખીજે કયાંય જવાની મારી આદત નથી!’

આપે છાગર નામના પોતાના એક પુત્રને અમીર તૈમૂરની પાસે મોકલ્યા. આપે પોતાના પુત્રને રવાના કરતી વખતે ફરમાવ્યું,

‘અમીર તૈમૂર તમને નઝરાણું આપશે પરંતુ તે લેશો નહિ અને જો કંઈ સો તો મારી પાસે ન લાવતા કારણ કે હઝરત રસલુલાહ સદ્દલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે એવાં નઝરાણું કબૂલ કરેલા નથી. જો તમે કબૂલ કરશો તો બધે પોતાના પૂર્વજોની

મુખાલિફત કરશે. અને ખીજી વાત એ છે કે દુરવેશ હમેશાં મોમિનોના હકમાં દુઆ કરવામાં મશગૂલ રહે છે. જો તેઓ દુનિયાની તરફ આકર્ષાય, લોભાય અને તેમાં મશગૂલ થાય તો તેઓની દુઆ હિંમતમાં-પરદામાં રહે છે.’

સૈયદ અમીર ઉમર તેમની પાસે પહોંચ્યા. થોડા દિવસ તેમની પાસે રહ્યા. તે પછી પાછા દુરવાની પરવાનગી માંગી તો અમીર તેમને કહ્યું.

‘હું ખારાનો તમામ મુદ્દક તમને ભેટ છે!’

પરંતુ આપે કબૂલ ન કર્યો.

આપે દુરમાન્યું,

‘મને નજરાણું કબૂલ કરવાની ઈજાજત નથી.’

અમીર તેમને કહ્યું,

‘હું મારા મજદૂન (પીર)ની ખિદમતમાં કઈ વસ્તુ મોકલું જે એમના માટે યોગ્ય હોય અને મારા કુર્બાનો-સામીપનો અરીથો હોય.’

હઝરત અમીર ઉમર દુરમાન્યું.

‘જો તમે હઝરત અમીર (૨૬.)ના દિલમાં જગા મેળવવા ચાલતા હોય તો પરદગારી અને અલ (ન્યાય) પોતાનાં આમરાં લક્ષણો, ખનાવી લો, જેથી દુરવેશના દિલમાં તમારી જગા થાય. એ જ વાત અલ્લાહ તઆલા અને ખાસાને હકના કુર્બાનો વસીલો છે. અને એના જ કારણે ઇન્સાન મકબૂલે દિલ અને છે.

‘માઝાગલ બસરુ વ મા તગા’

ન આંખે પલકારો માર્યો કે ન નાફરમાની કરી

આ આવત શરીફ પણ એ જ વાતનું સમર્થન કરે છે.

સહીદ હદીસમાં છે કે,

‘હુમતે મુહમ્મદી (સલ.)ના કહારો હુમતે મુહમ્મદી (સલ.)ના શીમતો કરતાં આખિરતના અરથા દિવસ પહેલા જન્મતમાં જશે

અને આખિરતનો અરધો દિવસ આ દુનિયાના પચ્ચીસ હજાર (૨૫,૦૦૦) વરસ બરાબર છે.' દુરવેશોએ આ વાત વિચારવી જોઈએ. શ્રીમંતા અને દુનિવાદારોની ઈર્ષા કરવી ન જોઈએ, કારણ કે અલ્લાહ તઆલાથી દૂર રહેવાનો એજ સળગ છે. અલ્લાહ તઆલા નેક તોફિક આપે. આમીન.

રુસ્તાખીની સગા

એક દિવસે હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (રહ.) પોતાના મુરીદો સંગાથે ખુખારાની જમીન મસ્જિદ તરફ જતા હતા. રુસ્તામાં એક ખેડૂત પોતાના ખેતરમાં નોકર જોડે ખેતી કામમાં મશગૂલ હતા.

નોકરે તેને પૂછ્યું,

‘આ કોણ લોકો છે?’

ખેડૂતે જવાબ આપ્યો,

‘એ લોકો મહતનું ખાનારાઓ છે!’

હઝરત અમીર (રહ.)ને કશ્કથી આ વાતની જાણ થઈ ગઈ. આપે મુરીદોને ફરમાવ્યું,

‘યારો! અલ્લાહ તઆલાના દુરવેશો તરફ અમદા ન કરો અને તેઓને હિકારતની નકરથી ન જુઓ કે દુનિયાથી ઝાલિંગ થઈને જાઓ!’

મુરીદોને નવાઈ લાગી કે શી બાબત જની હશે કે હઝરત અમીર (રહ.)એ આ પ્રમાણે ફરમાવ્યું! મુરીદોને હકીકતની ખબર ન હતી. જ્યારે મસ્જિદથી પાછાં આવ્યા ત્યારે જોયું તો પેલા ખેડૂતને જ્યારે તાવ ચઢ્યો હતા અને તે મરવાની તૈયારીનાં હતા. જ્યારે તેની પાસે પહોંચ્યા ત્યારે હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘આ શખ્સને કારી તીર લાગ્યું છે. હવે એનો દલાળ નથી. એને ઘરે લઈ જાઓ!’

ઘરે પહોંચતાં જ તે મૃત્યુ પામ્યો.

અલ્લાહવાળાઓ સાથે યુસ્તાખી કરવાની સજા આવી આકરી
હોય છે. અલ્લાહ તઆલા એનાથી બચાવે. આમીન.

મદાને ઝેખની સુહગત

હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.) દિવસે માનવોની સુહગતમાં
રહેતા હતા. 'અને રાતે મદાને ઝેખની સુહગતમાં રહેતા હતા.
પરંતુ આ વાતની કોઈને ખબર ન હતી,

આપના એક મુરીદને આપની સુહગતની ખવાહિશ થઈ
જ્યારે રાત થઈ ત્યારે તે હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ની
ખિદમતમાં આવ્યો. તેણે જોયું કે બધાં લોકો આપની ખિદમતમાં
માથુ ઝુકાવીને સુપચાપ બેઠાં છે. કોઈને વાત કરવાની હિંમત
થતી ન હતી. આપ પથુ આમોશ બેઠા છે.

મુરીદ કુજરાની બહાર ઈબર આગળ જણા રહીને પ્યાતપૂરુંક
અખો ફાટીને કુજરામાં નજર નાંખી તો શું જુએ છે કે કુજરામાં
કોઈ નથી. માત્ર હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.) એકલા જ બેઠા
છે. હજરત અમીર (૨૬.) તૂરે કરામતથી જાણી ગયા.

હજરતે ફરમાવ્યું,

‘અંદર આવી જા! તને ખુશખબરી થાય. જો કંઈ તારો
ઈરાદો હતો તે પૂરો કરવામાં આવ્યો. તારો મતલબ હાસિલ થઈ
ગયો. પરંતુ ખબરદાર! કોઈને આ વાત જાહેર કરીશ નહિ!’

પેલા મુરીદે હજરતને પૂછ્યું,

‘હે મખદૂમ! મને એ જાણવા રખ્યું નહિ કે એ લોકો
કોણ હતા?’

હજરતે ફરમાવ્યું,

‘તેઓ મદાને ઝેખ હતા. હજરત ખ્યાખ અબ્દુલ ખાલિક
મજદવાની (૨૬.)ની વફાત બાદ કમવાર મારા સુધી પહોંચ્યા છે.
એ લોકો હજુપણ એ જ અમાણે સેવા કરે છે પરંતુ એ શરતે કે
તે શખ્સ હકનો સેવક હોય. અને શરીઅતે નખવી (સલા.)ની
પેરવી કરનારો હોય. રુખ્સત (શરીઅતે આપેલી છૂટછાટ) પર

અમલ કરતો ન હોય. તેઓ સાહ્યે રુખસતથી દૂર રહે છે, કારણ કે રુખસત પર અમલ કરવું કમઝોરોનું કામ છે. જો તમે પણ આ જ તરીકા પર ચાલશો તો તેઓથી કાયદો પામશો.

મિત્રને મદદ કરી

એક દિવસે હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬) પોતાના એક મિત્રને ત્યાં ગયા. તે વખતે મિત્ર શિકાર કરવા માટે ગયેલા હતા. તેમને ખોલાવવા માટે એક માણસને મોકલવામાં આવ્યો. પેલા માણસે જઈને જ્યારે ખબર આપી ત્યારે સંજોગવશાત એક પણ શિકાર હાથ આવ્યો ન હતો. તે મિત્ર ધણે ઉદાસ થઈ ગયો કે હવે હઝરત અમીર (૨૬)ની ખિદમતમાં શું હાજર કરીશ! પછી તેણે આપ (૨૬)ની તરફ તપજબુલ કરી અને ધર તરફ ચાલવા માંડ્યો. રસ્તામાં તેણે જોયું કે બે પક્ષી ઘરકના નીચે છત્વતા દેખાઈ ગયેલાં છે. તે બંને પક્ષીને પકડીને આપની પાસે આવ્યો.

હઝરતે કરમાવ્યું,

‘જો આ બંને પક્ષી પણ ઘરકના નીચે દેખાયેલાં ન હોતે તો તું શું કરતે? ખબરદાર! એને તું પોતાના તરફથી ખ્યાલ કરીશ નહિ.’

તે શપ્થે આપનો ખૂબ આભાર માન્યો.

દુરવેશોની કસોટી કરવાનું પરિણામ

એક દિવસે બુખારાના હંમામે હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬) ની ખિદમતમાં હાજર થવા રવાના થયા. દરેકે પોતાના દિલમાં એક ખાસ ઓઝની ખવાહિશ કરી હતી કે જોઈએ એવું થાય છે કે નહિ!

તેઓની ખવાહિશ એ હતી કે દરેકની સામે પકાવેલું કુલંત્ર પક્ષી મૂકવામાં આવે અને પોતાના નોકરોને એક-એક મુર્ગીબી (જળપક્ષી) આપવામાં આવે. ખાવિદશાહ નામના શપ્થની ખવાહિશ એ હતી કે તેની સમક્ષ પકાવેલા કુલંત્ર પક્ષીની સાથે એક છરી પણ મૂકવામાં આવે કે જોઈ છરી વડે તેના કુકડા કરીને ખાય!

તે જ વખતે હજરતના પુત્ર અમીર હરઝા મુઠ્ઠળ કુલંચ પક્ષીઓ અને મુખાંબ પક્ષીઓ પકડીને ત્યાં હાજર થયા. હજરતે તેમને (પુત્રને) કુઆ આપી અને ફરમાવ્યું,

‘જુખારાના ઈમામો અહીં આવી રહ્યા છે. દરેકના દિલમાં એક ખાસ ચીજની ખ્વાહિશ છે. તેઓની જે ખ્વાહિશ છે તે જ પક્ષીઓ તમે લાવ્યા છો.’

એ પક્ષીઓ પકાવવામાં આવ્યા અને પેલા ઈમામોના આવવાની પ્રતીક્ષા કરવા લાગ્યા. જ્યારે તેઓ આવ્યા અને આપના મકાનમાં ઉતર્યા ત્યારે હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)એ પોતાના પુત્ર અમીર હરઝા (૨૬.)ને હુકમ આપ્યો કે દસ્તરખાન બિછાવીને તેના ઉપર બોજન પીરસો. અને ખાવિદશાહની સમક્ષ એક તેજ છરી પણ મૂકીશો. જ્યાં તે છરી વડે કાપીને ખાઈ શકે, તો જ મારાથી એવી જ ખ્વાહિશ કરી છે.

દરેકની સામે બોજન પીરસવામાં આવ્યું. પોતાની ખ્વાહિશ પ્રમાણેની જ ચીજો જોઈને ગદાં દગ થઈ ગયા. અને હજરતના કયાસના પ્રસાંસક થઈ ગયા. ખાવિદશાહે છરી વડે પક્ષી કાપવાનો પ્રયત્ન કર્યો ત્યારે છરી અચાનક પક્ષીના બદલે તેના હાથ પર જ ફરી ગઈ અને હાથ એવી રીતે કપાઈ ગયો કે હાથનું હાકકું દેખાવા માંડ્યું! લોહી કાઢી રીતે બાંધ થઈ ન હતું! બધા પ્રયત્નો કર્યા પણ નકારા નીવડ્યા.

હજરત ત્યાં આવ્યા અને ફરમાવ્યું,

‘હે બાઈ કોલ’! જે રાખસ દુરવેશીને અજમાવે છે અને તેઓની કસોટી કરે છે તેની આવી જ હાલત થાય છે!’

હજરતે ખાવિદશાહને ‘કોલ’ રાખડથી સંબોધન કર્યું એટલે પછી તેનું નામ ‘કોલી’ પડી ગયું!

હજરત ખ્વાજા નઝરાબંદ (૨૬)ની રૂહાની તબિયત ફરમાવી

અગાઉ હજરત ખ્વાજા મુહમ્મદ નાજા સમ્માસી (૨૬.)ના

● ૧ કોલ : તબિયત અમલા ખાડો

હાલતમાં એ વાત આવી ગઈ છે કે હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશબંદ (રહ.)ના જન્મના ત્રીજા દિવસે હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાબા સમ્માસી (રહ.)એ આપને પોતાની ફરજંદીમાં કબૂલ કરમાવ્યા હતા અને આપની તર્બિયત માટે હઝરત અમીર કુલાલ (રહ.)ને ખાસ સૂચના આપી હતી કે એમની તર્બિયતમાં કોઈ કસર બાકી ન રાખશો.

હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (રહ.)એ પોતાના પીરો મુરશિદની સૂચના પ્રમાણે હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશબંદ (રહ.)ની તર્બિયતમાં કોઈ કસર બાકી ન રાખી.

એક દિવસ આપે ફરમાવ્યું,

‘હે ફરજંદ બહાઉદ્દીન! હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાબા સમ્માસીના નકશે કદમ પર ચાલીને મેં તમારા હકને પૂરો કર્યો છે. કારણ કે આપે ફરમાવ્યું હતું કે જેવી રીતે મેં તમારી તર્બિયતનો હક અદા કર્યો છે તેવી રીતે તમે મારા ફરજંદ બહાઉદ્દીનનો હક અદા કરજો. એમાં શક ન કરશો. મેં એવું જ કયું છે.’

પછી પોતાના સીના તરફ ઈશારો કરીને ફરમાવ્યું,

‘મેં મારા પિસ્તાપ (જાતી)ને તમારા માટે સૂકવી દીધી છે. (અર્થાત્ મારા સીનામાં જે કંઈ રહાની ફેઝાન હતા તે તમામ તમને આપી દીધા છે, કંઈ બાકી રાખ્યું નથી) જેથી તમારું રહાનિયતનું મુર્ગ (પક્ષી) બશરીઅતના ઈંડામાંથી બહાર નીકળી આવે. પરંતુ તમારી હિમ્મતનું પક્ષી બ્રહ્મંદ પરવાઝ (દિવ્ય ઉડવન શક્તિવાળું) થયું છે. હવે તમને ઈબ્તિજત છે, જ્યાંથી તમારા દિમાગમાં ખૂશબૂ પડોએ, ભલે તુક હોય કે તાજીક, ખુશીથી તલબ કરો, અને પોતાની હિમ્મત પ્રમાણે ખુદાની તલબમાં કોતાહી ન કરો.’

□

એક દિવસે હઝરત અમીર કુલાલ (રહ.)એ હઝરત ખવાળ નકશબંદ (રહ.)ને ફરમાવ્યું,

‘ભારે હસ્તાદ શાગિદની તર્જિયત કરે છે તો તેને એવી છમ્મા જરૂર થાય છે કે પોતાની તર્જિયતનું પરિણામ શાગિદમાં જુએ. જોથી તેને વિધાસ થઈ બધ કે તેની તર્જિયત સફળ થઈ. જો શાગિદના કામમાં કંઈ કમી રહી ગઈ હોય તો તેને પૂરી કરી દે.’

તે પછી આજળ ફરમાવ્યું કે,

‘મારો પુત્ર અમીર હુડાન હાજર છે. હજુ સુધી એના ઉપર કોઈએ છમ્મે ક્યો નથી અને મમ્મતવી તર્જિયત કરી નથી. મારી છમ્મા છે કે એની તર્જિયતમાં તમે મશગૂલ થઈ ગયો. એની અસર હું જોઉં. જોથી મને તમારી સિફત પર ભરોસો થઈ બધ.’

હઝરત ખવાળ નકશાંદ (૨૬.) મુગલિય કદને હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ની તરફ તવજજૂદ કરીને ખરેખરે ત્યાં અહમ્મતના કારણે હઝરતના વૃકમનું પાલન કરવાનાં મેંડ કવ.

હઝરત અમીર સંવદ કુલાલ (૨૬.)એ જણાવ્યું,

‘એમાં મેંડું કરવું ન જોઈએ!’

હઝરત ખવાળ નકશાંદ (૨૬.)એ જણાવ્યું ‘તેના તરફના પાલન કર્યું અને એના પુત્ર અમીર ખડાનના પાલન (દિલ)ની તરફ મુતવજજૂદ (ખાનિ) થયા, અને તેના પાલનના તરફેલાં મશગૂલ થયા. તરત જ એ તમરૂંદના ગિન્દો અમીર ખડાનના આદિર અને બાનિનમ. દેખાવા શરૂ થઈ ગયા અને તેમનો ઉચ્ચ હાલ જાહેર થઈ ગયો! સુકરે હજીયાનો પ્રભાવ પણ જાહેર થવા માંડ્યો!’

ફરવેશની વસ્તુને દુનિયાની આગ સળગાવી શકતી નથી

એક દિવસે હઝરત સંવદ અમીર કુલાલ (૨૬.) સમગ્રી સળગાવતા હતા. એટલામાં ત્યાં હઝરત ખવાળ બહાઉદીન નકશાંદ (૨૬) આવ્યા. હઝરતે ફરમાવ્યું,

● ૧ ‘નફ્ફાતુલ ફન્સ’ પા. ૪૧૨

‘બહાઉદ્દીન ! તું ઠીક સમયે આવ્યો. હે આ સગડીમાં આમ સળગાવ !’

ખવાળ સાહબ (રહ.) આમ સળગાવવા લાગ્યા. ખવાળ સાહબ (રહ.)ના ચામડાંના પહેરણમાં ઘણી જૂ હતી. ગરમીના કારણે જૂ સળવળાદ કરવા લાગી. ખવાળ સાહબે જૂથી કંટાળીને પહેરણ ઉતારી આગમાં ઝેડી દીધું. જ્યારે હઝરત અમીર ફુલાલ (રહ.)ને બાજુ થઈ તો આપે ફરમાવ્યું,

‘હે બહાઉદ્દીન ! તેં આમ શા માટે કર્યું !’

ખવાળ સાહબ (રહ.)એ કહ્યું,

‘મારાથી બૂલ થઈ, મને માફ કરો.’

હઝરતે ફરમાવ્યું,

‘તમારું પહેરણ આગમાંથી કાઢી લો !’

ખવાળ સાહબ (રહ.)એ કહ્યું,

‘હે અબ્દુલ ! જો તારું પહેરણ પથ્થરનું હોતે તો પણ આ આગમાં પીગળી જતે.’

હઝરતે ખવાળ સાહબને ઠપકા ભરેલા સ્વરે ફરમાવ્યું,

‘શું તને ખબર નથી કે એ દુરવેશોનાં સિંચાણ છે અને આતિશી શીક (પ્રેમાગ્નિ)માં સળગી ચૂકેલો છે. એને દુનિયાની આગ કેવી રીતે સળગાવી શકે !’

ખવાળ સાહબે પહેરણ જોયું તો ગિલકુલ જોયું ને તેવું હૃદય.

હઝરત અમીર (રહ.)એ ફરમાવ્યું,

‘હે બહાઉદ્દીન ! જે ચીજો દુરવેશોના ગદન પર હોય છે તેને દુનિયાની આગ સળગાવી શકતી નથી તો પછી જે ચીજ દુરવેશના દિલમાં હોય તેને દોઝખની આગ કેવી રીતે સળગાવી શકે ! અહાહ તમારાની મહેરબાનીઓનો કોઈ અંત નથી !’

ઝિકે ખડી ફરીથી શરૂ થયો.

હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાલિક મબદવાની (રહ.)ને હઝરત

ખ્વાળ ખિઝર (અલી.)એ જિકે ખફી (જિકે કલ્ખી) અર્થાત ઈસ્મે-
ઝાતનાં જિકેનો સળક આપ્યો હતો એટલે નકશબંદી સિલસિલામાં
હઝરત ખ્વાળ અબ્દુલખાલિક ગજદવાની (૨૬.)થી જિકે ખફીની
શરૂઆત થઈ હતી.

તે પછી હઝરત ખ્વાળ મુહમ્મદ આરિફ રેવતરી (૨૬.)ના
જમાનામાં પણ એ તરીકા ચાલુ રહ્યો પરંતુ તે પછી હઝરત ખ્વાળ
મૈહમૂદ અંજર રમનરી (૨૬.)એ કોઈ મસ્લેહતના કારણે જિકે
જહરી (અખાની જિકે) અર્થાત 'નફી ઈસ્લાત'ની તાલીમ આપવા
માઠી.

તે પછી જિકે જહર (અખાની જિકે)નો તરીકો હઝરત ખ્વાળ
અઝીઝાન અલી રામેતની (૨૬.), હઝરત ખ્વાળ મુહમ્મદ બાગા
સરમાસી (૨૬.) અને હઝરત સૈવદ અમીર કુલાલ (૨૬.)એ પણ
ચાલુ રાખ્યો.

ઈમામે તરીકા હઝરત ખ્વાળ જહાઉદ્દીન નકશબંદ (૨૬.)ના
ઝાહેરી પીર હઝરત સૈવદ અમીર કુલાલ (૨૬.) છે પરંતુ આપે
બતોરે ઉવેસિયત હઝરત ખ્વાળ અબ્દુલખાલિક ગજદવાની (૨૬.)ની
રહાનિયતથી ફેઝ હાસિલ કર્યો હતો.

એક દિવસે હઝરત ખ્વાળ જહાઉદ્દીન નકશબંદ (૨૬.)
જુખારાના મહાન આલિમેન પોતાના પીરની ખિદમતમાં લઈ ગયા
(અને તેઓ પાસે જિકે ખફી ચાલુ કરવાની સિફારિશ કરાવી). એ
આલિમેની વાત માન્ય રાખીને હઝરત સૈવદ અમીર કુલાલ (૨૬.)એ
જિકે ખફીની તાલીમ ફરીથી શરૂ કરી જે નકશબંદી સિલસિલામાં
આજ સુધી ચાલુ છે.

આખરી વસીયતો

જ્યારે હઝરત સૈવદ અમીર કુલાલ (૨૬.)નું શરીર હમ્મનેર
થઈ ગયું અને અશક્તિ વધારે થઈ ગઈ ત્યારે આપે પોતાના
ફરજંદો, ખલીફાઓ તેમજ મુરીદાને કેટલીક વસીયતો ફરમાવી જે
નીચે પ્રમાણે છે. અલ્લાહ તઆલા એના પર અમલ કરવાની આપણુ-
ને સીને પણ તોફિક અને શક્તિ આપે, આમીન.

શરીરમતની પાળાંદી

હે વારો ! હું તમને વસીયત કરું છું કે ઈદમની તલગળ અને શરીરમતે મુહમ્મદી (સલ.)ની તાબેદારીથી એક પગલું પણ બહાર ન મૂકશો. તમામ દોષતો અને સમ્માદતો-સોભાગ એના જ વડે હાસિલ થાય છે.

ઈદમનું મહત્વ

જ્યાં સુધી તમે જીવતા રહો, એક કદમ પણ ઈદમની તલગળથી દૂર ન રહેશો કારણ કે એને હાસિલ કરવું તમામ મુશ્કેલીઓ પર ફરજી છે.

(૧) ઈમાનનો ઈદમ	(૨) નમાઝનો ઈદમ
(૩) રોઝાનો ઈદમ	(૪) ઝકાતનો ઈદમ
(૫) હજજનો ઈદમ (જો શક્તિ હોય)	(૬) માતા-પિતાની ખિદમતનો ઈદમ
- (૭) સિલહ રક્ષી, પાડોશી સાથે સદ્વર્તન, ખરીદ-વેચાણનો ઈદમ જો એની જરૂરત હોય.
- (૮) હલાલ અને હરામનો ઈદમ કારણ કે ઘણાં લોકો માત્ર બેઈદમી-અજ્ઞાનતાના કારણે હલાલ-અબાલ થાય છે અને થયા છે.

કઝરત રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે હરમામ્નું છે,

‘લોકોનું નમાઝમાં રડવું-વિલાપ કરવું’ તમને ધોઠો આપે છે પરંતુ તેઓનો અસલ હાલ દિરમો (નાણાંકીય વ્યવહાર) વખતે ખગર પડે છે, કે નાબળઈ રીતે લઈને ખર્ચ કરે છે અને બળઈ રીતે લઈને નાબળઈ કામોમાં ખર્ચ કરે છે.’

આ કાય પણ બેઈદમી-અજ્ઞાનતાના કારણે છે.

ખુદાથી ડરતા રહો

ખુદાઈ (ખુદાને ઓળખનાર) પણ બનવું જોઈએ અને

પ્રુદાખ્યાં (પ્રુદાને યાદ કરનાર) પશુ જનવું જોઈએ.

એવાં કામોમાં મશગૂલ થવું જોઈએ જેમાં દુનિયાના ગદલામાં
હીન ચાલ્યો ન જાય.

હમેશાં પ્રુદાથી ડરતા રહેવું જોઈએ કારણ કે પ્રુદાથી ડરવા
કરતાં કિતામ ખીજું કોઈ હામ નથી.

તે શખ્સથી પશુ ડરો જે પ્રુદાથી ડરતો નથી.

જે પ્રુદાથી ડરે છે તેનાથી ન ડરો.

કેટલાકોનું કહેવું છે કે,

તે શખ્સથી પશુ ડરો જે પ્રુદાથી ડરે છે.

તેના દિલને દુઃખી ન કરો.

ક્યાંક એવું ન થાય કે તે તમારા મારે ગદદુઆ કરે અને
તમારું હામ વેરવિખેર થઈ જાય.

કસેમા શરીફના જિહ્વી રીત

જ્યારે તમે પ્રુદાની યાદમાં મશગૂલ થાઓ ત્યારે

‘લાઈલાહ’યા ઈરુલાહને રદ કરો.

જે કામો કરવાને લાયક નથી તેને ન કરો. અને

‘ઇલ્લહલાહ’યા તમામ બાઈઝ મીઝને સાળિત કરો.

પોતાના દિલમાં આ બાવાર્યને ધ્યાનમાં રાખો કે—

અલ્લાહ તઆલાના સિવાય બીજો કોઈ ઇબાદતને લાયક

અને સજદહ કરવાને પાત્ર નથી.

અલ્લાહ તઆલા પિતા, ઓલાદ અને સહાય તેમ જ મદદથી
બેપરવાહ છે.

જ્યારે તમે આ બાવાર્યોને સમજી લેશો ત્યારે અકિરોગાંથી
થઈ જશો.

કેટલાક લોકોએ કહ્યું છે કે,

આ કલેમાનો ભાવાર્થ એ છે કે—

તું એ કહે કે,

‘મેં ઇસ્લામ અને એમાં જે કંઈ છે તે કબૂલ કર્યો અને કહ્યું, કાફિર અને જે કંઈ એમાં છે તેનાથી બેઝાર છું. અને એ ચીજથી પણ બેઝાર છું જેનાથી મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ સહાબાહ અલૈહિ વ સલ્લમ બેઝાર છે.’

આ કલેમાના ભાવાર્થો અસંખ્ય (બેશુમાર) છે.

‘કેલ્લાકોએ એવું’ પણ કહ્યું છે કે,

આ કલેમાનો ભાવાર્થ તમામ અલકામોને કબૂલ કરવું અને તમામ બાતિલને રદ કરવું થાય છે.

જ્યારે તમે આ કલેમાના ભાવાર્થો પર અમલ કરશો ત્યારે તમે કાફિર થઈ જશો અને તમને સુફી કહેવું મુનાસિબ (યોગ્ય) થશે

ઝિક્ર અને ઈબાદતની અસર

અને એ પણ ધ્યાનમાં રાખો કે—

જેવી રીતે પાણીથી કપડાં પાક થાય છે તેવી રીતે અલ્લાહના ઝિક્રથી જાન પાક થાય છે.

દાઈમી નમાઝ તમારા બદનને સાફ અને પાક કરે છે,

ઝકાત તમારા માલને પાક કરે છે,

ફરમોનાની ખૂશી તમારા માર્ગને સાફ કરે છે,

હે યારો!

હમેશાં ઈખ્લાસ (શુદ્ધ ભાવના) રાખો અને ઈખ્લાસથી રહો.

હલાલ રોઝીનું મહત્ત્વ

હિલ, જાન અને બદનની પાકીઝી (પવિત્રતા)નો આધાર હલાલ રોઝી પર છે.

આદમીની હોજરી (પેટ) એક તળાવ જેવી છે.

એ તળાવનું પાણી સાફ અને પાક હશે તો (ખેતરના) વહેળા-
માં પણ પાક પાણી વહેશે અને એ પાણીથી જે ફળ અને ફલ
પેદા થશે તે પણ પાક હશે અને સફેદ હશે.

હઝરત રિસાલત પનાહ સલ્વાલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું છે,

‘જે શખ્સ ચાલીસ દિવસ સુધી હલાલ રોઝી ખાય છે,
અલ્લાહ તઆલા તેના દિલ અને ઝબાન પર ઈફ્તમ અને હિકમતના
અરજીયાં વહેતાં કરે છે અને તેનું દિલ રોશન થઈ જાય છે.
અને તને એવી શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે કે તે પરહેઝગરીને પોતાનું
આમનું હક્કથી (શિઆર) બનાવી લે છે.’

જે શખ્સ ફુનિયામાં ખુદાથી ડરે છે તેજ આખિરતમાં
નખત (મુક્તિ) પામે છે.

તોળાનો ખરો ભાવાર્થ

હમેશાં તોળા કરતાં રહેવું જોઈએ. તોળા તમામ ઈલાહોનું
શિર (માથું) છે. તોળાનો એ ગતલગ નથી કે માત્ર ઝબાનથી
કહી દે કે હું તોળા કરું છું. બલકે તોળાનો ગતલગ એ છે કે,
પ્રથમ તો પોતે કરેલાં ગુનાહો પર દિલમાં પસ્તાવો કરે અને
નિશ્ચય કરે કે ભવિષ્યમાં એવા ગુનાહો ન કરીશ. અને હમેશાં
અલ્લાહ તઆલાથી ડરતા રહે અને પોતાના ગુનાહોના માટે માફી
માંગતો રહે. આહોઝારી (રુદન અને વિલાપ) કરતાં રહે, અહીં
સુધી કે પોતાનામાં તોળાની અસર પોતાને દેખાવા માટે.

ઈરાદતનો ભાવાર્થ

ઈરાદતનો ભાવાર્થ અલ્લાહની મરજી છે. આદતોને છાડી દેવી,
વાયદો પૂરો કરવો. અમાનત અદા કરવું, ખ્યાનત (અપ્રામાણિકતા)
નો ત્યાગ કરવો, પોતાના કસ્ટોને જોવા, પોતાના સારા અમલોનો
ખ્યાલ ન કરવો, ઈરાદત છે.

નેક કામોનો હુકમ કરો અને ખૂરાં કામોથી રોકો

હરેક હાલતમાં નેક કામોનો હુકમ કરવો જોઈએ અને ખૂરાં

કામોને રોકવા જોઈએ હમેશાં નાજઈક અને બિદઅતનાં કામોથી બચવું જોઈએ. આ આયતને હમેશાં ખ્યાલમાં રાખવું જોઈએ જેથી કયામતના દિવસે તમે આજિઝ ન થઈ જાઓ.

એ આયત આ પ્રમાણે છે :

‘હે ઈમાનવાળાઓ ! પોતાને અને પોતાના કુટુંબીજનોને તે આમથી બચાવો જેના ઈંધણ ઈન્સાન અને પથ્થર છે.’

ઝકાત જરૂર આપો

ઝકાત આપવામાં ઘણી ઠાશિશ કરવી જોઈએ. એના નિયમોની સંજ્ઞા રાખવી ઘણી જરૂરી છે.

હઝરત રસૂલે કરીમ સલ્લાલ્લુ અલૈહિ વ સલ્લમે હરમાલ્યુ છે, ‘જે રાખસ માલની ઝકાત નથી આપતો તેની નમાઝ, હજજ અને (ખીજુ) કોઈ કામ દરમાફે હંધાડીના કબૂલ નથી થતું !’

ખખીલ ન બનો

ખખીલ (કંજૂસ) અહ્લાહ તઆલાથી દૂર છે.

અને અહ્લાહ તઆલાના ખંદાઓના દિસોયા દૂર છે.

જન્નતથી દૂર છે અને જહન્નમની નજીક છે.

જવાંમદ ખુદાની રહમતથી નજીક છે, અને

અહ્લાહ તઆલાના ખંદાઓના દિસોયા નજીક છે

અને જહન્નમથી દૂર છે.

કોઈ જમાનો અલ્લાહના દોસ્તથી ખાલી નથી

હે વારો ! જાણી લો !

કોઈ જમાનો એવો નથી જેમાં અહ્લાહ તઆલાનો કોઈ દોસ્ત ન હોય. અને જે અલ્લાહ તઆલાની વરકતથી સીન ખરાબીઓથી બચાવતો ન હોય. જરૂર અને અવશ્ય એવા ગર્હોના તાલિખ થને જેથી બંને જહાનની દોષત તમને મળી રહે.

ઉલમાની ખિદમતમાં હાજર રહે।

ઉલમાની ખિદમતમાં હાજર રહેવું જોઈએ અને તેઓના સહવાસમાં રહેવું જોઈએ કારણ કે તેઓ ઉમ્મતે મુહમ્મદી (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ)ના ચિરામ છે.

બહિષો અને તેઓની સુહુગતોથી દૂર રહેજો. દુનિયાવાળા સાથે વધારે બળશે નહિ કારણ કે તેઓની સુહુગત તમને અસલી મકસદથી દૂર ફેંકી દેશે.

સિમાઅની મજલિસથી દૂર રહેજો

સિમાઅની મજલિસ (ગીત સંગીતની મહેફીલ) અને રક્ષાસો (નર્તકો)ની મજલિસમાં જવું ન જોઈએ. સિમાઅ અને સિમાઅવાળાઓથી દિલ મુર્દુદ થઈ જાય છે.

ચાર ફરજદા ચાર ખલીફાને સોંપ્યા

જ્યારે હઝરત આ વસીયતે કરવામાં આવ્યા ત્યારે આપની સમક્ષ આપના ખલીફાઓ અને આપની બીજા વાળ હાજર હતી. આપના ચાર ફરજદ હતા.

- ૧ આપના પહેલા ફરજદનું નામ અમીર ખુલ્દીન હતું. તેમને ખવાલ ખકાકિદીન (૧૩૨૧/૬ ૨૬.)ને સોંપ્યા.
- ૨ ખીલ સાહબઝાદહનું નામ અમીર શાહ હતું. તેમને શેખ શાહચાર (૨૬.)ને સોંપ્યા.
- ૩ ત્રીજા સાહબઝાદહ અમીર હઝાને જોયો આ કિતાબ (૨૬-કુરસ સિફીનાના લેખકના દાદા સાહબ છે તેમને મોલાના ચારિફ દહદીયરાની (૨૬.)ને સોંપ્યા.
- ૪ ચોથા ફરજદ અમીર ઉમરને ખવાલ જમાલુદ્દીન દહબાસ્તાની (૨૬.)ને સોંપ્યા.

જાનશીની માટે વસીયત ફરમાવી

હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)એ પોતાનું ગાયું બ્રહ્મવી દીધું. થોડા સમય પછી આપે ફરમાવ્યું,

સૈયદ અમીર હમ્દાના માટે (બનશીનીનો) હુકમ થયો છે. મશાઈખની અરવાહે પણ અને એમના માટેજ હુકમ કર્યો છે. તે પછી આપે અમીર હમ્દાને ઈજાજત અને ઈશારત કરી.

એકાંતવાસ

તે પછી આપ એકાંતવાસમાં ચાલ્યા ગયા. ત્રણ દિવસ રાત ઠાઈ કરાંઈયા વાતચીત ન કરી, ત્રણ દિવસ રાત પુરા થયા પછી આપ મુરાકિબહમાંથી બચત થયા અને અદલાહ તઆલાનો ખૂબ ખૂબ શુક બનવા લાગ્યા.

ગૈબથી બશારત

હાજરજનોએ હાજરતથી અરજ કરી કે,

‘હે મખદૂમ! આ મોકા પર આપે અદલાહ તઆલાનો ખૂબ શુક આદા કર્યો છે. અમને પણ જણાવો કે આ શુકિયહનો સંખળ શું છે!’

આપે હરમાયું,

‘ત્રણ દિવસ-રાતથી હું મુરાકિબહમાં હતો. એકાંતવાસના ખૂબમાં દુનિયાથી સંખળ તાડીને ખેંદા હતો. હમરતના દરિયામાં ડૂબેલો હતો કે મારો અને મારા યારોનો શું હાલ થશે? એટલામાં મેંબી અવાજ આવ્યો :

‘હે અમીર કુસાહ! મેં તારા પર, તારા યારો પર અને તારા દોસ્તો પર અને તે લોકો પર જેમના શરીર પર તારા રસોડાની માખી પણ ખેડી હોય તેના પર રેહમત કરી અને બધા ગુનાહો માફ કરી દીધા અને ખૂશ થઈ બચ્યા! અદલાહ તઆલા પોતાના ફઝલો કરમથી તારા પર રેહમત કરશે અને તારાથી દરગુઝર કરશે.’

ઈન્તેકાલ

હમરની બશારત સંભળાવી તેજ દિવસે આપનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો. ઈન્નાલિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિફન.

૮ જામાદીલ અવ્વલ થા ૧૫ જામાદીલ આખર, ધુધવારના દિવસે, હજરતી નમાઝ પાઠ હિજરી સન ૭૭૨માં આપનો ઈન્તેકાલ થયો.

આપનો મઝાહે મુગારક સોખાર નામના પ્રખ્યાત ગામમાં છે જે હુખારાની નજીક છે.^૧

અરબસ્તાનના મુરીદા આવ્યા

આપના ઈન્તેકાલ પછી સૂફીઓની એક જમાઅત કા'બા તરફથી આવી.

તેઓને પૂછવામાં આવ્યું,

‘હે અજીઝા ! તમે ક્યાંથી આવો છો ?’

તેઓએ કહ્યું,

‘અમે મક્કા-મદીનાના પ્રદેશમાંથી આવીએ છીએ. હજરત અમીર કુસાલ (૨૬.)ની જિયારત કરવા ચાલીએ છીએ.’

તેઓને કહેવામાં આવ્યું,

‘હજરત અમીર કુસાલ (૨૬.) તો આ દુનીયા જગતમાંથી વિદાય થઈ ગયા છે.’

આ સાંભળીને તે આવનારાઓ ખુબ રડ્યા.

બાદમાં તેઓને પૂછવામાં આવ્યું કે,

‘હજરત અમીર કુસાલ (૨૬.)ને તમે ક્યાં જોયા છે ? તમે તેમને કેવી રીતે જાણો છો ? હજરત તો કયારેય મક્કા-મદીના ગયા નથી !’

તેઓએ કહ્યું,

‘અમે પણ હુખારા કયારેય જોયું ન હતું.’

તેઓને પૂછવામાં આવ્યું કે,

● ૧ ‘રસદાત’, ‘તઝકિરએ મહમૂદ’ અને ‘મા’મૂલ્કાતે મઝહરિયદ’
[હવાલો : ‘મશાઈએ નકશાલ દિવદ’ પા. ૪૦]

‘હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.) સાથે તમારો પરિચય કેવી રીતે થયો ?’

તેઓએ કહ્યું,

‘અમે આપના મુરીદો છીએ. અમે આપથી બેઅત કરેલી છે. મક્કા-મદીનાના ધણાં લોકો આપના મુરીદો છે. અમે ત્રણ વરસથી આપની સાથે ખાનગી કા’બાનો તવાફ કરતા રહ્યા છીએ. અને હજજ અદા કરતા રહ્યા છીએ. પરંતુ આ વરસે આપ તશરીફ નથી લાવ્યા. એટલે અમે આપની જિવારતની અંખનામાં અહીં આવ્યા પરંતુ તે પણ પૂરી ન થઈ.’

આવનારાઓએ હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ની ઓલાદ વિશે પૂછપરછ કરી અને તે જ દિવસે ચાલ્યા ગયા.

વિદાયવેળાએ તેઓએ કહ્યું,

‘અફસોસ ! આ પ્રદેશમાં હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ના મરતખાને કોઈ ભણતું નથી ! અરગવાસીઓ અને મક્કા-મદીના વાળાઓ આપના સાચા મરતખાને ભણે છે !’

કદ્રેઅર ઝરઝર બહાનહ, કદ્રે બોહર બોહરી

સોનાની કદર સોની જ ભણે અને

ઝવેરાતની કદર ઝવેરી જ ભણે !

તુર્કસ્તાનના મુરીદો આવ્યા

હઝરતના ઈન્કાલ પછી તુર્કસ્તાનથી કેટલાક લોકો આવ્યા.

બુખારાવાસીઓએ તેઓને પૂછ્યું કે,

‘તમે હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ને કેવી રીતે ઓળખો છો ? હઝરત તો બુખારાથી ગહાર કથારેય ગયા નથી !’

તેઓએ કહ્યું,

‘હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.) તુર્કસ્તાનમાં એટલા મશહૂર છે કે જેની કોઈ હદ નથી. અમે પણ આપના મુરીદો છીએ. અમને જે કંઈ મુશ્કેલીઓ આવે છે, અલ્લાહ તઆલા આપની

કુઆની બરકતથી હલ કરી દે છે. હઝરતે અમને ફરમાવ્યું હતું કે અસ્લાહ તઆલાના ફેટલાક બંદાઓ એવા પણ હોય છે કે એક પળનાં પૂર્વથી પશ્ચિમ સુધી સમગ્ર વિશ્વનો પ્રવાસ કરીને એવી રીતે પાછા આવે છે કે કોઈને તેમની હાલતની ખબર સુધ્ધાં પડતી નથી ! ઘુકંસ્તાનની શી હકીકત છે !

તેઓએ હઝરતની એટલી તારીફ કરી કે લોકો દંત્ર ઘઈ ગયા !

હઝરતના સાહજાદાઓ

હઝરતના ચાર સાહજાદા હતા. હઝરતે દરેકને પોતાના એક-એક ખલીફાને સોંપ્યા હતા જેનો ઉલ્લેખ આગળ આવી ગયો છે. હઝરતના ચારેય સાહજાદાઓ ધણા ઉમ્મર મરત્યાવાળા સાહબે કરામાત છુટુગેં થયા છે. તેઓનો ટૂંકો પરિચય અહીં આપ્યો છે.

શૈખ અમીર ખુર્દાન (૨૬.)

હઝરતના સોથી મોટા પુત્રનું નામ શૈખ અમીર ખુર્દાન હતું. હઝરતના હુકમથી ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશબંદ (૨૬.)એ એમના પર તવજજુદ ફરમાવી હતી. હઝરતે એમની સોપણી હઝરત ખવાળને કરી હતી.

શૈખ અમીર ખુર્દાન ખૂબ જ એકાંત પ્રિય હતા. કોઈને ગળતા ન હતા. એટલા માટે આપના અહેવાલની કોઈને ખબર ન થઈ હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.) વારંવાર ફરમાવ્યા કરતા હતા કે આ ફરજંદ મારી હલીલ છે.

શૈખ નેક શૈખ ખુમારી હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશબંદ (૨૬.)ના મુરીદ હતા. તેઓ ફરમાવે છે કે જો રસ્તામાં અમીર ખુર્દાનુહોનની મારી સાથે મુલાકાત થઈ જતી તો (આપના બારે બાતિની પ્રભાવના કારણે) મારા બાતિની અહેવાલો મારાથી ગાયબ થઈ જતાં !^૧

શૈખ અમીર શાહ (૨૬.)

હઝરતના ખીજા સાહજાદાનું નામ શૈખ અમીર શાહ હતું.

■ ૧ 'અનવારુલ આરિફીન' પા. ૫૪૭

આપ લોકસેવાની ભાવનાવાળા હતા. હમેશાં લોકોની મદદ કરવામાં લાગેલા રહેતા. કોઈ માંગનારે આપના દરવાજેથી પાછો જતો ન હતો.

સૈયદ અમીર હમ્મદ (૨૬.)

આપ હઝરતના ત્રીજા ફરજંદ છે. ઈન્તેકાલ વખતે હઝરતે આપને પોતાના જનશીન બનવા માટે વસીયત ફરમાવી હતી. હઝરતના ઈન્તેકાલ પાદ જૈનથી સમર્થન થયા પછી આપ જનશીન થયા હતા. આપ ધણી જિંયા મરતવાવાળા અને સાહબેકરામાત ધુલુગી હતા. આપની અસંખ્ય કરામતો બાણીતી છે. તેમાંથી નમૂના રૂપે માત્ર એક જ કરામત અહીં આપી છે.

મોસાના શમ્સુદ્દીન મુહમ્મદ હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)ના ખલીફા હતા. ધુબારા નજીક નમરાહ નામના ગ્રામમાં એક દિવસે આપે લોકોને ફરમાવ્યું કે,

‘આપણી વચ્ચે એવા આદમી પણ્ય છે કે ગમે ત્યાં હોય કે ગમે તે કામમાં હોય, કે ગમે એટલે દૂર હોય, તવજજુહ (પ્યાન) કરતાં જ કાજર થઈ જાય છે! તેઓ સૈયદ અમીર હમ્મદ છે. જ્યો આ દુઆગીના (મારા) પીરજાદા છે.’

લોકોએ કહ્યું,

‘આપના આ દાવાને સાબિત કરવું જોઈએ.’

તેજ મજલિસમાં મોસાના શમ્સુદ્દીન મુહમ્મદ ખલીફાએ કહ્યું,
‘યા અમીર હમ્મદ! યા અમીર હમ્મદ! યા અમીર હમ્મદ!’

હજુ આપ ત્રીજી વખત ઠહેવા પણ્ય પામ્યા ન હતા કે,

હઝરત અમીર હમ્મદ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું,

‘સબ્યૈક! હું કાજર છું.’

તમામ કાજરજનોએ આપના કમાલનો સ્વીકાર કર્યો.

હઝરત સૈયદ અમીર હમ્મદએ ફરમાવ્યું,

‘હે મખ્દુમ! એક વખત બોલાવવું શું પૂરવું ન હતું કે તણ્ય વખત બોલાવ્યો!’

હજરત અમીર હમ્મી (૨૬.) ત્યારે કૌરાકમાં શિકાર કરી રહ્યા હતા. હમ્મર બાંધી હતી. પહેરણનો છેડો લપેટીને તેમાં કુલાડી લટકાવેલી હતી. અલ્લાહ તઆલાએ મોલાનાનો અવાજ ત્યાં પહોંચાડ્યો. કૌરાક છંરાકથી ૭ માઈલ (દસ કિલોમિટર) દૂર છે.

આપે ફરમાવ્યું,

‘જ્યારે તમારો અવાજ મારા કાનમાં પહોંચ્યો તો મેં તરત જ મને પોતાને તમારી પાસે જોયો જેથી જ્યાંને જાણ્યું થઈ જાય કે અલ્લાહવાળાની નજર લાલમંદક જેવી છે, જેના પર પડે છે તેને સોનું બનાવી દે છે. તમે એવાં કામો કરો જેથી તમે અલ્લાહવાળા-ઓની નજરમાં સ્થાન મેળવી શકો, કારણ કે જેને કંઈ હાસિલ થયું છે તે અલ્લાહવાળાની નજરની બરકતથી હાસિલ થયું છે.’

હજરત સૈયદ અમીર ઉમર (૨૬.)

આપ હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ના ચોથા અને સોથી નાના સાહજગાદા છે. આપ પચ્ચ ઘણાં ઊંચા મરતળાના સાહબે કરામાત છુટ્ટું થયા છે આપની કરામતો અસંખ્ય છે. આપનો ઈન્તેકાલ ડિજરીસન ૮૦૩ માં થયો. આપના મઝાર પર એક ઝંડો હતો તેની લાકડી બે હરતાં વધારે વરસ સુધી રંગરેઝોના ધરમાં રહી હતી. તે પછી તેના ઉપરના રંગ સહિત આપના મઝાર પર રહી. અલ્લાહ તઆલાના હુકમથી એક વરસ પછી તે લીલી થઈ ગઈ !

□

હજરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)ના ખલીફાઓ

હજરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)ના મુખ્ય ચાર ખલીફાઓ હતા.

- ૧ હજરત ખવાજ બહાદુદ્દીન નકશબંદ (૨૬.)
- ૨ હજરત મોલાના આરિફ દિગ્ગરાની (૨૬.)
- ૩ હજરત શેખ વાદમાર (૨૬.)
- ૪ હજરત શેખ જમાલુદ્દીન દહસ્તાની (૨૬.)

હવે પછીના પ્રકરણમાં હજરત ખ્વાજા બહાઉદ્દીન નકશબંદ (૨૬.)ના હાલાત દર્શાવવામાં વિસ્તારથી આલેખવામાં આવશે. બાકીના ત્રણ ખલીફાઓનો ટૂંકો પરિચય અહીં લખવામાં આવે છે.

હજરત મોલાના આરિફ દીગગરાની (૨૬.)

આપ હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ના ખલીફા છે. આપનો જન્મ દીગગરાન નામના ગામમાં થયો હતો. દીગગરાન હજ.૨૬ નામના કરુણાથી કોહકની તરફ આવેલું છે. ત્યાંથી બુખારા આશરે પચાસ કિલોમિટર દૂર છે. આપનો મઝાહે મુબારક એ જ ગામની બહાર હજારહ કરુણાના પેરી માર્ગ ઉપર આવેલો છે.

હજરત ખ્વાજા બહાઉદ્દીન (૨૬.) પણ આપનો અદબ કરતા

હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.) ધણીવાર કરમાવતા કે,

‘મારા મુરીદોમાં ખ્વાજા બહાઉદ્દીન નકશબંદ અને મોલાના આરિફ દીગગરાનીના સમાન કોઈ નથી. એ બંને સોથી આગળ નીકળી ગયા.’

હજરત ખ્વાજા નકશબંદ (૨૬.) હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)-થી ખિલાફત મેળવ્યા બાદ સાત વરસ મોલાના આરિફની સુહબતમાં રહ્યા. મોલાનાની તા’લીમ અને અદબમાં મસરૂફ રહીને તેમની સાથે સુલૂક તથા કથો.

હજરત ખ્વાજા નકશબંદ (૨૬.) બ્યારે નહેરના કિનારે લુચું કરવા માટે બેસતાં ત્યારે હજરત મોલાના આરિફ (૨૬.)ના કરતાં જિયાણવાળા રથને કહાપિ બેસતા નહિ. રસ્તે ચાલતી વેળા પણ મોલાનાની સાથે ચાલતા ન હતા બલકે હમેશાં આપની પાછળ પાછળ ચાલતા હતા કારણ કે હજરત મોલાના આરિફ (૨૬.)એ હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ની સુહબત હજરત ખ્વાજા (૨૬.) કરતાં વધારે મેળવી હતી અને હજરત ખ્વાજા કરતાં વરસો પહેલાં આપ હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ની તા’બિયતમાં કમાલના દરજ્જે પહોંચી ચૂક્યા હતા.

હજરત ખ્વાજા નકશબંદ (૨૬.) કરમાવે છે કે,

‘ન્યારે કું’ જિંકે ખણીમાં મશગૂલ થયો અને મારામાં શાને આગાહી પેદા થઈ ત્યારે કું’ તેની અસલનો તાલિય થયો. ત્રીસ વરસ સુધી કું’ અસલની તલાશ અને શોધખોળ કરતા રહ્યો. જે વખત હિંમતનો પ્રવાસ પથ્ય કર્યો, એક એક ખૂણો ખૂંદી વળ્યો. જો એ તલાશમાં મોસાના આરિફના સમાન પથ્ય કોઈ શખ્સ મળી જતે તો કું’ હરગિજ પાછો ન આવતે. આવો શખ્સ જોઈએ જો હમઝાનૂ હોય અને સીરમાં-સમણનાં આસમાનોથી આમળ વધેલો હોય અને આકિર તેમ જ બાતિનમાં ત્યાં જ મશગૂલ હોય.’

એક દિવસે હઝરત મોસાના આરિફ (૨૬.)એ પોતાના મુરીદોને પૂછ્યું કે,

‘ખાતી વખતે હરેક અવધવ પોતાના એક કામમાં મશગૂલ રહે છે. દિલ કયા કામમાં મશગૂલ રહે છે?’

આપે જ એનો જવાબ આપતા હરમાવ્યું,

‘એ સમયે ‘લાઈલાહ ઈલ્લહલાહ’ કહેવું’ જિંકે નધી ગદો એ વખતનો જિંક છે : સળળથી મુસળિનની તરફ જવું’ અને નેઅમતને મુન્ઈમ (નેઅમત આપનાર અર્થાત્ અલ્લાહ)ની તરફથી જોવું.’

રેલના પાણી થ’લી ગયા

એક વખતે હિંમતરાન ગામમાં કોઠક નદીના પાણીથી મોટી રેલ આવી અને આખું ગામ તણાઈ જવાનો ભય વ્યાપી ગયો. લોકો ભયના કારણે વિલાપ કરવા લાગ્યા. મોસાના આ લોંબાટ સાંભળીને બહાર આવ્યા અને જ્યાં પાણીનો પ્રવાહ ખૂબ ભારે હતો ત્યાં ફેરી પડ્યા.

આપે પાણીને સંબોધીને કહ્યું,

‘હે પાણી ! જો તારાથી થઈ શકવું’ હોય તો મને તાણી લઈ જા’

તરત જ રેલના પાણી ઊતરી ગયા અને હાશ થઈ ગઈ.

સો કિલોમિટર દૂર અવાજ સાંભળ્યો

એક દિવસે હઝરત ખવાઝ નકશાબંદ (૨૬.) મોલાના બહાઉદ્દીન કર્સાહી (૨૬.)ની સુહબતમાં હતા. હઝરત મોલાના બહાઉદ્દીન કર્સાહી (૨૬.) જાહેરી અને ખાતિની ઈફ્તના આલિમ તેમજ સાહબે આયાત અને કરામાત હતા. તેઓ હઝરત ખવાઝના પીરે સુહબત અને શયખુલ હદીષ હતા.

વાતચીત દરમ્યાન મોલાના બહાઉદ્દીને હઝરત ખવાઝને પૂછ્યું કે, 'આવું મુર્તે ખુલંદ પરવાઝ—કિય હિફ્તન શકિતવાળું પક્ષી આપ છે કે મારા હોસ્ત મોલાના આરિફ હિજરતની છે!'

હઝરત ખવાઝ (૨૬.)એ કરમાવ્યું,

'હારા! મોલાના (આરિફ)ની સુહબત આજે જ મળે તો સારું।' હઝરત મોલાના આરિફ (૨૬.)ની સુહબતની તાલાવેલી બળવાન ગની, તે વખતે મોલાના આરિફ પોતાના ગ્રામમાં પોતાના મુરીદોની સાથે કપાશની રોપણીના કામમાં મશગૂલ હતા. કર્સાહ અને હિજરતન વચ્ચે સો કિલોમિટરનું અંતર છે.

મોલાના બહાઉદ્દીન કર્સાહી (૨૬.)એ હઝરત ખવાઝને કરમાવ્યું કે, 'જો તમને મોલાના આરિફના હાલની તીન હવ્થા હોય તો હું તેમને ખૂબ પાકું છું, તેઓ આવી જશે.'

તે પક્ષી આપ મકાનની છત ઉપર ચઢ્યા અને ત્રણ વખત ખૂમ પાડી: 'હે મોલાના આરિફ! હે મોલાના આરિફ! હે મોલાના આરિફ!'

મોલાના આરિફ તેજ વખતે કપાસ રોપવાનું કામ કરતાં થોભી ગયા અને મુરીદોથી કરમાવ્યું કે,

'તમે કિતારા પર જાઓ, અને મોલાના બહાઉદ્દીન કર્સાહી બોલાવે છે.'

આટલું કહીને આપ ત્યાંથી ઉતાવળે રવાના થયા. અને ઘન-ઘન બપોરના સમયે તેમની સુહબતમાં પહોંચી ગયા. હઝરત ખવાઝ

અને મોસાના આરિફની પહેલી મુલાકાત એ જ સુકળતમાં થઈ. ૧

શૈખ ચાદગાર (૨૬.)

આપ હજરત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)ના ત્રીજા ખલીફા છે. આપનું વતન કુનસિરન છે જે બુખારા શહેરથી ૭ કિલોમિટરના અંતરે છે. હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ના પુત્ર હજરત અમીર શાહ (૨૬.) આપની તર્ગિયતમાં બુલંદ દરબજાઓ પર પહોંચ્યા.

શૈખ જમાલુદ્દીન દહરતાની (૨૬.)

આપ હજરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ના ચોથા ખલીફા છે. હજરત અમીરે પોતાના ચોથા ફરજંદ અમીર ઉમર (૨૬.)ની તર્ગિયત આપના હવાસે કરી હતી. અમીર ઉમર (૨૬.) આપની તર્ગિયત હેઠળ કમાલના મહામો અને દરબજાઓ પર પહોંચ્યા.

હજરત
ખવાજાએ ખવાજાગાન
ખવાજા
ખહાઉદ્દીન નકશાબંદ

રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

★

નકશે ગયરે હક મિટા
ઔર નકશે યાદે ખુદ જમા,
પેશવાએ દીન
ખહાઉદ્દીન ઝિયાકે વાસ્તે.

★

આપના જન્મ પહેલાં યુગુર્ગોની આગાહી

ધણા ઓલિયા અલ્લાહે હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાનંદ (૨૬.)ના જન્મ પહેલાં ખૂશખબરી સંભળાવી હતી.

હકીમ તિમિઝી (૨૬.)એ આપના જન્મના બે વરસ પહેલાં ફરમાવ્યું હતું કે :

‘દૂંઠમાં જ ખુખારામાંથી એક મેહબૂબે ઈલાહી જલ્લેર થશે !’

સખૂલ્લહ ખાનદાનમાંથી ખવાળ મુહમ્મદ ઈસ્હાક (૨૬.)એ આપના જન્મથી ત્રીસ (૩૦) વરસ પહેલાં પોતાના એક તાલિખને ફરમાવ્યું હતું કે :

‘તારો દિસ્સો ખવાળ બહાઉદ્દીન (૨૬.)ની પાસે છે. દૂંઠમાં જ એમના અનવાર, અસરાર, રહસ્યો અને હાલાત વિશ્વમાં ફેલાઈ જશે !’

એક તાલિખે ઈલાહીએ કોઈ ઓલિયા અલ્લાહના મઝાર પર જઈને અરજ કરી કે,

‘મને કોઈ મુરશિદતું નામ-ઠેકાણું ખતાવો !’

સાહેબે મઝારે ફરમાવ્યું,

‘ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાનંદ (૨૬.)ના જલ્લેર થવાનો સમય હવે નજીક છે. તને ત્યાંથી જાતિની ફેઝ ગળશે.’

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ જાળા સમ્માસી (૨૬.) ક્યારે ક્યારે કસરે દિલવામાંથી પસાર થતા ત્યારે આપ ફરમાવતા કે,

દૂંઠમાં જ આ કસરે દિલવાં, કસરે આરિફાં બની જશે કારણ કે અહીં મને એક મદની ખૂશબૂ આવે છે ।’

જન્મ અને વંશ પુષ્ક

આપનો મુનારક જન્મ ૪ (ચોથી) મુહર્રમ, દિજરી સન ૭૧૮માં થયો હતો.^૧

આપ નીચે જણાવેલા સિત્તસિલા (ક્રમ) પ્રમાણે હસની સાદાત (સૈયદ) છે.

નીચે લખેલાં નામોનો ક્રમ આ પ્રમાણે છે : પોતે પછી પિતા પછી દાદા પછી પરદાદા.....(એ પ્રમાણે આગળ) હઝરત અલી (રદિ.) સુધી.

હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાનંદ (રહ.)

હઝરત અમીર સૈયદ જસાલુદ્દીન (રહ.)

હઝરત સૈયદ છુર્હાનુદ્દીન (રહ.)

હઝરત સૈયદ અબ્દુલ્લાહ (રહ.)

હઝરત અમીર સૈયદ ઝૈનુલ આગિદીન (રહ.)

હઝરત સૈયદ અમીર કાસિમ (રહ.)

હઝરત સૈયદ શુઅબાન (રહ.)

હઝરત સૈયદ છુર્હાનુદ્દીન (રહ.)

હઝરત સૈયદ મહમૂદ (રહ.)

હઝરત સૈયદ ઈલાક (રહ.)

હઝરત અમીર સૈયદ નકીબ (રહ.)

હઝરત અમીર સૈયદ ખિલવતી (રહ.)

હઝરત અમીર સૈયદ મુલુદ્દીન (રહ.)

હઝરત સૈયદ મેહમૂદ (રહ.)

હઝરત સૈયદ અલી અકબર (રહ.)

હઝરત ઈમામ અસકરી (રહ.)

હઝરત ઈમામ તકી (રહ.)

હઝરત ઈમામ અલી મૂસા રજા (રહ.)

હઝરત મૂસા કાઝિમ (રહ.)

હઝરત ઈમામ જઅફર સાદિક (રહ.)

■ ૧ 'અનવારુલ આરિફીન' પા. ૫૦૦

હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ બાકર (રદિ.)

હઝરત ઈમામ ઝેનુલ આબિદીન (રદિ.)

હઝરત ઈમામ હુસૈન (રદિ.)

હઝરત અમીરુલ મુમિનીન અલી મુતઝા (રદિ.)^૧

□

પેદાઈશી વલી

જે દિવસે આપ (રહ.) પેદા થયા તે દિવસે એક છુતુર્ગ એ મોકલ્યામાં ઘઈને પસાર થયા અને ફરમાવવા લાગ્યા કે,

‘જેના પેદા થવાની ખબર છુતુર્ગો આપતા આવ્યા છે તેની સુત્રંધ આવે છે!’

ઠાઈએ અરજ કરી કે,

‘એક સૈયદને ત્યાં પુત્ર પેદા થયો છે.’

આપે ફરમાવ્યું કે, ‘તેને લઈ આવો!’

બ્યારે હઝરત ખવાળ નકશાનંદ (રહ.)ને તેમના રૂબરૂ પેશ કરવામાં આવ્યા ત્યારે તેમણે જોતાંની સાથે જ ફરમાવ્યું કે,

‘ઓલિયા અલ્લાહ જેની આગાહી કરતાં આવ્યા છે તે આ જ છુતુર્ગ છે! એમના નૂરથી એક આલમ ફૈઝયાન અને મુનવ્વર થશે.’

□

આપ (રહ.) પેદાઈશી વલી હતા. આપ (રહ.)ને અલ્લાહ તઆલાએ ‘સિક્રતે ઇજતિયા’માંથી હિસ્સો ઈનાયત ફરમાવ્યો હતો.^૩

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાબા સમ્માસી (રહ.)એ

પોતાની ફરજંદીમાં કબૂલ કર્યા

હઝરત ખવાળ બકાઉદ્દીન નકશાનંદ (રહ.)ના જન્મનો ત્રીજો

■ ૧ ‘જવાહરે કલ્મત’ પા. ૧૪

૨ સિક્રતે ઇજતિયા : જન્મથી જ દિલમાં કસિયો રખાતી (પ્રકાશ) આકર્ષણ હોય

૩ ‘મિઅયારુસ્સુલ્લહ’ પા. ૩૮૬, ૩૯૦

દિવસ હતો. હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાબા સમ્માસી (રહ.) ઠસરે હિંદવા આવ્યા.

આવતાં જ આપે સાથીઓને ફરમાવ્યું,

‘પેલી ખૂશબૂ ઘણી તેજ થઈ ગઈ છે !

શાયદ તે મદ’ પેદા થઈ ગયો છે !’

હઝરત ખવાળ નકશબંદ (રહ.)ના વાસિદ સાદબને હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાબા સમ્માસી (રહ.)થી બેઠક અકીદત હતી. આપ પોતાના નવજાત પુત્રને સંઈને આવ્યા અને આપની ખિદમતમાં પેશ કર્યા.

બાળકને જોતાં જ આપે ફરમાવ્યું,

‘આ બાળક મારો બેટો છે. એને હું મારી ફરજંદીમાં કબૂલ કરું છું.’

તે પછી પોતાના સુરીશ તરફ મુખ કરી ફરમાવ્યું,

‘આ તે જ મદ’ હક છે જેની ખૂશબૂ ઘણા સમયથી મારી રહીને સોબાવી રહી હતી. એ પોતાના સમયનો ઈમામ બનશે !’

તે પછી પોતાના ખલીફા હઝરત ખવાળ સૈયદ અમીર કુલાલ (રહ.)ને તાકીદ કરતાં ફરમાવ્યું કે,

‘મારા બેટાની તબિયત અને શફકતમાં કોઈ કમી ન કરશો !!

જો કોતાલી થઈ તો હું તમને માફ ન કરીશ !’

હઝરત ખવાળ સૈયદ અમીર કુલાલ (રહ.)એ વચન આપ્યું કે,

‘જો હું આ બાબતમાં કોતાલી કરું તો મને મદ’ ન કહેશો !’

બાળપણથી જ કરામતો બહાર થવા માંડી !

બાળપણમાં જ આપ (રહ.)થી કરામતો અને મકશ્ફાત પ્રમદ થવા શરૂ થઈ ગયા હતા.

બ્યારે આપ (રહ.) બોલતા થયા ત્યારે આપે એક દિવસ પોતાની માતાને કહ્યું કે,

‘આપણી આ માથના પેટમાં બચ્ચુ’ છે. અને તેના શરીર પર ફલાણી ફલાણી જગા પર આવા આવા ડાઘ છે.’

આ સાંકળીને આપનાં માતા ખૂબ નવાઈ પામ્યાં. બ્યારે એ માથને બચ્ચુ પેદા થયું તો આપની ગણારત પ્રમાણે તેજ સ્થાનો પર તેવી જ નિશાનીઓ હતી જેવી કે આપે ફરમાવી હતી !

યુવાન વયે હંઝરત બાબા સમ્માસી (૨૬.)ની ખિદમતમાં

હંઝરત ખવાળ ગઢાઈદીન નકશાનંદ (૨૬.)ને અઢાર વરસની યુવાન વયે આપના વાસિદે હંઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાબા સમ્માસી (૨૬.)ની ખિદમતમાં મોકલ્યા.

આપની સુહંતથી હંઝરત ખવાળમાં જે કેફિયત બઢેર થઈ, આપે હંઝરત ખવાળની કુઆના શબ્દોમાં જે સુધારો સૂચવ્યો, આપે આપેલી રોટી જેવી કામમાં આવી !

તેની વિગતો અગાઉ પાનાં ૧૨૨, ૧૨૩ અને ૧૨૪ ઉપર આવી ગઈ છે. એટલે અહીં એવું પુનરાવર્તન કરવું જરૂરી નથી.

સમરકંદના દુરવેશોની ખિદમતમાં

હંઝરત ખવાળ સાહેબ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

બ્યારે ખવાળ મુહમ્મદ બાબા નુરુલ્લાહ મરકદદ પદોમાં થઈ ગયા (ઈન્તકાલ પામ્યા) ત્યારે મારા માનનીય દાદા સાહેબ (૨૬.) મને સમરકંદ લઈ ગયા. સમરકંદમાં કેટલાક દુરવેશ અને એકલે દિલ (ખુશુખ) હતા. મને તેગની સુહંતમાં પહોંચાડયો. તેમણે મારા પર બાણી ફૂપા કરી. તેઓ પેકી દરેકે મારા પર નઝરે ઈનાયત કરી.

તે પછી ફરી પાછા મને (મારા દાદા) બુખારા લાવ્યા.

શાહી થઈ

બુખારામાં મારી શાહી થઈ ગઈ. બુખારામાં હું સ્થાયી થયો. એ જ સમયગાળામાં ઈનાયતે ઈલાહીથી મને અઝીઝોની કુલાહ

(ટાપી) મળ્યા ગઈ. મારી હાલત કંઈ ઝોર જ થઈ ગઈ. મને સંપૂર્ણ આરામ પડ્યો નથી.

હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (રહ.)થી ફૈઝ મેળવ્યો

હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (રહ.)એ પોતાના પીરો મુરશિદની સૂચના પ્રમાણે હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશબંદ (રહ.)ની તર્જિમતમાં ડોઈ કસર બાકી ન રાખી.

એક દિવસ આપે ફરમાવ્યું.

‘હે ફરજંદ બહાઉદ્દીન ! હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાબા સગ્ગાસી (રહ.)ના નકશો કદમ પર ચાલીને મેં મારો હક પૂરો કર્યો છે, મારણું જે આપે ફરમાવ્યું હતું કે જેથી રીતે મેં તારી તર્જિમતનો હક અદા કર્યો છે તેથી રીતે તમે મારા ફરજંદ બહાઉદ્દીનનો હક અદા કરજો. એમાં ફક્ત ન કરશો. મેં એવું જ કયું છે.’

પછી પોતાના સીના તરફ ઈશારો કરીને ફરમાવ્યું,

‘મેં મારા પિસ્તાન (જાતી) તમારા માટે સૂકવી દીધાં છે (અર્થાત્ મારા સીનામાં જે કંઈ રહ્યાની ફિઝાન હતા તે તમામ તમને આપી દીધો છે, કંઈ બાકી રાખ્યું નથી) જેથી તમારું રહાનિમતનું સુખ (પક્ષી) બશરિયતના ઈઝામાંથી બહાર નીકળી આવે. પરંતુ તમારી હિમ્મતનું પક્ષી ખુલ્લું પરવાઝ (કિચક ઉડવન શક્તિવાળું) થયું છે.. હવે તમને ઈબ્તિજાત છે, જ્યાંથી તમારા દિમાગમાં ખૂશી પહોંચે, સહેલું તુર્ક હોય કે તાજીક, ખૂશીથી તલબ કરો, અને પોતાની હિમ્મત પ્રમાણે ખુદાની તલબમાં કોતાલી ન કરો.’

□

હઝરત સૈયદ અમીર કુલાલ (રહ.)એ પોતાના સૌથી મોટા પુત્ર સૈયદ અમીર ખુદાનને હઝરત ખવાળના સુપુદ કર્યા અને પોતાની રખત તેના પર તવબજુહ ફરમાવવા હુકમ કર્યો. હઝરત ખવાળની તવબજુહ અને તસરુફનાં ચિહ્નો તરત જ સૈયદ અમીર ખુદાનના ઝાકિર અને બાતિનમાં દેખાવા શરૂ થઈ ગયાં અને તેમનો કિચક

હાલ બહેર થઈ ગયો. સુકરે હાકાકોનો પ્રભાવ પણ બહેર થવા માંડ્યો. એ બનાવની વિગતો પાના ૧૪૮ પર આવી ગઈ છે.

આપ ઉવેસી હતા

હઝરત ખ્વાળ બહાઉદ્દીન નકશાનંદ (૨૬.)ના પીરે અહિર હઝરત ખ્વાળ સીયદ અમીર મુલાલ (૨૬.) હતા પરંતુ આપે હઝરત ખ્વાળ અબ્દુલ ખાલિક મજદવાની (૨૬.)ની રહે મુખારકથી પણ સીધો ફૈઝ મેળવ્યો હતો.

હઝરત ઈમામે રબ્બાની મુજદ્દિઃ અફ્દેસાની શૈખ અહમદ સરહિદી (૨૬.) પોતાના એક મુખારક પત્રમાં લખે છે કે :

‘કોઈને ઉવેસી કહેવામાં આવે તો પીરે અહિરથી ઈન્કાર નથી કારણ કે ઉવેસી તે શખ્શ છે જેની તર્બિયતમાં રહાનીઓનો દખલ છે.

‘હઝરત ખ્વાળ નકશાનંદ (૨૬.)એ પીરે અહિર છતાં ખ્વાળ અબ્દુલ ખાલિક મજદવાની (૨૬.)ની રહે મુખારકથી મદદ મેળવી હતી.’^૧

હઝરત ખ્વાળ બહાઉદ્દીન નકશાનંદ (૨૬.) જઝમાતના ગરબા અને અહવાસની ઈબ્તિદામાં એક રાતે—

તથા બરકતવંતા મજારો પર હાજર થયા,
ત્યાં ખાસ પ્રકારે સળગતા દીવાઓ જોયા,
હઝરત અબ્દુલ ખાલિક મજદવાની (૨૬.) અને એમના મરકુમ ખલીફાઓની ઝિયારત થઈ, તેમજ
હઝરત અબ્દુલ ખાલિક મજદવાની (૨૬.)એ આપને જે નસીહતો અને વસીયતો કરમાવી.....
તેની વિગતો પાના ૭૧ થી ૭૫ ઉપર આવી ગઈ છે.

હઝરત ખ્વાળ અબ્દુલ ખાલિક મજદવાની (૨૬.)ના મુખારક

● ૧ ‘ફરૈ’લાસાની’ ખાત્ર : ૩, પત્ર : ૧૨૧, પાનું ૩૮૦

ઈસ્લાહાત પૂરા થયા પછી આપના ખલીફાઓએ હઝરત ખવાળ નહાલ્દીન નકશાબંદ (રહ.)ને કહ્યું,

આ બનાવની સત્યતાની સાબિતી એ છે કે :

‘તમે મોલાના શમ્સુદ્દીન એકનવીની પાસે જાઓ અને તેમને કહો કે ફલાણી ટુકડું સિક્કા (નામના રાખ્સ) પર દાવો માંડ્યો છે તેમાં સમ્યાઈ ટુકડા તરફ છે અને તમે સિક્કાની તરફેણ કરો છો. એ સિક્કાએ એક ઓરત જોડે વ્યભિચાર કર્યો છે એનાથી તે ઓરતને ગર્ભ (મહિના) રહી ગયા હતા પરંતુ ગર્ભપાત કરાવીને ફલાણી જમાએ બાળકને દફન કરી દીધું છે.’

પછી ફરમાવ્યું કે,

‘મોલાના શમ્સુદ્દીનને આ સંદેશો પહોંચાડીને બીજો દિવસે સવારે જ મુનકાના ત્રણ હાણા લઈને નસહની તરફ અમીર સૈયદ કુલાલની ખિદમતમાં હાજર થજો. રસ્તામાં જ્યારે તું જંગલમાં પહોંચશે ત્યારે તને એક ડોસો મળશે. તે તને એક ત્રમ રોટી આપશે. એ રોટી તું લઈ લેજો, પરંતુ તેની સાથે વાત ન કરીશ.

‘ત્યાંથી જ્યારે તું આગળ વધશે ત્યારે તને એક કાકસો મળશે. જ્યારે કાકસાથી તું આગળ નીકળી જશે ત્યારે તને એક સવાર મળશે. તું તેને નસીહત કરજો. તે તારા હાથ પર તીખા કરશે.

‘અઝીઝોની કુલાહ (ટોપી) તું પોતાની સાથે સૈયદ અમીર કુલાલની પાસે લઈ જજો.’

આટલું ફરમાવ્યા પછી તે જમાઅતે મને હંદોળાને જમીન ક્યો.

તમામ બાબતો એ જ પ્રમાણે બની

સવારે જલ્દીથી હું ઝેરવડન મારા ઘરે આવ્યો. ઘરવાળાઓને કુલાહ વિશે પૂછપરછ કરી. તેમણે કહ્યું કે ઘણા સમયથી એ કુલાહ ફલાણી જમાએ છે. જ્યારે મેં અઝીઝોની કુલાહ (ટોપી) જોઈ તો મારી હાલત ઓરજ થઈ ગઈ; હું ખૂબ રડ્યો.

તરત જ હું અસ્કીનક તરફ ઉપડ્યો. સવારની નમાઝ મોલાના શમ્સુદ્દીનની મસ્જિદમાં અદા કરી. નમાઝ બાદ જીંદને હું મોલાના પાસે ગયો અને પેલો કિસ્સો કહ્યો. આપ નવાઈ પામ્યા. સિક્કા તે વખતે ત્યાં હાજર હતો. તેણે પોતાના ઉપરના દાવા (આરોપ) નો ઈન્કાર કર્યો.

સિક્કાને મેં કહ્યું,

એક ગવાહ (સાક્ષી) એ છે કે તું તરફ્યો સિક્કા છે. અને તને આસમે મઅની^૧ માથી કંઈ નથી મળ્યું. તે ખામેશ થઈ ગયો.

પછી મેં કહ્યું,

મારો ખીન્ને ગવાહ (સાક્ષી) એ છે કે તં ફલાણી (ઝોરત) સાથે બદહારી (વ્યભિચાર) કર્યો છે. તેનાથી રહેલા હમલને પકાવીને (ગર્ભપાત કરાવીને) ફલાણી જગ્યાએ દ્રાક્ષના વેલાઓ નીચે (જમીનમાં) દાટી દીધેલો છે.

સિક્કાએ આ વાતનો પણ ઈન્કાર કર્યો. મોલાના અને મસ્જિદનાં હાજર લોકોએ પેલી જગ્યાએ જઈને તપાસ કરી. મરેહુ આળક ત્યાંથી મળી આવ્યું. એ જોઈને સિક્કા માફી માગવા લાગ્યો. મોલાના અને ખીજ લોકો રડવા માંડ્યા. એક અજળ વાતાવરણ થઈ ગયું.

□

ખીજ દિવસે સૂર્યોદય વખતે હુકમ પ્રમાણે મેં ત્રણ દાણા મુનક્કા^૨ના લીધાં અને નસકીની તરફ જવાની તૈયારી કરી. મોલાનાએ મને ખોલાવ્યો. ખૂબ જ મહેરબાની અને હેતુપૂર્વક દરમાવ્યું,

‘તારામાં તલગનું દર્દ જલ્દેર થઈ ગયું છે. એ દર્દનો ઈલાજ મારી પાસે છે. તું અહીં મારી પાસે બોલી જ નેથી તારી તર્બિયતનો હક હું અદા કરું.’

જવાબમાં મારી જવાનથી નીકળ્યું,

- ૧ આસમે મઅની : તે આસમ જે મેહસૂસ ન થઈ શકે, આસમે ગેલ
- ૨ મુનક્કા : એક ખાસ મકરની દ્રાક્ષ

‘હું’ ખીજાઓના ફરજદ છું. અગર તર્નિયતના પિસ્તાન (છાતી) મારા મુખમાં મૂકે તો ક્યાંક એવું ન થાય કે હું તેને ન ચૂસું!’

મોહાના ખામોશ થઈ ગયા અને મને જવાની પરવાનગી આપી દીધી. મેં પ્રવાસ શરૂ કર્યો. જ્યારે હું ફરાખ્દાના જંગલમાં પહોંચ્યો ત્યારે એક ડોસો મને મળ્યો. તેણે મને એક ગ્રમ રોટલી આપી. મેં રોટલી લઈ લીધી. પરંતુ તેની સાથે વાતચીત ન કરી, ત્યાંથી આગળ વધ્યો.

રસ્તામાં મને એક કાફી મળ્યો. કાફીવાળાઓએ મને પૂછ્યું કે તું ક્યાંથી આવે છે? મેં કહ્યું કે અસ્કીનહયા. તેઓએ પૂછ્યું કે તું ત્યાંથી ક્યારે નીકળ્યો હતો? મેં કહ્યું કે સૂર્યોદય થયો ત્યારે. હું લગભગ દસ વાગ્યે તેઓ પાસે પહોંચ્યો હતો, તેઓને ઘણી નવાઈ લાગી. તેઓએ કહ્યું કે અમે ત્યાંથી રાત્રે નીકળ્યા હતા!

જ્યારે હું ત્યાંથી આગળ વધ્યો ત્યારે એક સવાર મારી સામે આવ્યો. મેં તેને સલામ કરી. તેણે પૂછ્યું કે તું કોણ છે? મને તારાથી કંઈ જાણે છે!

મેં કહ્યું,

‘હું તે શખ્સ છું જેના હાથ પર તારે તોળા કરવી જોઈએ!’

તે તરત જ લેડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો અને તેણે ઘણી આઝીજ કરી. તેની પાસે શરાબની એક મશક હતી. બધી જ શરાબ તેણે ઢાળી દીધી.

જ્યારે હું ત્યાંથી આગળ વધ્યો તો નસ્રની હદમાં પહોંચી ગયો. હું સૈયદ અમીર કુલાહ (૨૭.)ની ખિદમતમાં હાજર થયો. અઝીઝાની કુલાહ મેં તેમની સમક્ષ મૂકી દીધી. ઘણો સમય ખામોશ રહ્યા પછી આપે ફરમાવ્યું,

‘આ અઝીઝેની મુબારક કુલાહ (ટાપી) છે.’

મેં કહ્યું, ‘જેશક.’

‘હુકમ એવો છે કે આ કુલાહને બે પદાંઓ દરમિયાન સાચવીને

રાખવામાં આવે.’

મેં કબૂલ કર્યું. કુલાહ લઈ લીધી. પછી આપે મને જિક્કો સળક તલકીન ફરમાવ્યો અને હનફિયહ તરીકા પર નક્કી અને ઈસ્લાતમાં (હદમાં શરીફના ઝિક્કમાં) મશગૂલ કર્યો. હું આપના ઈરશાદ પ્રમાણે લાંબા સમય સુધી એની વર્જિય (મહાવરો) કરતો રહ્યો અને અઝીમત પ્રમાણે અમલ કરવાના ઈશારા અનુસાર મેં ઝિક્કે જહર ન કર્યો.

ઝિક્કે ખફી

હઝરત ખવાળને મુઆમલાતમાં હઝરત ખવાળ અબ્દુલખાસિફ મજલવાની કુદેસ સિરુફના તરફથી અઝીમત પર અમલ કરવા માટે હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો એટલા માટે આપે ઝિક્કે ખફી અપનાવ્યો. જોકે (આ) સિલસિલાના છુત્તરો ખવાળ મેહમૂદ હમનવીના ઝમાનાથી સેવદ અમીર કુલાલના ઝગાના સુધી ઝિક્કે ખફીને ઝિક્કે જહરીની સાથે ભેગાં કરતાં રહ્યાં પરંતુ જેવાં હઝરત અમીર કુલાલ (૨૬.)ના મુરીદો ઝિક્કે જહરી શરૂ કરતાં કે તરત જ જનાળ ખવાળ ઝિક્કના હદકામાંથી છીડી જતા. આપની આ પ્રગણેની વર્તણૂક હઝરત અમીર કુલાલના મુરીદોને ગમતી ન હતી એટલે આપની ખિદમતમાં શિઠાવત કરવામાં આવી કે ખવાળ આપના હુકમનું પાલન કરતા નથી.

પરંતુ હઝરત અમીરની તવજ્જુહ અને ઈલિયાત હઝરત ખવાળની તરફ વધતી જતી હતી અને હઝરત ખવાળ પણ અમીરની ખિદમત ચુગારી અને અદબમાં કોઈ કસર રાખતા ન હતા. આપના હુકમની સામે હમેશાં પોતાનું માયુઁ ઝુકાવી દેતા હતા અને આપની પૈરવી કરતા હતા.

□

એક દિવસે સોખાર ઝાગમાં મસ્જિદ અને જમાઅત ખાનાના પાંચકામ માટે હઝરત અમીર કુદેસ સિરુફના નાના-મોટા પાંચસો મુરીદોનો મોટો સમૂદાય ભેગો થયો હતો ત્યારે હઝરતે ફરમાવ્યું કે, ‘હે દોસ્તો! મારા ફરજંદ ખવાળ બહાઉદ્દીનના વિષે તમે

બદલ્યાની કરો છે. તમે એમને ઓળખ્યા નથી. હમેશાં ખુદાએ પાકની નહરે ખાસ એમના ઉપર રહે છે. અને ખુદાએ તમાલાના બંદાઓની નહર હક સુખદાનહૂની નહરના તાબે છે એટલે એમના હાથ પર વધારે નહર કરવું મારા અખતવારમાં નથી.^૧

અમારા તરીકામાં જિકે જહર અને નૃત્ય નથી !

એક દુરવેશ ગયાન કરે છે કે હું એક વખતે કુશી^૧ નામના ગામમાં હતો. ખાનગીમાં દુરવેશોની એક જમાઅતની સાથે નૃત્ય કરતો હતો. મારી પાસે એક ઉમદા રૂમાલ હતો તે મેં કપ્પાલને આપી દીધો.

તે પછી કંઈક કામના માટે જેવો ધરથી બહાર નીકળ્યો કે સામે જ હઝરત (ખવાબ) કશ (નામના) ગામ તરફથી આવતા મળ્યા. કુશી^૧ ગામમાં હું પહેલો શખ્સ છું જેની આપથી મુલાકાત થઈ. તે જ વખતે હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘(આપણા) સિલસિલાના ફકીરો-દુરવેશો સાથે મેળ-મેળાપ શખ્સ^૨ જોઈએ. આપણા તરીકામાં જિકે જહર અને નૃત્ય નથી.’

હઝરતને મારા વિષે જાણ થઈ ગઈ છે એ જાણીને મને ખૂબ જ આશ્ચર્ય લાગ્યો. હઝરતે એક મુદત સુધી મને પોતાની સુહબતમાં આવવા ન દીધો. જ્યાં સુધી દુરવેશોની એક જમાઅતે મારી સિફારિશ ન કરી ત્યાં સુધી હું હઝરતની સુહબતમાં હાજર થઈ ન શક્યો. અને હું મારા અતરને નિસ્મૃતથી તદ્દન ખાલી થઈ ગયેલું અનુભવતો હતો.^૩

કસોટી

હઝરત ખવાબ સાહબ (રહ.) ફરમાવે છે કે,
જઝબાત અને બેખુદીની હાલતમાં હું ચારે તરફ ભ્રમતો રહેતો. કાંટા અને ઝાંખરાથી મારા પગ જખ્મી થઈ જતા. એક

■ ૧ ‘હઝરાતુલ કુદ્દસ’ ભાગ-૧, પા. ૧૬૩

૨ ‘હઝરાતુલ કુદ્દસ’ ભાગ-૧, પા. ૧૬૮

જૂની પોસ્તીન (ચમંવચ) પહેરેલી હતી. સિયાળાની યાદ આવી.
ખૂબ જ ઠંડી હવા ચાલવા લાગી.

એક રાતે મને સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)ની સુલખતના
જગ્યાએ ખેંચ્યો. જ્યારે હું આપના મકાન પર ગયો ત્યારે આપ
ટેલાક દુરવેશો જોડે એક સ્થળે બેઠા હતા. જ્યારે આપની
મુબારક નજર મારા પર પડી ત્યારે આપે પૂછ્યું કે એ કોણ છે ?
(અંધારામાં કદાચ ઓળખ્યા ન હશે એટલે પૂછ્યું) જ્યારે આપને
ખતર પડી કે હું છું તો આપે ઈરશાદ ફરમાવ્યો,

‘એને અહીંથી જલ્દી બહાર કાઢો !’

જ્યારે હું ત્યાંથી નીકળ્યો ત્યારે નજીક જ હવું કે મારો નફ્સ
સરકશી (ખળવો) કરે તેમ જ તરસીમ અને ઈરાદત (આગ્રાપાલન
અને અહા) ની લગતમાં ઓડાવી લઈ જાય. ઈનાયતે ઈલાહીએ આ
હાલતમાં મારી મદદ કરી. મેં મારા દિલમાં કહ્યું કે આ કુસ્વાઈ
અસ્લાહ તઆલાની રજામંદી મુતાબિક છે એટલે મને તે થઈ જાય
હું આ બારગાહથી સર ન ઊડાવીશ.

થોડી થોડી બરફની વર્ષા થતી હતી અને સખત ઠંડી હવા
ચાલતી હતી. જ્યારે સવાર થઈ ત્યારે અમીર સૈયદ કુલાલ સાહેબ
કુદેસ સિરુન્દ મકાનથી બહાર આવ્યા અને કદમ શરીફ મારા
માથા પર મૂક્યો. મારું માથું તે આસ્તાનથી ઊડાવ્યું અને મને
મકાનમાં લઈ ગયા અને મને ખૂબખબરી આપી અને ફરમાવ્યું,

‘હે ફરજંદ ! આ નેક ગખતીને સિવાસ તારા કદને યોગ્ય
છે.’ તે પછી પોતાના દસ્તે મુબારક વડે મારા પગમાંથી
કાંટા-ઝાંખરાં કાઢ્યાં અને જખ્મોને સાફ કર્યા તેમ જ ખૂબ
મહેરબાની કરી.^૧

ખીરની ખિદમત

હઝરત ખ્વાબ સાહેબ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

હું બુખારામાં હતો. સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.) નસકમાં

● ૧ ‘અનીમુલ્લાહિયીન’ ખા. ૨૬

હતા. મને આપની સુહૃદતાનું અકર્ષણ થયું. હું નસીની તરફ રવાના થયો. જ્યારે હું આપની ખિદમતમાં પહોંચ્યો તો આપે ફરમાવ્યું,

‘તું ધણા જ સારા મોઢા પર આવ્યો. મેં ચૂલો સળમાવવાનો ઈરાદો કર્યો છે. ખીજે કોઈ શખ્સ નથી જે લાકડાં લાવે.’

મેં આપના હુકમને કબૂલ કર્યો અને જાવળનાં લાકડાં મારી પીઠ ઉપર ઉઠાવીને ચૂલા પાસે લાવ્યો.

ઉસ્તાદની ખિદમત

હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

મોલાના બહાદુર દીગમરાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં હું હદીષ પઢતો હતો. એક વખતે આપ નસી ગયા. ત્યાં આપને કુઢાડીની જરૂરત પડી. મોલાનાએ ફરમાવ્યું,

‘મારી કુઢાડી બુખારામાં મોલાના હિસામુદ્દીનની પાસે છે.’ હું આપની મરજી પામી ગયો. ત્યાંથી હું એવી રીતે બુખારા તરફ રવાના થઈ ગયો કે મોલાનાને અને હાજરજનોને ખબર ન પડે. અને ખીજ દિવસે હું બુખારાથી કુઢાડી લઈને નસી પાછો આવ્યો અને મોલાના બહાદુરની ખિદમતમાં પેશ કરી.

ખુદાના ઘરની ખિદમત

‘અનીસુત્તાલિખીન’ કિતાબના કર્તા લખે છે કે,

જ્યારે આપ (હઝરત ખવાળ સાહબ ૨૬.) કસરે આરિશમાં મસ્જિદની ઈમારત જનાવવામાં મશગૂલ હતા ત્યારે પોતાના માથા પર માટી ઉપાડીને છત પર લઈ જતા અને આ પંક્તિ પઢતા,

બબલો હિલ કુનમ કારે તૂ ચેરા ન કુનમ,

બસરો હીદહ કશમ બારે તૂ ચેરા ન કશમ.

આવાર્ય :

દિલોબનથી હું તારું કામ કરું છું, કેમ ન કરું !

સર-આંખોથી તારો બોજ ઉપાડું છું, કેમ ન ઉપાડું !

હઝરત ખિઝર (અલૈ.)ની તરફ ધ્યાન ન આપ્યું

આપ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

હું ઝીક અને શીકના ગદગા (પ્રભુત્વ)ના ઝમાનામાં એક દિવસે બુખારાથી નસકની તરફ જતો હતો. મારો ઈરાદો સૈયદ અમીર કુલાલની સુહનત મેળવવાનો હતો. જ્યારે હું જુમરાતીના મુસાફરખાનામાં પહોંચ્યો ત્યારે હઝરત ખિઝર અલૈહિસ્સલામ એક સવારની સરતમાં દોરના રખેવાડની જેમ એક મોટા દંડો હાથમાં લઈને, નગદડની ટોપી પહેરીને મારી પાસે આવ્યા અને દંડો અને માર્ચો. પછી વુર્કી હાપામાં કહ્યું કે,

‘તમે થોડાંઓને જોયા છે ?’

તેમણે આ પ્રમાણે કેટલીયે વાર પૂછ્યું છતાં મેં કંઈ જવાબ ન આપ્યો.

ઉપર મેં કહ્યું કે હું આપને જોવાનું છું. આપ ખિઝર છો. પછી તેઓ ફરાદિલના મુસાફરખાના સુધી મારી પાછળ પાછળ આવ્યા અને મને ફરમાવ્યું કે,

‘આવો ! હું અને તમે થોડી વાર સંગાથમાં રહીએ !’

મેં તેમના આ કહેવા પર ધ્યાન ન આપ્યું. જ્યારે હું સૈયદ અમીર કુલાલ કુદેસ સિરુફની ખિઝરતમાં પહોંચ્યો ત્યારે મને જોતાં જ આપે ફરમાવ્યું કે,

‘રસ્તામાં તમે હઝરત ખિઝર અલૈહિસ્સલામની તરફ ધ્યાન ન આપ્યું ?’

મેં કહ્યું,

‘જી હાં ! હું આપની જનાળની તરફ મુતવજજેહ (ધ્યાનિત) હતો એટલા માટે તેમની તરફ ધ્યાન આપી ન શક્યો.’^૧

● ૧ ‘હઝરાતુલ કુદસ’ ભાગ-૧ પા. ૧૮૦

‘અનીમુતાલિખીન’ પા. ૩૨

કસમ શેખ (૨૬.)ની ખિદમતમાં

કસમ શેખ મશાઈએ તુર્કમાંથી હતા. ખવાબ અહમદ બસવી (૨૬.)ના ખાનદાનમાંથી હતા.

બ્યારે હઝરત રૈયદ અમીર કુલાસ (૨૬.)એ હઝરત ખવાબ બહાદુરીન (૨૬.)ને ફરમાવ્યું કે,

‘હવે તમને ઈબ્નઝત છે, બ્યાં પછુ તમને તુર્ક અને તાજિક-થી ખૂશખૂ મળે, તલબ કરો ! તલબ કરવામાં કુચર ન કરો !’

ત્યારે હઝરત ખવાબ બહાદુરીન નકશાબંદ (૨૬.) કસમ શેખની ખિદમતમાં ગયા. પહેલી મુલાકાત વખતે તેઓ ખરબૂઝહ (ખડખૂચ) ખાતા હતા. ખરબૂઝહની જાસ તેમની તરફ ફેંકી. હઝરત ખવાબ ખૂબ જ ઉત્સાહથી તે જાસને તમરૂંક તરીકે ખાઈ ગયા. તે મજ-લિસમાં ‘તબુ વખત એવું જ બન્યું’.

હઝરત ખવાબ બે-તબુ નહોતા. કસમ શેખ (૨૬.)ની ખિદ-મતમાં ગયા. હેવહે બાપને ફત્વા કરી આપ્યો અને ફરમાવ્યું કે,

‘તમે નામ નરૂ ફરજદ છે. તમે દસમા યયા અને તમે બધાં કરતાં આગળ ઘડો ગયા !’

તલબની આગ

‘બયાદરે કુતુબહ’ કિતાબના કતાં હઝરત કસમ શેખ (૨૬.) નું નામ હઝરત ફત્વ શેખ દર્શાવે છે અને લખે છે કે :

હઝરત ખવાબ સાદબે હઝરત ફત્વ શેખની ખિદમતમાં જઈને માતિની ફેર ઢાસિસ કર્યો.

હઝરત ફત્વ શેખે ફરમાવ્યું કે,

‘તલબની આગ અને રોકનો શો’લા જે બહાદુરીનના સીનામાં ભડકાવવામાં આવ્યો છે, ધુખારાની સરઝમીનમાં શાયદ જ ઠાઈને આપવામાં આવ્યો હશે.’

□

● ૧ ‘નકશાબંદી કસમ’ પાનું ૪૧૩

હઝરત ખવાળ સાહેબ કુદેસ સિદુદ્દીન હઝરત કાઠ શેખના મહેવાલમાં લખે છે કે :

જ્યારે આપના ઈન્તેકાલનો સમય નજીક આવ્યો ત્યારે આપ ગિલકુલ સાળસમા-તંદુરસ્ત હતા.

આપે કુકમ આપ્યો કે,

‘હજર ખોદો ! કદન લાવો ! પાણી તરગ કરો !’

કોઈએ આપને એ ન પૂછ્યું કે આ કદન-દકન કોના માટે છે ! તે પછી આપ કેટલાક મુરીદો સાથે ઝિંકે જહરમાં મશગૂલ થયા અને ઝિંક તથા શુદ્ધની દેહિયતમાં જ વફાત પામ્યા.^૧

ખલીલ દુરવેશ (૨૬.)ની ખિદમતમાં

હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

એક રાતે મેં હઝરત હકીમ અતા (૨૬.)ને ખવાળમાં જોયા. તેઓ તુર્કના મહાન મશાઈખોમાંથી હતા. તેમણે મને એક દુરવેશને સોંપ્યો. જ્યારે હું જાણ્યો ત્યારે તે દુરવેશની સૂરત મને બરાબર યાદ હતી. મેં મારી દાહીમાને આ ખવાળની વાત કરી.

તેમણે ફરમાવ્યું કે,

‘હે ફરજંદા ! તને તુર્ક મશાઈખથી કંઈક મળશે !’

હું હમેશાં તે દુરવેશની તલજમાં રહેતા. એક દિવસે છુખારાના બજારમાં મળા મયા. મેં તેમને ઝોળખી લીધા. તેમનું નામ ખલીલ હતું. તે વખતે તેમની સુહજત નસીબ ન થઈ. જ્યારે સાન્ને હું ધરે મયો ત્યારે એક સદેશવાહક આવ્યો અને કહ્યું કે દુરવેશ ખલીલ તમને ખોલાવે છે. હું જલ્દી તૈયાર થઈ મયો અને ખૂબ જ શોખ અને નિયાઝથી આપની ખિદમતમાં હાજર થયો.

જ્યારે આપની સુહજતનો શર્ક હાસિલ થયો ત્યારે મેં ચાહ્યું કે પેલા ખવાળની વાત એમને કહું.

આપે તુર્કી ભાષામાં મને ફરમાવ્યું કે,

■ ૧ ‘જવાહરે હલ્લિયહ’ પાનું ૬૬

‘જે કંઈ તારા દિલમાં છે તે મને ખબર છે. એને બચાવ કરવાની કંઈ જરૂર નથી.’

મારી હાલત અવનવી થઈ ગઈ. મારું તેમના તરફનું આકર્ષણ ઓર વધી ગયું. આપની સુહૃદ્ધતમાં મેં અજબ અજબ હાલ જોયા.

સંજોગવશાત્ થોડી મુદત પછી તેમને માવરાઉ-નહેરની બાદ-શાહી મળી ગઈ અને સુલતાન ખલીલના નામથી મશહૂર થયા. મને પણ કેટલાંક કામોના કારણે તેમની સંસ્તનતના જમાનામાં તેમની મુલાકાતનો શર્ક હાસિલ થયો.

એ બાદશાહીના જમાનામાં પણ આપથી મોટા મોટા અદેવાલ જોવામાં આવ્યા. મારી મુહબ્બત તેમના તરફ વધી ગઈ. તેઓ મારી સાથે ખૂબ જ મહેરબાનીથી વર્તન કરતા. ક્યારેક નરમીથી અને ક્યારેક સખ્તીથી તેઓ મને ખિદમતના આદાબ શીખવતા રહેતા. એનાથી મને ઘણો ફાયદો થયો. આપની કેળવણીથી જે શીર અને સુલૂકના આદાબ મને શીખવા મળ્યા તે મને ઘણા કામમાં આવ્યા.

આપની સંસ્તનતના જમાનામાં હું ૭ વર્ષ આપની ખિદમતમાં રહ્યો. દિવસના સમયે ઈઝઝતથી તેમના આદાબ જાળવતો અને ખાનગીમાં આપની ખાસ સુહૃદ્ધતનો લાભ મળતો. ઘણીવાર પોતાના ખાસ દરબારીઓ સમક્ષ ફરમાવ્યા કરતા કે,

‘જે અલ્લાહ તઆલાની રજા (પ્રસન્નતા) માટે મારી ખિદમત કરે છે તે જ ખદકૈતમાં બુખુર્ન થશે.’

મને ખબર હતી કે આપનો મતલબ અને મક્સદ આ વાતથી કેટલું અને શું છે ?

હઝરત મોલાના આરિફ (૨૬.)ની ખિદમતમાં

હઝરત ખવાબ સાહબ (૨૬.) સાત વરસ સુધી મોલાના આરિફ (૨૬.)ની સાથે રહ્યા. આપ પણ હઝરત સૈયદ અમીર

● ૧ ‘અનીમુતાલિબીન’ પા. ૧૫

કુલાલ (૨૬.)ના ખલીફા હતા. હઝરત ખ્યાળ કરતાં કેટલાયે વરસ પહેલાં તેમની હઝરત સૈયદ જામીર કુલાલ (૨૬.)એ તર્બિયત કરી હતી. આપ સાહેબે તસરુફ અને કરામત હતા. એની વિમ્તો અગાઉ પા. ૧૬૩ થી ૧૬૬ ઉપર આવી ગઈ છે.

આપની રહે ચાર આસમાનોની સૈર કરી

આપ ફરમાવે છે કે,

જઝમહની શરૂઆતમાં એક રાતે હું મઝદાખનના મઝાર પર પહોંચ્યો. દુરવેશ મુહમ્મદ ઝાહિદ મારી સાથે હતો. હું ટેકા લગાવીને બેઠો હતો. એ જ હાલતમાં મારી રૂઢ શરીરથી અલગ થઈ ગઈ અને ફરતી ફરતી આસમાનોની તરફ ચાલી ગઈ. એ જ હાલતમાં પહેલા આસમાનોની સૈર કરી. એ જ પ્રમાણે બીજા, ત્રીજા અને ચોથા આસમાનો પર ચાલી ગઈ અને સૈર કરી. અને ફરી ચક્કર લગાવતી ધરતી તરફ ઉતરી આવી અને મારા શરીરમાં આવી ગઈ. આ હાલતની મુહમ્મદ ઝાહિદને કે બીજા કોઈને બિલકુલ ખબર ન હતી કે મારી શું હાલત છે. ૧

ફનાની હાલત

આપ ફરમાવે છે કે,

અહવાલની શરૂઆતમાં એક રાતે ઝેવરતુનની મસ્જિદમાં એક ચાંચલાની પાછળ, કિબ્લા તરફ મુખ કરીને છૂં બેઠો હતા. એકા-એક મારા પર બેગત અને ફનાની અસર થવી શકુ થઈ અને થોડો થોડો ગભો ગભો થતો ગયો. અબી સુધી કે છૂં પોતે પોતાનાથી મહવ-ફના થઈ ગયો (લોપ પાગ્યો). એ હાલતમાં છૂં સ'પૂર્ણ ફનાએ પહોંચ્યો.

તેમણે કહ્યું,

‘ભણી લો! જે કંઈ તારો મકસૂદ (હેતુ) અને મતલબ હતો તે સ'પૂર્ણ મેળવી લીધો. તું એ (મકામે) પહોંચી ગયો.’

■ ૧ ‘અનીસુતાસિબીન’ પા. ૩૫

કેટલોક સમય વીત્યા પછી મને ફરી મારી અસલી હાલતમાં લાવવામાં આવ્યો.^૧

ફનાફીલાહની હકીકતે પહોંચ્યા

આપ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

અહવાલની શરૂઆતમાં, ઝેવરતૂતના બનાવ પછી હું એક દિવસે બદખમાં હતો. (આપે તે બાગની તરફ ઈશારો કર્યો જ્યાં હવે આપનો મઝાર છે અને પછી આગળ ફરમાવ્યું),

‘મારા સગાં-સંબંધીઓ મારી સાથે હતા. અયાનક અલાહ તઆલાની અપાર ઈનાયતોનો લુલ્હ અને જઝબહ જાહેર થવા શરૂ થયા. ખેઠારી અને મઝરાટ જાહેર થઈ. મને એવું પડ્યું ન હતું. હું બેચેન થઈને ઉઠ્યો અને કિબ્લા તરફ મુખ કરીને બેસી ગયો. એ તબજજુહમાં અયાનક ઝેબત પ્રગટ થઈ અને એ ઝેબતે હાઈજી ફનામાં ફેરવાઈ ગઈ. તેણે મને ફનાફીલાહની હકીકતે પહોંચાડી દીધો. એ ફનામાં મેં જીંદગી કે, મારી રૂહને આસમાનેના મલકૂતથી ઉપર પહોંચાડી દીધી. ત્યાં તે નૂરે બેનિહાલતના દરિયામાં સિતારાની સૂરતમાં મહુવ અને ગુમ થઈ ગઈ.’

મારા શરીરમાં જાહેરી જિંદગીની કોઈ નિશાની બાકી ન રહી. મારા સગાં-સંબંધીઓ એ હાલતથી મારા પર રકતાં હતાં તેમ જ મઝરાટ અને બેચેની જાહેર કરતાં હતાં !

મારા તુજૂદને ધીમે ધીમે ફરી પાછું લાવવામાં આવ્યું અને એ ફનાએ કુલી (સંપૂર્ણ ફના)ની હાલત ૭ કલાકના સમયમાં ફરી પાછી અસલી હાલતમાં તબ્દીલ થઈ ગઈ !^૨

હઝરત ઉવૈસ કરની (રદિ.)ની રહાનિયતની તબજજુહની અસર

હઝરત ખવાબ બહાઉદ્દીન નકશાબંદ (૨૬.) પોતાની જિંદગીના આખરી દિવસોમાં જ્યારે પોતાની શરૂઆતની હાલત બયાન ફર-

માવતા ત્યારે મશાઈએ તરીકત અને કુચરાએ હકીકત (૨૬.)ની અરવાહે પાછીઝા અને હરેકની રૂઢાનિયતની તવજજુહને પશુ ગયાન ફરમાવતા રહેતા હતા.

ઉવેસ કરની (૨૬.)ની નિસ્ખત વિગે ફરમાવતા કે,

‘આપની (હઝરત ઉવેસ કરની રદિ.)ની રૂઢાનિયતની તવજજુહની અસરથી જાહેરી અને ગાતિની સંબંધો સંપૂર્ણ રીતે જિન્નલિન્ન થઈ જાય છે.’^૧

હઝરત હકીમ તિરમિઝી (રદિ.)ની રૂઢાનિયતની તવજજુહની અસર

આપ (૨૬.) આગળ ફરમાવે છે કે,

‘જ્યારે પ્વાળ ઈમામ મુહમ્મદ અલી હકીમ તિરમિઝી કુદે-સલ્લાહુ સિરુહની રૂઢાનિયતની તવજજુહ કરવામાં આવે છે ત્યારે એ તવજજુહની અસર માત્ર ખેસિફતીનો મુશાહિદા છે અને એ ખેસિફતીમાં કોઈ અસર જાહેર થતી નથી.’

આપના ખલીફા હઝરત પ્વાળ અલાહીદીન અતાર (૨૬.) ફરમાવે છે કે, ‘હિજરીસન ૯૮૭માં હું હઝરત પ્વાળ સાહબ (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર હતા. આપ ફરમાવતા હતા કે,

“હેલ્લાં બાવીસ વરસથી હું હઝરત પ્વાળ મુહમ્મદઅલી હકીમ તિરમિઝી કુદેસલ્લાહુ સિરુહના તરીકાની મુતાબિઅત (તાબેદારી, પેરવી) કરું છું અને તે ખેસિફત છે. જો કોઈ ઓળખી શકવું હોય તો હું પણ અત્યારે ખેસિફત છું.”

પુલે હિમ્મત

આપ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

એક રાતે હું ઝેવરતૂનમાં હતા. ચાલતાં ચાલતાં હું એક પુલ ઉપર પહોંચ્યો. ત્યાં મારા પર એક અજબ હાલત પેદા થઈ. મારા દિલમાં ઈશ્કામ થયો કે,

■ ૧ ‘અનિસુતાલિનીન’ પા. ૨૩

‘તારે જે કંઈ માંગવું હોય તે મારી પાસે માંગ !’

મેં ખૂબ જ આજિઝી અને વિનમ્રતાપૂર્વક અરજ કરી કે,
‘હે પરવરદિગાર ! પોતાની રેહમત અને ઈનાયતના દરિયામાંથી
એક ટીપું મને આપ !’

ફરી પાછો મને ઈશ્હામ થયો કે,

‘શું તું મારી કૃપાની બારગાહમાંથી ટીપું તલબ કરે છે !’

મારી હાલત જલ્દાઈ ગઈ અને યુલ્હદ હિમ્મતી હરકતમાં
આવી. મેં મારા ચહેરા પર ખૂબ જોરથી તમાચો મારી દીધો. તેની
અસર કેટલાક દિવસો સુધી બાકી રહી. તે પછી મેં કહ્યું,

‘હે પરવરદિગાર ! તારી રેહમત અને ઈનાયતના દરિયાને
મારા પર ન્યોછાવર કર ! અને મને તે બરદાસ્ત કરવાની શક્તિ
પણ આપ !’

તરત જ ઈનાયત અને બખ્શીશની અસર બહેર થઈ. અને
તેની બરકતથી જે ભેયું તે ભેયું !

હું એ પુલને પુલે હિમ્મત કલા કરતા હતા.^૧

બસો આદમીઓ કરતાં આગળ

આપ પોતાના શરૂઆતના અહવાલ વિષે ફરમાવે છે કે,

અમે બસો (૨૦૦) આદમીઓ હતા જેમણે આ રાહમાં કદમ
મૂક્યા હતા. એમાં મારી હમેશાં એ જ હિમ્મત રહી કે બધાં
કરતાં આગળ વધી જાઉં. ઈનાયતે ઈલાહીયા હું બધાં કરતાં આગળ
વધી ગયો અને મક્કદે પહોંચી ગયો.^૨

ફતરાનાં મળ કરતાં પણ પોતાને કમતર સમજતા

હજરત ખવાજ સાહેબ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

આ રાહમાં પોતાના અસ્તિત્વને મિટાવી દેવું, પોતાના અહને

ઝોત્રાળી નાંખવું અને પોતાની જાતને કમતર સમજવું કાચી કપયોગી બાબત છે. પુસુલની દોલતનો મૂળ સંબંધ કુખીલિવતમાં છે.

મેં આ રાહમાં મૌજૂદાતના દરેક તબ્કાની સૈર કરી. હું પોતાની જાતને દરેક સાથે સરખાવતો. હું દરેકને મારી જાત કરતાં હકીકતમાં ચઢિયાતી જોતો. અહીં સુધી કે મેં કુઝલાત (મળ)ના તબ્કાની પણ સૈર કરી. તેમાં પણ મેં કંઈ શાયદો જોયો અને પોતાની જાતમાં કંઈ શાયદો ન જોયો.

તે પછી મેં ફૂતરાના કુઝલદ (મળ)ની તરફ ખ્યાલ કર્યો કે એમાં તો કંઈ શાયદો ન હશે! મુદત સુધી મારો એ જ ખ્યાલ રહ્યો. પરંતુ છેવટે મને જાણ થઈ ગઈ કે તેમાં પણ શાયદો છે! ત્યારે મને ખબર પડી કે મારામાં કોઈ પ્રકારનો શાયદો નથી!

મારો સાથી આ ફૂતરો છે

એક વિદ્વાન હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.)ના ચાકક હતા. તેઓ જ્યાન કરે છે કે,

હું એ વખતે જુખારામાં ઈદમ હાસિલ કરવામાં થયો મદગૂમ હતો. હું ફતેહાબાદમાં રહેતો હતો. એક વખતે સાંજે જુખારામાં મને આપના એક દુરવેરાની મુલાકાત થઈ. તેણે મને કે હમારા ખવાળ સાહબની ખિદમતમાં કેમ નથી આવતા! મેં કહ્યું કે હવે દિવસ પૂરો થવા આવ્યો છે. (આવતી ઠાલે આવીશ.)

મારા મનમાં એ વિચાર આવ્યો કે ખવાળ સાહબની ખિદમતમાં હાજર થવા માટે ખાસ તૈયારીની જરૂરત છે. ખીજું એ કે આપની પવિત્ર મજલિસને મારી હાજરીથી અપવિત્ર શા માટે કરું! એટલે ખીજું કંઈ હવા વગર હું ઘરે ચાલ્યો ગયો. ખીજા દિવસે સવારે હું ફતેહાબાદથી હઝરત ખવાળ સાહબની ખિદમતમાં હાજર થયો. બધારે મેં આપની ઝિયારત કરી તો આપે કેટલાક મુરીદો તરફ મુખ્ય કરીને ફરમાવ્યું કે,

‘મારો એક દોસ્ત હતો. તે અકલમંદ, ફકીહ અને છુઅર્ગ હતો. તે મારી સુહગતમાં આવતો રહેતો હતો. મેં તેને પૂછ્યું કે કયા કારણે તું મજલિસમાં ધણે જોછો આવે છે? તે વિદ્વાને હરમાવ્યું કે

“હું ચાહું છું કે હઝરત ખવાળ સાહબની પવિત્ર મજલિસને મારી હાજરીથી અપવિત્ર ન કરું.”

મેં તે ફકીહને કશું કે એવું કંઈ નથી. મારી સાથે આવ નથી તને મારો સાથી બતાવ. પછી હું તેને એક ઘરની તરફ લઈ ગયો. ત્યાં એક ફત્તરો હતો. તેની સાથે હું હળી-મળીને બેસતો હતો. મેં તે વિદ્વાનને કહ્યું કે,

મારો સાથી આ બનવર છે! અહીં તે વાતોની શી શુંબઈશ છે જે તમે હરમાવો છો!

પોતાની આતને ફિરબીન કરતાં પણ ખૂરી સમજો!

હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.) હરમાવે છે કે,

હકીકતની મોટી વાત તો એ છે કે આ રાહનો ચાલનારો જો પોતાની આતને ફિરબીનના નફસ કરતાં રો ગણે વધારે ખૂરી ન સમજે તો કંઈ પણ (અર્થ) નથી!

બુખારાના પાવખાના સાફ કર્યા

એક આલિમ બયાન કરે છે કે,

એક દિવસે કુળચાકના જંગલમાંથી એક ઘણા મોટા સરકરે બુખારા પર હુમલો કર્યો અને શહેરને ફરતેથી ઘેરી લીધું. ખૂબ મોટી ગિરદી અને લીકના કારણે સોઝાએ મકાનોની છતો પર પાવખાનું કરી દીધું.

એક દિવસે અમારા ખવાળ સાહબ કુદ્દેસલ્લાહ સિરુદ્દ કેટલાક દુરવેશો સાથે એક છત પર બેઠેલા હતા, જે છતને આપે અસ્તિત્વ ગનાવી હતી. અચાનકે આપના ચાકક બે તાલિબે ઈસ્મા આપની પાસે આવ્યા.

ખવાળ સાહબે તેઓને ફરમાવ્યું કે,

‘ને છતાં પર લોકોએ પાવખાનું ક્યું’ છે તે છતાંને સાફ કરો! મેં છુખારા શહેરના તમામ પાવખાનાઓને સાફ કરીને (મેલું) માથે ઉપાડીને ફેંક્યું હતું! અને મેં જ્યારે એક દુરવેશને આ કામ કર્યાની વાત કરી ત્યારે તેણે કહ્યું કે,

‘તે માથે (મેલું) ઉપાડીને ફેંક્યું’ એ તો ઘણું આસાન કામ ક્યું’ છે! મેં જ્યારે સાફ ક્યું’ હતું ત્યારે પોતાનું માથું તેમાં રમદોળ્યું હતું’! ૧

■

સેવા એ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવાની સીડી છે

કેઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

જઝખાતની શરઆતમાં भारी મુશ્કાકાત ખુદાના એક દોસ્ત સાથે થઈ.

મને તેમણે કહ્યું,

‘હું આશના (આરિફ) હોય તેવું લાગે છે.’

મેં કહ્યું,

‘મને આશા છે કે ખુદાના દોસ્તોની નઝરની બરકતથી હક આશના-અહાહને આરિફ-અહાહને ઓળખનારો થઈ જાશે.’

તેમણે મને પૂછ્યું કે,

‘શેઝી વિશે તમારું વર્તન કેવું છે?’

મેં કહ્યું કે,

‘જો મને મળી જાય છે તો શુંક અદા કરું છું અને જો નથી મળતી તો સ્થલ કરું છું.’

તેમણે મુસ્કુરાઈને ફરમાવ્યું કે,

‘એ ઘણું સહેલું કામ છે. ખરું કામ એ છે કે હું પોતાના

નકસને તોળહમાં લાવે. જે રોટીનેા કુકડો અને પાણી ન મળે તો સરકથી (નાફરમાની) ન કરે.

પછી તેમણે ફરમાવ્યું કે,

‘સોઠોને સાંતવન આપવું જોઈએ. લાચારો, કમજોરો, મોહતાજો અને દુઃખીઓની તેમજ તે સોઠોની ખિદમત અને સેવા ચાકરી કરવી જોઈએ જોઓની તરફ લોઠો ધ્યાન નથી આપતાં. તેઓની સાથે વિનમ્રતા અને વિનયથી વર્તવું જોઈએ.’

હું તેમના હુકમ પ્રમાણે એજ કાર્યોમાં મશગૂલ થઈ ગયો. એક મુદત સુધી મારો એજ તરીકો રહ્યો.

પછી તેમણે ફરમાવ્યું કે,

‘પ્રાણીઓ-જનવરો પ્રત્યે હયા માયા રાખવી જોઈએ. તેઓ સાથે પણ હમેશાં વિનમ્રતાથી વર્તવું જોઈએ, કારણ કે એ પણ ખુદાની મખ્લૂક છે, અને રુબૂખિયતની નજર તેઓની તરફ પણ છે. જે તેમના શરીરે ઠોઈ ઈબ્લ થઈ હોય તો તેનો ઈલાજ કરવો જોઈએ.’

આપના કલા પ્રમાણે એ ખિદમત પણ હું કરતો રહ્યો. કેટલીક મુદત સુધી મારો એજ તરીકો રહ્યો.

જે રસ્તામાં મારી સામે ઠોઈ પ્રાણી આવતું તો જ્યાં સુધી તે પ્રથમ પસાર ન થઈ જાય ત્યાં સુધી હું ત્યાંજ જીતો રહેતો. હું કદી તેનાથી પહેલાં પસાર ન થતો.

રાતના સમયે, પ્રાણીઓના પગલાંની છાપ જ્યાં પડેલી હોય, ત્યાં હું મારો ચહેરો રમડતો.

સાત વરસ મેં આ રીતે વીતાવ્યાં.

પછી તેમણે ફરમાવ્યું કે,

‘આ આસ્તાનાના કુતરાઓની ખિદમત ખૂબ વિનમ્રતાથી કરજો, અને તેમની પાસે આ વાત તલબ કરજો. એ સમયે ઘું એક કુતરા પાસે પહોંચશે અને તેના ઝરીયાથી ઘું સમ્બાદતે પહોંચશે.’

મેં આપના કરમાન પ્રમાણે આ ખિદમતને ગનીમત ગણી અને એ ખિદમત કરવામાં મશગૂલ થઈ ગયો. એક રાતે હું જોવા એક કૂતરા પાસે પહોંચ્યો કે તરત જ મારી હાલત ગદલાઈ ગઈ. મેં તે કૂતરા સમક્ષ આજિઝી અને નમ્રતા કરી અને હું ખૂબ રડ્યો. એ હાલતમાં મેં તે કૂતરાને જોયો કે પોતાની પીઠ જમીન પર અને મુખ આસમાન તરફ કરીને તથા પોતાના ચારેય પગોને ઉપર ઉઠાવીને આહ અને ઝારી-વિલાપ અને રુદન શરૂ કર્યા. હું પણ આજિઝીથી બંને હાથો ઉઠાવીને 'આમીન' 'આમીન' કહેતો હતો, અહીં સુધી કે તે શૂંપ થઈ ગયો. તે ફરી પોતાની મૂળ હાલત પર આવી ગયો.

□

એ જ દિવસોમાં, શિયાળાની ઋતુમાં કસરે આરિફાનથી હું એક તરફ જતો હતો. મેં એક જાનવરને જોયું. તેને આકાશ-પરસ્ત કહેવામાં આવે છે. તેને આકાશ-સૂર્યના જમાલમાં મુગ્ધ અને મગ્ન થયેલું જોઈને મારામાં ઝોક પેદા થયો. મારા દિલમાં વિચાર આવ્યો કે હું તેની સમક્ષ એ ખ્યાલિશ જાહેર કરું કે આ બારમાહમાં મારી સિદ્ધારિશ કરે. હું ખૂબ જ અદબ અને ઈજાજતની સાથે જીભો રડી ગયો. મેં બંને હાથ ઉઠાવ્યા. તે જાનવર ઈસ્તિ-મરાહ-નિગમતાની હાલતમાંથી જામત થયું. તેણે પોતાની પીઠ જમીન પર મુકી અને મુખ આસમાન તરફ ફર્યું. હું મોઝે સુધી 'આમીન' કહેતો રહ્યો.

□

આ ખિદમત કરાવ્યા પછી પેલા અલ્લાહવાળા છુઝુરેં કરમાવ્યું, 'હવે રસ્તાની ખિદમતમાં મશગૂલ થવું જોઈએ. હાખસા તરીકે રસ્તામાં કોઈ એવી ચીજ પડેલી હોય જેને જોઈને લોકો નકરત કરે તો તે ચીજને તેઓની નજરોથી દૂર કરવી જોઈએ જેથી તેઓને નુકસાન ન થાય.'

હું તેમના કરમાન પ્રમાણે એ જ કામમાં મંડી પડ્યો. સાત વરસ સુધી મારાં કપડાં ધૂળ અને ઠાંટાઓથી મુક્ત ન થયાં.

અલ્લાહના એ દોસ્તે મને જે કાર્યો કરવા માટે કરમાવ્યું

તેનો અમલ કરવામાં હું મશગૂલ રહ્યો. ખૂબ જ નિષ્ઠા અને નમ્રતાથી એના પર મેં અમલ કર્યો. અને એ કાર્યોની અસર અને પરિણામ હું મારી જાતમાં જરાબર જોતો હતો. અને મારી જાતમાં તરછી થતી હોવાની જાણ અને થતી રહેતી હતી.

એ બધું અલ્લાહના હાથમાં છે

હઝરત ખવાજ સાહબ (રહ.) ફરમાવે છે કે,

અલ્લાહ તઆલાએ મારા માટે તોળાના દરવાજા ખોલી દીધા પછી એક રાતે હું રફતે જતો હતો. મને જૂના મિત્રો મળ્યા. એ મિત્રોએ મને જૂના તરીકાઓ તરફ આમંત્રણ આપ્યું. તેઓએ ઘણી કોશિશ કરી. ઈનાયતે ઈલાહીના કારણે મારી જાનની આ શબ્દો નીકળ્યા,

‘જે દરવાજાને અલ્લાહ તઆલાએ બંધ કર્યો તેને શું તમે ખેલી શકો છો? અલ્લાહ તઆલા જે કોઈના ઉપર રેહગત કરે, કોઈ તેને રોકનાર નથી અને જેને રોકે, કોઈ તેને ખોલનાર નથી.’

આ વાતની તે મિત્રોના દિલો પર ઘેરી અસર થઈ અને તે તમામે તોળા કરી.

ફૈઝનો દરવાજો ખોલવો કે બંધ કરવો અલ્લાહના હાથમાં છે

હઝરત ખવાજ સાહબ (રહ.) પોતાના અહવાલની રાહઆતની પરિસ્થિતિ વિષે ફરમાવે છે કે,

મારા પર છ મહિના સુધી ફૈઝનો દરવાજો બંધ રહ્યો! મને કોઈ પ્રકારનો કંઈ ફૈઝ ન મળ્યો. હું અશક્ત અને બેચેન થઈ ગયો. મેં ચાહ્યું કે મજલૂકની ખિદમત અને સેવા-ચાકરીમાં મશગૂલ થઈ જાઉં. એ જ હાલતમાં હું એક મસ્જિદ પાસેથી પસાર થયો. તે મસ્જિદ પર મેં આ પ્રમાણે લખેલું જોયું,

અથ દોસ્ત બધા કે મા તુરાઈમ,

બેગાના મશવ કે આશનાઈમ.

ભાવાર્થ :

હે દોસ્ત (મારી પાસે) આવ કે હું તારો છું,
અભણો ન યા કે (હું) જાણીતો છું.

□

જ્યારે મેં આ શીર વાંચ્યો ત્યારે મારામાં રિક્ત (રૂદનની કેશિયત) પેદા થઈ અને ઈનાયતે ઈલાહી થઈ, તેમજ ફેરનો દરવાજો મારે માટે ફરીથી ખૂલી ગયો !

હઝરાતે અંબિયા (અલૈ.)ની વિલાયતમાંથી
વારસા રૂપે હિસ્સો મેળવ્યો

ઈમામે રબ્બાની હઝરત મુજહિદ અદ્દેસાની (૨૬.)એ પોતાના
સાહજાદા હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ સઈદ (૨૬.)ને લખેલા એક
મકતુબ (પત્ર)માં આપ ફરમાવે છે કે :

‘વિલાયતે સુગરા’ ઓસિયાની વિલાયત છે.

‘વિલાયતે કુગરા’ હઝરાતે અંબિયા (અલૈ.)ની વિલાયત છે.

ઓસિયાની વિલાયતનો જ્યાં અંત છે ત્યાં અંબિયા (અલૈ.)
ની વિલાયતની શરૂઆત છે.

‘કમાલાતે નુજુવત’નો મામલો આ (ખંડ) વિલાયતોથી (પણ)
કુચ્ચર છે.

જ્યાં ‘વિલાયતે કુગરા’નો અંત છે ત્યાં ‘કમાલાતે નુજુવત’ની
શરૂઆત છે.

એવું માલૂમ પડે છે કે હઝરત ખવાળ નકશખંદ (૨૬.)એ
હઝરાતે અંબિયા (અલૈ.)ની વિલાયતમાંથી વારસા રૂપે હિસ્સો
મેળવ્યો છે એટલા જ માટે આપ ફરમાવે છે કે,

‘મેં અંત ને આરંભમાં જ દબ્દ (દાખલ) કર્યો છે.’

આ ફરીર એટલું જરૂર જાણે છે કે જ્યારે નકશખંદિયાની

- ૧ હઝરત મુજહિદ અદ્દેસાની (૨૬.) પોતાના માટે ‘ફરીર’ રાખે
વાપરે છે.

‘નિરુપત’ અને ‘હુમ્મર’ કમાલ પર (પરિપૂર્ણતાએ) પહોંચી જાય છે ત્યારે ‘વિલાપતે કુશરા’થી જઈ જાય છે.^૧

હકીકતે મુહમ્મદી

(સલ્તસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ)

હવે આમણ ‘હકીકતે મુહમ્મદી’ સલ્તસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ તરીકે જાણીતા અતિ ઉચ્ચ મકામનો ઉલ્લેખ આવે છે એટલે પ્રથમ એ મકામ વિશે દૂ’કમાં માહિતી મેળવી લઈએ.

મહાન નકશાગંદી ખુજૂર^૨ હઝરત મોહાના શાહ મુહમ્મદ દિલાવત અલી જયપુરી (૨૭.) પોતાની મરાહર કિતાબ ‘મેઅયારુ-સ્મુલૂક’ માં લખે છે કે:

આ મકામને ‘હકીકતુલ હકાઅિક’ અને ‘હકીકતે મુહમ્મદી’ અલૈહિરસલાતો વસ્સામ પણ કહે છે. તમામ મખલૂકાતની હકીકત અને તઅલુક આ મકામમાં, આ કમાલાત સાથે છે, જેને તઅલુક હુમ્મર સલ્તસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના જિસ્મે અતહર-પવિત્ર શરીર સાથે છે.

આ મકામ દાસિલ કરનારને હુમ્મરે અનવર સલ્તસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની સાથે એટલા (વિપુલ) પ્રમાણમાં મુહમ્મત હોય છે કે ખુદાની મુહમ્મત પર પણ આપ સલ્તસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની મુહમ્મત માલિખ આવી જાય છે।

હઝરત ઈમામે રખ્યાની મુજદિદ અલૈસાની (૨૭.) જ્યારે આ મકામ ‘હકીકતે મુહમ્મદી’ સલ્તસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમથી મુશરફ થયા ત્યારે મસ્તીની હાલતમાં કરમાવ્યા કરતા હતા કે,

‘અલ્લાહને દોસ્ત રાખુ’ છે એટલા માટે કે તે રખ છે મુહમ્મદ સલ્તસ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમનો.’

મતલબ કે આ મકામમાં ખુદાવંદી ઈઆમ અને ઈક્રામ એવાં હોય છે કે તેને લખવા માટે કલમ અસમર્થ છે. એને જવાબ કરવાથી જાણ લાચાર છે. ગલ્તે કલ્પના અને ખ્યાલ પણ ત્યાં

■ ૧ ‘દુરૈસાઅની’ ભાગ-૨, પત્ર-૩, પાનું ૩૨, ૩૩

પહોંચી શકતાં નથી ।^૧

■

ઈમામે રખાની હઝરત મુજહિદ અલ્હેસાની (૨૬.)ના મહાન ખલીફા હઝરત મોલાના બદરહીન સરહિદી (૨૬.) પોતાની વિખ્યાત કિતાબ 'હઝરાતુલ કુદસ' માં લખે છે કે,

અમારા હઝરત મુજહિદ અલ્હેસાની કુદેસ સિરુફુલ અઝીઝે લખ્યું છે કે :

હઝરત ખ્યાળ નકશાનંદ કુદેસ સિરુફુલે ખ્યાળમાન કુદેસલાહ અસરાતુલમના 'જઝમલ'ને હાસિલ થયાં પછી ઉપરના સુલુકની તરફ આગળ વધ્યા અને એ સુલુકને પરિપૂર્ણતાએ પહોંચાડ્યો અને 'ફના ફિલાહ' તેમ જ 'બકા બિલાહ' થી મુશરફ થયા. આ મરતબો વિલાયતનો છે.

તે પછી આપ મકામે શહાદત પર ગયા ને વિલાયતથી ઉચ્ચતર છે. આ મકામને મકામે વિલાયત સાથે એવી જ નિસ્ગત છે નેવી તબક્કીએ સૂરીને તબક્કીએ આતી સાથે છે.

તે પછી આપે મકામે સિદ્દીકિયત પર, ને મકામે શહાદતથી ઉચ્ચતર છે, મજહૂર નિસ્ગતના ઝરીયાથી ઉઝૂજ (ઊન્નતિ) કરમાયી અને મકામે સિદ્દીકિયતની ઇન્તિહા (અંત) સુધી પહોંચ્યા ।

વળી આ દરમત, કમાલ અને તકમીલ હાસિલ કરવા છતાં આપ મર્હુમતે આતિયહની રાહથી આગળ વધ્યા નેનાથી હઝરત અમીરુલ મુમિનીન અલી મુરતઝા કર્મલ્લાહો વજહહ ઝંખે હવીયત સુધી પહોંચ્યા છે અને આપ હઝરત અલી કર્મલ્લાહો વજહહના રંગમાં આ નુક્તએ નિહાયતમાં ફના થયા. હઝરત મૌમુસકક્લેન કુદેસ સિરુફુ પશુ આ રાહથી નિહાયતુન્નિહાયત સુધી પહોંચ્યા છે અને એમાં જ ફના હાસિલ કરી છે. એમાં મુસ્તહાલિર (ફના) થયું વિલાયતે ખાસ્સએ મુહમ્મદિયહ (અલા સાહિગિહિસ્સલાતો વતહિયહ)ની ઇન્તિહા (અંતિમ સીમા) છે.^૨

□

● ૧ 'મેઅયારુસુલુક' પા. ૩૧૫, ૩૧૭

૨ 'હઝરાતુલ કુદસ' આગ ૧, પા. ૧૬૪, ૧૬૫

ઉપર હજરત અલી કર્મસ્લાહો વજહૂનો ઉલ્લેખ થયો છે. એટલે વિલાયતની રાહમાં હજરત અલી કર્મસ્લાહો વજહૂનો શું મકામ છે તે બાબતે લેવું જરૂરી છે.

હજરત ઈમામે રઝ્યાની મુજદ્દિ અફેસાની (રહ.) પોતાના એક મકતુબ (પત્ર)માં ફરમાવે છે કે :

હજરત અલી કર્મસ્લાહો વજહૂ 'વિલાયતે મુહમ્મદી' સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના હામિલ છે એટલે અકતાબ, અબ્દાલ, અને અવતાદ જેઓ ઓલિયાએ ઉઝલત (મોશનશીન) માંથી છે અને કમાલાત વિલાયતનો જેઓમાં મળ્યો (પ્રાધાન્ય) છે— તેઓની તરખિયત, મદદ અને સહાય હજરત અલી કર્મસ્લાહો વજહૂને સુખત થયેલી છે.

કુતુબ અકતાબ પાને કુત્બે મદારનું સર (માથું) હજરત અલી કર્મસ્લાહો વજહૂના કદમ નીચે છે. કુત્બે મદાર એમની જ હિમાયત અને રિઆયતથી પોતાનાં જરૂરી કાર્યોને પૂરાં કરે છે.

હજરત ફાતિમા (રહિ.) અને હજરાતે હસનેન (હજરત ઈમામ હસન રહિ. તેમ જ હજરત ઈમામ કુસૈન રહિ.) પછુ આ મકામમાં હજરત અલી (રહિ.) સાથે સામેલ છે.^૧

હજરત ખવાળ નકશાબંદ (રહ.)ના મહાન ખલીફા હજરત અલાહીન અતાર (રહ.) ફરમાવે છે કે,

ખવાળ સાહેબે સુલતાનુલ આરિફીન અબૂમજીદ પુસ્તામી કુદેસ સિરુદ્દ વિષે ફરમાવ્યું કે ; બ્યારે તેઓ સૈરના મકામમાં અંગિયા અલ્લેહિમુસ્સલામની સિફાતની સૈર કરતાં કરતાં બારગાહે મુહમ્મદી (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ)માં પહોંચ્યા અને ચાહું કે આં હજરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની સિફાતની સૈર કરે તો તેમને રોકવામાં આવ્યા.

પરંતુ બ્યારે અમારા ખવાળ સાહબ (રહ.)એ ઈનાયતે ઈલાહીયા

● ૧ 'ફરે લાસાની' ભાગ ૧, પૃષ્ઠ ૨૫૧, પા. ૨૮૫

એ મકામાતની સેર કરી તો આપે યુસ્તાખી ન કરી બલ્કે ઈજ્જ અને નિયાઝ (વિનમ્રતા)નું સર આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમની ઈજ્જત અને એહતિરામના આસ્તાન ઉપર મુકયું.^૧

એક દુરવેશ ખવાળ કરે છે કે,

હું ખવાળ સાહબ કુદેસ સિરુઁહની સંગાયે નસક જતા હતા. આપ પોતાના સુલુક વિશે વાતા કરતા હતા. (આપે ફરમાવ્યું) કે, મેં સુલતાન અબૂખઝીદ કુદેસ સિરુઁહના મકામમાં સેર કરી. જ્યાં તેઓ પહોંચ્યા હતા ત્યાં હું પણ પહોંચ્યો. શેખ જુનેદ (ગમદાદી) અને શેખ (અબૂગઝ) શિખલી અને હંખને મનસૂર હસા-જના મકામાતની પણ સેર કરી. જ્યાં તેઓ પહોંચ્યા હતા ત્યાં હું પણ પહોંચ્યો. પછી હું એક એવી બારગાહમાં પહોંચ્યો જેનાથી આગળ ખીજ કોઈ બારગાહ નથી. મેં ખવાલ કર્યો કે એ બારગાહ 'બારગાહે મુહમ્મદી' (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) છે. મેં યુસ્તાખી ન કરી અને નો કંઈ અબૂખઝીદ (૨૬.)એ કયું હતું તે મેં ન કયું.^૨

શું વિલાયતે મુહમ્મદિયહ (સલ.) ખતમ થઈ ગઈ છે ?

હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.)ને પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો કે, 'એ શું વાત છે કે તરીકતના કેટલાક મશાઈખ ફરમાવે છે કે :

"વિલાયતે મુહમ્મદિયહ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ) અમારા પર ખતમ થઈ ગઈ છે !"

ખવાળ સાહબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું,

તેઓ પોતાના ઝમાનાના ખતમે વિલાયત થયા છે. અને આ પ્રકારના અર્થઘટનોની મિસાલો આવતો અને હદીસોના અર્થઘટનોમાં મોજૂદ છે.^૩

● ૧ 'અનીસુત્તાલિખીન' પા. ૩૫

૨ " " " "

૩ અનીસુત્તાલિખીન' પા. ૩૫, ૩૬

કુતબે ઇરશાદ

હઝરત મોલાના વાકુળ ચખી* (૨૬.) હઝરત ખવાળ નકશાબંદ (૨૬.)ના અગ્રેસર ખલીફા છે. આપના વિસ્તૃત હાલાત ઈ-શા-અલાહ આમળ એક અલગ પ્રકરણમાં લખવામાં આવશે.

ઓલિયાએ કિરામતના વિવિધ દરજ્જાઓ વિશે આપે એક ખૂબ જ માહિતીસભર રિસાલો લખેલો છે. એ રિસાલો (પુસ્તિકા) તું નામ 'અબ્દાલિરયહ' છે. એ રિસાલામાં આપે હઝરત ખવાળ નકશાબંદ (૨૬.)ના અતિ ઉચ્ચ મહામ વિશે ઉલ્લેખ કરેલો છે.

આપ લખે છે કે :

આ હકીર કહે છે કે અલ્હમ્દુલિલાહ ખુદા તઆલાએ મને 'કુતબુલ ઇરશાદ' ને ઓળખવાની તીફિક બખ્શી અને હું તેમની નજરે મુગારકને પામ્યો. તે 'કુતબુલ ઇરશાદ' હઝરત મખ્દૂમી ખવાળ પહોલિલ હક વફીન અલ ખુખારી ઉર્ફે* (હઝરત ખવાળ) નકશાબંદ (૨૬.) છે.*

તેઓ (હઝરત ખવાળ નકશાબંદ (૨૬.) ફરમાવ્યા કરતા હતા કે,

'વીસ વરસથી ખુદા તઆલાએ ઈલ્લત વત્ર મને આ મરતબો આપેલો છે. એમની (ખુદાની)એ અતા (બેટ, પક્ષિશ)ના ચારસો (૪૦૦) તાલિમ (અભિલપી) હતા પરંતુ અલ્હમ્દુલિલાહ કે ખુદાના ફત્તલથી આ ઈનાયત મારા પર જ થઈ.'*

■

'અનીસુતાલિખીન' કિતાબમાં લખ્યું છે કે,

ખવાળ સાહગ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું.

'(મારા) ઝમાનાના કુતબ અક્તાળ અને સમસ્ત પૃથ્વીના અવતારોની એક જમાઅત (મારી પાસે) આવી. તેઓએ મને સફેદ બિના પાનેલા એક જડા આસન પર બેસાડ્યો. પછી એના ખૂણા-ઓને પકડીને એક મોટા તખ્ત ઉપર બેસાડ્યો. અને બેશક એ

૫૯૧ મને કોઈ ગમ (ચિંતા) ન થઈ.^૧

‘નકશાબંદ’ નામ પડવાના કારણે.

આપ (૨૬.) સૈયદ હતા હતાં આપને ત્યાં સિમદા કપડાં વણવામાં આવતા હતાં અને આ કપડાંઓમાં નકશા અને નિઝાર ખૂબ જ ખૂબસૂરત અને ઉત્તમ ધનાવવામાં આવતાં હતાં કે તે કચારેય પશુ નીકળતાં ન હતાં અને ગાખાં પડતાં ન હતાં.

એ જ પ્રમાણે વાટે હકના નકશા દિલો પર એવા બાંધતા હતા કે તે કચારેય પશુ ખરાબ થતા ન હતા તેમ નીકળતા ન હતા. એટલા જ માટે આ સિલસિલાનું નામ નકશાબંદિયા ચાલુ થયું.^૨

□

‘મશાઈએ નકશાબંદિયહ’ કિતાબમાં છે કે,

આપના જીવનનિર્વાહનો ઝરીયો કિનખાળ (જરીખુદાના વણાટના એક ભતના કાપક)ની હસ્તકારી હતી. છુખારામાં કિનખાળનું વણાટ કામ કરનારને ‘નકશાબંદ’ કહે છે. આપ અને આપના વાલિદ છુખુર્વાર એ જ વ્યવસાય કરતા હતા એટલા માટે ‘નકશાબંદ’ કહેવાય છે.^૩

રૂખ અબ્દુલ્લાહ બલખી (૨૬.)એ પોતાની કિતાબ ‘અવારિ-કુલ અહવાળ હી અમરિહતિલ અફતાળ’ માં લખ્યું છે કે,

‘જનાળ જૌસે આ’ઝમ (૨૬.)ની તવજજુહે ખાસથી (જે ખવાળ નકશાબંદ (૨૬.)ના જન્મથી એકસો સત્તાવન વરસ પહેલાં આપવામાં આવી હતી) ઈસ્મે ઝાત (‘અસ્લાહો’)નો નકશા આપના દિલ પર અંકિત કરી દીધો હતો એટલા માટે આપ ‘નકશાબંદ’ના લકબથી મશહૂર થયા.’^૪

□

■ ૧ ‘બાનીમુતાલિબીન’ પા. ૩૬

૨ ‘એબઅરુસ્સુલક’ પા. ૩૭૩

૩ ‘મશાઈએ નકશાબંદિયહ’ પા. ૪૧

૪ ‘રસાઈએ નકશાબંદિયહ’ પા. ૧૨, ૧૩

હઝરત સૈયદ ગુલામ અલી શાહ સાહબ દહેલવી (૨૬.)ના ખલીફા હઝરત શાહ રઉફ અહમદ સાહબ નકશાબંદી મુજદ્દિહી (૨૬.)એ પોતાની મશહૂર કિતાબ 'જવાહરે ઉલૂય્યહ'માં 'નકશાબંદ' નામ પકવાનાં કરાવ્યો નીચે પ્રમાણે લખ્યાં છે :

આપના આગાએ કિરામ (ગહાન પૂર્વજો)માંથી ઠાઈ કાલીન (બજમ)નું વણાટ કામ કરતા હતા અને તેમાં નકશ બનાવતા હતા. એટલે આપ 'નકશાબંદ' નામથી મશહૂર થયા.

□

ખીજું કારણ એ છે કે જ્યારે હઝરત ખવાળ ગાળા સમાસી (૨૬.)એ આપની તરબિયત સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)ને સુખત કરી તો ફરમાવ્યું કે,

'બહાઉદ્દીનનો નકશ બાંધો !'

એટલા માટે આપ 'નકશાબંદ'ના નામથી મશહૂર થયા.

□

ટેટલાક કહે છે કે જે શખ્સ અમીર સૈયદ કુલાલ (૨૬.)ની ખિદમતમાં જતો હતા તેના દિલ પર ફેઝાને દેલાહીનો નકશ બાંધાઈ જતો હતા એટલા માટે આપને 'નકશાબંદ' કહેતા હતા,

□

ટેટલાક કહે છે કે, તાલિખોને આપ (હઝરત ખવાળ નકશાબંદ (૨૬.) ઈસ્મ 'અલ્લાહો'નો તસ્તુર (કંપના) સનૂગરી દિલ પર તક્લીન ફરમાવતા હતા એટલા માટે 'નકશાબંદ'ના નામથી મશહૂર થયા.

□

આપ તાલિખના દિલમાંથી થોડી તવજજુહથી ગેરનો નકશ મિટાવી દેતા હતા એટલા માટે પણ આપ આ નામથી ઓળખાયા.

□

આપની એક જ તવજજુહથી તાલિખોના દિલોને અલ્લાહ તઆલાની તરફ તવજજુહ હાસિલ થઈ જતી હતી અને થોડા જ દિવસોમાં બાતિની (આંતરિક) હાલતના ગલ્લા (પ્રાધાન્ય)ના કારણે

કડવાશ અને મિઠાશમાં ભેદ પારખી શકતા ન હતા.^૧

□

ઈમામે રખ્યાની હંઝરત મુજદ્દિફ અલ્લેસાની (૨૬.)ના મહાન ખલીફા હંઝરત મોહાના બદરુદ્દીન સરહિદી (૨૬.) પોતાની મશહર કિતાબ 'હંઝરાતુલ કુદસ'માં લખે છે કે :

જ્યારે આપ (હંઝરત ખવાળ નકશાનું ૨૬.) હંઝરત ખવાળ મોહાના ઐરુદ્દીનની મુલાકાત માટે તશરીફ લઈ ગયા ત્યારે ફજરની નમાઝ બાદ મોહાના અવરાદે જલ્દરિઅહમાં મશગૂલ થયા. હંઝરત ખવાળ પણ આવીને બેસી ગયા.

મોહાનાએ ફરમાવ્યું કે,

'હે ખવાળ ! અમારો નકશ પણ બાંધો !'

[અર્થાત મારા દાસ પર તબજજુલ ફરમાવો !]

હંઝરત ખવાળએ વિનમ્રતાથી જવાબ આપ્યો કે,

'હું પોતે નકશ બનવા માટે આવ્યો છું.'

એ પછી મોહાના આપને મહાન પર લાગ્યા અને આપની ઝિમાફત કરી. અનેની આપસમાં ખૂબ મુદતગત રહી ખૂબ દિવસ સુધી આપે (હંઝરત ખવાળ નકશાનું ૨૬.એ) તેમના (મોહાના) પર તબજજુલ ફરમાવી.

અનુમાન એવું છે કે તેજ દિવસથી આપનો લગ્ન 'નકશાનું' થયો.

□

એ પણ શક્ય છે કે આપની પહેલી જ સુદગતમાં 'મા સિવા' (ઐરુસ્લાહ)નો નકશ (ઠાપ) સાલિકના દિલમાંથી નષ્ટ થઈ જતો હતો એટલા માટે આપ નકશાનુંના લગ્નથી મશહર થયા હોય.

□

'નકશાનું' શબ્દ સુરત બનાવનાર અને પૈદા કરનાર-સજ્જનકારના અર્થમાં પણ વપરાય છે. એટલે જ વખત સિદ્ધત

તકવીન આપને (હઝરત ખવાળ, નકશાબંદ રહ.)ને ઇનાયત થઈ, શક્ય છે કે 'નકશાબંદ' ખિતાબ વડે પણ ખારગાદે રબુલ હિજરમાંથી આપને સરકરાઈ કરમાવ્યા હોય.

હઝરત ખવાળ કુદેસ સિતુ'હએ આ બાબત તરફ ઇશારે કરમાવ્યો છે કે,

હઝરત હંબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામનો હોલ ને આ આયતમાં વારિદ થયો છે કે,

‘રજીબ અરિની કૈફ તુહયિદમત્તા કાલ અવલમ તુઝિમન કાલ ખલા વલાકિદિલિ યત્મઈન્ન કલ્બી.’

હે પરવરદિગાર! મને ખતાયો દે કે તું મરેલાંને કેવી રીતે જીવતા કરે છે, તો અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું કે,

‘શું તું હજુ ઈમાન નથી લાવ્યો?’ (હઝરત હંબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામે) કહ્યું કે, ‘હું’ ઈમાન તો લાવ્યો છું પરંતુ બેવા ચાહું છું કે જેથી મારું કલ્મ (દિલ) મુતમઈન (સંતોષિત) થઈ જાય.’

આ ઈતિમીનને કલ્મનો હેતુ એ છે કે હઝરત હંબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ સિફતે ‘અહયાઅ’ અને ‘તકવીન’ ના મઝહર બનવા ચાહતા હતા.^૧

□

કુદરતે ઓલિયા

હઝરત ગોમુસ્સકલૈન ચૈખ અબ્દુલકાદિર કુદેસ સિતુ'હએ પોતાની કિતાબ ‘ફુતુહુલગૈબ’ માં ‘ફના’ વિષે ચર્ચા કર્યા પછી, ને ઓલિયા અને અબ્દાલના અહવાલની ઇન્તિહા છે, ફરમાવ્યું કે:

‘મુમ્મ ચરિદુ ઇલૈહિત્તકવીનુ ફસુકવ્વીનું મા ચહતાનુ ઇલૈહિ બિઈઝનિલ્લાહિ તઆલા’

બ્યારે એના પર સિફતે તકવીન વારિદ થાય છે, ત્યારે તે અલ્લાહ તઆલાના કુકમથી ને ચીઝને ચાહે છે તેને પેદા કરે છે.

■

● ૧ રિસાલહ ‘હન્સિયહ’ ખા. ૩૯

‘હઝરતુલ કુદસ’ બાગ ૧, પા. ૧૬૬

અલ્લાહ તઆલાએ પોતાની કેટલીક ક્રિયાઓમાં ફરમાવ્યું છે :

ઈબ્રન આદમ અનલ્લાહુલ્લાહી લાઈલાહ હલિલા અના
અફૂલુ લિશાયઈન કુન ફયફૂન યઅની ઈન્ની અજઅલુક
તફૂલુ લિશાયઈન કુન ફયફૂન.'

'હે ઈબ્રને આદમ ! હું ખુદા છું. મારા સિવાય કોઈ મા'બૂદ
(ઈબ્રાહિમને લાવક) નથી. જ્યારે હું કોઈ ચીજને કહું છું કે
"થઈ જા !" તો તે થઈ જાય છે. અર્થાત્ હું તને એવો બતાવી
દેવા ચાહું છું કે જ્યારે તું કોઈ ચીજના માટે કહે કે "થઈ જા !"
તો તે થઈ જાય.'^૧

હઝરત ખ્યાળ નકશાબંદ (૨૬.)થી જિન્દા કરવાની, મારવાની
અને પેદા કરવાની કરામતો લખી થયેલી છે.

મરેલો જીવતો થઈ ગયો

એક દિવસ આપ (૨૬.) જંગલની તરફ તરારીક લઈ ગયા.
આપની સાથે એક શખ્સ હતો. અયાનક આપ (૨૬.)માં 'જઝબે
રખ્યાની' પયદા થયો અને આપની ઝખાને મુળારકથી જઝબની
હાલતમાં આ શખ્સે નીકળ્યા :

'મુર્દા શવ !' અર્થાત્ 'મરી જા !'

તે શખ્સ તરત જ મૃત્યુ પામ્યો. જ્યારે આપને જઝબ જિતરી
ગયો ત્યારે આપે એને મરેલો જોઈને ખૂબ જ અફસોસ કર્યો અને
હયરાન થઈને એક વૃક્ષની નીચે બેસી ગયા; અને ત્યાંથી તેને
હસરત અને અફસોસની નિમાહથી જોતા રહ્યા. કુદરતે હકથી ફરી
પાછો જઝબ પવદા થયો અને જઝબની હાલતમાં આપે ફરમાવ્યું :

'જિન્દા શવ !' અર્થાત્ 'જીવતો થઈ જા !'

તે મરેલો શખ્સ તરત જ જીવતો થઈ ગયો !

સુખ્કાનલ્લાહ ! આવી શાનવાળાઓની શાનમાં હઝરત મોલાના
રમી (૨૬.) ફરમાવે છે કે :

● ૧ 'હઝરાતુલ કહસ' જામ ૧, પા. ૧૬૬

આં દુઆ શયજે કે ને સું હર દુઆસ્ત,
એ શયખની દુઆ સામાન્ય દુઆ જેવી નથી,
કાનીસ્ત વ શુક્તએ ઉ શુક્તએ ખુદાસ્ત.
તે 'કાની' છે અને તેવું કહેવું ખુદાનું કહેવું છે.
અકમહો અબરસ એ બાગદ મુદ્દહ નીઝ,
જન્મથી અંધ અને કોઢી તો શું બંધે મુદ્દાઓ પશુ,
ઝિન્દા ગર્હદ અઝ ફસૂને આં અઝીઝ.
એ બંદાએ ખાસતા અમલ (ફૂંક) રહે જીવતા થઈ જાય છે.^૧

હવામાં ઊડવું કંઈ કમાલની વાત નથી

એક દિવસે ફેટલાક શખસો વાતો કરી રહ્યા હતા કે 'ફેટલાક
ઓલિવા શરીર સાથે વચામાં જોડે છે.

આપે એક ઝંખીલમાં માટી મરીને ફરમાવ્યું,

'બે પરવાઝ!' અર્થાત્ 'કરી જતા.'

તે ઝંખીલ હવામાં ઊડવા લાગી.

પછી આપે ફરમાવ્યું,

'બે-વા!' અર્થાત્ 'પાછી આવી જતા.'

તે ઝંખીલ પાછી આવી થઈ.

એ જ પ્રમાણે આપે ફેટલીપે વાર કહ્યું.

પછી આપે લોકોથી ફરમાવ્યું,

'હિચ કમાલ નેસ્ત'

'એ કંઈ કમાલની વાત નથી.'

પ્રાણીઓ પણ આપનો હુકમ માનતા

એક દિવસે જંગલમાં હરણ જતાં હતાં.

આપે તેઓને બૂગ પાડી :

‘ખે આયદ !’ અર્થાત્ ‘અહીં આવો !’

એ સર્વે હરણુ આપનો અવાજ સાંભળતાજ આપની પાસે દોડી આવ્યાં.

પછી આપે ફરમાવ્યું,

‘ખે રવદ !’ અર્થાત્ ‘ચાલ્યા ભાગો !’

આ સાંભળીને સી ચાલ્યા ત્યાં !

સૌથી મહાન કરામત

હઝરત ખ્વાળ નકશખંદ (૨૬.)ની ગરકતવંતી આતથી હુન્દે કરામતો જાહેર થયેલી છે અને તેનાથી કિતાબો બરેલી છે. વળી એ કિતાબોમાં પણ ખોઈ આદાત તેમજ કરામતોના માત્ર નમૂના છે. નહિતર અદના અદના ઓલિયા અસ્લાહના એકજ રાતના હાલાત અને ચારિદાત એટલાં વધા વાય છે કે એને સખવા માટે એક દળદાર કિતાબની જરૂર પડે !

હઝરત ખ્વાળ નકશખંદ (૨૬.)ની સૌથી મહાન કરામત એ છે કે આપે લાખો મરેલા દિલોને જિંદે હક વડે જીવંત કરી દીધાં ! અને મોગિનોના દિલો પર હઝરત ખ્વાળએ એવા નકશ ખાંચ્યા કે તે નકશ કરી પાછાં કદાપિ દૂર ન થયા અને તે નકશ કબરમાં ગયા.

સી ઓલિયા અસ્લાહની નજીક આ વાત સર્વાનુગતે સ્વીકારવામાં આવેલી છે કે :

મરેલાં શરીરને જીવંત કરવા કરતાં

મરેલાં દિલને જીવંત કરવાની (કરામત) ખેડતર છે.

એનું કારણ એ છે કે :

મરેલું શરીર જીવંત થઈને દુનિયાથી નજીક થાય છે. ઉપરાત કરી પાછું લાવખ્યાં અને ત્યારે તે મૃત્યુ જરૂર પામશે. એનાથી વિરુદ્ધ એનું દિલ (જિંદે હક વડે) જીવંત થઈ જાય છે તે ખુદાથી

નજીક થાય છે અને એને (એ જીવંત થયેલાં દિલને) મૃત્યુ નથી.^૧

નકશાબંદી તરીકા કેવી રીતે મળ્યો ?

આ મહાન નકશાબંદી તરીકા હજરત નખ્સીએ કરીમ સદ્દાકાદુ અસેદિ વ સલ્લમના પ્રથમ ખલીફા (હજરત આબૂબકર રદિ.) થી ચાલુ છે.... પરંતુ નકશાબંદી સિલસિલાનું નામ હજરત ખવાજાએ ખવાજગાન ખવાજ બહાઉદ્દીન મુહમ્મદ નકશાબંદ (રહ.) થી ચાલુ થયું છે; કારણ કે આપ (રહ.) આ તરીકાના ઈમામ છે.

હજરત ખવાજ બહાઉદ્દીન નકશાબંદ (રહ.) ને અલ્લાહ તઆલાએ રોએ અઝસથા જ ઉમ્મતના માટે આસાની કરનારા બનાવ્યા હતા. જ્યારે આપ (રહ.) ઈમ્મે તરીકતમાં ઈજતિફાદના મરતબાએ પહોંચ્યા અને આપ (રહ.) ને ઈરશાદનો ઝમાનો આવ્યો તેમ જ આપના મુરશિદ હજરત સૈમદ અગીર ફુલાલ (રહ.) એ આપને તરીકાની ઈજાઝલ (ખિલાફત) આપી ત્યારે સૂફીઓના તરીકામાં હકના તાલિમો વિશે આપે એવું જોયું અને સાબબુ^૨ કે :

કોઈએ વર્ષો થયાં જીવવાનું છોડી દીધું છે !

કોઈએ આખી રાત જાગવાનો નિયમ બનાવ્યો છે !

કોઈએ હમેશાં રોઝા રાખવાનો નિયમ બનાવ્યો છે !

કોઈએ દરરોજ કલામુલાદના બે ખત્મનો નિયમ બનાવ્યો છે !

કોઈએ દરરોજ પાંચસો રકાત પઢવાનો નિયમ બનાવ્યો છે !

કોઈએ એક જ કબજામાં ત્રીસ-ચાલીસ વરસ વિતાવી દીધા છે !

કોઈએ એ સી વરસ સુધી આસમાન તરફ જોયું જ નથી !

કોઈએ પગ લાંબા કરવાનું જ બંધ કરી દીધું છે !

કોઈ ઘડપણ કે ખીમારીની કમળેરીના કારણે હજરત સૂફીવહ (રહ.) ના મુગારક તરીકાના અઝકાર અદા કરવામાં મજબૂર અને મા'જૂર છે તથા તેના સમય ગ્રહણતમાં પસાર થાય છે તેમ જ—

‘અલ્લાહનો ઝિક્ર કરો. જિમાં જિમાં,

બેઠાં બેઠાં, સૂતાં સૂતાં (કરેક હાલતમાં)’

હક જલ્લો અધાના આ ઈરશાદનું પાલન તે કરી ચકતો નથી, અને સમય બેકાર જાય છે.

જ્યારે હઝરત પનાભ બહાઉદ્દીન મુહમ્મદ નકશાખંડ (૨૬.)એ આ હાલત જોઈ ત્યારે :

‘હરેક ચીઝ પોતાના નક્કી સમયે બહેર થાય છે.’

(એ નિયમે) ઝુહર પકડ્યો.

રોઝે અઝલના લખાણે આપ (૨૬.)ના મુબારક સીનામાં જોશ પેદા કર્યો અને આપ (૨૬.) સજદામાં શિર ટેકવીને ખુદાની જનાબમાં અરજ કરવા લાગ્યા :

‘ઈલાહી !

હિમ્મતના બળવાનો નળળા થઈ ગયા છે !

હવે કબો વેઠવાની એમનામા શક્તિ અને હિમ્મત નથી.

નુબુવ્વતનો ખેર અને બરકતનો ઝમાનો દૂર થતો જાય છે.

પોતાના ફઝલથી મને એવો તરીકો આપ જે આસાન

હોય અને તારા સુધી જલ્દી પહોંચનારો હોય !’

પંદર દિવસ સુધી આપ (૨૬.) સજદામાં રહતા અને કાકલૂદી કરતા રહ્યા. માત્ર જમાઅતની નમાઝ માટે અને જરૂરી હાજતો માટે જ હુજરાથી બહાર તારારીફ લઈ જતા.

પંદરમાં દિવસે રેહમતે ઈલાહીનો દરિયો જોશમાં આવ્યો અને ઈલાહમ થયો કે :

‘હે મુહમ્મદ બહાઉદ્દીન !

અમે તને તે તરીકો ઈનાયત કરીએ છીએ

જે અમારા હબીબ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના

સહાયા રદિયલ્લાહુ અન્હુમમાં હતો

અર્થાત્

પુરૂરે કલ્બી અને

નબી સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની ઈતેગાઅ.’

આપે અલ્લાહ અઝઝ વ જલ્લનો શુક અદા કર્યો, સજદામાંથી શિર ઉઠાવ્યું અને આ નવા તરીકાને ચાલુ કર્યો.

અલ્લાહ તઆલાના ફઝલથી આ તરીકાએ એટલી પ્રચલિત કરી કે હવે કરોડો માનવો આ મુખારક સિલસિલામાં છે અને કુબૂલિયતના કારણે આખા વિશ્વમાં સૂરના પ્રકાશની જેમ ફેલાઈ ગયો છે. રોમ, શામ, કુર્દસ્તાન, અરબસ્તાન, છુખારા, તુર્કસ્તાન, કાબુલ, ચીન, હિન્દુસ્તાન ... બધે નકશાબંદી તરીકાના ખલીફાઓ અને તાલિમો મોટા પ્રમાણમાં છે.

અલ્લાહ તઆલા કબૂલ કરમાવે અને હજુ એમાં વધારો કરે (આમીન !)^૧

નકશાબંદી તરીકાનો ફાયદો

હઝરત ખવાળ નકશાબંદ (રહ.)થી જ્યારે લેતો પૂછતાં કે, 'આપના આ નવા તરીકામાં શું ફાયદો છે?'

તો આપ (રહ.) ફરમાવતા કે,

'બધાં જ તરીકાઓ મુખારક અને દુરાની છે, તેમ જ બધા જ (તરીકાઓ) ખુદા સુધી પહોંચે છે, પરંતુ અલ્લાહ તઆલાએ મને જે તરીકો ઈનાયત ફરમાવ્યો છે તેમાં ધણી જ આસાની છે અને એના વડે ખુદા સુધી ખૂબ જ જલ્દી પહોંચાય છે.'

જિકે કલ્બીના ફાયદા

જેટલી પણ મૌખિક, શારીરિક અને આર્થિક (માલી) ઈમાદતો છે તે બધી સુલૂકમાં શામેલ છે. જ્યારે જિકે કલ્બીમાં અને ફિકે કલ્બીમાં જઝમે રખાની (અલ્લાહનું આકર્ષણ) છે.

જઝમ (આકર્ષણ) અને સુલૂક (મહેનત કે પુરુષાર્થ)માં ઘણો તફાવત છે. એકને ખુદા ખુદ પોતાના તરફ ખેંચે છે જ્યારે બીજો પોતાના પ્રયત્નોથી ખુદા તરફ જાય છે.

■ ૧ 'મેઅચાકુસ્સુલૂક' : પા. ૧૧૫, ૧૧૬, ૧૧૭

એનું ઉદાહરણ એ છે કે એક શખ્સ પગપાળો પ્રવાસ કરે છે (અને પોતાની મહેનત તથા પ્રવલ્નથી આગળ વધે છે) બ્યારે ખીલો શખ્સ રેલગાડીમાં, સ્ટીમરમાં, વિમાનમાં, મોટરમાં કે ખીલ વાહન-માં બેસીને મુસાફરી કરે છે અને એ વાહન તે શખ્સને (તેના પહોંચવાના સ્થળે) લઈ જાય છે. તો વાહનમાં બેસીને મુસાફરી કરવામાં જેવી રીતે આસાની અને ઝડપ છે તેવી જ રીતે જિંકે કલ્પીમાં અને ફિકે કલ્પીમાં આસાની છે.

હઠીય શરીરમાં આપ્યું છે કે,

‘(ઈન્સાનના) શરીરમાં ગોસ્તનો એક ટુકડો છે. જે તે સાલેહ છે તો આપું શરીર સાલેહ છે અને જે તે ફાસિહ (ખરાબ) છે તો આપું શરીર ફાસિહ છે.

તે શું છે? તે દિલ છે.’

ઐતલે બ્યારે દિલમાં ખુદાનો જિંક અને ફિક દર્શ તથા એની ઈસ્લાહ થશે ત્યારે આપું શરીર આપો બાપ દુરુગ થઈ જશે.

વળા જિંકે કલ્પી રિયા (દંગ) વગેરે ખરાબીઓથી પાક રહે છે. ન કોઈ એનાથી માહિતગાર થાય છે અને ન કોઈ એનાં વખાણ કરે છે. ખુદા બાણે અને બંદો બાણે.

ઝખાની જિંકમાં મોટા ભાગે રિયા (દંગ) પેદા થાય છે. લોકો એને સારો કહેવા માંડે છે. જે ખુદાનો ફત્તલ ન હોય તો તમામ કરેલું-કરાવેલું નકામું થઈ જાય છે. રિયા વગર કામ કરવું સિદ્ધિભાનું કામ છે. આ ઉપરાંત કુઆનથી અને હઠીયથી પણ જિંકે ખફી (જિંકે કલ્પી)ની ફઝીલત સાબિત છે.

રખ્ખુલ ઈબાદતો ઈરસાદ છે,

‘પોતાના રખને હોમેથી પોતાના દિલમાં પુકારો.’

હઠીય શરીરમાં છે કે,

જિંકે ખફી (જિંકે કલ્પી) ઝખાની જિંક કરતાં ૭૦ (સિત્તેર) ગણો અફસલ છે.’

સખત ખીગારીના સમયે તથા ધડપણની કમળેરીમાં તાલિયન
ઝિકની ઝખેઈ લગાવી શકતો નથી. વળી મોતના સમયે મોટા ભાગે
ઝખાન બધે ઘઈ બધ છે અને વફાત વખતે માણસ ધણે ભાગે
નાપાક હોય છે. એવી હાલતમાં ઝખાની ઝિક કેવી રીતે થઈ શકે !

વળી સૂવાની હાલતમાં, ખાવાની હાલતમાં, પીવાની હાલતમાં
વાત-ચીત કરવાની હાલતમાં ... વગેરે હાલતોમાં તાલિયન ઝખાની
ઝિક કરી શકતો નથી તો પછી અલ્લાહ તઆલાના કુકમ :

‘અલ્લાહનો ઝિક કરો જીમાં જીમાં,
ખેડાં ખેડાં, સૂતાં સૂતાં (હરેક હાલતમાં)’
અને

‘મોતના પરવરદિઆરની ઈબાદત કરે અહીં સુધી કે તને મળીન
ઝોટલે કે મોત આવી બધ.’

એના પર અમલ કેવી રીતે કરી શકે !

પરંતુ ઝિકે કલ્પી હરેક હાલતમાં ચાલુ રહી શકે છે. હઝરત
મિરઝા મઝહરે બનેબનાં શહીદ (રહ.) કરમાવે છે કે,

‘ઝિકે કલ્પી ઈમાનની સલામતીનું સરસ સાધન છે અને
(એનાથી) નમાઝ ઈત્મિનાનથી થાય છે. જે શખસ ઝિકે ઝખાનીતે
ઝિકે ખદી પર સરસાઈ આપે છે તે કુઆન અને હદીથનો ઈ-કાર
કરનારો છે.’

જીવ નીકળતી વેળા (મોત વખતે) ખૂબ જ પરેશાની થાય છે.
એ વખતે મરનારને—

ખીગારીની તકલીફ થતી હોય છે,
ફુનિયા છૂટવાનો ગમ થતો હોય છે,
સગાં-સંબંધીઓથી છૂટા પડવાનો સમય હોય છે,
કળારના અધકારની, તંગીની, લાચારીની અને ઝેકલતાની
ચિંતા થતી હોય છે.

આવી હાલતમાં કોઈ ચીજ યાદ નથી રહેતી પરંતુ જોને તે

ખૂબ જ ચાહે છે અને હરપળે જોનો ખ્યાલ દિલમાં રહે છે તે તેને ચાદ રહે છે.

દિલ કેમેરા અને આમોફોન જેવું છે. (દિલ, દીવી અને વીડીઓ પણ હવે ગન્યા છે.) છેલ્લા સમયે એમાં ને કંઈ છબી પડી જાય છે, તે જ બોલે છે અને રજૂ થાય છે. એટલે કે કબ્રમાં અને હક્કમાં બોલશે અને રજૂ કરશે.

હઠીય શરીરમાં છે કે :

‘તમે ને હાલતમાં જિંદગી ગુજારશો તે જ પ્રમાણે મરશો, અને ને હાલતમાં મરશો તે જ હાલતમાં હક્કના દિવસે કબરમાંથી ઊઠશો.’

અને અલ્લાહ તઆલાએ પણ કુર્આને પાઠમાં ફરમાવ્યું છે કે,
‘કબ્રમાં તના દિવસે ન માલ કંઈ ફાયદો આપશે અને ન બીલાદ. પરંતુ ને શખ્સ અલ્લાહ પાસે હત્યે સલીમ લાવ્યો હશે (તે કામિ-યાબ થશે.)’

□

ખીજ તરીકાઓમાં જિંદે કલ્પી છેવટે જતાવવામાં આવે છે પરંતુ નકશાનંદી તરીકામાં જિંદે કલ્પી શરૂઆતમાં જતાવવામાં આવે છે.

□

ખીજ તરીકાઓમાં, ફૈઝ મેળવવા મોટે ભાગે અસ્મા અને સિદ્દાતે ઈલાહી (યા રહીમો, યા કરીમો ... વગેરે)ના જિંદગી તાલિમને મુસ્તહીજ કરીને (પછી) જારી તઆલાની ઝાત તરફ મુખાતિબ કરવામાં આવે છે પરંતુ નકશાનંદી તરીકામાં ઘણે ભાગે ઈસ્મે ઝાત (‘અલ્લાહો’)નો જિંદે (જતાવવામાં આવે છે) અને તાલિમની હિંમતને ઝાતે જલ્લ (અલ્લાહ તઆલાની ઝાત) તરફ મુખાતિબ કરવામાં આવે છે.

એટલા જ મોટે હક્કરત ખ્યાલ નકશાનંદ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

અવ્વલે મા આખિરે મુન્તાહી,

ખીજઓનો બ્યાં અંત છે ત્યાં અમારી શરૂઆત છે,

આખિરે મા જોએ તમન્ના તહી.

અને અમારો અંત આરજૂઓનો દામન ખાલી કરી દે છે.

‘જિંદે કલ્બીનો સળળ પુરાવો કયો ?

હઝરત ખવાબ બહાઉદ્દીન નકશબંદ (રહ.)નો ઈન્તેકાલ હિજરી સન ૭૯૧માં થયો હતો જેને આજે ૧૦૦ (હસો) કરતાં પણ વધારે વરસો વીતી ગયા છે !

વળી આપનો મઝારે મુગારક ધુખારા શરીફમાં છે જે રશિયાના પ્રદેશમાં આવેલું શહેર છે. આમ ધુખારા શરીફ અને ભારત વચ્ચે હઝારો કિલોમિટરનું અંતર છે.

પરંતુ સેંકડો વરસો વીતી ગયાં છતાં, હઝારો કિલોમિટર દૂરના અંતરેથી, હજુ આજે પણ હઝરત ખવાબ નકશબંદ (રહ.)ની રહે મુગારક પોતાના સિલસિલાના તાસિબોને માર્ગદર્શન અને રેહબરી હરમાવે છે ! અને આપનો રૂઢાની ફેઝાન આજે પણ ચાલુ જ છે. માત્ર નમૂના રૂપે એક પ્રસંગ અહીં ઊનારું છું.

મારા દાદા પીર હઝરત મોસાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયત અલી (રહ.) પોતાની બેનમૂન કિતાબ ‘મેઅયાનુસ્સુલૂક’માં લખે છે કે :

એક દિવસે હઝરત સાહબ (હઝરત મુહમ્મદ અલી શેર ખાન સાહબ (રહ.)ની અને મોસવી અબ્દુલગફુર સાહબની વાતચીતમાં મતભેદ થયો.

હઝરત સાહબ હરમાવતા હતા કે,

‘જિંદે કલ્બીનો સળળ પુરાવો એ છે કે

શરીરની રંગો જિંદે કલ્બી કંપિત-મૂજતી રહે.’

મોસવી અબ્દુલગફુર સાહબ કહેતા હતા કે,

‘જિંદે કલ્બીનો અવાજ કાનથી સાંભળવો

એ (સળળ) પુરાવો છે.’

મને એમાં મુંઝવણ રહી. મેં એ જ રાતે એક ધુબુર્ગને ખવાબમાં જોયા. તેમની શિકલ વૂરાની હતી. (તેમનો દેખાવ

બુખારા સરીફના લોકો જેવો હતો.)

તેઓ તશરીફ લાવ્યા અને 'સલામ અલૈકુમ' બાદ મારી સાથે મુસાફર કર્યો અને મુસાફર બાદ મારી આંગળીઓમાં પોતાની આંગળીઓ ભેરવી અને પછી ફરમાવ્યું કે,

'તું જુએ છે કે મારી આંગળીઓમાં શું (ધાય) છે?'

મેં અર્જ કરી કે,

'આપની આંગળીઓની રંગો જિંદે હકયા કંપે છે-મૂળે છે.'

આપે ઇંરશાદ ફરમાવ્યો કે,

'જિંદે હકમીનો એ જ સળંગ પુરાવો છે અને

હું ઈમામે તરીકા ખવાળ મુહમ્મદ નકશાનંદ છું.'

(રહમતુલ્લાહિ અલૈહ)

હઝરત મોલાના મુહમ્મદ હિદાયત અલી (૨૬.) આગળ લખે છે કે,

એ વખતે મારી પાસે મારો પુત્ર મુહમ્મદ શીકત ગાલી સૂતલો હતો. પડી જવાના કારણે, ગપ્પુ વડે તેની જાળનો આગળનો લગભગ પોણો ઈંચ ભાગ કપાઈ ગયો હતો. મેં એનું મુખ ખોલીને જોયું તો એની જાળ ગિલકુલ સંધાયેલી હતી અને એમાં કોઈ ધા ન હતો!

આ ખવાળ જાણતાવસ્થા કરતાં બેહતર છે અને હઝરત ખવાળએ ખવાળગાન ખવાળ મુહમ્મદ બહાદુર નકશાનંદ (૨૬.) ની બરકત તેમ જ તસદુક્કાતનો પ્રમટ પુરાવો છે. રહમતુલ્લાહિ અલૈહ.^૫

હઝરત મોલાના મુહમ્મદ હિદાયત અલી (૨૬.)ના પોત અને જાનશીન તેમ જ મારા પીરો મુરશિદ કિબ્લા હઝરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાહબ (દા. બ.)ના ફરમાવ્યા પ્રમાણે હકીમ મુહમ્મદ શીકત અલી સાહબની જાળમાં ચણેલી જેવી એક નાની નિશાની હતી અને હઝરત ખવાળ નકશાનંદ (૨૬.)ની બર-

● ૧ 'એઆરુસ્સુલક' પા. ૪૮૪, ૪૮૫

કતના કારણે અહાહ તઆલાએ તેમની છબમાં એવી તાસીર આપી હતી કે તેઓ જળાનથી જે કંઈ કહી દેતા તે થઈ જતું.

એક દિવસે હકીમ મુહમ્મદ શોકત અધી સાહબ એક ટાંગા-વાળાથી ખૂબ જ નારાજ થઈ ગયા અને ચુસ્તાના અ.વેશમાં આપની જળાનથી શખ્દો નીકળ્યા કે,

“તારો ઘોડો મરી જશે !”

તે ટાંગાવાળો હજુ ઘોડે દૂર જ ગયો કે તેનો ઘોડો જમીન પર ઢળી પડ્યો અને મરણ પામ્યો !

નકશાખંદી તરીકામાં તરક્કીનો આધાર સુન્નતની ઈતેખાઅ પર છે

નકશાખંદી તરીકામાં સુન્નતની પયરવી વધારે છે. એમાં તરક્કીનો આધાર મોટા ભાગે સુન્નતની ઈતિખાઅ પર, બારી તઆલાના આ ઈરશાદ મુજબ રાખ્યો છે :

‘કુલ ઈ-કુન્તુમ તુહિબુનસાહ ફતખિહની મુહમિબકુમુહાહ’

હે રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) !

કહી દો કે, જો તમે ખુદાને દોસ્ત રાખતા હોય તો,
મારી પયરવી કરો !

મારી પયરવીથી અહાહ તઆલા તમને
પોતાના દોસ્ત બનાવી લેશે.

□

એટલે જે કોઈ સુન્નત તરીકાની પયરવી ન કરશે તે તરક્કીથી મેહરૂમ રહેશે.

હઝરત ખ્યાળ નકશાખંદ (રહ.) ફરમાવે છે કે,

‘હર તરીકએ મા મેહરૂમી નીસ્ત.

હર કે અજ તરીકએ મા ર મરદાનહ અતરએ હીન હારહ;

યેરા કે ઈ તરીકહ બઝૈનિહી તરીકએ સહાબએ ફિયારસ્ત.’

આવાથ :

‘અમારા તરીકામાં કોઈને મેહરૂમી નથી.

જે કોઈ અમારા તરીકાથી મુખ ફેરવે તેના હીનનો ખતરો છે;
કારણ કે આ તરીકો બિલકુલ મહાન સહાયા (રદિ)ના
તરીકો પ્રમાણેનો છે.’

હઝરત હિંમામે રખમાની મુજદ્દિ અદ્દેસાની (૨૬.) ફરમાવે કે :

‘જો કોઈ તાલિખને અમારે ત્યાંથી હંમે ભાતિનમાંથી હિસ્સો
ન મળે તો તેણે બદલિલ થવું ન જોઈએ કારણ કે (અસલ) મક્સદ
બક્ષિશ છે અને બક્ષિશનો અધાર સુન્નતની ઈતિબાલ પર છે
અને સુન્નતની ઈતિબાલ અમારે ત્યાં ફરજિયાત છે.’

બાહરમાં મખ્લૂકની સાથે, અંદરમાં અલ્લાહની સાથે

હઝરત ખવાળ નકશાનંદ (૨૬.) ફરમાવે છે કે.

કા’ગા શરીફની સફર (હજ્જ)થી પાંજા ફરતી વેળા હું મુઠ્ઠો
‘તુસ’માં પહોંચ્યો. ખવાળ અલાહીદીન પોતાના મુરીદો અને અકી-
દતમંદો જોડે માટે સ્વાગત કરવા માટે છુપ્પારાથી આવ્યા હતા.

‘હિરાત’ના હાકિમ શાહ મુઈઝુદીન ફરશનનો એક પત્ર એક
સંદેશવાહક મારફતે મને મળ્યો. પત્રનો વિષય આ હતા :

‘હું’ (આપની) મુલાકાતના શર્કથી મુશર્ફ થવા ચાહું છું.
માટે (આપની પાસે) આવવું મુશ્કેલ છે.’

એટલે આવત :

‘વ અમરસાઈલ ફલા તન્હર’

સાઈલ (માંગનાર)ને મૂતકારો નહિ.

ના હુકમ પ્રમાણે તેમ જ

‘ઈન્શા રઝૈત લિ તાલિખન ફકુલ્લહુ ખાદિમા’

અર્થાત્ તું મારા કોઈ તાલિખને જુએ તો તેનો ખાદિમ બની જા.

ના તકાલ્લ પ્રમાણે હું કિરાત જવા રવાના થયો. બ્યારે હું બાદશાહની પાસે પહોંચ્યો તો ફકીરોના શિષ્ટાચારોની અદાયગી પછી બાદશાહે પૂછ્યું,

‘શું દુરવેશી આપને આપના છુત્તો પાસેથી સબખદાનશીન તરીકે વારસાએ મળી છે?’

મેં કહ્યું, ‘ના, એવું નથી.’

પછી પૂછ્યું,

શું આપ સિમાઅ સાંભળો છો અને જિંદે જહર (જખાની જિંદ) કરો છો?’

મેં કહ્યું : ‘ના.’

બાદશાહે કહ્યું,

‘દુરવેશી તો એ જ કામોને કહે છે. આપ એમાંથી કંઈ પણ કરતા નથી એવું શું કામ્ય છે?’

મેં કહ્યું કે,

‘અલ્લાહ તઆલાનું “જગ્રએ ઈનાયતે મેગાયત” (અનંત ઈનાયતનું આરપાજ) બ્યારે મને મળ્યું તો તેણે રિયાજત વખર મને કબૂલ કરી લીધી. હું દંસાહી ઇંશારા પ્રમાણે હજરત ખવાબ અખ્દુસ ખાલિક ગમદવાની કુદેસ સિરુદના સિલસિલામાં દાખલ થઈ ગયો. અને આ તરીકાના છુત્તોથી ફેજ મેળવ્યો. તેમના તરીકામાં આ ચીજોમાંથી કંઈ ન હતું.’

બાદશાહે પૂછ્યું,

‘તેમના તરીકામાં શું હોય છે?’

મેં કહ્યું,

‘તેઓ જહરમાં મખ્લુકની સાથે રહે છે અને ગાતિન (દિલ)માં હેઠ તઆલાની સાથે રહે છે.’

બાદશાહે કહ્યું કે,

‘શું એવું થઈ શકે છે?’

મેં કહ્યું,

‘હાં, અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે કે :

‘રિબાલુલ લા તુલ્હીહિમ તિબારતુ’ં વ લલા અયહિન અન
ઝિકિલ્લાહ.’

મદાને ખુદા તેઓ છે જેમને વેપાર અને ખરીદ-વેચાણ ખુદાના
ઝિક્ષી ગાફિલ નથી કરી શકતા.¹

મેં કહ્યું કે,

‘એકાંતવાસમાં ખ્યાતિ છે અને ખ્યાતિમાં આશિત છે. અમારા
હઝરતે ખ્યાળખાન કુદેસલ્લાહો અસરાદુલ્લમનો ઈરશાદ છે કે :

ખિલ્લત દર અંજુમન,

સફર કર વતન,

હોશ દર હમ, અને

નઝર બર કદમ.’

તે પછી મેં કહ્યું કે,

‘પ્રસંદ ઝિક અને સિમાઅમાં જે કુચૂર અને ઝીક પેદા થાય
છે તે હમેશાં નથી રહેતા. પરંતુ “કુફરે કલ્બી”ની મદાવમત
(સાતત્ય) જઝબલ સુધી પહોચાડે છે અને જઝબલથી મકસદ (હેતુ)
કાસિલ થઈ જાય છે.

‘ગરમી મજૂય હિલ્લા અઝ આતિશે દુરની’²

ગરમી અદરની આગ હિસવાય ખીજી કોઈ ચીઝથી કાસિલ
ન કરે.

□

ઝિકે ખહીની કહીકત કુફરે કલ્બીથી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. અને
તે મકામ કાસિલ થાય છે કે ખુદ દિલ પણ ભાંખતું નથી કે
તે ઝિકમાં મશગૂલ છે. અકાબિરે તરીકતનો ઈરશાદ છે કે ખુદ
અમર કલ્મને એની ભાણુ બાહી રહે કે તે ઝિક કરે છે (અર્થાત)
મહવિચ્છત-નિમજનાતા ન હોય) તો ઘું ભાણી લે કે તે હજુ ગાફિલ છે.

□

¹ ૧ ખરો ૧૮, ૧૩૫ ૧૧

² ‘હઝરાતુલ કુદસ’ ભાગ ૧, પાનું ૧૭૦

હવાલો : રિયાઝલ હન્સિઅહ પાનું ૨૮, ૨૬

રિવાયત છે કે જ્યારે હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુ'હ પાદશાહના મહેલમાં પહોંચ્યા તો જે શખ્સના પાસેથી પસાર થતા અને તેને જોતા તે ખુદ રહતા થઈ જતો-પોતાની જાત ઉપરનો કાબૂ ગુમાવી દેતો.

ચાર નિસ્ખતો

હઝરત ખવાળ નકશાબંદ (રહ.) ફરમાવે છે કે,

‘હમારા ખવાળગાન કુદેસલાહ અસરાગુહમની તસવ્વુહમાં ચાર નિસ્ખતો છે :

- ૧ એક હઝરત ખવાળ ખિઝર અલૈહિસ્સલામથી છે. અલાહ તઆલા એમના ઈદમ અને હિઝમતમાં વધારો કરે.
- ૨ ખીજ શેખ જુનેદ સેયદુલમઈદહ કુદેસ સિરુ'હથી છે. અલાહ તઆલા એમના અસારારને પાક કરે.
- ૩ ત્રીજ સુલતાનુલ આઝીઝ હઝરત શેખ ખાયઝીદ કુદેસ સિરુ'હથી છે જે તેમને હઝરત અમીરુલ મોમિનીન હઝરત અલી રદિયલાહુ તઆલા અનુક્રમી મળેલી છે
- ૪ ચોથી અમીરુલ મોમિનીન હઝરત અબૂપક સિદીક રદિયલાહુ તઆલા અનુક્રમી છે.

□

એટલા જ માટે આ (નકશાબંદી) તરીકાના દુરવેશોને ‘નમકે મશાઈખ’ કહેવામાં આવે છે.

પુત્રનો ઈન્તેકાલ

હઝરત ખવાળ નકશાબંદ (રહ.)એ ફરમાવ્યું કે,

‘અલાહના ઈરાદા પ્રમાણે જે કંઈ હઝરત રિસાલત પનાહ સલ્લલાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પર વિશ્વં હતું તે મારા પર પશ્ચ વિશ્વં છે.’

જે વખતે રત્નો સમાન વયનો હિય્યારતા આપના મુખથી આ

શબ્દો નીકળ્યા હતા તે જ સમયમાંમાં આપના સાદગ્યજાદાનો ઈન્તેકાસ થઈ ગયો.

રોટલી ન શેકાઈ

પછી આપે ફરમાવ્યું કે,

‘હજરત ફૈઝમગર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ આલિહી વ સલ્લમની નિસ્ખત હમારા સુધી પહોંચી છે. (એક વખતે) હજરત રિસાલત પનાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે સહાબા કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુની સાથે ભઠ્ઠીમાં (શેકવા માટે) રોટલીઓ મૂકી અને વાઈનો દરવાજો બંધ કરી દાધો. થોડા સમય પછી ભઠ્ઠીનો દરવાજો ખોલ્યો તો આં સરવર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની રોટલી સિવાય બાકીના બધાંની રોટલી શેકાઈ ગઈ હતી. આપની રોટલી જેવીને તેવી (શેકવા વગરની) હતી. અમે પણ આં હજરત અલૈહિ-સ્સલાતો વસ્સલામની ઈતિવાઅમાં ભઠ્ઠીમાં રોટલીઓ મૂકી. બધા ફકીરોની રોટલીઓ શેકાઈ ગઈ અને મારી રોટલી જેવી હતી તેવી જ રહી.’

આ પ્રસંગ ટાંક્યા પછી, એનું રહસ્ય સમજાવતા ‘હજરાવુલ કુદસ’ કિતાબના સેખક હજરત મોહાના મદરુદીન બિન ગેખ ઈબ્રાહીમ સરહિદી (૨૬.) લખે છે કે,

હજરત રિસાલત પનાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની રોટલી જેવી હતી તેવી જ રહેવાનું રહસ્ય એ છે કે જે રોટલીને સરદારે ગોનેન, શહીએ જિન્નો ઈન્સ, સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના મુખારક હાથનો સ્પર્શ થયો હોય, તો આગની થી ગળસ કે તેમાં અસર કરી શકે! અને ઈતિવાઅના કારણે હજરત ખવાળના માટે પણ એમ જ થયું, અને હજરત રસૂલ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામના વહેલથી આપ (૨૬.)ને પણ આ મંઝિલ સુધી પહોંચાડવામાં આવ્યા.^૧

● ૧ ‘હજરાવુલ કુદસ’ ભાગ ૧, પાનું ૧૭૧

ઉમ્મતે મરહૂમહ

હઝરત ખવાજ નકશબંદ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

આં હઝરત અલૈહિસ્સલાતા વસ્સલામે ફરમાવ્યું છે કે :

‘નસીબુ ઉમ્મતી મિન નારિ જહન્નમ ક નસીબિ
ઈબ્રાહીમ મિન નારિ નમરુદ્દ’.

મારી ઉમ્મતના હિસ્સામાં જહન્નમની આગ એવી હશે જેવી
હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)ના હિસ્સામાં નમરુદ્દની આગ.

વિલાયત

હઝરત ખવાજ સાદબ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

વિલાયત મોટી નેઅમત છે વધીએ પોતે પોતાને વધી સમજવું
જોઈએ કે જ્યાં આ નેઅમતનો શુક અદા કરી શકે. વધી મેહફૂઝ
હોય છે. ઈનાયતે ઈલાહી તને તેના પાલ પર નથા છોડતી અને
બશરિયતની આફતોથી તને મેહફૂઝ રાખે છે. ખવારેક અને કરા-
મતાના જાહેર થવા પર કોઈ ભરોસો હોવો ન જોઈએ. માગલો
ઈસ્તિકામત પર છે.

ઓલિયાએ કિરામે ફરમાવ્યું છે કે :

‘કુન તાલિબલ ઈસ્તિકામતિ હા તાલિબલ કરામતિ
કઈન્ન રખ્ખકે ચલ્લુખુ મિન્કલ ઈસ્તિકામત વ
નકસકે ચલ્લુખુ મિન્કલ કરામત’

ઈસ્તિકામતના તલબગાર જનો. કરામત ન માંગો. કારણ કે
તારો પરવરદિગાર તને ઈસ્તિકામતો હુકમ કરે છે અને તારો
નકસ તારાથી કરામત ચાહે છે.

□

જુઝુબાને દીનનો ઈર્શાદ છે કે, જો વધી કોઈ બાગમાં ચાલ્યો
જમ્ય અને ઝાડના દરેક પાંદડાંથી અવાજ આવે કે ‘હે ખુદાના
વધી !’ તો પણ જાહેરી કે ખાતિની રીતે તેના તરફ ધ્યાન ન આપે
બધેકે હરેક પથે બંદગી અને રુદ્દન તેમ જ નિયાઝમંદોની સિક્કમાં

વધારો કરવા માટે કોશિસ દોવી જોઈએ.

હજરત નખી અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામમાં મહાન ખૂબી એ હતી કે જોટલા પ્રમાણમાં અણાહ જલ્દો અલાના ઈનામો અને ઈકરામોમાં વધારો થતો તેટલા પ્રમાણમાં આપની બદગી, નિયાઝ-મંદી અને આજિઝીમાં વધારો થતો હતો.

જોટલા જ માટે આપે ઈરશાદ ફરમાવ્યો કે,
'શું હું ખુદાનો શુક્રચાર બદો ન વળું ?'

ત્રણ રસ્તા

ખુદાની માર્શિદના રસ્તા, જેનાથી આરિફાને ખુદાની માર્શિદ હાસિલ છે, ખીબ્બો એનાથી મેહરૂમ છે, તેના ત્રણ તરીકા છે : મુરાકિબહ, મુશાહિદહ અને મુહાસિબહ.

મુરાકિબહ

મુરાકિબહ એ છે કે :

'નિસ્વાતુ રૂપતિલ મખ્લૂકિ બિ હવામિન્નઝરિ ઈલિલ ખાસિહ'
ખાસિકની તરફ સતત જોતા રહીને મખ્લૂકને નજરમાંથી બૂલાવી દેવું.

મુરાકિબહનું સાતત્ય બળવળું ફુલુંબ વસ્તુ છે. એને ખૂબી-ખૂબક આ ગિરોહમાંથી જોતા લોકોએ હાસિલ કર્યું છે. મેં એને પ્રાપ્ત કરવાનો તરીકો જાણી લીધો છે અને તે નક્કસની મુખાસિહત કરવું તથા સુન્નતની મુતાબિઅત છે.

મુશાહિદહ

મુશાહિદહ વારિદાતે ગેબીના નિરીક્ષણને કહે છે ને સાલિકના દિલ પર તુમૂલ કરે છે. પરંતુ એ તુરંત પસાર થઈ જાય છે અને સ્થાયી થતી નથી એટલે તેને સમજી શકાતી નથી. છતાં એ સિદ્ધ

અમારો હાલ બની આવ છે. અમે એને કબ્જા અને ખસ્તથી ઓળખી
લઈએ છીએ. અર્થાત્ કબ્જાની હાલતમાં સિફતે જવાબનો મુશાહિ-
દહ કરીએ છીએ અને ખસ્તની હાલતમાં સિફતે જમાલને મુતા-
લિમહ કરીએ છીએ.

મુહાસિબહ

મુહાસિબહ એ છે કે જે કંઈ અમારા પર વિતે છે, અમે
હરેક પળે તેનો હિસાબ કરીએ છીએ કે કેવી રીતે વિતે છે. જો
અમને દેખાય કે તુકસાનની ચીજ છે તો અમે તેને ઊઠી દઈએ છીએ
અને નવેસરથી અમલ અખત્યાર કરીએ છીએ. જો એવું દેખાય કે
ખેલતર ચીજ છે તો શુક અહા કરીને અમે એ હાલમાં થોભી
જઈએ છીએ અને એ અમલમાં ફેરિશ કરીએ છીએ.^૧

હઝરતની તવજ્જુહ

હઝરત ખવાળ અલાહીદીન અતાર કુદેસનાકુ સિરુફ ફરમાવે
છે કે હઝરત ખવાળ (નકશાઈ) કુદેસ સિરુફની તવજ્જુહથી
તાલિમોતો હાલ એ હતો કે, અમે પહેલાં જ કદમ પર મુરાકબાહની
સખાદતથી મુશરફ થઈ જતાં હતાં અને જ્યારે આં હઝરત કુદેસ
સિરુફની તવજ્જુહ હજુ વધારે થતી તો મકામે ફના સુધી વાસિલ
થતાં અને પોતાનાથી ફાની તથા હકની જોડે બાકી થઈ જતાં.

હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.) ફરમાવતા હતા કે,

‘જો તું મકામે અબ્દાસ મેજબબ સાહતો હોય તો પોતાની
હાલતને ફેરવવું જરૂરી સમજો.

આ શબ્દોમાં નકશની મુખ્પાલિફત અને હુજાઓ તેમ જ
વાસનાઓને ઊડવા તરફ ઈશારો છે.^૨

નિગાહે આરિફ

હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.) ફરમાવે છે કે,

૧ ‘હઝરત કુદેસ’ બાગ ૧. પાનું ૧૮૩

૨ “ “ “ પાનું ૧૮૪

હઝરત અઝીઝાન કુદેસ સિરુદ્દએ ઈરશાદ ફરમાવ્યો છે કે, આ ગિરોહ (ઓલિયા)ની નજરમાં ધરતીનો પટ દસ્તરખવાનની જેમ નજરની સામે છે અને હું એમ કહું છું કે નહિ, (ધરતીનો પટ એમની નજર સામે) નખ સમાન છે એટલે ધરતીની કોઈ વસ્તુ એમની નજરોથી છૂપી નથી. હઝરત અઝીઝાન કુદેસ સિરુદ્દએ બ્યારે ઈરશાદ ફરમાવ્યો હતો ત્યારે આપ દસ્તરખવાન પર હતા (એટલે આપે દસ્તરખવાનની મિસાલ આપી હતી)^૧

ફોરે મુહાબ્બત

આપ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

ઓલિયાઅઘાલ સેકો સુધેના નાનું ઘરે, બાર માસ એકલા માટે ઉઠાવે છે કે અશાંતની નાખૂન ના નાક ના નજર (નાખૂન) થઈ જાય, યા કેઈ વલીની નાખૂન ના નાક ના નજર થઈ જાય કારણ કે કોઈ વલી એવો નથી જેના ના નાક ના નજર નાખૂનની નજરે ઈનાયત ન હોય, બલે એવાથી ન ત્યાં ન નાખૂન હોય કે ન હોય, જે શખ્સ કેઈ વલીની ના નાક ના નજર નાખૂનની નજર પહોંચે છે,

આપ ફરમાવે છે કે,

અગર હાર્દ શખ્સે મારી સમક્ષ જોડા પણ મૂક્યા તો તેની પણ હું શાશઅત કરીશ.^૨

સતત કેશિશ કરના રહો

આપ ફરમાવે છે કે,

એ વાત નથી કે જે શખ્સ દોડ્યો તો જુદાને મેળતા લાંબા બલે અસલ વાત એ છે કે જુદાને ને પામશે જે એની સદનાં દોડતો રહેશે.

આપ ફરમાવે છે કે,

● ૧ 'હઝરાતુલ કુદેસ' આમ ૧, પાનું ૧૮૫

૨ " " " પાનું ૧૮૬

પૈમખર અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામની દુઆની બરકતથી મસ્જે સૂરત અર્થાત્ સહેરાને બદલી નાંખવું તો આ હમ્મતમાંથી લેવાની સેવામાં આવ્યું છે પરંતુ મસ્જે બાતિન અર્થાત્ દિલની ખરાબી બાકી રહી ગઈ છે, (એટલે દિલની હિફાજતની સતત કોશિશ કરતા રહો.)

ઓલિયા રાઝની વાતોને હુપાવે છે

આપ ફરમાવે છે કે,

ઓલિયા અલ્લાહને રાઝની વાતોની જાણ કરવામાં આવે છે પરંતુ અલ્લાહ તઆલાના કુકમ વખર તેને જાહેર નથી કરતાં. કહે છે કે જે શખ્સ ખુદાના બેદયા માહિતગાર હોય છે ત એને હુપાવે છે અને જે માહિતગાર નથી તે બરાડા પાડે છે.

‘ઈખ્શાઉલઅસરાહે મિનલ અબરારે.’

રાઝની વાતોને હુપાવવું અબરારોનો તરીકો છે.

આપ ફરમાવે છે કે,

જે કંઈ મારાથી લોકોના દિલી હાલાત, આ'માલ અને અહવાલ જાહેર થાય છે તેમાં મારી કોઈ દખલ નથી. યા તો ઉલ્હામથી એની ખબર આપવામાં આવે છે યા કોઈ ઝરીયાથી અને જાણ કરવામાં આવે છે.

શું આ કરામત કમ છે ?

હજરત ખવાજા કુદૈસ સિરુદ્દી કરામત તલબ કરવામાં આવી. આપે ફરમાવ્યું કે મારી આ કરામત કંઈ કમ છે કે આટલા બધા શુનાહો છતાં હું જમીન પર ચાલી શકું છું !

તે પછી આપે ફરમાવ્યું કે, મુરીદમાં શેખના અહવાલ જાહેર થવા મુરીદની કરામત છે.

આપે ફરમાવ્યું કે,

સૌખ્ય અબૂલ અબ્બાસ કસ્તાળ કુદેસ સિરુઈથી કરામત તલબ કરવામાં આવી તો તેમણે ફરમાવ્યું કે,

‘હું એક બકરી ઝબડ કરનાર (ખાટકી)નો પુત્ર છું. આટલા લોકો મારી ફરતે ચા માટે ભેગાં થઈ ગયાં છે!’

તવજબુહની બરકત

હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુઈના એક મુખિલસ બયાન કરે છે કે બ્યારે કપચાકની તરફથી એક લશ્કરે છુખારા શહેર પર હુમલો કર્યો ત્યારે ધણાં લોકોને મારી નાંખ્યા અને ધણાં લોકોને કેદ કરી લીધાં. એમાં જ મારા બાઈને પણ કેદ કરીને લઈ ગયા.

મારા પિતા પોતાના પુત્રના માટે ધણાં પરેશાન થયા અને હમેશાં મને કહેતા હતા કે જો તું મારી રજામંદી ચાહતો હોય તો પોતાના બાઈને શોધવા માટે કપચાકના રજુમંદશ તરફ જા. મેં આ બાબત હઝરત ખવાળની ખિદમતમાં અર્જ કરી.

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘તમે તમારા પિતાની રજામંદી હાસિલ કરો. એમાં ધણી સઆદતો અને બરકતો છે, બ્યારે તમને આ સદરમાં કોઈ મુશ્કેલી પેશ આવે તો મારી તરફ તવજબુહ કરજો.’

હું સદરે ઉપજ્યો. એ સદરમાં અને વોડા વેપારમાં ધણી નફો મળ્યો અને મુશ્કેલી વગર ખૂબ જ જલ્દી મારો બાઈ મને ખવારઝુમમાં મળી ગયો. અમે કેહોએની એક જમાઅત સાથે વહાણમાં બેસીને છુખારાની તરફ રવાના થયા.

વહાણમાં લોકો ધણાં હતાં. હવા પ્રતિકુળ ચાલવા લાગી. વહાણ ડુબી જવાનો ભય લાગ્યો. લોકોએ ફરિયાદ શરૂ કરી, આ નાહિમંદી અને પરેશાનીની હાલતમાં મારા કાનમાં કોઈ શખ્સને હઝરત ખવાળને યાદ કરવાનો અવાજ સંભળાયો. એ સંભળતાં જ હઝરત ખવાળનો પેલો ઈરશાદ મને યાદ આવ્યો કે બ્યારે તને કોઈ મુશ્કેલી પેશ આવે ત્યારે મને યાદ કરજો.

એટલે હું હઝરતની તરફ ધ્યાનિત થયો. હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુફ હાજર અને ઝાહેર થયા. મેં આપને સલામ કરી. હઝરતની બરકતથી હવા થાંભી મઈ અને દરિયાનું તોફાન શાંત થઈ ગયું.^૧

થોડા દિવસોમાં અમે બંને ભાઈઓ છુખારા પહોંચી ગયા અને હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુફની ખિદમતમાં હાજર થયા. અમે સલામ કરી તો હઝરત ખવાળ મુસ્કુરાયા અને ફરમાવ્યું કે,

‘જ્યારે તમે વહાણમાં મને સલામ કરી હતી ત્યારે મેં તમારી સલામનો જવાબ આપ્યો હતો પરંતુ તમે સાંભળ્યો ન હતો.’

આ મોટી મોટી કરામતો જોવાથી હઝરત ખવાળની સાથે મારો એ’તિઝાહ ઓર વધી ગયો.^૨

ફરિશ્તાઓની નમાઝ

ખવાળ અલાહિદ્દાન અતાર કુદેસ સિરુફ નક્લ કરે છે કે, એક દિવસે રાદળ હતું. હઝરત ખવાળ (નકશાખંડ) કુદેસ સિરુફ-એ મને પૂછ્યું કે,

‘શું ઝોહરની નમાઝનો સમય મઈ ગયો છે?’

મેં કહ્યું, ‘હજુ થયો નથી.’

આપે ફરમાવ્યું કે, ‘આસમાન તરફ જુઓ!’

મેં જોયું તો ગિલકુલ પહોં ન હતો અને આસમાનના બધા ફરિશ્તાઓ ઝોહરની નમાઝની અદાયગીમાં મશગૂલ હતા.

હઝરત ખવાળએ ફરમાવ્યું કે,

‘તમે તો કહેતા હતા કે હજુ સમય નથી થયો!’

મને મારા કહેવા બદલ પસ્તાવો થયો અને માફી માંગી. એક મુદત સુધી મને એનો અફસોસ રહ્યો.^૩

■ ૧ ‘હઝરતુલ કુદસ’ ભાગ ૧, પાનું ૧૮૮, ૧૮૯

૨

”

”

”

પુત્રની કુરબાની

હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુદ્દુએ જ્યારે બેતુલ્લાહની ઝિયારત માટે તશરીફ લઈ ગયા ત્યારે હાજીઓ ઇદુકુર્બાનના દિવસે કુરબાની કરતા હતા.

હઝરત ખવાળએ ફરમાવ્યું કે,

‘હું પણ કુરબાની કરું છું. મારો એક પુત્ર છે, મારે તેને જ કુરબાન કરવો જોઈએ.’

વાપસીમા જ્યારે છુખારા પહોંચ્યા ત્યારે ખબર પડી કે ઇદના દિવસે જ હઝરતના પુત્રે છુખારની હાલતમાં ઇન્તેઝાલ કર્યો હતો.^૧

સલ્તનતમાં ફેરફાર

એક દિવસે દુરવેશની એક જમાઅત જોડે આપ કુલાહે નવ-રોજી સીવતા હતા. આપનો હાલ તે વખતે નિહાયત બસીત (અત્યંત વ્યાપક) હતો એટલે આપની હાલત સીને અસર કરી ગઈ, અને સીમા એક પેદા થઈ ગયો. હઝરત ખવાળ અને દુર-વેશોએ, જોયો આપની સુહબતમાં હતા, તેમણે કુલાહે નવરોજી માથા પર મૂકી.

તે વખતે હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુદ્દુએ ફરમાવ્યું કે,

‘સુલતાનોની ટોપી આપણા માથા પર મૂકી એટલે સલ્તનતમાં પણ આપણે ફેરફાર કરવો જોઈએ. મારે કયા પાઠશાહ પર વાર કરવો જોઈએ ?’

એક દુરવેશે માવરાઉનનહરના હાકિમનું નામ સીધું.

હઝરતે ફરમાવ્યું,

‘મેં તેના પર જ વાર કર્યો.’

આપે એ જ ખૂશખબરીનો એક પત્ર છુખારાના અમીરને લખ્યો જે આ હાકીમથી ભાગીને કાણુલ આલ્યો ગયો હતો. પત્રમાં આપે જે કંઈ બન્યું તેની બાબત કરી અને ફકીરોની ખિદમતમાં

■ ૧ ‘હઝરાતુલ કુદેસ’ ભાગ ૧, પાનું ૧૮૯

પાંચસો અશરદીઓ મોકલવા જવાવું.

થોડા દિવસો પછી ખજાર પડી કે માવરાઈનહરનો પેલો હાકીમ જેના વિષે હજરતે ફરમાવ્યું હતું કે, હું તેના પર જ વાર કરું છું, તે જ દિવસે તેને કતલ કરી દેવામાં આવ્યો હતો.

એક જ સમયે અનેક જગ્યાએ હાજર

હજરત ખવાળ અલાઉદ્દીન અતાર (૨૬.) નક્ક કરે છે કે :

એક દિવસે હજરત ખવાળ કુદેસ સિરૂંદ ફરવેશોની એક જમાઅત જોડે એક ફરવેશના હુજરામાં હતા. ફરવેશોમાંથી કેટલાક સોફે ખાવા પીવાનો સામાન ખરીદવા માટે હુજરામાંથી બહાર નીકળ્યા. તેઓ બે સમૂહમાં વહેંચાઈ ગયા. એક સમૂહ શરાફી બજાર તરફ રવાના થયો. તેઓએ હજરત ખવાળ કુદેસ સિરૂંદને તે બજારમાં જોયા. તેમણે ખ્યાલ કર્યો કે કદાચ આપ હુજરામાંથી બહાર આવ્યા હશે.

બીજો સમૂહ એક તરફ રવાના થયો. તેમણે પણ હજરત ખવાળ કુદેસ સિરૂંદને ચોકમાં જોયા. તેમણે પણ ખ્યાલ કર્યો કે આપ હુજરામાંથી બહાર આવ્યા હશે. તે પછી આ ફરવેશો બજારમાં ગાઝી મુહમ્મદ હરઆહનીથી મળ્યા અને તેમને આ વાત કરી. તેણે કહ્યું કે મેં ત્યારે હજરત ખવાળને ક્ષણથી જગ્યાએ જોયા કે એક તરફ જતા હતા.

ફકીરોને મુઝવણ થઈ કે હવે હજરતને ક્યાં જઈને મળવું જોઈએ! તેઓ આ પ્રમાણે વિચારતા જ હતા કે એક ફરવેશ તેઓની પાસે આવ્યો અને કહ્યું કે હજરત ખવાળ ખોલાવે છે કે તમને આટલું મોડું કેમ થયું!

ફરવેશોએ પેલા ખોલાવવા માટે આવનાર ફરવેશને કિસ્સો બતાવ્યો. તેણે કહ્યું કે જ્યારથી તમે સોફે હજરત ખવાળની પાસેથી બહાર નીકળ્યા છો, ત્યારથી હું અને પેલા હુજરાવાળો ફરવેશ જાને સતત હજરત ખવાળની ખિદમતમાં હાજર હતા. હજરતે હુજરામાંથી કદમ બહાર ચૂક્યો નથી. અને અત્યારે છતાંવે

તમારી પાસે મને મોકલ્યો છે.^૧

ફકીરોને તેમની મૂળ હાલમાં લાવ્યા

એક રાતે દુરવેશ મુકમલ આહિદ એવરતુની શેખ શાહીના મકાનમાં હતો. એક ખીજ સાથે હમજલીસ થયા અને સિફતે ઈશાર અને વિદા તેમના ઉપર તારી થઈ, જેના કારણે બેખૂદ થઈને શાની થઈ ગયા. બધો લાંબો સમય એ જ રીતે વીતી ગયો. હરેક શખ્સ એ જ ખ્યાલ કરતો હતો કે બંનેની રૂહો બહનોયા અલગ થઈ ગઈ છે.

એ જ વખતે હજરત ખવાળા કુદેસ સિરુફ હસરે આરિશંયા નીકળ્યા. બંને દુરવેશોને તસરુફ વડે આ સિફતમાંથી કાઢ્યા અને ફરમાવ્યું કે,

‘જ્યારે તમે આ સિફતમાં આવ્યા અને આ હાલત તમારા પર તારી થઈ ત્યારે મને (અસાહ તઆલા તરફથી) ફુકમ થયો કે, જાઓ ! મારા બદાઓની મદદ કરો. એટલા માટે આ રાતે હું હસરે આરિશંયા નીકળીને આવ્યો.’^૨

નહેર બિલટી વહેવા માંડી

શેખ સંકુદીન ખાખરઝી (૨૬.)ના મઝારની સામે એક નહેર હતી. હજરત ખવાળા કુદેસ સિરુફ નહેરના કિનારા પર દુરવેશો બેઠે બેઠેલા હતા. એક શખ્સની ઝખાનમાંથી એ નીકળ્યું કે,

‘અમારો પુત્રુજોને કરામતો અને તસરુફ હાસિલ હતા. આ ઝમાનામાં કોઈ એવા પુત્રુજ નથી કે જેમના થકી આ પ્રકારના બનાવો બને !’

હજરત ખવાળાએ ફરમાવ્યું કે,

‘અત્યારે પણ એવા લોકો છે કે જે આ નહેરને ઈશારો કરી દે કે બિલટી વહેવા માંડે તો અત્યારે જ બિલટી વહેવા માંડે.’

■ ૧ ‘હજરાતુલ કુદસ’ સાગ ૧, પાનું ૧૬૦

૨ “ ” ” પાનું ૧૬૦

હઝરત ખવાબે આ ફરમાવતા જ હતા કે નહેરુ પાણી
ભિલકું વહેવા લાગ્યું ! અસંખ્ય લોકોએ આ કરામત જોઈ અને
લોકોની અકીદત હઝરત તરફ વધારે થઈ ગઈ.^૧

હંઝરેતના જલાલની અસર

એક દુરવેશ હાજર ખાજા કુદસ સિફુદ્દી પાસે આવ્યો.
અને હાજરના કદમોમાં ઢળી પડ્યો. હાજરે તેના હાથ પર
તબક્કો ન કરાવો.

હાજર તે હરમાન્યુ ૩.

‘આખાનના લોકોને તારા કારણે મુશ્કેલી પડેલું છે અને હું
મારી પરવાનગી વગર ત્યાંથી આવ્યો છું.’

આપે હેગત અને જલાલની સાથે તેની તરફ નજર કરી. તેની હાલત બદલાઈ ચઈ અને તે બેહોશ થઈને જમીન પર ઢળી પડ્યો. તેનો શ્વાસોચ્વાસ બંધ થઈ ગયો।

હાજર જનોમાંથી તેની સિદ્ધારીશ કરવાની ઠાઈની મળણ ન
હતી. હરે બધાં લોકો હાજર ખવાળના વાસિદની ખિદમતમાં
ગયા. તેઓ ધણાં જ એકતિયાતની સાથે હાજર ખવાળની ખિદ-
મતમાં ગયા અને કહ્યું કે,

‘જાણાં દુરવેશો એની જૂલની માફી ચાહે છે.’

કાઝરતે ફરમાવ્યું કે,

જ્યાં સુધી એ ત્યાં (પાછો) ન જશે અને સોદાને રાખી ન
કરી લેશે તેમજ તેઓ એના નુકસાન પહોંચાડવાથી છુટકારો ન
મેળવશે ત્યાં સુધી એ શખ્સનો મારી સાથે કાઈ સંબંધ નથી.

તે પછી હઝરતે તેના સીના પર કદમે મુઘારક મૂક્યો અને કહ્યું કે, 'જિહા' તે તારત જ હોશમા આવી ગયો અને જીતે જીતે મર્યો. ૨

● ૧ 'હિંચરાણુલ કુદિસ' જાગ ૧, પાનું ૧૬૧

2 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 10

આગમાં પણ હાથને આંચ ન આવી

એક દિવસે હઝરત ખ્યાળ કુદ્દેસ સિરુદ્દ એક દુરવેશના મકાન પર સગડી સળગાવતા હતા. એકાએક હઝરત પર કેશિયત અને ખુશવહતી તારી થઈ. આપે પોતાનો હાથ સળગતી સગડીમાં મૂકી દીધો અને લાંબા સમય સુધી તેમાં જ રાખી મૂક્યો.

જ્યારે આપે સગડીમાંથી હાથ બહાર ઠાલ્યો ત્યારે આગના કારણે આપના એક બાલને પણ આંચ આવી ન હતી !

ખલીલુલ્લાહ ઘર આતિશ હમી ગુફત,
ગર મુએ જ મન બાકીસ્ત મી સોઝ.

હઝરત હામીદીય ખલીલુલ્લાહ અલ્લેહિરસલામ આગમાં પડતી વખતે ફરમાવતા હતા કે, જો મારા શરીર પર એક બાલ પણ મારો બાકી કોય તો સળગી જાય !^૧

જીડવાની શક્તિ આંચકી સીધી

અમીર તાજ નામનો એક દુરવેશ હતો. જ્યારે દુરવેશો તેને કંઈ કામે મોકલતા ત્યારે તે કામને તે જ વખતે ઘોડી વારમાં કરીને પાછો આવી જતો અને ઘણી વેળા પક્ષીઓની જેમ પાંખો વગર ભરીને જતો હતો.

એક દિવસે દુરવેશોએ તેને છુપારા રવાના કર્યો. તે હવામાં ભડતો જીડના જઈ રહ્યો હતા. એટલામાં હઝરત તશરીફ સાલ્વા અને તેને આ હાલતમાં જોયો. હઝરતની નિમ્નાડ પડતાં જ તેની જીડવાની શક્તિ હજારો ગઈ અને તે જમીન પર પછડાઈને તર-ફડવા લાગ્યો.

તે પછી તે ક્યારેય હવામાં જીડી ન શક્યો.^૨

હિફ્ઝત

એક દુરવેશ બયાન કરે છે કે,

● ૧ 'હઝરતુલ કુદ્દેસ' ભાગ ૧, પાનું ૧૬૧

૨ " " " પાનું ૧૬૨

એક દિવસે એક વ્યક્તિ તરફ મારી દિલી રમખાત મારિયા થઈ. હું પોતે પોતાને રોડી ન શક્યો. હાથાર ધઈને તેની પાસે જવાનો ઈરાદો કર્યો. જ્યારે હું તેની પાસે પહોંચ્યો ત્યારે અચાનક હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુઈ પોતાના હાથમાં ઢંડો લઈને જાહેર થયા અને મને મારવા માટે ઢંડો ઉઠાડ્યો.

આ જોઈને મારા પર ભય છવાઈ ગયો અને જાને હાથ મોઢા પર મૂકીને આંખો બંધ કરીને ત્યાંથી પોતાના ઘર તરફ ભાગ્યો. એક મુદત સુધી મારી એ હાલત રહી કે કોઈ મીઝ પર ફું નઝર નાંખતો ન હતો. હઝરત જ્યાં જાહેર થયાં તે સ્થળથી દસ દિવસના અંતરે હઝરત રહેતા હતા.^૧

વરસાદ થ'લી ગયો

એક દિવસે હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુઈ કસરે આરિકાનના બાગમાં ઘોઘેલા હતા. અમીર સેયદ કુલાલ(રહ.)ના ધુવ અમીર જુહાનુદીને લોટ લઈને સગડી પાસે રોટી પઠાવતા હતા. એટલામાં ધનધોર વાદળો છવાઈ ગયા અને વરસાદ વરસ્યો શરૂ થઈ ગયો. બધા લોકો નવાઈ પામ્યા.

હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુઈએ અમીર જુહાનુદીનથી ફરમાવ્યું કે, 'વરસાદને કહો કે જ્યાં હું છું ત્યાં ન આવે.'

અમીર જુહાનુદીને ઘણી જ વિનમ્રતાથી કહ્યું કે, 'મારી શી મનસ કે હું આવી વાત કહું.'

હઝરત ખવાળએ ફરમાવ્યું કે,

'હું તમને કહું છું કે આ પ્રમાણે કહો અને નક્કને મેહરૂઝ રાખો.'

અમીર જુહાનુદીને હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુઈના ઈરાદા પ્રમાણે વરસાદને કહ્યું. તે કાદિરની કુદરત કે હઝરત ખવાળના નક્કે નહીંસની બરકતથી જ્યાં એ દુરવેલો હતા ત્યાં એક ટીપ્પુ પશુ પાણી ન વરસ્યું. બહાર ખૂબ પાણી વરસ્યું.^૨

□

● ૧ 'હઝરાતુલ કુદસ' ભાગ ૧, પાનું ૧૬૨

૨

"

"

પાનું ૧૬૩

એક વખતે હઝરત નસ્રમાં હતા. ત્યાંથી આપે યુખારા જવાનો ઇરાદો કર્યો. ચોતરફ વરસાદ વરસવો શરૂ થઈ ગયો. હઝરતે ખવાળ (મુહમ્મદ) પારસાને ફરમાવ્યું કે,

‘વરસાદ ધણો વરસ્યો છે. દુઆ કરો કે વરસાદ થંભી જાય. કહો કે, વરસાદ થંભી જા!’

ખવાળ પારસા કુદ્દેસ સિદ્દુદ્દાએ અમીર યુહાનુદ્દીનની જેમ વિનમ્રતાથી કહ્યું કે,

‘મારી શી મળત કે હું આવી વાત કહું.’

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘હું કહું છું કે તમે કહો.’

ખવાળ પારસાએ કહ્યું,

‘વરસાદ થંભી જા!’

તરત જ વરસાદ થંભી ગયો. હવે ચાલવા લાગી અને સૂરજ નીકળી આવ્યો!*

વરસાદ વરસવા લાગ્યો

એક વખતે નસ્રમાં અનાવૃષ્ટિ થઈ. વરસાદ ગિલકુલ ન વરસ્યો. હઝરત ખવાળ (૨૭.)ના કેટલાક મુરીદો ત્યાં રહેતા હતા. તેમણે એક દુરવેશને હઝરત ખવાળની ખિદમતમાં મોકલ્યો. તે દુરવેશને જોતાં જ હઝરતે ફરમાવ્યું,

‘નસ્રના લોકો ખેરિયતથી છે અને તેમણે તમને વરસાદ માટે મારી પાસે મોકલ્યો છે.’

દુરવેશે કહ્યું કે, ‘હાં!’

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘આ વખતે હું તમારા માટે યુખારાથી પાણી મોકલું છું.’

તે પછી આપે તે દુરવેશને થોડીવાર થોલવા માટે ઇરવાદ ફરમાવ્યો. થોડો સમય વીત્યો ન હતો કે વાદળનો એક ઢુકડો

* ૧ ‘હઝરાતુલ કુદ્દેસ’ આજ ૧, પાનું ૧૯૩

દેખાવો. તે વાદળનો ટુકડો ફેલાઈને ઊવાઈ ગયો અને તેમાંથી વરસાદ વરસવા માંડ્યો. આખો દિવસ વરસાદ વરસતો રહ્યો. ખીળ દિવસે આપે તે દુરવેશને જવાની પરવાનગી આપી તે વરસતા વરસાદમાં જ નસક રવાના થયો. ત્રણ રાત દિવસ સુધી વરસાદ વરસતો રહ્યો. હજરત ખવાનની આ કરામતથી સમગ્ર પ્રદેશ પાણીથી તૃપ્ત થઈ ગયો.^૧

પહાડને સોનાનો બનાવી દઉં

શેખ શાહી^૨ (૨૬.) કહે છે કે,

મારી પાસે સો (૧૦૦) દીનાર અદલી હતા. હું છુપારા ગયો. મેં ક્રીમખતના મોઝા અને ખીજ વસ્તુઓ ખરીદી. અમુક કારણોથી હસરે આરિકાંથી મારે પ્રકથૂત જવાનો સંયોગ થયો. હું હજરત ખવાન (૨૬.)ની ખિદમતમાં પહોંચ્યો.

આપે ફરમાવ્યું કે,

‘હે શાહી! છુપારા શહેરમાં કેમ ગયા હતા?’

મેં કહ્યું કે,

‘કંઈક કામ હતું.’

હજરતે ફરમાવ્યું,

‘ક્રીમખતના મોઝા અને જે કંઈ તમે ખરીદ્યું છે તે હાજર કરો.’

મેં બધી ચીજો હજરત ખવાનની ખિદમતમાં હાજર કરી દીધી.

હજરતે ફરમાવ્યું,

‘સો દીનાર અદલીમાંથી બાકી ગયેલાં નાણાં પણ હાજર કરો.’

મેં તે પણ રજૂ કરી દીધાં.

પછી આપે ફરમાવ્યું કે,

‘જે તું દીનાર ચાહતો હોય તો ઈનાયતે ઈલાહીથી પહાડને

■ ૧ ‘હજરાતુલ કુદસ’ બાન ૧, પાનું ૧૯૭

૨ આ શેખ શાહી (૨૬.) અને હજરત શેખ અહી શીરાઝી (૨૬.)

બે જુદી વ્યક્તિઓ છે.

તારા માટે સોનાનો બનાવી દઈ પરંતુ આપણે કહીએ આવી ચીજો પર નજર નથી નાખતા. કહીએની જમાબતતો કારભાર આ આલમથી અલગ છે તમને કોઈ ચીજની કમી ન થશે પછી શા માટે જમા કરો છો ?^૧

હખરમાંથી જવાબ

હઝરત ખવાળ અલાહિદીન અત્તાર કુદેસ સિરુફ નકલ કરે છે કે, એક દિવસે હઝરત ખવાળ (નકશાબંદ) કુદેસ સિરુફ હઝરત મા'શુક તૂસી કુદેસ સિરુફના મઝારની ઝિયારતના માટે તૂસ તશરીફ લાવ્યા. બપોરે આપ તેગના મઝાર પર પહોંચ્યા તો ફરમાવ્યું કે,

‘અસ્સલામુ અલૈક યા મા'શુક તૂસી, તમે સારા છો.’

તેમની હખરમાંથી અવાજ આવ્યો,

‘વ અલૈકસ્સલામુ યા ખવાળ અલાહિદીન નકશાબંદ કું સારો છું.’

જે દુરવેશો હઝરત ખવાળની સાથે હતા, તેમણે આ શબ્દો સાંભળ્યા. આ કરામત જોઈને હઝરત ખવાળની વિલાયતનો ઈન્કાર કરનારાઓએ પણ આપની વિલાયતનો સ્વીકાર કર્યો.^૨

કવ્વાલી

હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુફ દુરવેશ અતાના મકાનના માળ ઉપર જીતયા. પડોશમાં છુખારાના અમીરનો મહેલ હોતા. તે મહેલમાં કવ્વાલીની એક જમાબત ગાવામાં મશગૂલ હતી. સફી-ઓની એક જમાબત નૃત્ય કરતી હતી. જેહદ શોરગકોર અને ઘોંઘાટ થઈ રહી હતો.

હઝરત ખવાળએ ફરમાવ્યું,

‘અત્યારે જે કંઈ સંભળાય છે તે નાબઈઝ અને શરીઅતથી

● ૧ ‘હઝરતુલ કુદેસ’ ભાગ ૧, પાનું ૧૬૩

૨ “ ” પાનું ૧૬૪

ખિલાફ છે. એનો ઈલાજ એ છે કે આપણે આપણા કાનોમાં રૂઝી દઈએ જેથી સવાર સુધી આ અવાજો સાંભળવાથી બચી જઈએ.’

આ પ્રમાણે કરમાવીને હઝરતે સૂઈઓમાં તસરુફ કર્યો (બાતિની પ્રમાણ નાંખ્યો) જેના કારણે આ કરામ અવાજો તેઓને સંભળાતા બંધ થઈ ગયા.

સવારે આજુબાજુના લોકોએ દુરવેશોને પૂછ્યું કે,

‘તમારી રાત કેવી રીતે પીતી? હઝરત ખવાજ અને એમના મુરીદો તો સિમાઅથી મનાઈ કરમાવે છે, બ્યારે તમારા જિતારા નજીક તો રાત્રે ગીત સંગીતના અવાજો યુજતા હતા!’

દુરવેશોએ હઝરત ખવાજના તસરુફની વાત કરી. તેઓને ધણી નવાઈ લાગી! આ બનાવ તેઓની હિદાયતનો તમજ સાચા રાહ પર આવવાનો સબબ બની ગયો.’

રહાની ટેલિફોન

હઝરત ખવાજ કુદેસ સિરુફ એક વખતે બુખારાના એક ગામમાં રહેતા હતા.

આપે કરમાવ્યું કે,

‘મોલાના આરિફ હીમરાની નસકના પ્રદેશમાં કરલાક નામના ગામમાં ખવાજ મુબારક મોલાના બહાઉદ્દીનની પાસે બેઠા છે અને મને બોલાવે છે.’

આટલું કરમાવીને આપ તરત જ નસકની તરફ રવાના થઈ ગયા. બ્યારે હઝરત ખવાજની મોલાનાની સાથે મુલાકાત થઈ તો મોલાનાએ હઝરત ખવાજને કહ્યું કે,

‘બધાં સુધી હું આપને ત્રણ વખત ન બોલાવું ત્યાં સુધી આપ તશરીફ લાવ્યા ન કરો.’

એક વખતે હઝરત ખવાજ કુદેસ સિરુફ સૈયદ અમીર કુલાલ

(૨૬.)ના પુત્ર અમીર બુહાનુદ્દીનના ઘરમાં, સોખારના એક મામમાં હતા. અમીર બુહાનુદ્દીને હઝરત જવાળાને વિનંતી કરી કે મને મોલાના આરિફની મુલાકાતની અમિલાશા છે. તેઓ નસકમાં છે. આપ તવજજુહ ફરમાવો કે જોયી મોલાના જલ્દી તશરીફ લાવે. હઝરતે ફરમાવ્યું,

‘હું’ ખૂબ જ જલ્દી મોલાનાને બોલાઈ પું.’

આ પ્રમાણે ફરમાવીને હઝરત જવાળા અમીરની ખાતકાઈની ઘત ઉપર તશરીફ લઈ ગયા અને તરફ વખત ફરમાવ્યું કે,

‘હે મોલાના આરિફ ! હે મોલાના આરિફ ! હે મોલાના આરિફ !’

પછી આપ નીચે ઉતરી આવ્યા અને ફરમાવ્યું કે,

‘મોલાના આરિફે મારો અવાજ સાંભળ્યા લીધો છે અને આ તરફ રવાના થઈ ગયા છે.’

જ્યારે મોલાના આરિફ હઝરતની પાસે પહોંચ્યા તો કહ્યું કે,

‘હું’ ફલાખા દિવસે, ફલાખા સમયે, નસકના મિત્રો જોડે બેઠેલા હતા કે હઝરત જવાળાનો અવાજ મને સાંભળાયો કે આપ મને બોલાવી રહ્યા છે એટલે હું તરત જ નસકથી બુખારાવાના થઈ ગયો.’

હઝરત જવાળા કુદ્દસ સિરુહ ફરમાવે છે કે,

મારો એક કુરવેશ બુખારામાં મોલાના નજમુદ્દીન નામે છે. હું તેને બોલાઈ પું. તે કાલે બપોરે મુઘી આવી જશે.

ખીજા દિવસે બપોરે હઝરત જવાળા કુદ્દસ સિરુહની ખિદમતમાં મોલાના નજમુદ્દીન કુરશી ત્રામે પહોંચી ગયા.

મોલાના નજમુદ્દીને આવીને કહ્યું કે,

‘અહીં કાલે હઝરતનો મને બોલાવવાનો અવાજ મેં સાંભળ્યો. હું’ બેચેન થઈ ગયો અને મોકું ક્યાં વગર તરત જ બુખારાથી નસકની તરફ રવાના થઈ ગયો.’

નહેરમાંથી ખખૂંઝહ

એક દુરવેશ કહે છે કે,

હું એક સ્થળે હઝરત ખવાળની ખિદમતમાં હાજર હતો. પાણીની એક નહેર ત્યાંથી નજીકમાં હતી. મને ખખૂંઝહ ખાવાની ઇચ્છા થઈ. મેં હઝરત ખવાળને પોતાની ઇચ્છા જણાવી.

હઝરત ખવાળએ પેલી નહેર તરફ ઇશારો કર્યો અને ફરમાવ્યું કે, 'નહેરના કિનારે જાઓ! ખખૂંઝહ મળી જશે.'

હું નહેરના કિનારે ગયો. એક તાજું ખખૂંઝહ વહેતું વહેતું મારી સામે આવ્યું. મેં તે લઈ લીધું. મારો શરીર હઝરત ખવાળની તરફ ઓર વધી ગયો.^૧

સોટમાં બરકત

એક દુરવેશ બવાન કરે છે કે,

હઝરત ખવાળ કુદસ સિરુદ્દ મારા મકાન પર તશરીફ લાવ્યા. મારું દિલ ખુશ ખુશ થઈ ગયું. મારા ઘરમાં સોટ ન હતો. તે જ દિવસે સોટનો થેસો હું લાવ્યો.

હઝરતે ઈશારો ફરમાવ્યો કે,

'આ સોટને સાચવીને રાખો. એમાંથી વાપરતા રહો. પરંતુ એમાં જે કંઈ વધઘટ થાય તે બહેર ન કરો.'

હઝરત ખવાળ બે મહિના મારા મકાન પર રહ્યા. ઘણા દુરવેશો અને ખીબા દોસ્ત બિરાદરો મોટી સંખ્યામાં હઝરત ખવાળની મુલાકાત માટે આવતા રહ્યા. પેલા થેસામાનો સોટ જ હું વાપરતો રહ્યો પરંતુ તેમાં ઘટાડો થતો ન હતો.

હઝરત ખવાળ તશરીફ લઈ ગયા તે પછી પણ અમે લાંબી મુદત સુધી એ જ થેસાગાંથી સોટ વાપરતા રહ્યા પરંતુ સોટ ઘટતો ન હતો. બ્યારે એક વખતે મેં હઝરતના કહેવાથી વિરુદ્ધ કામ કર્યું અને પોતાના કુટુંબીજનોને આ વાત બહેર કરી દીધી તો બરકત જતી રહી.^૨

● ૧ 'હઝરતુલ કુદસ' ભાગ ૧, પાનું ૧૬૬

એક નાઝર કાઢી

એક દુરવેશનું બધાન છે કે,

શરઆતમાં હું દુકાનદારી કરતો હતો. એક દિવસે હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુહના મારી દુકાને તશરીફ લાવ્યા. આપે હઝરત સુલતાનુલ આરિફીન બાબઝીદ ખુસ્તામી (૨૬.)ના કમાલાતની વાતો કરી.

તે પછી કરમાવ્યું કે,

‘સુલતાનુલ આરિફીન (૨૬.)એ કરમાવ્યું છે કે :

‘જે હું મારા રમાલનો એક છેડો કોઈને અડકાઉં તો તે મારો આશિક અને શયદા થઈ જઈને મારી જુસ્તજૂમાં-તલાશમાં નીકળી પડે !’

અને હું એમ કહું છું કે :

‘જે હું મારી આસ્તીન (બાંધ) હલાવી દઉં તો તમામ જુખારાવાસીઓ મારા આશિક અને મુઝબ થઈ જાય ! ધરખાર છોડીને મારી પાછળ પાછળ ફરવા માંડે’.

આ પ્રમાણે કહેલી વખતે હઝરતે પોતાની આસ્તીન (બાંધ) હલાવી અને મારી નજર હઝરતની આસ્તીનના છેડા પર પડી. હું બેખુદ થઈ ગયો અને જમીન પર પટકાઈને તરફવા માંજો. એક મુદત એજ પ્રમાણે ગુઝરી. જ્યારે મારી હાલત હુરુસ્ત થઈ અને પોતાની મૂળ હાલતમાં પાછો આવ્યો તો હઝરત ખવાળનો ઈશક મારી રજેરમમાં વ્યાપી ગયો.

મેં મારું ઘર, દુકાન અને પૂંજી જે કંઈ મારી પાસે હતું તે સર્વ છૂટાવી દીધું અને હઝરત ખવાળ કુદેસ સિરુહના આશિકામાં શામેલ થઈ ગયો. ૧

□

એક શખ્સે હઝરત ખવાળ સાહેબ કુદેસ સિરુહના તરફ જોયું.

● ૧ ‘હઝરતુલ કુદેસ’ બાજ ૧, પાનું ૧૮૬

હઝરતે ફરમાવ્યું,
'મારી તરફ વધારે જોયા ન કરો, નહિતર દિલ બોઈ
બેસશે !'

હઝરત ખવાળ અલાહિદીન અતાર (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

અમારા ખવાળ સાહબ કુદેસ સિરુદ્દની નઝરની બરકતથી
થોડા જ અરસામાં આપના દુરવેશોની હાલત એવી થઈ જતી
હતી કે ઈન્સાની સહજતા અને નક્સાની અવસાદથી બિલકુલ
મુક્ત થઈ જતા. જે બોજન કરતાં તો તેનો સ્વાદ તંબોને ખબર
ન પડતો અને એની હડવાશ કે મીઠાશ કંઈ જ માલૂમ પડતી
ન હતી.

એક દુરવેશે નવી-અબ્દુલ્લી વસ્તુ ખાધી. તેને એનો સ્વાદ
પૂછવામાં આવ્યો. તેણે કહ્યું કે, સ્વાદ તો મારા હાલ પ્રમાણે છે.
હાલને કબજોનો સ્વાદ ઓર છે અને હાલત બસ્તોનો સ્વાદ
ઓર છે.'

પાણી ઉપર ચાલીને નદી પાર કરી

એક દિવસે હઝરત ખવાળ સાહબ કુદેસ સિરુદ્દ ખવારઝુમ
જવા માટે રવાના થયા. આપની સાથે શેખ શાહી નામનો એક
દુરવેશ હતો. જ્યારે આપ નદી કિનારે પહોંચ્યા તો આપે શેખ
શાહીને ફરમાવ્યું કે,

'પાણી ઉપર ચાલીને નદી પાર કરો !'

શેખ શાહી રૂબી જવાના કાયથી પાણી ઉપર ચાલવાની
હિમ્મત કરી ન શક્યા. હઝરતે તાકીદ કરીને પાણી ઉપર ચાલવા
માટે હુકમ કર્યો અને હેબતનાક નઝરથી તેના તરફ જોયું. તે
દુરવેશ બેહોશ થઈને નીચે પડ્યો. જ્યારે હોશમાં આવ્યો તો
પાણી ઉપર પગ મૂક્યો અને ચાલવા લાગ્યો. હઝરત ખવાળ

તેની પાછળ ચાલવા લાગ્યા અને નદીને સામે કિનારે પહોંચ્યા.
સામે પાર પહોંચીને હઝરતે શેખ શાહીને પૂછ્યું કે,
'જુઓ ! તમારા મોળાં બીનાં ઘયાં છે કે કેમ ?'
દુરવેશે જોયું તો તેમના મોળાં પર જરા જોટલીયે લીનાશ
ન હતી. મોળાં બિલકુલ સૂકાં હતાં !^૧

હઝરતની દુઆથી પુત્રો પેદા થયા

એક દુરવેશનું ગમાન છે કે,
મારે ત્યાં માત્ર પુત્રીઓ હતી. પુત્ર એકે ન હતો. મેં હઝરતની
ખિદમતમાં દુઆ માટે વિનંતી કરી. હઝરત ખ્વાળએ દુઆ
કરમાવી. અલ્લાહ તઆલાએ મને એક પુત્ર આપ્યો. હું હઝરતની
ખિદમતમાં હાજર થયો. મેં મારા પુત્ર ગાટે આપતું પહેરણ
માંડ્યું.

હઝરતે ફરમાવ્યું,

'જાઓ હું પહેરણ આપી નથી સકતો !'

જ્યારે હું ઘરે પાછો આવ્યો તો પુત્રનો ઈન્તકાલ થઈ ગયો
હતો ! હું ફરી પાછો હઝરત ખ્વાળની ખિદમતમાં ગયો.

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

'તમે મારી પાસે પુત્ર માંગ્યો. તે પેદા થયો. હવે ખુદા
તઆલા તને બે પુત્રો આપશે. તેઓની ઉંમર મોટી થશે અને
તેઓ તારા માટે પૂરતા થશે.'

તે પછી મારે ત્યાં એક પુત્ર પેદા થયો. ડેટલોક સમય થયા
બાદ તે બીમાર થયો. મેં હઝરતને અરજ કરી.

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

'તે અમારો ફરજંદ છે. તમને એની બીમારીથી શું સંબંધ ?
ઘણી વખત બીમાર પડશે અને સાજો થશે.'

તે પછી બીજો પુત્ર પેદા થયો !^૨

• ૧ 'હઝરાતુલ કુદસ' પાનું ૧૯૭

૨ " પાનું ૧૯૮

વરુઓથી બચાવ્યા

એક દુરવેશ કહે છે કે :

હઝરત ખવાબએ મને એક કામ માટે એક સ્થળે મોકલ્યો. જુલાઈ હતી. પાણી ફરતી વખતે એક ઝાડની ટાવામાં બેઠો અને ઝાડને અટકીને જીંઘી ગયો.

મેં ખવાબમાં જોયું કે હઝરત ટાવામાં બેઠો થઈને મારી તરફ આવે છે અને ફરમાવે છે કે,

‘આ જીંધવાની જગા નથી ! બેઠો !’

હું એકરાર થઈને જીંધમાંથી એકદમ જાગી બહાર તો થું જોઈ પું કે બે ખુખાર વરુઓ મારા માથા આગળ જોવા છે. હું ઉતાવળે કસરે આરિફાની તરફ ચાલી નીકળ્યો. જ્યારે હું ગામની નજીક પહોંચ્યો તો જોયું કે હઝરત ખવાબ રસ્તા પર જોવા છે અને ફરમાવે છે કે,

‘ઘેઈ શખ્સ આવા સ્થળે જીંધના નહીં !’

આપની તવજજુહની અસર

એક વખતે એક સોડી પર આપે તવજજુહ કરી. તે બેખુદ થઈને પોતાના માલિકની પાસે ગઈ, સોડીને જોતાં જ માલિક પશુ બેહોશ થઈ ગયો.

એક પડોશી સ્ત્રી મળવા માટે આવી. તે પશુ સોડીને જોતાં જ બેહોશ થઈ ગઈ.^૧

એક પ્રવાસીને મદદ કરી

એક શખ્સ જૈઅતની નિયતથી ઘણાં દુરના પ્રદેશથી પ્રવાસ કરતો હઝરતની પાસે આવતો હતો. જ્યારે નહીં આગળ પહોંચ્યો તો તેણે નહીં કશું કે,

‘સુકાઈ જ નેથી હું પસાર થઈ જાઉં !’

૧ ‘હઝરતુલ કુદસ’ પાનું ૧૬૮

૨ ‘જવાહરે કલ્લિયહ’ પાનું ૬૭

(નદી સૂકાઈ ગઈ અને તે ગાલીને પસાર થઈ ગયો.)

ત્યાંથી આગળ ચાલતાં જંગલમાં તેણે હરણો જોયાં તેની ઇચ્છા થઈ કે તેઓ તેની પાસે આવી જાય. તરત જ તેઓ તેની પાસે દોડી આવ્યાં.

તે પછી તેણે ઝરમ ભોજન કરવાની ઇચ્છા કરી તે પગુ હાજર થઈ ગયું.

જ્યારે તે ખવાળ સાહુળની ખિદમતમાં હાજર થયો તો આપે ફરમાવ્યું કે,

‘હે કલાણા! જે દિવસે તું ધનથી નીકળ્યો હતો તેજ દિવસથી મારી નજર તારા ઉપર મંડાયેલી હતી. મેં જ તને નદીમાંથી પાર કર્યો. હરણોને તારી પાસે મોકલ્યા અને ઝરમ ભોજન હાજર કર્યું.’^૧

નદીમાં ફૂદી પડો!

એક દિવસે આપે બાબા શેખ ખુસરોને ફરમાવ્યું કે,

‘નદીમાં ફૂદી પડો!’

તે ફૂદી પડ્યો. લોકોએ કહ્યું કે તે ડૂબી ગયો.

આપે ફરમાવ્યું,

‘નકાર આવી જા!’

તે નકાર નીકળી આવ્યો! તેને વાળ મુધમાં ભીનો થયો ન હતો!

તેણે બયાન કર્યું કે હું તો કુજરામાં મુરાકિબમાં બેઠેલો

હતા!

□

આપ ફરમાવતા હતા કે ત્રીસ વરસ પીતી ગયાં છે કે ગઢાઉદ્દીન જે કંઈ કહે છે, અલ્લાહ તને પૂરું કરી દે છે.^૨

એણે એના હિસ્સો લઈ લીધો છે

હઝરતના એક મુરીદ શેખ કુત્બુદ્દીન ફરમાવે છે કે :

■ ૧ ‘જવાહરે કલ્મ્યાદ’ પાનું ૧૮

૨ ‘જવાહરે કલ્મ્યાદ’ પાનું ૧૮

હું બાળક હતો. હઝરત ખવાળએ મને ફરમાવ્યું કે,
'ફલાણા કબૂતરખાનામાં જા ! ત્યાંથી થોડાં કબૂતર લઈ આવ !'

હું કબૂતરનાં બચ્ચાં લાવ્યો. બચ્ચાંઓને જોઈને મારું મન
લોભાયું. મેં એક જીવંત કબૂતરનું બચ્ચું મારી પાસે રાખી લીધું
અને બાકીનાં બચ્ચાં હઝરત ખવાળની સમક્ષ રજૂ કર્યાં. કબૂતરોને
પકાવીને જ્યારે હાજર રહેલાઓને વહેંચવામાં આવ્યા ત્યારે મને
હિસ્સો ન આપ્યો.

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

'એણે એના હિસ્સાનું જીવંત કબૂતર લઈ લીધેલું છે !'

હઝરતની રહેણી કરણી

આપ હલાલની વિઆવત અને શાંકાસુદ વસ્તુથી પરહેઝ
કરવામાં ખૂબ કાળજી રાખતા હતા, ખાસ કરીને ખાવાની બાબતમાં.
હમેશાં મજલિસ શરીફમાં આ હદીસ બવાન ફરમાવતા :

'ઈબાદતના દસ હિસ્સા છે જેમાંથી નવ હિસ્સા હલાલની
તલબ છે અને એક હિસ્સો બાકીની ઈબાદતો છે.'

□

જો કોઈ શખ્સ આપના માટે કંઈ હદિથો (બેટ) લાવતો તો
આપ (રહ.) પણ હઝરત રિસાલત પનાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ
વસલ્લમની મુતાબિઅતથી તે હદિથો જેવી કોઈ ચીઝ તેને આપતા.

□

જો કોઈ દોસ્ત યા મેહમાન આપની પાસે આવતો, તો સાંજે
મોજન લાવતા. મોજનમાં કંઈ વિશિષ્ટ વાનગી પણ લાવતા.

રાત્રે મેહમાન જ્યારે સૂઈ જતાં, અને હવા જો ઠંડી હોય તો
પોતાની પાસે એક કપકાંથી વધારે ન હોય તો પણ તે કપડું
મેહમાનને ઝોઢાવી દેતા.

□

હઝરતના ઘર માટેનું અનાજ એમના ખેતરમાં પાકતું. દર

● ૧ 'નકશાતુલ હન્સ' પાનું ૪૧૬

વરસે આપ થોડા જવ અને માસ (અડદ) રોપતા. ગિયારણ, જમીન અને કામ કરાવતી વખતે બળદની ઘણી કાળજી રાખતા.

મોટા મોટા માણસો અને આલિમો આપની સુહૃદત શરીરમાં આવતા, તેઓ આપનું ભોજન તળરૂંક તરીકે ખાતાં.

ખવાળ સાહબ (૨૬.)નું પોતાનું મકાન ન હતું, ભાડેનું હતું. આપના ઘરમાં કોઈ નોકર-ચાકર ન હતાં. લોકોએ એનું કારણ પૂછ્યું. આપે કરમાવ્યું,

‘બંદગી અને ખવાળગી (સેવા અને શોહાઈ) બંને એકસાથે યોગ્ય નથી.’

એક ખૂબ જ ખારીક વાત

હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.) કરમાવે છે કે :

(કુતૂર સલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લાગની) પુત્રીત પત્નીઓના કુળરા-ઓમાં જવનો લોટ ચારણી વડે ચારવામાં આવતો ન હતો એટલે કેટલાક દિવસ અમે પણ ઘરમાં જવનો લોટ ચારવા વગર (રોટલી-ઓ) પકાવી.

એનાથી તમામ સંબંધીઓ અને ફરજંદ ખીમાર ઘઈ ગયાં । મને બધું ઘઈ કે,

આ હાલત એટલા માટે ઘઈ છે કે આં હઝરત સલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લામના અહલે બૈત (ધરવાળાંઓ) સાથે બેઅદબી ઘઈ છે. એમાં બરોણરી અને સમાનતાની ભાવના માલૂમ પડે છે. મુતાનિમત (પૈરવી) પણ એક ખાસ હદ સુધી કરવી બોધ્યે, પરંતુ હકીકતમાં પોતાના દરેક કામમાં મક્સૂર (ઓછપ) કરવી બોધ્યે.

જે પછી અમે જવનો લોટ ન ખાધો તો બધાં તાંદુરસ્ત ઘઈ ગયાં.

હર કે પથ હર પથે રસૂલ (સલ.) નિહાદ,
અઝ હમા રહરવાં બ પેશ ઉક્તાદ.^૧

જે કોઈ રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના
પગલાંમાં પગ મૂકવા પ્રયત્ન કરે છે તે બધાં
ચાલનારાંઓમાં સૌથી પ્રથમ પછડાય છે.

□

વાયકોથી વિનંતી છે કે આ બનાવમાંથી કોઈ જેરસાજ ન
કરે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની પૈરવી કરવાની
મનાઈ કરી છે. ના, એવું નથી. આજળ પાના ૨૧૭ ઉપર
વિસ્તારથી જણાવેલું છે કે નકશાની તરીકામાં સુન્નતની પૈરવી
વધારે છે. પરંતુ એક ખૂબ જ ગારીક બાબત સમજી લેવાની
જરૂર છે.

પ્રથમે પ્રથમે ચાલવામાં અને પગલાંમાં પગ મૂકવામાં ફેર છે,
પાછળ પાછળ ચાલવામાં અને સાથે સાથે ચાલવામાં ફેર છે,
અનુસરણ કરવામાં અને બરાબરી કે સમાનતા કરવામાં ફેર છે.
એકમાં એન અદગ છે અને બીજામાં બિલકુલ બેઅદબી છે.

નારાઝગીથી પકાવેલું ખાતા ન હોય

એક દિવસે એક દુરવેશે હઝરતની સામે ખાવાનું મૂક્યું તો
આપે ફરમાવ્યું,

આપણે આ પ્રકારનું ખાવાનું ખાવું ન જોઈએ કારણ કે આ
નારાઝગીથી પકાવેલું ભોજન છે. કોઈ ઓરતે લોહ ચાળતી વખતે
થા ઝુંદતી વખતે થા રાંધતી વખતે નારાઝગી જાહેર કરી છે.

જો કોઈ શખ્સ એક કફીર પણ્ય નારાઝગી થા કરાહતથી દેશમાં
મારણું તો આપ તે ભોજન ન ખાતા અને ફરમાવતા કે,

જે કામ ગુસ્સો, ગફલત, કરાહત અથવા દુસ્વારીથી કરવામાં
આવે તે કામમાં નેકી અને બરકત નથી હોતી, કારણ કે તેમાં

● ૧ 'અનીસુત્તાલિબીન' પા. ૩૯

નફસ અને શેતાનનો દખલ હોય છે. એટલે એવા કામનો નતીજો કંઈ નીકળતા નથી.

તેક આ'માલ અને હિમદા અફમાલ જાહેર થવાનો આધાર હલાલ ભોજન પર છે, જે સ'પૂણ' માહિતી મેળવીને ખાવામાં આવે. હમેશાંની કુઝૂરી, ખાસ કરીને નમાઝના સમયની કુઝૂરી હલાલ ભોજનથી જરૂર હાસિલ થાય છે.

મહેમાન માટે નફલ રોઝો તોડી નાંખતા!

હઝરત જ્યારે રોઝાથી હોય અને મહેમાન આવી જતા તો ભોજન કરતી વખતે આપ પણ તેમની સાથે જમવામાં શામેલ થઈ જતા. મહેમાનના આદર માટે નફલી રોઝો તોડી નાંખતા. આપ હરેક રીત મહેમાનની ખિદમત કરતા.

સૌના ખબર અંતર પૂછતા

જ્યારે હઝરત કોઈ દુરવેશના ઘરે જતા તો તેના ફરજદો, સગા-સબ'ધીઓ, ખાદિમો વિષે અલગ અલગ પૂછપરછ કરતા. અને એક ખાસ પ્રકારે હરેકનું મન રાજી રાખતા. ઉપરાંત આપ તેના દોરઢાખર વિષે પણ પૂછપરછ કરતા અને હરેક વિષે શાફકત જાહેર કરતા.

મધ્યમ સલામ કરવાની ફઝીલત

હઝરત ફરમાવે છે કે,

જ્યારે બે શખ્સો મુલાકાત કરે છે ત્યારે તેઓમાંથી એક પ્રથમ સલામ કરે છે તો બીજા પર તેનો જવાબ આપવો વાજિબ થઈ જાય છે. અને કહેવાય છે કે જ્યાં સુધી તે ઝિન્દા છે ત્યાં સુધી તેની સલામનો હક અદા કરી શકતો નથી.

અદખનું મહત્વ

હઝરત જ્વાળા સાહબ (૨૬.) ફરમાવે છે કે,

આ રાહની તલબની શરત અદખ છે :

૧ અલ્લાહ તઆલાનો અદબ

૨ યૈગમ્મરે ખુદા સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમનો અદબ

૩ મશાઈખે તરીકતનો અદબ

અલ્લાહ તઆલાના અદબનો અર્થ એ છે કે જાહિર અને ખાતિનમાં કમાલે બદગીયા તેના અહકામોનું પાલન કરે. તેમજ ગૈરલ્લાહ બિલકુલ મુખ ફેરવી લે.

યૈગમ્મર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના અદબનો અર્થ એ છે કે આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની સંપૂર્ણ રીતે પૈરવી કરે. અને તમામ હાલતોમાં આં બનાબ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની હુરમતની કાબજ રાખે. તેમજ કુલ મોજૂદાત (સકળ સૃષ્ટિ)ના માટે ખુદાની હરઆદનો વસીલો આ હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ખ્યાલ કરે. જે જનદાર કે ગૈર જનદાર, સજીવ કે નિર્જીવ છે તે તમામના શિર આપની જ ઈજ્જતના આસ્તાના પર છે.

મશાઈખનો અદબ એટલા માટે જરૂરી છે કે તેઓ સુન્નતે નખવી સહલાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની મુતાગિઅતના વસીલા છે અને લોકોને અલ્લાહ તઆલાની તરફ ખેલાવવાનો હરબનો ધરાવે છે.

હુઝૂર (સલ.)એ ફરમાવ્યું...

એક દિવસે એક શખ્સે ખવાબમાં હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની ઝિયારત કરી. હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની મજલિસમાં કેટલાક છુઝૂર્જો બેઠેલા હતા જેમાં એક છુઝૂર્જની શિકલ નિહાયત નૂરાની હતી.

ખવાબ જોનાર શખ્સને હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે એ છુઝૂર્જની તરફ ઈશારો કરીને ફરમાવ્યું કે,

'જો તું મારી ખૈર અને ખરકત હાસિલ કરવા ચાહતો હોય તો આ અઝીઝની મુતાગિઅત-પૈરવી કર !'

તે પછી ખવાબ સાહબનું મુખારક નામ તે શખ્સને બતાવ્યું તે શખ્સ કહે છે કે,

એ પહેલાં મેં ક્યારેય ખવાળ સાહબને જોયા ન હતો. જ્યારે હું જાગ્યો ત્યારે ખવાળ સાહબની સૂરત અને સીરતને એક કિતાબની પાછળ લખી લીધી. અને એ ખવાળની તારીખ પણ લખી લીધી.

કેટલાંક વરસ પછી એક દિવસે હું બજારમાં એક દુકાન પર બેઠો હતો કે સંજોગવશાત્ એક નૂરાની શિક્ષવાળા બુઝુર્ગ ત્યાં આવ્યા અને દુકાન પર બેઠાં. તેમની પેશાની પર હૈબત અને જલાલનાં ચિહ્નો દેખાતાં હતાં. જ્યારે મેં તેમના ચહેરા પર નજર નાંખી તો ખવાળમાં જોયેલી શિક્ષ યાદ આવી ગઈ. મારી હાલત બદલાઈ ગઈ, જ્યારે થોડા સમય પછી હું સ્વસ્થ થયો ત્યારે મેં ખવાળ સાહબને વિનંતી કરી કે આપ મુજ નાવીજના ઘરે પધારો.

ખવાળ સાહબે મારી વિનંતી સ્વીકારી અને આપ આગળ આગળ તેમ જ હું પાછળ પાછળ ચાલવા લાગ્યા. આપ સીધા મારા ઘરે પહોંચ્યા. આ પહેલી કરામત હતી જે મેં જોઈ. આપે પહેલાં મારું ઘર કહી જોયું ન હતું. જ્યારે ઘરમાં દાખલ થયા તો મારા હજારોની તરફ ગયા. હજારોની હીચાલમાં એક નાનો કળાટ હતો. તેમાં કેટલીક કિતાબો હતી. હઝરત ખવાળ સાહબે હાથ લંબાવીને તેમાંથી એક કિતાબ ઉપાડીને અને આપી.

પછી ફરમાવ્યું,

‘આ કિતાબની પાછળ તેં શું લખ્યું છે?’

જ્યારે મેં તે જોયું તો ફરી પાછો ચેલો ખવાળ મારી આંખ સામે ઉપસ્થિત થયો. જોકે એ વાતને સાત વરસ વીતી ગયાં હતાં.

તે પછી આપે મહેરબાનીથી મારી દરખાસ્ત કબૂલ ફરમાવીને મને પોતાની ગુલામીની સઆદતથી મુદાર્ફ ફરમાવ્યો.

૩૬ને ચોથા અસમાનથી પાછી લાવ્યા!

હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.)એ એક દિવસે એક દુરવેશને કંઈક કામ માટે એક જગાએ મોકલ્યા. ખીજા દુરવેશ પણ તેની સંગાથે ગયા.

કેટલુંક અંતર કાપ્યા પછી પેલો દુરવેશ જમીન પર ઢળા પડ્યો અને તેની રૂઢ બદનમાંથી નીકળી ગઈ. સાથે ગયેલો ખીન્ને દુરવેશ છતાવળે હઝરત ખવાબ સાહબ (રહ.)ની ખિદમતમાં આવ્યો અને એ જનાવ આપને કહ્યો.

હઝરત ખવાબ સાહબ (રહ.) મરણ પામેલા પેલા દુરવેશની ખાસે તશરીફ સર્જી ગયા અને પોતાનો પવિત્ર પગ તેની હાતી ઉપર મૂક્યો. તરત જ તે હરકત કરવા લાગ્યો અને તેની રૂઢ ફરીથી તેમ જબનમાં બાપી ગઈ.

તે પછી હઝરત ખવાબ સાહબ (રહ.)એ ફરમાવ્યું,

‘એની રૂઢ મને ચોથા આસમાન પર મળી. ત્યાંથી હું’ એને પાછી લાવ્યો છું!’^૧

એ માત્ર તાલિખોની રેહનુમાઈ મારે હોય છે

હઝરત ખવાબ સાહબ (રહ.)થી અસંખ્ય કરામતો બહાર થયેલી છે. એક દિવસે જ્યારે આપ (રહ.)થી એક કરામત બહાર થઈ તો આપે ફરમાવ્યું કે,

‘જ્યારે મારાથી આ પ્રકારનો જનાવ (કરામત) બહાર થાય છે ત્યારે એમાં મારો કંઈ હાથ હોતો નથી. માત્ર ઈલ્લાહ (ગંગથી પ્રેરણા) થાય છે નહિતર મુખ્સિસ અને આજિઝ ફરીયા તકસીર (કાતાલી અને કુસર) સિવાય ખીજું’ ઘઈ જ શું શકે છે!

‘હઝરત રિસાલતપનાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને (અલ્લાહ તઆલાથી નિકાલત) કુખ’ (સામીખ) હાસિલ હોવા છતાં ખિતાબ થયો કે:

‘વમા રમૈત ઈઝ રમૈત વલા કિન્નલ્લાહ રમા’.

(હે મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ !)

જ્યારે તમે ધૂળની મુઠ્ઠી ફેંકો હતી ત્યારે તમે ફેંકી ન હતી

બલ્કે અલ્લાહે જ ફેંકી હતી.^૧

□

‘એનાથી બચ્ચો દો કે આપ (સલ્લાલુ અલૈહિ વ સલ્લમની બીયારી હિમ્મતની થી હાલત હશે! જે કંઈ દુરવેશોથી બહેર થાય છે તેમાં તેઓનો કોઈ અખત્યાર હોતો નથી અને

- ૧ સૂરએ ‘અન્ફાલ’, આયત : ૧૭, પાસે : ૬

આ આપત યરીફમાં બદ્રની લડાઈની ઘટના તરફ સંકેત છે. જ્યારે બદ્રમાં સખત લડાઈ થઈ થઈ અને કાફિરોએ એકદમ હુમલો કર્યો ત્યારે હઠરત સલ્લલ્લાલુ અલૈહિ વ સલ્લમે દુઆ શરૂ કરી કે,

‘હે ખુદા ફતેહમાંદીને! જે વાપદો તે’ મારો સાથે કર્યો છે તેને પૂરો ફરમાવ!’

હઠરત જિબ્રાઈલ (અલૈ.)એ આવીને કહ્યું કે ધૂળની એક મુઠ્ઠી ભરી દુશ્મનો તરફ ફેંકો!

હઠરત સલ્લલ્લાલુ અલૈહિ વ સલ્લમે એક મુઠ્ઠી રેતી કાફિરોના લશ્કર તરફ એમ કહીને ફેંકી કે કાફિરોના મોં પરાજ થશે. આ પ્રમાણે ત્રણ વખત કહ્યું.

ખુદાની કુદરતથી તે રેતી દરેકની આંખમાં જઈ પહોંચી. સૌ આંખો ઓળતા રહી ગયા અને આ બાજુથી મુસલમાનોએ એકદમ હુમલો કરી દીધો. આખરે ઘણાં કાફિરો મરાયા. તેને જ અહીં (અલ્લાહે) ફરમાવ્યું છે કે :

‘હે નબી (સલ્લલ્લાલુ અલૈહિ વ સલ્લમ)!

જોકે બહેરમાં તમે પોતાના હાથથી રેતી ફેંકી, પરંતુ આ વાત સામાન્ય રીતે માનવશક્તિથી બહાર છે, કે એક મુઠ્ઠી રેતી ફેલાઈને ચત્રુઓના દરેક સૈનિકની આંખમાં જઈ પડે! અને એક હથિયારબંધ સૈન્યના પરાજનનું કારણ બની જાય! બલ્કે એ તો

ખુદાઈ હાથ હતો કે એક મુઠ્ઠી રેતીના તમારા હાથમાંથી નીકળ્યા પછી તેણે ચત્રુઓના સૈન્યના મોં ભરી દીધાં!’

ન તેમાં એમને કોઈ આનંદ મળે છે. એ તો માત્ર તાલિયોની રહેતુમાઈના માટે હોય છે.^૧

કામિયાબી શરીરમત પર આઘાત રહેવામાં છે

રોજ મુહમ્મદ તુક^૨ કોફતી નામનો હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.)નો એક દુરવેશ હતો. તે છુપારાના બજારમાં એક દુરવેશની દુકાને બેઠેલો હતો. તેમના જઝબહની હાલત એર પર (ઉમતાએ) હતી. જાચી જાચી વાતો કરી રહ્યો હતો.

તે કહેતો હતો કે,

'દુરવેશ એવો હોવો બેઈએ કે ન્ને કોઈ મજ્જર બગદાદમાં કોઈ પાતળા આડની ડાળી ઉપર બેઠેલો હોય તો તે દુરવેશ તે મજ્જરને અહીંયા બેઈ શકે.'

તે પછી હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.) ત્યાં તશરીફ લાવ્યા. હઝરતે ફરમાવ્યું,

'તારી આ વાતો તને શું કામમાં આવશે! તારે દીન અને ઇસ્લામની ચિંતા કરવી બેઈએ. શરીરમતે નબવી સલ્લલ્લાલુ અલેહિ વ સલ્લમ પર સાબિત કદમ (અડગ) રહેવું બેઈએ. આવી વાતોથી એ કામ બનવું નથી.'

આપની શકક્કત (મમતા) અને છુટ્ટી બેઈને સૌ હંમ થઈ ગયા!^૨

ઓલિયા અલ્લાહને ફનાનો તસરુફ હામિલ છે

હઝરતના ખલીફા ખવાળ અલાઉદ્દીન અતાર (રહ.) ફરમાવે છે કે:

એક દિવસે હું હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.)ના મુખારક પગ દાખતો હતો. સંબોગવશાત્ શરીફ ખાનદાનનો એક પુત્ર એ મજલિસમાં બેઠો હતો. હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.) 'ફના'ના

૧ 'અનીસુત્તાલિબીન' પાનું ૯૩, ૯૪

૨ 'અનીસુત્તાલિબીન' પાનું ૧૦૭

ખ્વાબ સાહેબે તેને કહ્યું,

‘તેં આ શું કામ કર્યું? અહાહ તઆલાના બંદાઓ નજીક આવાં કામોની કંઈ વિચાર નથી! ખુદાના ફેટલાહ એવા બંદાઓ પણ છે કે તેઓ પર જે શુરૂર છે—નીતે છે તેમાંથી જો કંઈ (અંશ) પણ લોકો સમક્ષ જાહેર કરે તો તેઓના અહેવાલ અસ્ત-વ્યસ્ત થઈ જાય! (તેઓના અંતરમાં બિચલપાયલ થઈ જાય!)’

દુરવેશે કહ્યું કે,

‘પીરતાલીસ વરસથી હું જાગ્રસો અને સાતરોમાં શોધ કરું છું પરંતુ મને તો કોઈ એવો શખ્સ મળ્યો નથી જેનામાં આ પ્રમાણેના અહેવાલ જોવામાં આવે! મેં હસ વખત હજજ કરી છે તેમ જ રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાલુ અલ્લીહ વ સલ્લમના રોજાએ મુબારકની જિયારત કરી છે પરંતુ આ વાત કોઈનામાં જોઈ નથી!’ (આવા અહેવાલવાળો કોઈ શખ્સ મને પ્રવાસમાં મળ્યો નથી!)

હઝરત ખ્વાબ સાહેબ (રહ.)એ ફરમાવ્યું કે,

‘અમર એક લાગુમાં તને બતાવી દેવામાં આવે તો તું સ્વીકારશે કે એવા લોકો દુનિયામાં છે!’

તે પછી આપે તેને ફરમાવ્યું કે,

‘મારી પાસે આવીને બેસી જા!’

તે પછી હઝરત પોતાની આગળી દુરવેશના ઘૂંટણને અડકાવી તેની હાલત બદલાઈ ગઈ. તે નીચે ઢગી પડ્યો અને તેનો રંગ બદલાઈ ગયો. તેનો શ્વાસ પણ નીકળી શકતો ન હતો. એ જ હાલતમાં તે મોડે સુધી પડેલો રહ્યો!

તે પછી હઝરત ખ્વાબ સાહેબ (રહ.)એ પોતાની આંગળી તેની ખેશાની પર ધસી. તેણે આંખો ખોલી અને હરકત કરવા લાગ્યો.

તેણે ધણી આજિઝી કરી અને કહ્યું કે,

‘મેં જૂરું કર્યું અને જૂરું કહ્યું. આપના કમાલને જોવા પછી મને આ વાતો જાહેર થઈ. ખરેખર અલ્લાહ તઆલાના બંદાઓ જેના કરતાં પણ ચઢિયાતા છે, જેવા કે આપે ફરમાવ્યા છે.’

તે પછી તેણે હઝરત ખવાળનો પાલવ મજબૂત પકડીને કહ્યું કે,
‘મહેરબાની કરીને મને મારા મકસદ સુધી પહોંચાડો, કારણ કે
આખી જિંદગી હું એની જ તલાશમાં ભટકતો રહ્યો છું. હવે મેં
એવા શખ્સ મેળવી લીધા છે.’

હકને અખત્યાર કરવાનું ફળ

એક દિવસે (હઝરતના એક મુરીદ) શેખ શાહી હઝરતની
ખિદમતમાં હાજર થવા ત્યારે તેમની હાલત ખૂબ જ બસ્ત
(વિશાળ) અને સુરર (આનંદ)ની હતી.

હઝરત ખવાળ સાહેબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,

‘તારી હાલત ઘણી ખુશ છે!’

તેણે કહ્યું કે,

‘એ માત્ર આપની ખિદમતમાં હાજર થવાનો નતીલો છે.’

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘તારો આ બસ્ત મારા કારણે નથી.’

આ પ્રમાણે ફરમાવીને હઝરતે તેને ઠોઈ કામ માટે મોકલ્યો.
તેના ગયા પછી હઝરતે ફરમાવ્યું,

‘એનો આ બસ્ત હકના કારણે છે. બહાર એને રૂપિયાની
કેટલીક થેલીઓ મળી હતી પરંતુ એણે એ થેલીઓ લીધી નહિ.’

બ્યારે શેખ શાહી પાછા આવ્યા ત્યારે ખવાળ સાહેબે તેને
પૂછ્યું કે,

‘આજે તેં ક્યો અમલ કર્યો?’

શેખ શાહીએ કહ્યું કે,

‘હું આપની પાસે આવતો હતો. મેં કેટલીક રૂપિયાની થેલીઓ
પડેલી જોઈ. પ્રથમ તો એને લઈ લેવાનો વિચાર આવ્યો. પરંતુ
પછી મેં મનોમન પસ્તાવો કર્યો અને વિચાર કર્યો કે મારા માટે
બેહતર એ જ છે કે એના તરફ જરાપણ ધ્યાન ન આપું. બ્યારે

માત્ર હું તથા જ કદમ આગળ વધ્યો ત્યારે મારી આ હાલત થઈ ગઈ !'

હજરતે ફરમાવ્યું કે,

'ગિર હકના બદલે જે હકને અપત્યાર કરે છે તેની અદના સમાદત આ છે.'

સફરજન પણ તસ્ખીહ પડે છે

એક દુરવેશ એક સફરજન લાવ્યો.

હજરત ખવાજ સાહબ (રહ.)એ ફરમાવ્યું કે,

'થોડો સમય થોભો. અત્યારે આ સફરજન ખાશો નહિ કારણ કે આ સફરજન અત્યારે તસ્ખીહ પડે છે.'

હમા અરાંત ફર સુલ્ક અંદ લૈકિન,

તૂ બે સમર્થ નમીદાની શનુદન.

આવાર્થ :

દરેક રજકણ બોલે છે (અરાન્ની તસ્ખીહ પડે છે) પરંતુ તું બહેરો છે એટલે તને સંગળાવું નથી.

■

અને ખરેખર હજરત ખવાજ સાહબ (રહ.)ના ફરમાવવા પ્રમાણે સફરજન તસ્ખીહ પડતું હતું જેને હાજર જનોમાંથી કેટલાકે પોતાના કાનો વડે સાક સાંભળ્યું !

મને લોકોની રેહનુમાઈ માટે પેદા કર્યો છે

મદયૂત નામના ગામમાં બ્યારે હજરત જતા ત્યારે પોતાના ચાહકોને ત્યાં રહેતા હતા. બ્યારે કોઈ શખ્સ આપ (રહ.)ને પોતાના ઘરે બોલાવતો ત્યારે આપ (રહ.) સુન્નતે નખવી સફલાહ અલહિ વ સલ્મની પેરવી કરતા અને બોલાવનારને ત્યાં તશરીફ લઈ જતા.

શેખ શાહી નામના હજરતના એક મુરીદ પણ એ જ ગામમાં રહેતા હતા. એમના ઘરવાળાઓની ધવ્જા એ હતી કે ખવાળ સાહબ (૨૬.) હમેશાં એમના ઘરે જ રહે.

સંજોત્રવશાત્ એક રાતે ખવાળ સાહબ (૨૬.) એક દુરવેશના ઘરે પોએલા હતા. શેખ શાહીના ઘરવાળાઓએ તે રાતે ખુદાની દરગાહમાં ખૂબ જ આજિઝી કરી અને રડીને કરમર્થા કે, આ ગામમાં ખવાળ સાહબ માત્ર અમારા ઘરે જ ઉતારો કરે.

સવારે ખવાળ સાહબ (૨૬.) શેખ શાહીના ઘરે તથરીફ લાવ્યા અને ફરમાવ્યું કે,

‘અદલાહ તઆલાએ મને સોઝાની રેહતુમાઈ-માર્ગદર્શન માટે પેદા કર્યો છે અને તમે માહો છો કે શેખ બહાઉદ્દીન આ ગામમાં માત્ર તમારા ઘરે જ રહે! એ કેવી રીતે સંભવી શકે! શક્ય—સહાનુભૂતિ રાખવી જોઈએ! બધું—સર્વસ્વ પોતાના માટે જ ખ્યાલ કરવું ન જોઈએ!’

ઝોલિયાએ ખિદમત બીમારપુર્સી માટે આપ્યા

એક વખતે હજરત ખવાળ સાહબ (૨૬.) કુશી નામના ગામમાં હતા. ત્યાં આપ (૨૬.) બીમાર પડ્યા. એક રાત્રે ફેટલાક હિજલતીર આપની બીમારપુર્સી માટે આવ્યા. તેઓમાં હરેક પ્રકારના (ફરજખના) લોકો મોબૂદ હતા.

તેઓમાંથી દરેક પોતાનો અહેવાલ અને મકામ ખવાળ સાહબ (૨૬.)ની ખિદમતમાં બધાન કર્યો, અને ખવાળ સાહબ (૨૬.)ને સવાલો પૂછ્યા.

ફેટલાકે અરબી ભાષામાં સવાલો પૂછ્યા.

ફેટલાકે ફારસી ભાષામાં સવાલો પૂછ્યા.

ફેટલાકે તુર્કી ભાષામાં સવાલો પૂછ્યા.

● ૧ ‘અન્નિસુલ્લાહિબીન’ પા. ૧૪૬

૨ હિજલતી : ગોસ, અબ્દાલ વગેરે ઝોલિયાએ ખિદમત જોયો ગોરા-નશીન—એકાંતવાસી હોય છે.

ખવાળ સાહજ (૨૬.)એ દરેકને તેની સાધામાં જવાબો આપ્યા. તે આખી રાત હંઝરત ખવાળ સાહજ (૨૬.) તેઓની સાથેજ મસમૂલ રહ્યા.

હંઝરત ખિઝર (અલૈ.) સાથે વારંવાર વાતચીત થતી રીખ ખુસદ કરમીની બધાન કરે છે કે :

એક દિવસે હંઝરત ખવાળ સાહજ કુદેસ સિરુફ કસરે આરિફામાં બાગમાં હતા જ્યાં હવે આપનો મજારે મુબારક છે. આપ (૨૬.) હોઝના કિનારે જીભા રહીને એક વૃદ્ધ આદમી સાથે વાતચીત કરતા હતા. એકાએક તે પશુ ત્યાં જઈ ચલો. મેં સલામ કરી, પેલા વૃદ્ધ બાગની તરફ રવાના થયા.

ખવાળ સાહજ (૨૬.)એ કરમાન્યું,

‘એ ખિઝર અર્પાનિજ્જલામ છે’

આપ (૨૬.)એ બે રખા : ને પ્રમાણે કરમાન્યું પરંતુ તે મુપ રહ્યો. અદવાલ તઆજાની ગદેત્તી નીચી નું મદેરમા કે પાતિનમા એ તરફ આકર્ષિત ન થયો.

□

બે મહુ દિવસ વીત્યા પછી ફરી મેં જોયું કે હંઝરત ખવાળ સાહજ (૨૬.) એજ વૃદ્ધ આદમી સાથે વાતચીત કરી રહ્યા છે.

□

એ વાતને સમજત મેં મદિના વીત્યા પછી (મેં જોયું કે) એક દિવસે આપ ખુખારામાં તે વૃદ્ધ આદમી સાથે વાતચીત કરી રહ્યા છે.

□

એ વાતને જ્યારે સમજત મેં મદિના વીની ત્રવા ત્યારે ખુખારામાં એક દિવસે તે વૃદ્ધથી મારી મુલાકાત થઈ. તે વૃદ્ધ મુસ્કુરાયા. મેં સલામ કરી. તેઓ મને બેટી પગા અને ખુનજ આનંદ-ઉલ્લાસથી મારી સાથે વર્તન કર્યું તેમજ મારા અદવાલ વિશે મને પૂછપરછ કરી.

બ્યારે હું કસરે આરિકાનમાં ખવાળ સાહળ (૨૬.)ની
ખિદમતમાં હાજર થયો ત્યારે આપે ફરમાવ્યું કે,
'તમે ખિતર અલૈહિસ્સલામ સાથે મુલાકાત કરી હતી.'

□

મુદાને તલબ કરો

સૈય અમીર હુસૈન બયાન કરે છે કે,

એક દિવસે ખવાળ સાહળ હુદેસ સિરુદ્દએ એક કાગ માટે
મને બુખારા મોકલ્યો. રસ્તામાં એક નૂરાની મદ, સાહળે સફા
સાથે મારી મુલાકાત થઈ. તેમની સાથે ઘણી વાતચીત થઈ. તે
પછી મને થોડું ખમીર આપીને તે શખ્સ મારા કરતાં આગળ
ચાલવા લાગ્યા અને અદૃશ્ય થઈ ગયા.

બુખારા પહોંચી મેં ખવાળ સાહળ (૨૬.) તરફથી સોંપવામાં
આવેલું કાગ પૂરું કર્યું અને ફરી પાછો કસરે આરિકાં અત્વી
હઝરતની ખિદમતમાં હાજર થયો.

આપ (૨૬.) એ ફરમાવ્યું,

'શું તું તે શખ્સને ઓળખે છે જેણે તને રસ્તામાં થોડું
ખમીર આપ્યું હતું?'

મેં ના પાડી તો આપે પૂછ્યું કે,

'તેણે તારી સાથે શી વાતચીત કરી?'

મેં બહુ જ ટૂંકી કહી.

તે પછી આપે ફરમાવ્યું કે,

'તેઓ ખિતર અલૈહિસ્સલામ હતા. પરંતુ તું ખિતર અલૈહિ-
સ્સલામને શું કરશે? તેઓ પશુ ગેર છે. તું હકને તલબ કર!'

પીર તરફના એ'તિકાદમાં ફેર પડવો ન જોઈએ

કસરે આરિકાંમાં હઝરત ખવાળ સાહળ (૨૬.)ની વાડીમાં
એક દિવસે સૈય અમીર હુસૈન અને બીબા કેટલાક દુરવેશો ટોપલા-
ઓમાં માટી ભરીને બીજે કયાંક ખસેડતા હતા.

તેઓએ એક જુવાનને જોયો. તે પક્ષીની જેમ જીડતો હતો. દુરવેશો નજીકથી પસ્યુ તે જીડતો પસાર થયો. તેઓ તેને મુગ્ધ બાવે જોતા રહ્યા અને ઈરાદો કર્યો કે કામ છોડીને તેની પાછળ જાય.

તે જ વખતે હઝરત ખવાબ સાહબ (રહ.) પોતાના મકાન-માંથી બહાર આવ્યા અને તેઓને સંબોધીને કહ્યું કે,

‘થોડો સમય સળર કરો ! મને ત્યાં આવી જવા દો !’

ખવાબ સાહબ (રહ.)ની વાત સાંભળીને સૌ પ્રભરાઈ ગયા અને સૌની હાલત ફેરવાઈ ગઈ.

ખવાબ સાહબ(રહ.)એ નજીક આવીને ફરમાવ્યું કે,

દુરવેશના માટે યોગ્ય એ છે કે દરેક ચીજને જોઈને બેખુશ થઈ ન જાય. એનો એતિકાદ પોતાના પીરના હકમાં ઠાઈ રીતે બદલાઈ નહિ. અહીં સુધી કે અગર ખિઝર બલૈહિરસલામને પસ્યુ જુએ તો તેમની તરફ પસ્યુ ખ્યાન ન આપે !’

વળી આપે આગળ ફરમાવ્યું કે,

‘હવામાં જીડવું તો આસાન છે માખી પસ્યુ જીડી શકે છે !’

તે પક્ષી અમારે હુસૈન અને અન્ય દુરવેશોને ફરમાવ્યું કે,

ટોપલીને માટીથી ભરીને છોડી દો !’

હઝરત ખવાબ સાહબ (રહ.)એ ટોપલીને ઈશારો કર્યો. ટોપલી આપોઆપ જીડીને ચાલી ગઈ અને માટી નાખીને ફરી પાછી આપની પાસે ચાલી આવી ! કેટલીયે વાર એ જ પ્રમાણે થયું !

આ જોઈને દુરવેશોની હાલત બદલાઈ ગઈ.^૧

વિરાટ સ્વરૂપ

એક દુરવેશ જવાન કરે છે કે :

અત્યારે હઝરત ખવાબ સાહબ (રહ.)નો જ્યાં મઝારે મુશારફ છે તે આમ (વાડી)માં હઝરત એક દિવસે આરામ ફરમાવતા હતા. હું એક ખીબા દુરવેશ સાથે આપની ખિદમતમાં હાજર હતો. ^૧

● ૧ ‘અનીસુત્તાલિબીન’ પા. ૧૫૩, ૧૫૪

એક ઘડી પછી ખ્યાળ સાહબ (૨૬.)માં બાલિયત હાલત પેદા થઈ. પેલો દુરવેશ બેખુદ થઈને ઢળી પડ્યો. હઝરત ખ્યાળ સાહબ (૨૬.) ઊઠીને ઊભા થયા અને હોઝની ફરતે ફરવાનું શરૂ કર્યું. થોડી વાર પછી સફરજનના એક ઝાડને બાથમાં લીધું. એક પળ પછી આપનું પવિત્ર શરીર વિરાટ થઈ ગયું. સમગ્ર વાડી (બાગ) આપના પવિત્ર શરીરથી ઢારપૂર થઈ ગઈ. હું જે તરફ નજર કરતો હતો તે તરફ આપનું પવિત્ર શરીર જ દેખાતું હતું !

તે પછી મેં જોયું કે આપનું પવિત્ર શરીર નાનું થવા માંડ્યું. અને ઘટતા ઘટતા નિસકુલ વિલીન થઈ ગયું ! તે પછી મેં જોયું કે આપનું પવિત્ર શરીર પોતાની અસલ સ્થિતિમાં આવી ગયું છે. અને આપે પેલાં જ ઝાડને બાથમાં લીધેલું છે !

આ જોઈને હું ખૂબ જ નવાઈ પામ્યો કે એ શી બાગત હતી !

પછી ખ્યાળ સાહબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,

‘આવા અદ્વૈતાલ હઝરત અઝીઝાન અલૈહિરૈહમત વરિદ્દવાનથી નક્ક થયેલાં છે.’^૧

શરીરમતમાં ખસેલ પડે તો તેની અસર તરીકત પર થાય છે

હઝરત ખ્યાળ અલાઉદ્દીન અતાર (૨૬.) ફરમાવે છે કે :

અમારા ખ્યાળ સાહબ (૨૬.)નો તરીકો ઈસ્તિકામત અને સુન્નતે નખવી (સદ્વલ્લાહ અલૈહિ વ સલ્લમ)ની પેરવી હતી એટલે બહુમા આપ (૨૬.) હિલમા સાથે મેળમેળાપ રાખતા હતા.

આપ (૨૬.)ના સમયમાં બુખારામાં સૌથી મોટા આલિમ મોલાના હિસામુદ્દીન અસીલી અને મોલાના હમીદુદ્દીન શાશી (૨૬.) હતા. આ જાને આલિમો ઘણી વેળા ખ્યાળ સાહબ (૨૬.) જોડે સત્સંગ કરતા રહેતા હતા.

‘એક દિવસે હઝરત ખ્યાળ સાહબ (૨૬.) ડેટલીક બદામ લઈને

મોહાના હમીદુદ્દીને શાશીની પાસે તશરીફ થઈ ગયા. તે વખતે મોહાના પોતાના સાથીઓ નેડે રાઈઆગાદમાં હતા.

જ્યારે ખવાળ સાહબ (૨૬.)ની મુલાકાત મોહાના સાથે થઈ ત્યારે હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘હું આપની જુસ્તજૂમાં અને આપ મારી ગુફતજૂમાં!’

હઝરતના આ શબ્દો સાંભળીને મોહાનાની સંત્રાપમાં બેઠેલા વિદ્વાનોની હાલત બદલાઈ ગઈ કારણ કે ખરેખર હઝરતના ત્યાં આવવા પહેલાં મોહાના આપ (૨૬.) વિશે જ વાતો કરતા હતા.

મોહાનાએ હઝરતનો ખૂબ જ આદર સત્કાર કર્યો. હઝરતે બદામ મોહાનાની ખિદમતમાં પેશ કરી. જ્યારે મોહાના અને તેમના સાથીઓએ બદામ ખાધી તો ખવાળ સાહબ (૨૬.)એ બદામના છિલકા (છોતરાં) ભેગા કરી લીધાં અને એક પવિત્ર સ્થળે દાટી દીધાં. મોહાનાના કેટલાક સાથીઓએ આ કાર્યની ટીકા કરી તો મોહાનાએ તેઓ તરફ નકરત કરી અને ફરમાવ્યું કે,

‘ટીકા ન કરો, ધીરજ ધરો!’

ખવાળ સાહબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,

‘મગજ (માવો) છિલકાની હિફાજતમાં હોય છે. જો છિલકામાં કંઈ ખસેલ પડે તો તેની અસર મગજ (માવા) ઉપર થાય છે. જો શરીરમાં ખસેલ થાય તો તેની અસર તરીકત પર પડે છે.’

મોહાના હમીદુદ્દીને ખૂબ આશ્ચર્ય માન્યો અને ટીકા કરનારાઓને સંબોધીને ફરમાવ્યું કે,

‘તમે ધીરજ ન ધરી એટલે ખવાળ સાહબ (૨૬.)એ (તમારી ટીકાનો) જવાબ આપી દીધો. અલ્લાહ તઆલાના દોસ્તોની ચુસ્તાખી કરવી નહિ જોઈએ.’

ખવાળ સાહબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,

‘ખવાજગાનનો આ કોલ છે કે અમે ઉઝમાના ખોશહમી (લાલ લેનારા) છીએ તો અમે કેને પ્રમાણિત કરીએ છીએ! એક દિવસે એક છુઝુરે મને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે:

“લાંબા સમયથી મારી મુલાકાત આપની સાથે છે પરંતુ આપનો તરીકો જાણવા નથી મળ્યો.”

તે યુગ્મર્થવારને મેં જવાબ આપ્યો કે, અમારો તરીકો સુન્નતની મુતાબિઅત (પેરવી) છે. અમે હજરત રસૂલુલાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની નિસ્મય તસ્લીકને સાબિત કરી છે અને અમે અમલમાં ઉલમાની પેરવી કરીએ છીએ કારણ કે તેઓ જે કંઈ બયાન કરે છે તે હજરત રસૂલુલાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમથી નકલ કરે છે. એટલા માટે અમે તેઓની પેરવી કરીએ છીએ. તેમ જ સુન્નતમાં તેઓની ઇતિબાઅ કરીએ છીએ. શરઆતથી અત્યાર સુધી અમારો એ જ તરીકો રહ્યો છે.”

મશાઈખ ખુદલી તલવાર સમાન છે

એક અઝીઝે બયાન કર્યું કે :

એક દિવસે ખવાળ સાહબ કુવૈસ સિરૂદ્દ ગધેડા પર સવાર થઈને છુખારા જતા હતા. રસ્તામાં એક દુરવેશ ગળ્યા. તે દુરવેશે હરખાસ્ત કરી કે ગધેડા ઉપરથી નીચે ઉતરવાની જરૂર નથી.

ખવાળ સાહબ (૨૬.)એ હરખાન્નુ,

‘મારી ગરજ તો ઉતરવાની ન હતી એટલે (આ પ્રમાણે) હરખાસ્ત કરવાની કોઈ જરૂરત ન હતી.’

તે દુરવેશ નારાજ થઈ ગયો અને તેણે ખવાળ સાહબ (૨૬.)ને અયોગ્ય શબ્દો કહ્યા. ખવાળ સાહબ (૨૬.) મુસ્કુરાયા અને ખુશી જાહેર કરી. ત્યાં હાજર લોકોને આપની ગહેરબાનીથી નવાઈ લાગી. સંજોગવશાત્ ખીજ દિવસે ખવાળ સાહબ (૨૬.) દુરવેશો જોડે ફરી ન તરફ ગયા. પેલા દુરવેશને એક સખત રોગ લાગ્યું પડ્યો. પેલા પ્રસંગે હાજર હતા તે શખ્સોમાંથી કેટલાકે તેને કહ્યું કે આ રોગ હજરત ખવાળ સાહબ (૨૬.) જોડે કરેલી ખેનદખીનું પરિણામ છે. એનો ઈલાજ પણ તેઓ જ કરશે.

તે દુરવેશ હમેશાં ખવાળ સાહબ (૨૬.)ને યાદ કરતો હતો.

‘એક દિવસે તેણે મને બોલાવ્યો અને કહ્યું કે,
‘જો ખ્વાળ સાહબ (૨૬.) તશરીફ ન લાવશે તો હું હસાક
થઈ જઈશ.’

જ્યારે હું બહાર આવ્યો ત્યારે એક કામના માટે એક તરફ
જવા લાગ્યો. મને ખ્વાળ સાહબ (૨૬.) મળ્યા. તેઓ એ જ
વખતે ફરિનથી આવતા હતા. મેં આપને સલામ કરી.

આપે મને પૂછ્યું કે,

‘પેલા ખીમાર દુરવેશની હાલત કેમ છે જેની પાસે તું હમણાં
બેઠેલો હતો ?’

હું ખૂબ જ નવાઈ પામ્યો અને અરજ કરી કે,

‘તે સખત ખીમાર છે અને આપના હિદારનો ઇતિજાર કરે છે !’

ખ્વાળ સાહબ (૨૬.) ધરે ન ગયા અને સીધા તેની ખબર
લેવા ગયા. હું પણ આપની સાથે ગયો. આપે દુરવેશને તેનો
હાલ પૂછ્યો.

પછી આપે ફરમાવ્યું કે,

‘અહાહ તઆલા તને શિક્ષા આપનાર છે. તું તંદુરસ્ત થઈ
જશે. કરવાની જરૂર નથી, તું આ રોગથી મરશે નહિ.’

આપની દુઆથી તેના (શરીર)માં તંદુરસ્તીનાં ચિકો દેખાયાં.
તેણે ખ્વાળ સાહબ(૨૬.)ની માફી માંગી અને કહ્યું કે,

‘આપનું દિલ મારાથી નારાજ છે. મેં બેઅદબી કરી છે, આપ
મને માફ ફરમાવો !’

ખ્વાળ સાહબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,

‘મારું દિલ તારાથી નારાજ નથી. કોઈ પ્રકારનો અણગમો
તારા તરફ મારા દિલમાં નથી.’

તે પછી ખ્વાળ સાહબ (૨૬.) તે દુરવેશ પાસેથી પાછા
આવ્યા અને ફરમાવ્યું કે,

‘હું પૈગમ્બર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની પદ્ધતિનું અનુસરણ
(પૈરવી) કરું છું. સોડાએ આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમના

મુખારક દાંત શહીદ કર્યા છતાં આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે ફરમાવ્યું કે,

“હે પરવરદિગાર ! મારી કામને હિદાયત કર ! તેઓને બાન નથી.”

પરંતુ કહેવત છે કે :

મશાઈખ ખુલ્લી તલવાર (સમાન) છે.

લોકો પોતે જ પોતાની બાતે એમના ઉપર અથડાય છે.

તેઓ (મશાઈખ) પોતે કોઈના ઉપર હુમલો નથી કરતાં !

હઝરત અઝીઝાન સિદ્દુદ્દને પૂછવામાં આવ્યું કે,

‘ફલાણી શખ્સને મશાઈખની તલવાર લાગી. એની અસલિયત શું છે ?’

આપે ફરમાવ્યું કે,

‘જે શખ્સ મદ’ (અસ્લાહનો વલી) છે તે ઝેરથી મશગૂલ નથી થતો અને જે નામદ’ (દુનિયામાં દુખેલો) છે તેનાથી એ વાત થઈ શકતી નથી. પરંતુ મશાઈખની પાસે આ રાહમાં ખુલ્લી તલવાર છે કે નેના ઉપર લોકો ખુદ પોતે જ પથડાય છે.’”

ઓલિયા અલ્લાહનો બેગ બાનવર પર નથી હોતો

હઝરત ખ્વાબ સાહબ (૨૬.) ખીજી વખતે હજજ કરવા માટે તશરીફ લઈ ગયા ત્યારે આપ એક ખૂબ જ દુબળા પાતળા કમળેર જીંટ પર સવાર હતા પરંતુ આપનું જીંટ ખીબ સશક્ત અને બેરાવર જીંટ કરતાં હમેશાં આગળ આગળ રહેતું હતું !

હઝરત ખ્વાબ સાહબ (૨૬.) ધણી વેળા ફરમાવતા કે,

‘કેટલાયે ઓલિયા અલ્લાહ એવા થઈ ગયા છે જેઓ બહેરમાં બાનવર પર સવાર થતા હતા. પરંતુ હકીકતમાં તેઓનો બેગ બાનવર પર હોતો નથી. સુલતાન અબૂયઝીદ ખુસ્તામી કુદેસ સિદ્દુદ્દ

વિષે કહેવાય છે કે આપ સફરમાં એ જ પ્રમાણે કરતા હતા.'

□

હઝરતનો ઈશારો નીચેના પ્રસંગ તરફ હોવાનું અનુમાન છે.
મદીના મુનવ્વરાની સફર વેળા હઝરત બાથગ્રીહ પુરતામી
(૨૬.)ની પાસે એક જિટ હતું. તેની ઉપર આપે બેહદ માલ સામાન
લાદેલો હતો. લોકો કહેવા લાગ્યા કે,

'આ કાર્ય છુત્તુગોની શાનથી ખિલાફ છે કે જનવર પર બેહદ
બોજ લાદવામાં આવે !'

આપે ફરમાવ્યું કે,

'જરા પ્યાનથી લુચ્છો કે બોજ જિટ પર છે કે નહિ !'

જ્યારે લોકોએ પ્યાનથી લેયું તો જણાવું કે તમામ બોજ
જિટની પીંચી કાઢે જાગર છે !

નગીશ્વરની અનોખી રીત

હઝરતના એક સંદેશ, જેને અમલ દર્શન બયાન કરે છે કે :
જવાબ સાદબ (૨૬.)ના પાંચે મારી કિસ્સા-મુસ્લમાન ધવાનું
સૌ પ્રથમ હાજમ નેત્રે પ્રમાણે છે.

હું કહ્યું આપે કામ પાળ સાદબ (૨૬.)ના મકાનની નજદીક
રહેતો હતો. તે વખતે મારી દુનવ પીન વગ્ગની હતી. મારો પાંચો
બેતો હતો. પગે જુ' લેતાં પાયા-પીવા અને કૃપાવાળાં ગણગણ
રહેતો હતો. ફુઆન, ફરિસામી આદબ અને આદકામની મને
ખબર ન હતી.

જવાબ સાદબ (૨૬.) મારા મકાનના દરવાજા આગળથી પસાર
પદને મસ્જિદ જતા-આવતા હતા. જ્યારે આપ ત્યાંથી પસાર
યાતા ત્યારે મારી તરફ જોઈને મુસ્લમાન. કેટલીય વાર આપે એમ
જ કહ્યું તો મને ઘણો સંકોચ થયો કે હું નમાઝ કેમ અદા કરતો
નથી ! મારા મનની ચાલની કોઈને ખબર ન હતી. એ જ વિચારોમાં
હું ઉભી ગયો તો (જવાબમાં) મેં જોયું કે હઝરત જવાબ સાદબ
(૨૬.)ના મુગારક હાથમાં એક મોટો આવનો છે અને આપે તે

આવનો મારા હાથમાં આપ્યો. હું મારું મુખ તે આવનામાં જોતો હતો કે એટલામાં મારી આંખ ખૂલી ગઈ.

જીતને મેં રડવાનું શરૂ કર્યું. હરઘડી મને ચિત્કાર કરવાનું અને ચીસ પાડવાનું મન થતું હતું પરંતુ મેં સંયમ જાળવ્યો. હું એ જ હાલતમાં હતો કે એટલામાં ખ્વાળ સાહજ (૨૬.) મારા મકાનમાં તશરીફ લાવ્યા અને આવીને મારી પાસે બેસી ગયા.

આપે પૂછ્યું : 'તને શું થઈ ગયું ?'

હું ખામોશ રહ્યો.

આપે પૂછ્યું કે,

'તે શખ્સે આવનો તારા હાથમાં આપ્યો હતો તે કોણ હતો ?'

મેં કહ્યું કે, 'આપ જ હતો.'

આપે ફરમાવ્યું કે,

'જ્યારે તને જાણ થઈ ગઈ તો ત્વે ખામોશ રહે.'

તે પછી આપે પૂછ્યું કે,

'તું નમાઝ કેમ નથી પઢતો ?'

હું રડી પડ્યો અને જવાબ આપ્યો કે,

'મને નમાઝ પઢતા આવતો નથી ! હું કુર્આન પણ પઢ્યો નથી !'

આપે ફરમાવ્યું કે,

'હું તને (કુર્આન) પઢાવીશ અને તર્જિયત તેમ જ શરફકત પણ હું જ કરીશ.'

અને આપે જેવું ફરમાવ્યું તેવું જ કર્યું.

આપ (૨૬.)થી મુહબ્બત પેદા થવાનો સળગ આ બનાવ છે.

તે પછી તો હું હમેશાં ઈન્તેઝાર કરતો રહેતો કે આપ ક્યારે મને કોઈ કુઠમ ફરમાવે અને હું તેનું પાલન કરું.

● ૧ 'અનીમુતાલિબીન' જા. ૧૮૬

ઓલિયાને અદ્વાઈ તત્ત્વાલાએ અદ્ભુત શક્તિ આપી છે

શેખ હિમર તાનકુની નામના દુરવેશ બધાને કરે છે કે :

હું તાનકુની (તુર્કસ્તાન)માં રહેતો હતો. હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.)ના છુપારી દુરવેશો સાથે દોસ્તી હતી. મારી શક્તિ પ્રમાણે હું તેઓની ખિદમત કરતો રહેતો હતો. એ દુરવેશોથી ખવાળ સાહબ (રહ.)ની સિફત અને પ્રશંસા બધી સાંભળી હતી એટલે મને પણ ખવાળ સાહબ (રહ.)ની સુહબતનો શેખ થઈ ગયો.

ખવાળ સાહબ (રહ.)ની બરકતથી આપના દુરવેશોમાં ધણું પસંદીદા અવસાદ હતો. એક દિવસે હું કોઈ કામ અંગે એક દુરવેશના ઘરે ગયો. મારું ધ્યાન ખવાળ સાહબ (રહ.)ના વિચારોમાં મગ્ન હતું. થોડી વારમાં પેલો દુરવેશ ખાવાનું લઈને આવ્યો. તે વખતે મેં ખવાળ સાહબ (રહ.)ની ચૂરત બોલી ! વળી મારા કાનમાં અવાજ સંભળાયો કે, 'તારા ખુરાસાન આવડું બોઈએ !' મારામાં એક ખાસ હાલત પેદા થઈ. ખાવાનું ખાઈને હું સમરકંદ તરફ રવાના થયો.

રસ્તામાં હું કરા (નામના) ગામમાં પહોંચ્યો. ત્યાં મોલાના જલાલુદ્દીન ખાસિદો (રહ.)ની ખિદમતમાં હાજર થયો જેઓ ખવાળ સાહબ (રહ.)થી ખૂબ નિકટ હતા.

મોલાનાએ ફરમાવ્યું કે,

'તમારો મક્સદ ખવાળ સાહબ (રહ.)થી પૂરો થશે.'

તે પછી આપે ખવાળ સાહબ (રહ.)ના ધણું વખાણ કર્યું અને આપના કમાલ બધાને કર્યા પછી ફરમાવ્યું કે,

'આખી દુનિયા તો "હાલ"નો ઈન્તેઝાર કરે છે અને "હાલ" હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.)નો ઈન્તેઝાર કરે છે !'

હું મોલાનાથી વિદાય થઈને નસરની તરફ રવાના થયો. હું એક વહાણમાં બેઠો. થોડો માર્ગ કાપ્યા પછી ઝોહરની નમાઝનો સમય થયો. મેં અઝાન આપી પરંતુ વહાણવાળાઓમાંથી કોઈએ

લુહન ક્યું ! મને એનાથી ઘણું દુઃખ થયું. મેં તેઓને નસીહત કરી. મને તેઓની સુહાગતથી નફરત થઈ અને મારી હાલત ઘણી તંગ થઈ ગઈ. મેં પાણીમાં ફૂલી પડવાને ઈરાદો કર્યો. જ્યારે મેં વહાણમાંથી પાણી ઉપર પડ્યું તો હઝરત ખવાળ સાહેબ (૨૬.)ની તબજજુહની ગરકતથી હું પાણી ઉપર ચાલવા લાગ્યો !

મને પાણી ઉપર ચાલતા જોઈને વહાણવાળા (દંડ, થઈ ગયા) અને રહ્યા લાગ્યા.

તેઓ કહેવા લાગ્યા કે,

‘અમે જોડું ક્યું. અમે તૈયાર કરીએ છીએ અને તું જે કહેશે તે અમે માનીશું પરંતુ અમારી પિન તી છે કે તું વહાણમાં આવી જા !’

હું ફરી પાછો વહાણમાં આવ્યો અને જોડારની નમાઝ બાજમાઅત અદા કરી.

જ્યારે હું કિસ્સા આમૂએ પહોંચ્યો તો ત્યાં પણ અજળ બનવો બન્યા !

ત્યાંથી હું ઝેંકલો મથંગા રસ્તે ચાલવા લાગ્યો. હું હઝરત ખવાળ સાહેબ (૨૬.)ની તરફ ધ્યાનિત (મુતવજ જોડ) થયો. જ્યારે હું જૂલજરદકના ખવાળાન (રમ્ય પ્રદેશ)માં પહોંચ્યો ત્યારે મને ખૂબ લાગી. મારા દિલમાં ખવાળ આવ્યો કે, જો અહીં તાંબાની દેગ સાલન અને રોટલીઓ તેમ જ શાકભાજીનું દસ્તર-ખવાન હોય તો કેવું સારું થાય !

હું એ જ વિચારમાં હતો કે રેતીની એક ટેકરીની ઓળમાં એવું જ ભોજન મારા જીવામાં આવ્યું. એ જોઈને મારી હાલત કંઈક ઓર જ થઈ ગઈ. હું ખૂબ રહ્યો.

મેં કહ્યું કે,

‘હિ પરવરદમાર ! જે કોઈ તારો તાલિજ હોય છે તેને તે ચાહે તે મળી જાય છે ! મેં તારા માટે તારા ગૈરને તારાથી તલજ કર્યો !’

આ કહેતાં જ મારામાં કશિશ (આકર્ષણ) જેવું પેદા થયું.

તે ખાવાનું ત્યાં જ છેડીને હું રથ પ્રદેશમાં આગળ ચાલવા લાગ્યો. થોડું ચાલ્યા પછી હરણોનું એક જૂડ મને મળ્યું. મને જોઈને હરણો ભાગી ગયાં.

મારા દિલમાં ખ્યાલ આવ્યો કે,

‘જો મારી તલજ સાચી છે અને ખ્યાલ સાદળ (રહ.)ની તરફ મારી તવજગુહ (ધ્યાન) દુરસ્ત છે તો આ જનવરોએ મારાથી ભાગવું ન જોઈએ.’

તરત જ તે હરણો મારી પાસે આવ્યાં અને પોતાનાં શરીરો મારા શરીર સાથે ધસવા લાગ્યાં ! ફરી પાછી મારી હાંસત કઈ જોર જ થઈ ગઈ. હું ખૂબ રજો. તે પછી ખ્યાલ સાદળના ધ્યાનમાં મગ્ન થઈને આગળ વધ્યા.

હું માખાન પહોંચ્યો. હઝરત ખ્યાલ સાદળ (રહ.)ની તવજગુહથી ત્યાં પણ અજળ બનાવો જાહેર થયા ! ત્યાંથી હું સરખસની તરફ રવાના થયો. જ્યારે હું સરખસની નજીક પહોંચ્યો ત્યારે મારા દિલમાં વિચાર આવ્યો કે,

‘કોઈ સ્થળ અને પ્રદેશ અપ્રાપ્ત તબાલાના દોસ્તોથી ખાલી નથી હોતો. જ્યાં સુધી મને આ સાદળે દોલત (આ સ્થળના અધિકારી ઓલિયા)ની પરવાનગી ન મળશે ત્યાં સુધી હું આ શહેરમાં દાખલ થઈશ નહિ.’

સંજોગવશાત્ મર્વના દુરવેશો મારી સાથે હતા. એક પળ વીત્યા પછી તેઓએ કહ્યું કે,

‘આ દાઉદ દીવાના આવી પહોંચ્યા. આ મુશ્ક આ દીવાનાનો જ છે.’

જ્યારે હું નજીક પહોંચ્યો ત્યારે મેં તેમનો આદર સત્કાર કર્યો અને સલામ કરી.

સલામનો જવાબ આપીને તેમણે કહ્યું કે,

‘હે વૃકસ્તાની દુરવેશ ! તું ખુશ આવ્યો.’

તે પછી મને બાથમાં લીધા અને એક રોટલી કાઢી તેના બે
ટુકડા કર્યા અને એક ટુકડો મને આપીને કહ્યું કે,

‘અરધા મુલક મેં તને આપ્યો. તું બેશક અંદર આવી જા!’

જ્યારે હું સરખસના ચોકમાં પહોંચ્યો તો ત્યાં મેં જોયું કે
ફેટલાક છોકરાઓ ખીળ એક દીવાનાને પરથરો મારે છે.

તેને મેં પૂછ્યું કે, ‘આ કોણ છે?’

તેણે કહ્યું કે,

‘એને જારદાર દીવાનો કહે છે. એ પણ દીવાનો છે.’

મારા મનમાં વિચાર આવ્યો કે એની પાસે પણ શહેરમાં
દાખલ થવાની પરવાનગી લઈ લેવી જોઈએ. છોકરાઓ તેને પરથર
મારતા હતા તે જ હાલતમાં તેણે કહ્યું કે,

‘હે ટુકંસ્તાની દુરવેશ! હાલિ દીવાનાએ તને ને વાત કરી
છે તે જરાબર છે!’

તે પછી મને ભૂખ લાગી. મેં મનમાં કહ્યું કે,

‘આ શહેરમાં હજરત ખ્વાળ સાહબ (૨૬.)નો કોઈ ખાદિમ
જરૂર હશે. બેહતર એ છે કે સૌ પ્રથમ હું તેના હાથે જ ખાવાનું
ખાઉં.’

એટલામાં ત્યાં એક ભિસ્તી આવ્યો. તેણે કહ્યું કે, હું હજરત
ખ્વાળ સાહબ (૨૬.)નો ખાદિમ છું. આ પ્રમાણે કહીને તે મને
પોતાના ઘરે લઈ ગયો અને ત્રણ પ્રકારની વાનગીઓ મારા માટે
લાવ્યો. પછી તેણે કહ્યું કે હજરત ખ્વાળ સાહબ (૨૬.) હિરાત
તશરફ લઈ ગયા છે. જ્યાં સુધી તેઓ પાછા ન આવે ત્યાં સુધી
તમારો ઉતારો અહીં જ રાખો. હું તમારો ખાદિમ છું.

થોડા દિવસો પછી સમાચાર મળ્યા કે ખ્વાળ સાહબ (૨૬.)
તશરીફ લાવ્યા છે. હું પેલા દુરવેશ જોડે ખ્વાળ સાહબ (૨૬.)ની
ઝિયારત માટે ગયો. તે વખતે ખ્વાળ સાહબ (૨૬.) થોડા ઉપર
સવાર થયેલા હતા. ઘણા લોકો આપની સાથે હતા અને આપ

ચહેલ દુખ્તરાન (ચાલીસ દીકરીઓ)ના મજારની તરફ જઈ રહ્યા હતા. લોકોની ભીડના કારણે હું ખ્વાબ સાહબ (૨૬.)ની મુલાકાત કરી શક્યો નહિ.

મારા મનમાં વિચાર આવ્યો કે,

‘ખ્વાબ સાહબ (૨૬.) તો લોકોમાં મશગૂલ છે. હું આટલી ખુસીખતો ઉઠાવીને અહીં પહોંચ્યો છું છતાં મારી તરફ ધ્યાન પણ ન આવ્યું!’

જેવો આ વિચાર મારા મનમાં આવ્યો કે તરત જ આપ લોડા ઉપરથી નીચે જીતરી પડ્યા અને લોકોની ભીડને ચીરીને રસ્તો કરતા મારી પાસે આવ્યા,

આપે મને સંબોધીને ફરમાવ્યું કે,

‘હે તાનકુની દુરવેશ! તું ખુશ છે. જ્યારે તું અહીં પહોંચ્યો હતો ત્યારે મને જાણ થઈ ગઈ હતી. હું તને એકાંતમાં મળવા ચાહતો હતો પરંતુ તારા અવા વિચારોના કારણે દૂરમાં જ રૂંધેલા પોતાના અમલોને અને પેલા સાહબે દોષતના ઇશારાઓને વેઠી નાખનાર હતો એટલે આ ભીડમાં આવી રીતે મારે તને મળવું પડ્યું.’

■

જ્યારે હાજરત ખ્વાબ સાહબ (૨૬.) (ચહેલ દુખ્તરાન)ના મજારથી થોડા પોતાના હિતારા પર આવ્યા અને લોકોની ભીડ ઓછી થઈ ત્યારે મને એકાંતમાં બોલાવ્યો.

આપે ફરમાવ્યું કે,

‘તું શું વિચારોમાં છે! જ્યારે તું તાનકુનમાં મારા રક્ષાણુ દુરવેશના ઘરે કામ કરવા માટે ગયો હતો અને તને જગજગ પેદા થયો હતો ત્યારથી લઈ આત્માર સુધી તારા ઉપર જે કંઈ વીત્યું છે તે તમામ વાતોની મને ખબર છે.’

‘જે અહેવાલ તારા પર કે તારાથી વારિદ થયા કે સાહિર થયાં તે તમામ મારી તવજ્જુહથી થયાં અને એ મારી ગિફત છે.’

‘જે દિવસે તું મીસાના જલાલુદ્દીન ખાલિદીના પાસે હતો અને તેમણે તારા ઉપર મહેરબાની કરી હતી, ત્યારે હું તે મજલિસમાં હાજર હતો. અને તેમણે જે ઈશારાઓ કર્યા હતા તે બધાંથી હું વાકિફ છું !

‘જે વખતે (વહાણમાંથી) તેં પાણી ઉપર પગ મૂક્યા હતા ત્યારે તારો સુખાની હું હતો !

‘કિસ્સા આમૂએમાં તમામ અહેવાલ જે તારાથી બહાર ચલા તે બધાં મારી તવબજુહથી ચલા !

‘જે બોમ્બન તેં રોર સુવરના રજૂ પ્રદેશમાં બોધ્યું હતું તે મેં જ હાજર થયું’ હતું !

‘હરણોત્ત’ જે ગૂંડ તારી પાસે આવ્યું હતું તેનો રખેવાળ હું જ હતો !’

તે પછી આપે દાઉદ દીવાના અને જારદાર દીવાના અને સિસ્તીવાળા કિસ્સા બધાન કરાવ્યા !

તે પછી આપે કરમાવ્યું કે,

‘આ હાલ જે અત્યારે તારામાં છે તે મારી તવબજુહના કારણે છે અને હું એનો માલિક છું. ચાહું તો સર્થ સર્થ અને ચાહું તો તારી પાસે રાખી મૂકું.’

તે પછી કરમાવ્યું કે,

‘જે હમણાં છીનવી લઈ છું !’

એક પણ પછી મેં બોધ્યું કે હું બિલકુલ ખાલીખમ-જારોકટ છું. મારામાં જે કંઈ હતું તે બધું જ ખ્યાળ સાહબ (૨૬.)એ છીનવી લીધું !

ખ્યાળ સાહબ (૨૬.)એ કરમાવ્યું,

‘શું તું પાછો એને લેવા ચાહે છે ?’

મેં અરજ કરી કે,

‘હાં જનાબ લેવા ચાહું છું.’

એક પળ પછી મેં જોયું તો ફરી પાછી મારી હાલત પહેલાંના જેવી જ થઈ ગઈ !

‘કેટલીક વખત એ પ્રમાણે જ થયું’ !

હું નવાઈ પામતો હતો કે કેવી રીતે લઈ લેતા હશે !

ખ્વાબ સાહબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,

‘મારો એના ઉપર કાબૂ છે. જો ચાહું તો લઈ શકું છું. આ હાલ તારામાં જગમગના ઠારણે પેદા થયો છે એટલે હું એને છીનવી શકું છું. પરંતુ જો હાલ મુતાબિઅત (પૈરવી) અને સુલુકથી પેદા થાય છે તેના ઉપર કોઈનો કાબૂ નથી હોતો.’

એ જ અરસામાં મેં છુઝગીની હાલત જોઈ. મારામાં રિક્કત (ડુદનની કેશિયત) પેદા થઈ. હું ખૂબ રડ્યો.

ખ્વાબ સાહબ (૨૬.)એ પૂછ્યું કે,

‘તું શા માટે રડે છે ?’

મેં અરજ કરી કે,

‘એટલા માટે કે મેં આટલી જિંદગી અંધારામાં પીતાવી !’

ખ્વાબ સાહબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,

‘તું એવું ન કહે કારણ કે જો કંઈ આ પહેલાં તને ખબર હતી તે પશ્ચ ખરી હતી. અને હવે તું જો કંઈ જુએ છે તે એના કરતાં મોટું છે એટલા માટે વીતેલા અહેવાલ તને એ પ્રમાણે (નાના) દેખાય છે.’

તે પછી મને ફરમાવ્યું કે,

‘શું તને એ હાલ જોઈએ છે કે વીતેલો હાલ !’

મેં અરજ કરી કે,

‘મોજૂદા હાલત જોઈએ છે.’

આપે ફરમાવ્યું કે,

‘એ મુતાબિઅત (પૈરવી-તાબેદારી) વચ્ચે હાસિલ થતા નથી.’

મેં અરજ કરી કે,

‘હું કળૂલ કરું છું અને આપ જો હુકમ આપશો તેને શિર-
આંખોથી કળૂલ કરીશ.’

ખવાળ સાહેબે ફરમાવ્યું,

‘મર્જેનવ (નવું મોત) તને મુખ્યારક થાઓ !’^૧

હું મને ચાહે છે કે હું તને ચાહું છું ?

ખવાળ અલાઉદ્દીન અતાર (૨૬.) ફરમાવે છે કે :

શરઆતમાં બ્યારે કું ખવાળ સાહેબ કુદેસ સિરુદ્દને મળ્યો
અને આપની નજરે અકદસથી મુશરફ તેમ જ મકળૂલ થયો ત્યારે
આપની મુકબ્બતે મારામાં એટલી અસર કરી કે મારો આરામ
અને કરાર છીનવાઈ ગયા. હું એક પળ મારે પણ આપની
સુહબત વગર રહી શકતો ન હતો.

એક દિવસે હઝરત ખવાળ સાહેબ (૨૬.)એ મારી તરફ ધ્યાનિત
થઈને પૂછ્યું કે,

‘તું મને ચાહે છે કે હું તને ચાહું છું ?’

મેં અરજ કરી કે,

‘હે મખદૂમ ! આપને આ કહીરની તરફ શું તવબજુહ હશે !
કું જ આપને ચાહું છું.’

ખવાળ સાહેબે ફરમાવ્યું કે,

‘એક ઘડી સખર કર, તને ખરી હકીકતની ખબર પડી જશે !’

બ્યારે થોડો સમય વીત્યો ત્યારે જોયું કે મારામાં ખવાળ
સાહેબ (૨૬.)ની મુકબ્બતનું નામોનિસાન પણ નથી !

ખવાળ સાહેબ (૨૬.)એ ફરમાવ્યું કે,

‘હવે તને ખબર પડી ને કે મુકબ્બત અને દોસ્તી મારા
તરફથી છે ?’^૨

■ ૧ ‘અનીસુતાલિખીન’ પા. ૧૯૪થી ૨૦૨

૨ ‘અનીસુતાલિખીન’ પા. ૨૦૪

ઓલિયાની સુહૃદ્ધતથી મોત ઈમાન પર આવે છે

એક દુરવેશ બધાન કરે છે કે,

ખવાળ સાહબ (રહ.)ની સુહૃદ્ધત મેળવવા પહેલાં મારી એ હાલત હતી કે મારો નફસ બિલકુલ નાફરમાંગરદાર અને ખૂબ જ અશિમાની હતો. નજીક જ હતું કે મારી હાલત અસ્તવ્યસ્ત થઈ ગય અને હું બદલાઈ ગયો.

એકાએક મારામાં જગ્યાએ પેદા થયો અને હું બેદિખ્તવાર ખવાળ સાહબ (રહ.)ની ખિદમતમાં હાજર થયો. તે વખતે ઘણાં દુરવેશો ત્યાં હાજર હતા. ખવાળ સાહબે અને મોતાની તરફ જોયો અને મારી જ્ઞાન પર એક ધપક મારી. મારી હાલત કંઈ જુદી જ થઈ ગઈ. એ હાલતમાં મેં રક્તનાં રંગ કપ્યાં.

ખવાળ સાહબે મને પગલું ન્યેને કરવાનું કે,

‘ચુપ રહે. આ કંઈ રક્તનાં મોં છે! એ તું રક્ત નહિ તો તારું કામ આ એક જ સંજોગમાં સુધરી જતે. એ તું ચુપ ન રહે તો તારી હાલત દુરુસ્ત ન થતે. હવે હવે તારી હાલત સુધરી છે.’

મેં અરજ કરી કે,

‘હું મારી આતને પાખાનામાં રમડોળાવેલી બ્લેક’ બુ’!’

હજરત ખવાળ સાહબ (રહ.)એ હસમ ખાઈને ફરમાવ્યું કે,

‘એ બિલકુલ કીક હશે છે. ખરેખર એની હાલત એ જ છે.’

તે પછી, આપે સાથીઓ તરફ ખ્યાનિત થઈને ફરમાવ્યું કે,

‘જો (એ) મારી સુહૃદ્ધતમાં ન આવતે તો દુનિયાથી બેઈમાન જતે!’

આ દિરમોમાંથી ફરજની ખૂ આવે છે

એક દુરવેશ બધાન કરે છે કે :

■ ‘અનીસુઅલિબીન’ પા. ૨૦૫

જ્યારે મારા દિલમાં ખવાળ સાહજ (૨૬)ની સુહગત શરીરની તાલાવેલી થઈ તો તાનકુન (તુર્કસ્તાન)થી જુખારા તરફ રવાના થયો. મારી ખીલીએ મને કેટલાક દિરમ આપ્યા અને કહ્યું કે એને ખવાળ સાહજ (૨૬)ની ખિદમતમાં પહોંચાડી દેજો. મેં એને ઘણું પૂછ્યું કે તું શા માટે આ દિરમ મોકલે છે? પરંતુ તેણે કારણ બતાવ્યું નહિ.

હું જુખારા પહોંચ્યો અને ખવાળ સાહજ (૨૬)ની ખિદમતમાં હાજર થયો. પેલા દિરમ મેં આપ (૨૬)ની ખિદમતમાં પેશ કર્યા.

આપ (૨૬) મુસ્કુરાયા અને ફરમાવ્યું કે,

‘આ દિરમોમાંથી ફરજંદની બૂ (મંધ) આવે છે. હમીદ છે કે અસ્લાહ તઆલા તને પુત્ર આપશે.’

તે પછી ખવાળ સાહજ (૨૬)ની દુઆથી મારે ત્યાં પુત્ર પેદા થયો.^૧

ઓલિયાની સુહગત થણી બારી નેઅમત છે

હજરત ખવાળ સાહજ (૨૬) થણી વેળા ફરમાવ્યા કરતા કે, ‘ઓલિયા અહાહની સુહગત થણી મારે નેઅમત છે.’

આં હસ કે બયાફત હોસ્તે યાફત અઝીમ,
જેને અહાહના હોસ્તની સુહગત મળી તેને મહાન નેઅમત મળી.

વાંકસ કે નયાફત હાગે નાયાફત બસ અસ્ત.
જેને અહાહના હોસ્તની સુહગત ન મળી તેને ન મળ્યાનો બસ હામ અને અફસોસ છે.

મેત મોમિનના મારે રાહત છે

હલે છે કે જ્યારે મોઈ અઝીઝ (મિયજન)નું મૃત્યુ થયું ત્યારે હજરત ખવાળ સાહજ (૨૬) આ હદીસ બયાન કરતા,

● ૧ ‘અનીસુતાલિખીન’ પા. ૧૦૫, ૧૦૬

જ્યારે મારા દિલમાં ખવાળ સાહન (૨૬)ની સુહગત શરીરની તાલાવેલી ઘઈ તો તાનકુન (તુર્કસ્તાન)થી જુખારા તરફ રવાના થયો. મારી ખીવીએ અને કેટલાક દિરમ આપ્યા અને કહ્યું કે એને ખવાળ સાહન (૨૬)ની ખિદમતમાં પહોંચાડી દેજો, મેં એને ઘણું પૂછ્યું કે તું શા માટે આ દિરમ મોકલે છે? પરંતુ તેણે કારણ નતાલ્યું નહિ.

હું જુખારા પહોંચ્યો અને ખવાળ સાહન (૨૬)ની ખિદમતમાં હાજર થયો. પેલા દિરમ મેં આપ (૨૬)ની ખિદમતમાં પેશ કર્યા.

આપ (૨૬) મુસ્કુરાયા અને ફરમાવ્યું કે,

‘આ દિરમોમાંથી ફરજ’દની બૂ (મંધ) આવે છે. ઉમ્મીદ છે કે અલ્લાહ તઆલા તને પુત્ર આપશે.’

તે પછી ખવાળ સાહન (૨૬)ની દુઆથી મારે ત્યાં પુત્ર પેદા થયો.^૧

ઓલિયાની સુહગત ઘણી બારી નેઅમત છે

હજરત ખવાળ સાહન (૨૬) ઘણી વેળા ફરમાવ્યા કરતા કે, ‘ઓલિયા અહ્લાદની સુહગત ઘણી બારે નેઅમત છે.’

અ્યાં કસ કે બયાફત હોસ્તે યાફત અઝીમ,
જેને અલ્લાહના હોસ્તની સુહગત મળી તેને મહાન નેઅમત મળી.

વાંકસ કે નયાફત હાગે નાયાફત બસ અસ્ત.

જેને અહ્લાદના હોસ્તની સુહગત ન મળી તેને ન મળ્યાનો બસ દાગ અને અફસોસ છે.

માત મોમિનના માટે રાહત છે

હકે છે કે જ્યારે કોઈ અઝીઝ (મિયજન)નું મર્યુ ઘટ્ટું ત્યારે હજરત ખવાળ સાહન (૨૬) આ હકીસ બયાન કરતા,

‘અદમન્તુ રાહતુલ મુઅમિન’

મેત મોમિનના માટે રાહત છે.

આ હદીસનો સાવાઈ એ છે કે, મેત મોમિનના માટે હકની રાહતનો વસીલો છે.

હદીસમાં આવ્યું છે કે,

‘મોમિનને અણાહ તઆલાની લિકાઅ (જિયારત અને મુલાકાત) વચર રાહત થતી નથી.’

આ દુનિયાના ઠેકપાનામાં લિકાઅ જઈના હિજાબ (પરદા)ના કારણે લિકાઅ ઈલાહી યતુ રાકય નથી.

એની દલીલ એ છે કે,

‘અદ્દુનિયા સિજ્જતુલ મૂમિન’

દુનિયા મોમિનના માટે જોડખાનું છે.

એટલે (લિકાઅ અર્થાત્ અણાહ તઆલાની જિયારત તેમ જ મુલાકાતની) રાહત મેળવવા માટે મેતનો (સ્વાહ) આખલો જરૂરી છે.

હદીસ શરીફમાં આવ્યું છે કે,

‘અદમન્તુ દુલુલ્લિકાઅ’

મેત લિકાઅ અર્થાત્ અણાહ તઆલાની જિયારત અને મુલાકાત માટેની ધાટી (મિલન સ્થાન) છે.

મિત્રોને મળવાની તાલાવેલી

એહ સબીહ હદીસમાં (હઝરત) આયશા (રદિ.)થી રિવાયત છે કે,

‘હઝરત રસૂલુલ્લાહ સલ્લાલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પેટ ભરીને ખાવાનું ખાતા ન હતા. મેં દરખવાસ્ત કરી તો આં હઝરત સલ્લાલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમે હરમાવ્યું કે,

‘હે આયશા! રસૂલો અને હલૂલઅઝમોમાંથી મારા બાઈઓ અને દોસ્તોએ આના કસતાં વધારે સખત કામે પર સખર ક્યો

હે અને પોતાની એજ હાલતમાં દુનિયાથી પસાર થઈ ગયાં છે અને અણાહ તઆલાની બારગાહમાં જઈ પહોંચ્યા છે. અણાહ તઆલાએ તેઓને મોટા ભારી સવાળ અને સુંદર ગદલો ઈનાયત કર્યો છે.

“અને અને મારા દોસ્તો અને ભાઈઓને મળવાથી વધારે ઠાઈ ચીઝ અઝીઝ (પ્રિય) નથી.”

ખુદ આયશા (રદિ.) ફરમાવે છે કે, એ પછી રસૂલુલ્લાહ સલ્લ-લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પૂરું એક અઠવાડિયું પણ દુનિયામાં ન રહ્યા અને આ જહાનથી રહસત ફરમાવી ગયા. (ઈન્ના સિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઉન)

હકેવાય છે કે ખવાળ સાહબ કુદેસ સિરુદ્દ પાસુ જિંદગીના આખરી દિવસોમાં ફરમાવ્યા કરતા હતા કે,

‘દોસ્તો ચાલ્યા ગયા છે. હવે પેશું જહાન ધણું સારું છે!’

તે પછી આપ (રહ.) ખવાળગ્રાન કુદેસલ્લાહ અસસારકુમના તબકાતનો ઝિક્ર ફરમાવ્યા કરતા હતા,

એના થોડાં અરસા પછીજ આપ (રહ.) આ દારે ફાની (નાશવંત દુનિયા)માંથી રહસત ફરમાવી ગયા.

ઈન્ના સિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઉન.^૧

મરવાની રીત શીખવીશ

ખવાળ સાહબ (રહ.) ફરમાવ્યા કરતા હતા કે,

‘જ્યારે મારો આખરી વખત હશે ત્યારે હું દુરવેશોને મરવાની તરફીબ (રીત) શીખવીશ.’

જ્યારે હઝરતનો આખરી વખત આવ્યો ત્યારે ખવાળ અલા-હીન અત્તાર (રહ.) સૂરએ ‘યાસીન’ પઢતા હતા. જ્યારે અરધે

■ ૧ ‘અનીમુતાલિબીન’ પા. ૨૦૭

પહેંચ્યા ત્યારે અનવાર જાહેર થયા. આપે બંને હાથો દુઆ માટે ઉઠાવ્યા અને ઘણા હાંમાં સમય મુધી દુઆ કરતા રહ્યા. તે પછી બંને હાથ ચહેરા ઉપર ફેરવ્યા અને મુશાહિદએ હઠની એ જ હાલતમાં રહીસત ફરમાવી ગયા.^૧

ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલિહિ રાજિલિન.

ખાતું પથ્થુ સારી રીતે જોઈએ અને કામ પથ્થુ
સારી રીતે કરવું જોઈએ

ખવાળ અલાહિદીન ગજદવાની (૨૬.) જવાબ કરે છે કે,

હઝરતની નજાઅ (મુલુ પહેલા)ની હાલતમાં હું આપની ખિદમતમાં હાજર થયો. આપે મને ફરમાવ્યું કે,

‘હે અલા! દસ્તરખવાન લાવ અને ખાવાનું ખા!’

હઝરત હમેશાં મને ‘અયા’ કહ્યા કરતા હતા. આપના હુકમના પાલન માટે હું દસ્તરખવાન લાવ્યો અને તથ્ય લુકમા લઈને દસ્તર-ખવાન લપેટી લીધું.

હઝરતે આંખ ખોલીને જોયું કે મેં દસ્તરખવાન ઉઠાવી લીધું છે. પછી આપે ફરમાવ્યું કે,

‘અલા! દસ્તરખવાન ખીઠાવ અને ખાવાનું ખા!’

મેં ફરી થોડા લુકમા ખાઈને દસ્તરખવાન ઉઠાવી લીધું. ફરી પાછું હઝરતે આખ ખોલીને ફરમાવ્યું કે,

‘ખાવાનું સારી રીતે ખાવું જોઈએ અને કામ પથ્થુ સારી રીતે કરવું જોઈએ.’

ચાર વખત આપે એ જ પ્રમાણે ફરમાવ્યું.^૨

■ ૧ ‘હઝરાતુલ કુદ્દસ’ ભાગ ૧, પા. ૧૯૯

‘તારીખે મશાઈયે નઝરાઅ-ઈતિહાસ મુજહિદિયિયહ’ પા. ૧૪૪

૨ ‘હઝરાતુલ કુદ્દસ’ ભાગ ૧, પા. ૧૯૯

‘જવાહરે ઉલ્લેયહ પા. ૬૬/૭૦

અણાહ તઆલા હુકમ આપશે

આપ (૨૬.)ની ખીમારીના આખરી દિવસોમાં આપના મુરીદાની એક જમાઅતને ખ્યાલ પેદા થયો કે હઝરત કોને ખિલાફત અને ઇરશાદ માટે મુકર્રર કરે છે ?

હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.)ને આ વિચારની કશ્કથી ખબર થઈ ગઈ. આપે ફરમાવ્યું કે,

‘અત્યારે મને પરેશાનીમાં ન નાંખો. એ કામ મારા અધિકારમાં નથી. અણાહ તઆલા તમને જ્યારે એ વાતથી મુકર્રર કરવા આહશે ત્યારે કરશે. તે હાકિમ છે, હુકમ કરશે.’

□

ખવાળ સાહબ (૨૬.)ના કેટલાક મુરીદાઓ કહ્યું છે કે, હઝરત ત્યારે એવું ફરમાવ્યું કે વાત તેજ છે જે મેં હિખઝના રસ્તામાં કહી હતી કે,

‘જે મને જોવાની આરજૂ ધરાવતો હોય, તે ખવાળ મુહમ્મદ પારસાને જોઈ લે !

આ ઇરશાદના ખીજ દિવસે આપે રહસત ફરમાવી.^૧

જનાઝાની આગળ કઈ પંક્તિઓ પઢીએ ?

હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.)ના ઈતેહાલ પહેલાં લોકોએ પૂછ્યું કે, આપના જનાઝા સમક્ષ કઈ આવતો પઢીએ ?

હઝરતે ફરમાવ્યું કે,

‘જ્યારે શૈખ અબૂ સઈદ અબૂલ ખૈર કુદૈસ સિરુહને લોકોએ આ મશ પૂછ્યો હતો ત્યારે આપે ફરમાવ્યું હતું કે,

“આવત પઢવી તો મોહું કામ છે, આ પંક્તિઓ પઢજો !”

ચીસ્ત અઝી ખૂબતર હર હમહ આફકે કાર
હોસ્ત રસહ નઝહે હોસ્ત, યાર ખ નઝહીકે યાર.

■ ૧ ‘હઝરાતુલ કુદ્દસ’ પા. ૨૦૦ [હવાલો : ‘રરહાત’ પા. ૧૫૭]

વિશે યથાન કરવામાં આવે છે કે તેમણે ફરમાવ્યું કે,

જ્યારે અમારા ખવાળ સાહબ કુદેસ સિરુ^૧ હોને દફન કરવામાં આવ્યા ત્યારે આપના મુખ મુબારકની તરફથી જન્નતમાંથી એક ગારી આપની કબરે મુનવ્વરમાં ખોલવામાં આવી. તેમાંથી બે હરો અંદર આવી અને આપને સલામ કરી.

હરોએ અરજ કરી કે,

‘અમે આપની મિદકત પીએ. જ્યારથી અલાહ તઆલાએ અમને પેદા કરી છે ત્યારથી અમે આપની ખિદમતને, ઈન્તેઝાર કરીએ છીએ.’

હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬)એ ફરમાવ્યું કે,

‘મેં અલાહ તઆલાથી પ્રતિજ્ઞા કરેલી છે કે જ્યાં સુધી હું હોદ્દાને ઈલાલીયા મુશરફ ન થઈ જઈશ અને તે તમામ આદમીઓને જોયો મારી સાથે મળ્યા છે અને મારી પાસે તેમણે કદમએ ખફી સાંગલ્યો છે અને તના પર અમલ કર્યો છે, તેઓને બખ્શાવી ન દઈશ. ત્યાં સુધી હું કોઈ મીઝ અને આદમીની તરફ મુતવજજેહ (ખાનિત) થઈશ નહિ.’^૨

આપ (૨૬.)ની એક રૂબાર્થ

હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.) કોઈ કોઈ વખત કવિતાની રચના પણ કરતા હતા. આપની રૂબાર્થોએ કેક આપર (મનને મસ્ત કરી દેનારી) છે. નમૂના રૂપે મુનાન્નત (દુઆ)ની એક રૂબાર્થ નીચે પ્રમાણે છે :

ચારબ ઝ કરમ બર મને હરવેશ નિગર,
બર હાલે મને ખરતઓ દિલરેશ નિગર.
હરચંદ નીમ લાઈક બખ્શાઈશે તૂ,
બર મન મનિગર બર કરસે ખેશ નિગર^૩

■ ૧ ‘અનીમુત્તાલિખીન’ પા. ૨૦૭, ૨૦૮

૨ ‘મશાઈએ નકસખ’ દિયક’ પા. ૪૨, ૪૩

ભાવાર્થ :

હે અઘાહ ! કૃપા કરીને આ દુરવેશ પર નજર કરો ।
આ દુઃખી અને જખ્મી દિલવાળાની હાલત પર નજર કરો ।
બલે તમે એટલો તારી બખ્ષિશને લાયક હું નથી,
પરંતુ મને ન જુઓ, પોતાની કૃપા અને મહેરબાનીને જુઓ ।

આપ (૨૬.)ની ઓલાદે સુઆરક

હજરત ખવાળ સાહબ (૨૬.)ની ઓલાદમાં (આપના ઈન્તેકાલ વખત) માત્ર એક સાહબઝાદી (હયાત) હતી. આપ (૨૬.)ના સાહબઝાદાનો ઈન્તેકાલ આપ (૨૬.)ની હયાતીમાં જ થઈ ગયો હતો.

આ સુન્નતે નખવી સલ્લવાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પશુ આપ (૨૬.)ને નસીબ થઈ.^૧

વફાત પછીની કેટલીક કરામતો

એક અહલે હફમે ગયાન કયુ^૨ છે કે,

જ્યારે અમારા ખવાળ સાહબ કુદૈસ સિરુ^૩હયે આ નાશવંત જગતમાંથી અમર જગત તરફ પ્રયાણ કયુ^૪ ત્યારે હું કશ (નામના મામમાં) હતો. જ્યારે મેં આ ખબર સાંભળી ત્યારે મને આઘાત લાગ્યો. મેં મનમાં વિચાર કર્યો કે હું ફરી પાછો મદ્રેસામાં (તાલીમ આપવા માટે) જઈશ.

તે જ રાતે મેં હજરત ખવાળ સાહબ (૨૬.)ને ખવાળમાં જોયા.

આપ (૨૬.) આ આયત પઢતા હતા :

‘અફ હિમાત અવ કુતિલન કેલખતુમ અલા અઅકાબિકુમ’^૫

(અને મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ તો એક રસૂલ જ છે, આપ (સલ.)ના પહેલાં પશુ ઘણાં રસૂલો થઈ ગયા છે.) ફરી જો

● ૧ ‘અરમએ હિદાયત’ ખ. ૨૨

૨ સૂરએ ‘આલેઈઝાન’ આયત : ૧૪૬

આપ (સહ.) મૃત્યુ પામે અથવા સહીદ વર્ધિ જાય તો પછી શું તમે (ઈસ્લામથી) પાછા પાડે ફરી જશો ?

તે પછી આપે ફરમાવ્યું કે,
'ઝેદ બિન હારિસાએ કહ્યું છે.'

બ્યારે મારી આંખો ખૂલી ત્યારે હું ખવાળ સાહબ (૨૬.)ના ઈશારાને સમજી ગયો કે એનો એ મતલબ છે કે રૂહાની તોરપર તે તમામ ફકીરો પર જેઓ પ્રત્યે આપ (૨૬.) જિંદગીમાં મુતવજજેલ (ધ્યાનિત) થયા છે, હવે પણ ઈનાયત કરતા રહેશે,

પરંતુ આપે જે ફરમાવ્યું હતું કે,
'ઝેદ બિન હારિસાએ કહ્યું છે.'

એનો મતલબ મારી સમજમાં આવ્યો નહિ.

એ જ દિવસોમાં મેં ફરી પાછા ખવાળ સાહબ (૨૬.)ને ખવાળમાં જોયા, આપે ફરમાવ્યું કે,

'ઝેદ બિન હારિસાએ કહ્યું છે કે હાન એક જ છે.'

ખવાળ સાહબ (૨૬.)નો આ ઈશારો મને હમેશાં યાદ રહ્યો.

આ ખવાળ આપ (૨૬.)ની હક્કાનિયતની દલીલ છે કે અસ્લાહ તઆલાના ખાસ બંદાઓ જિંદગી અને મોત બંને હાલતોમાં રાહે રાસ્ત જતાવે છે. અને જે કંઈ જતાવે છે તે કુર્આન, સુન્નાત તેમજ આસારે સહાબા અને અજિશ્તા સાલિહીનની સીરતના મુતાબિક હોય છે.

અસ્લાહ તઆલા મુહમ્મદુર્રસૂલુસ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ અને આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમની આલ તેમ જ અરહામની સદકામાં એ અરવાહે પાકની બરકતોનો ફેડા આપણને નસીબ કરે. આમીન.^૧

□

કોઈ બાદશાહે એક શખ્સ પર નારાજ થઈને તેને મિનારા

■ ૧ 'અબીમુલ્લાહિબીન' પૃ. ૨૦૮

ઉપરથી નીચે ફેંકાવી દીધો. તે જમીન પર સહીસલામત પડ્યો. લોકોએ એનું કારણ પૂછ્યું.

તેણે કહ્યું કે,

‘મેં ખવાળ સાહજના મઝારની તરફ તવજબુદ કરી હતી. મઝારમાંથી એક હાથ દેખાયો જેણે મને (જિયફાને) જમીન પર મૂકી દીધો.’^૧

■

એક શખ્સની દાહી ન હતી. તેણે ખવાળ સાહજ (રહ.)ના મઝારે મુગારક પર દુઆ કરી. તરત જ તેની દાહી જોગી નીકળી!^૨

■

એક જલ્દિસ ઠાઝી (મઝારે મુગારકની) જિયારત માટે આવ્યો.

તેણે અરજ કરી કે,

‘હું ઠાઝી તો છું પરંતુ જલ્દિસ છું.’

તે તરતજ આલિમ અને ફકીહ બની ગયો!^૩

આપ (રહ.)ના મહાન ખલીફાઓ અને મુરીદો

હઝરત ખવાળ સાહજ (રહ.)ના મહાન ખલીફાઓ અને મુરીદોની સંખ્યા ઘણી મોટી છે. એમાંથી અહીં માત્ર થોડાકનો પરિચય ટૂંકાણમાં આપવામાં આવ્યો છે.

હઝરત ખવાળ અલાઉદ્દીન અતાર (રહ.)

આપ (રહ.) હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશખંદ (રહ.)ના પ્રથમ ખલીફા અને દામાદ છે.

આપ (રહ.)નો વિગતવાર પરિચય ઈન્શાઅલ્લાહ ‘નકશાખંદી ઔસિયા’ ગ્રંથ ત્રીજામાં એક અલગ પ્રકરણમાં લખવામાં આવશે.

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ પારસા (રહ.)

આપ (રહ.) હઝરત ખવાળ નકશખંદ (રહ.)ના ખાન આમશી

■ ૧, ૨, ૩, ‘જવાહરે કલ્બ’ પા. ૭૧

ખલીફા છે. આપ (૨૬.) મુહમ્મિસ, આલિમ, હાફિઝ. મુહમ્મિસ અને આરિફ હતા. આપ (૨૬.) લેખક પણ હતા. તરસીર ફસલુલ ખિતાબ, તહકિકાત, ફસલુલ સિતાહ... વગેરે આપની મશહૂર ક્રિતાઓ છે.

એક દિવસે હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાનંદ (૨૬.)એ નોકરાનીને પૂછ્યું કે, હરવાળ પર કેણુ છે ?

તેણે કહ્યું કે, એક પારસા (નેક) સુવાન ઈન્તજાર કરતો બેઠો છે.

હઝરત ખવાળ સાહેબ (૨૬.)એ બહાર આવ્યાંને જોયું તો ખવાળ મુહમ્મદ બેઠો હતા.

હઝરત ફરમાય્યું કે 'તમે પારસા છો.'

તે જ દિવસથી આપનો લકબ 'પારસા' મશહૂર થઈ ગયો.

આપ (૨૬.) દેશાની નમાઝ ગાદ કર્યા પછી નવે હાજીન તેમ જ કેશિયાતમાં સવાર મુધી ડુબેલા રહેતા.

મરિઝદ બનાવતી રોગા હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાનંદ (૨૬.)એ હોને ગયોરે આરામ કરવાની પરવાનગી આપી હતી. ખીજા બધાં તો યાત્રીને ગયોરે આરામ કરતાં પરંતુ ખવાળ મુહમ્મદ પારસા (૨૬.) ધૂળમાં રમકાયાપેલાં જ નકશામાં બેઠીને મુગકિંગડ કરતા. ખવાળ સાહેબ (૨૬.) આપના પગ પર માથું મૂકીને જનાબે ઈલાહીયાં કુઆ કરતા કે,

'હે પરવરદિગાર ! આ જુવાન પારસાની બદોલત બહાઉદ્દીન પર રહેમ કર !'

□

હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાનંદ (૨૬.) ફરમાવતા કે,

'જે કંઈ પારસા કહે છે, અલ્લાહ તઆલા તે જ પ્રમાણે કરે છે પરંતુ પારસા અલ્લાહ તઆલાની રજા પર છે, અને તેના ખિલાફ કંઈ કહેતા નથી.

'કુર્બે' ઈલાહીના જે મરતબાઓ મને ગારમાહે ઈલાહીયા

હાસિલ થયાં હતા, તે જ્યાં પારસાએ હાસિલ કર્યા, મારા ઝઘરથી મકસૂદ મુહમ્મદ (પારસા)નો છે.’

□

આપની વક્ત ૨૩મી ઝીકઅદ હિજરી સન ૮૨૨માં બુધવારના દિવસે થઈ. આપનો મજારે મુગારક મદીના સફીનામાં હઝરત અબ્બાસ (રદિ.)ના મજારે મુગારકની નજીક સફેદ પથ્થરનો બનેલો છે.

આપની તારીખે વક્ત આ શબ્દોમાંથી નીકળે છે :

‘ઈબ્રાહિમ તે હાઈ ફરમૂદ’^૧

■

હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ પારસા (રહ.)ના સાહગઝાદા ખવાળ અબ્બાસ પારસા (રહ.) બયાન કરે છે કે :

હું મારા વાલિદ સાહગની વક્ત વખતે હાજર ન હતો. આપના ઈન્તેકાલ થઈ જ્યાં જાદ હું આવ્યો. મેં આખરી દીદારના માટે આપના ચહેરાને ખોલ્યો, આપે આંખો ખોલી અને મુસ્કુરાયા.

એનાથી મારું કૃપ અને પ્રગ ઓર વધી ગયાં, હું આપ (રહ.)ના પગ તરફ ગયો અને મારા મુખને આપના પગ પર રજડયું પરંતુ આપે પગ હિપર ખેંચી લીધાં !^૨

હઝરત મોલાના યાકૂબ ચરખી (રહ.)

આપ (રહ.) પશુ હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાબંદ (રહ.)ના મહાન ખલીફા છે. આપ (રહ.)ના વિગતવાર હાલાત ઈન્શાઅલ્લાહ ‘નકશાબંદી ઓલિયા’ મંથ ત્રીજામાં એક અલગ પ્રકરણમાં લખવામાં આવશે.

હઝરત ખવાળ અલ્લાઉદ્દીન ગમ્દવાની (રહ.)

આપ હઝરત ખવાળ બહાઉદ્દીન નકશાબંદ (રહ.)ના જલીલુલ

■ ૧ ‘જવાહરે કલ્મ્’ પા. ૭૨, ૭૩

૨ ‘હઝરાતુલ કુદસ’ ભાગ ૧, પા. ૨૨૬

[હવાલો : ‘રસૂલ’ પા. ૬૨, ૬૨]

કદ મુરીદોમાંથી છે.

આપ ખૂબ જ મધુરભાષી હતા. ઇસ્તિહસાક અને ઇસ્તિ-
ગરાક સંપૂર્ણ ક્ષણનો ધરાવતા હતા. વાતો કરતાં કરતાં બેખુદ
થઈ જતા હતા.

આપ એક જ બેઠકમાં, બેઠક બદલવા વગર આપની આપની
રાત એવી રીતે વીતાવી દેતા હતા કે એક પગથી બીજે પગ પછી
બદલતા ન હતા અને કે ત્યારે આપની ઉંમર ૯૦ (નેવું) વરસની
હતી અને આપ ધણી કમળેર થઈ ગયા હતા.

આપ (૨૬.) કરમાવે છે કે,

‘હું’ સમજતો થયો ત્યારથી એટલા (અરબ) સમય માટે પછી
યાદે ખુદાથી ગ્રહણ કરી નથી, જેટલો સમય પાણી પીત્રા માટે
ચકલી પોતાની ચાંચ પાણીનાં ફૂળાડે છે. ન મેં જીવમાં ગ્રહણ
કરી ન મેં જાગતામાં (ગ્રહણ કરી).’^૧

શૈખ સિરાજુદ્દીન પીરખરતી (૨૬.)

આપ પછી હજરત ખવાળ બકાઉદ્દીન નકશાનંદ (૨૬.)ના
ખલીફા છે. શરઆતમાં આપ (૨૬.) સૈયદ અમીર કુલાલ (૨૬.)ના
કરજાંદ સૈયદ અમીર હગ્ગા (૨૬.)ના મુરીદ હતા. આખરી જમાના-
માં આપ હજરત ખવાળ બકાઉદ્દીન નકશાનંદ (૨૬.)થી મુરીદ થયા.

કહે છે કે સૈયદ અમીર હગ્ગા (૨૬.)ની શરઆતની સુહબતના
જમાનામાં ઘણી રિયાઝતો કરી. એક વખતે આપને એવી બેખૂદીની
હાલત થઈ ગઈ કે ત્રણ રાત દિવસ સુધી મદકોરા પડેલા રહ્યા. એ
હાલતની હજરત સૈયદ હગ્ગા (૨૬.)ને જાણ કરવામાં આવી.

આપે કરમાવ્યું કે,

‘તેના ઝાનમાં કહી દો કે અમીર હગ્ગા કહે છે કે તમે બધાં
પહોંચ્યા છો ત્યાંથી પાછા આવી જાઓ.’

● ૧ ‘હજરાતુલ કદસ’ ભાગ ૧, પા. ૨૨૫

વ્યક્તિઓ

સૂચના : બારાખડીનો ક્રમ ભળવવા માટે, બુકુર્ગેના નામોની આગળ વપરાતા માનવાચક શબ્દો પાછળ કોંસમાં લખ્યા છે તે આગળ વાંચવા વિનંતી.

નામ

પાનું

અ

અઝીઝે મિસર	૪૧
અઝીઝાં અલી રામેતની રહ. (હઝરત ખવાળ)	૭૩, ૮૬ થી ૧૨૦, ૧૩૯, ૧૫૦, ૨૨૬, ૨૬૪, ૨૬૮
અતા રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૨૬, ૧૨૭, ૧૩૪
અતા રહ. (હઝરત દુરવેશ)	૨૩૮
અતા રહ. (હઝરત હકીમ)	૧૮૬
અન્ના રહ. (હઝરત સૈયદ)	૬૯, ૧૦૦
અબૂ અલી હકાક રહ. (હઝરત)	૧૯
અબૂ અલી ફારગદી તૂસી રહ. (હ. ખવાળ)	૧૭ થી ૩૧
અબૂ અબ્દુલ્લાહ ભેયની રહ. (હઝરત શૈખ)	૩૧
અબૂ હંફહાક શીરાઝી	૩૦
અબૂ બાક શિખલી રહ. (હઝરત શૈખ)	૨૦૦
અબૂ બાક સિદીક રદિ. (હઝરત)	૨૦૯, ૨૨૧
અબૂ બાકુબ	૩૦
અબૂ સઈદ અબૂલ ખૈર રહ. (હઝરત શૈખ)	૧૬ થી ૨૬, ૮૪
અબૂ હામિદ	૨૭
અબૂલ અબ્બાસ હસ્સાળ રહ. (શૈખ)	૨૨૮
અબૂલ હાસિમ કશીરી રહ. (હસ્તાદ)	૧૮, ૧૯, ૨૪, ૨૫
અબૂલ હાસિમ કુર્આની રહ. (હઝરત)	૧૮ થી ૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭
અબૂલ હકસ કબીર બુખારી રહ. (હ. ખવાળ)	૧૩૪
અબૂલ હસન ખિરકાની રહ. (હઝરત)	૧૯, ૨૦, ૨૭, ૩૧
અબ્દુર્રહમાન ભમી રહ. (હઝરત મોલાના)	૨૭, ૯૭
અબ્દુલ કરીમ બિન હવાઝન કશીરી રહ.	૧૮, ૧૯, ૨૪, ૨૫

નામ

પાત્રું

અબ્દુલ કાદિર જીલાની રહ. (હઝરત સૈયદ	૩૨, ૩૩, ૩૫, ૧૯૮,
મુહમ્મદીન)	૨૦૨, ૨૦૫
અબ્દુલ કુદ્દુસ અલ વહ્દાળ (રહ.)	૨૮૫
અબ્દુલ ખાલિફ મજદવાની રહ (હ.ખવાળ)	૪૨૫ થી ૮૭, ૧૧૮, ૧૪૪,
	૧૪૬, ૧૫૦, ૧૭૪.
	૧૭૮, ૨૧૬
અબ્દુલ મકુર રહ. (મોલવી)	૨૧૫
અબ્દુલ જમીલ રહ. (હઝરત)	૪૪
અબ્દુલ્લાહ રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૬૯
અબ્દુલ્લાહ ચોપની રહ. (હઝરત)	૩૧
અબ્દુલ્લાહ બર્કી રહ. (હઝરત ખવાળ)	૪૨
અબ્દુલ્લાહ બલખી રહ. (હઝરત શૈખ)	૨૦૨
અબ્દુલ્લાસ રહિ. (હઝરત)	૨૯૧
અમીર ઉમર રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૪૧, ૧૪૨, ૧૫૬,
	૧૬૨, ૧૬૬
અમીર હાસિમ રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૬૯
અમીર કુલાલ રહ. (હઝરત સૈયદ)	૭૧, ૮૭, ૧૨૧ થી ૧૮૬,
	૨૦૩, ૨૦૬, ૨૩૫,
	૨૩૯, ૨૯૨
અમીર ખિલવતી રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૬૯
અમીર ખુરદ રહ. (હઝરત ખવાળ)	૮૯
અમીર જલાલુદ્દીન રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૬૯
અમીર ઝૈનુલ આગિદીન રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૬૯, ૧૭૦
અમીર તાજ રહ. (ફરવેશ)	૨૩૪
અમીર તૈયૂર	૧૩૮ થી ૧૪૨
અમીર નકીબ રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૬૯
અમીર મુહમ્મદીન રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૪૮, ૧૫૬, ૧૬૦, ૧૭૩,
	૨૩૫, ૨૩૬, ૨૪૦
અમીર મુહમ્મદીન રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૬૯

નામ

પાણી

અમીર વાશી રહ. (હઝરત)	૧૩૬
અમીર શાહ રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૫૬, ૧૬૦, ૧૬૬
અમીર હઝા રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૪૬, ૧૫૬ થી ૧૬૨, ૨૬૨
અમીર હસન ખવાળ અલી ઈદવાની રહ.	૮૩
અમીર હુસૈન (શૈખ)	૨૬૨, ૨૬૩, ૨૬૬
અમીર હુસૈન વાઘકુતવી (રહ.)	૮૩
અલાઉદ્દીન અતાર રહ (હઝરત ખવાળ)	૧૮૮, ૧૯૬, ૨૧૮, ૨૨૫, ૨૨૬, ૨૩૧, ૨૩૮, ૨૪૩, ૨૫૫, ૨૬૪, ૨૭૮, ૨૮૨, ૨૮૬
અલાઉદ્દીન મજહવાની રહ. (હઝરત ખવાળ)	૨૮૩, ૨૮૧
અલાઉદ્દીન સમનાની રહ. (હઝરત)	૬૮
અલી અકબર રહ. (હઝરત સૈયદ)	૧૬૬
અલી મુર્તઝા રહ. (અમીરુલ મુમિનિન હઝરત)	૧૬૬, ૧૭૦, ૧૮૮, ૧૯૬, ૨૨૧
અલી સૂફી	૧૩૩
અહમદ ત્રિજાલી રહ. (હઝરત શૈખ)	૩૭
અહમદ ગસવી રહ (હઝરત ખવાળ)	૪૨, ૧૮૩
અહમદ સરહિદી ઉર્દૂ હઝરત મુજદ્દિ અફ્દેસાની (રહ.)	૭૧, ૧૭૪, ૧૮૬ થી ૧૯૬, ૨૦૪, ૨૧૮
અહમદ સિદ્દીક રહ. (હઝરત)	૬૬, ૭૩, ૮૨
અહલે સરકાન	૭૦
અબિયા અલેક્ષિમુસ્સલામ (હઝરત)	૧૮૬, ૧૯૬

આ

આબિદ ગિયાં રહ. (હઝરત સૂફી સૈયદ)	૩૪, ૩૬
આયશા રહ. (હમ્મુલ મુમિનિન હઝરત)	૧૧૧, ૨૮૧, ૨૮૨
આરિફ દહલીશરાની રહ. (હઝરત મૌલાના)	૧૫૬, ૧૬૨ થી ૧૬૬, ૧૮૫, ૨૩૬, ૨૪૦

નામ

પાનું

આરિ રેવગરી રહ. (હજ. ખ્યાળ મુહમ્મદ) ૬૯, ૭૩, ૮૧ થી ૮૬, ૧૫૦
બીલિયાએ કુલાલ રહ. (હજરત ખ્યાળ) ૭૩

ઈ

ઈબ્રાહીમ અલેહિસ્સલામ (હજરત) ૨૦૫, ૨૨૩, ૨૩૪

ઈબ્રાહીમ (હ. ખ્યાળ અમીરોઅલી
રહ. ના પુત્ર) ૨૦૩, ૨૦૬, ૧૦૭

ઈબ્રાહીમ કિરામાની રહ. (હજરત શેખ) ૧૩૮

ઈબને સફા ૩૨ થી ૩૫

ઈબ્લીસ (શૈતાન) ૧૧૧

ઈમામ અલી મુસા રઝા રહ. (હજરત) ૧૨૬

ઈમામ અસકરી રહ. (હજરત) ૧૬૯

ઈમામ તકી રહ. (હજરત) ૧૬૯

ઈમામ માસિક રહ. (હજરત) ૪૪

ઈસાક રહ. (હજરત સૈયદ) ૧૬૯

ઈસા અલેહિસ્સલામ (હજરત) ૧૧૦

ઉ

ઉઝ્બુક (સુલતાન) ૭૧

ઉમર તાનકુની (શેખ) ૨૭૧

ઉવેસ કરની રહિ. (હજરત) ૧૮૭, ૧૮૮

ક

કુતબુદ્દીન રહ. (હજરત શેખ) ૨૪૬

કબીર રહ. (ખ્યાળ બીલિયાએ) ૫૬, ૫૭, ૬૮, ૬૫,
૮૬, ૮૯

કસમ શેખ રહ. (હજરત) ૧૮૩

ખ

ખલીલ દુરવેશ રહ. (હજરત) ૧૮૪

નામ

પાનું

ખાવિંદ શાહ	૧૪૫, ૧૪૬
ખિઝર અલેક્ઝિસલામ (હઝરત)	૪૪ થી ૪૭, ૮૮, ૬૨, ૯૯, ૧૧૮, ૧૮૨, ૨૨૧, ૨૬૧, ૨૬૨, ૨૬૩
ખુસરુ રહ. (ખાખા શેખ કરમીની)	૨૪૬, ૨૬૧

ગ / ચ / છ

ગુલામ અલી શાહ સાહબ દહેલવી રહ. (હઝરત કૈયદ)	૮૫, ૨૦૩
ગુલામ મુહમુદ્દીન કંબોળી (મોલવી)	૪૧
ચહલ દુખતરાન	૨૭૫
છારહાર હીવાના સાહબ રહ. (હઝરત)	૨૭૪, ૨૭૬

જ

જામીર સાદિક રહ. (હઝરત ઈમામ)	૧૬૯
જમાલુદ્દીન દહેસ્તાની રહ. (ખવાબ)	૧૫૬, ૧૬૨, ૧૬૬
જલાલુદ્દીન રહ. (હઝરત મોલાના)	૧૩૬, ૧૩૭
જલાલુદ્દીન ખાલિદી રહ. (હઝરત મોલાના)	૨૭૧, ૨૭૬
જલાલુદ્દીન રમી રહ. (હઝરત મોલાના)	૯૭, ૨૦૬
જિન્નઈસ અલેક્ઝિસલામ (હઝરત)	૨૫૪
જુનેદ ગમદાદી રહ. (હઝરત)	૧૯, ૨૭, ૨૦૦, ૨૨૧

ઝ

ઝખાર કુસેન શાહ સાહબ રહ. (હઝરત મોલાના)	૩૬
ઝેદ બિન હારિસા	૨૮૮
ઝેનુદ્દીન	૨૭
ઝેનુદ્દીન રહ. (હઝરત ખવાબ મોલાના)	૨૦૪
ઝેનુલ આબિદીન રહિ. (હઝરત ઈમામ)	૧૭૦

નામ

પાનું

ત

તાજુલ હક (મોલાના)	૧૩૬
તિરમિત્રી રદિ (હઝરત હકીમ)	૧૬૮, ૧૮૮

દ

દહકાન કલ્મી રહ. (ખવાળ)	૮૮, ૯૦, ૯૩
દ.ઉદ દીવાના રહ. (હઝરત)	૨૭૪, ૨૭૬
દાતા મંજ ગચ્છ લાહોરી રહ. (હઝરત)	૧૯, ૨૦
દાનેશમંદ અલી રહ. (હઝરત મોલાના)	૧૨૪

ન

નજમુદ્દીન (મોલાના)	૨૪૦
નજમુદ્દીન ગરમશ શીરાત્રી રહ. (હઝ. શેખ)	૩૯
નમરૂદ	૨૨૩
નસરાની એલમી	૩૪, ૩૫
નાનગાઈ	૧૦૧
નેક રોઝ ખુખારી રહ. (શેખ)	૧૬૦

ફ

ફતહ શેખ રહ. (હઝરત)	૧૮૩, ૧૮૪
ફઝલ ગિન મુહમ્મદ ઉર્ફે હઝરત અબૂ અલી	૧૭ થી ૩૧
ફારમહી (રહ.)	
ફઝલુલ્લાહ ગિન અબૂલ ખેર ઉર્ફે	૧૯ થી ૨૬, ૮૪
અબૂ સઈદ અબૂલ ખેર (રહ.)	
ફરિસ્તા	૬૦, ૬૧, ૬૬, ૬૯, ૧૧૨, ૧૧૩, ૨૨૯
ફાતિમા રદિ. (હઝરત)	૧૯૯
ફિરઓન	૧૯૧
ફિરઝી	૩૭

નામ

પાત્ર

બ

બદરુદ્દીન ચરહિદી રહ. (હઝરત મોલાના)	૧૯૮, ૨૦૪, ૨૨૨
બહાઉદ્દીન કશ્લાહી રહ. (મોલાના)	૧૬૫, ૨૩૯
બહાઉદ્દીન હામિદરાની રહ (હઝરત મોલાના)	૧૮૧
બહાઉદ્દીન નકશીખાંદ રહ. (હઝરત ખવાળ)	૬૭, ૭૧થી૭૫, ૮૩, ૮૭, ૧૨૦થી૧૨૪, ૧૪૧થી૨૯૩
બાકર રહિ. (હઝરત હામામ મુહમ્મદ)	૧૭૦
બાઝી મુહમ્મદ હરઆહની	૨૩૧
બાપઝીદ શુસ્તામી રહ. (હઝરત)	૧૦૩, ૧૯૮, ૨૦૦, ૨૨૧, ૨૪૨, ૨૬૮, ૨૬૯
બુહાનુદ્દીન રહ. (હઝરત સંપદ)	૧૬૬

મ

મદાને ઝેબ	૧૮૪
મજબૂગા ઓરત	૫૧, ૫૨, ૫૩
મનસૂર રહ. (સેખ)	૧૩૯
મરિયમ રહિ. (હઝરત)	૧૧૦
મહમૂદ રહ. (હઝરત સેખ)	૧૬૯
મહમૂદ અલખેર હમનવી રહ.(હઝરત ખવાળ)	૭૨, ૭૩, ૮૩થી ૯૩, ૧૫૦, ૧૭૮
મહમૂદ સેખ રામેતની રહ. (હઝરત ખવાળ)	૮૩
મહમૂદ સમાસી રહ. (હઝરત ખવાળ)	૧૨૪
મા'યક વૃસી રહ. (હઝરત)	૨૩૮
મિરઝા મઝહરે જાનેજાનાં શાહીદ રહ (હઝરત)	૨૧૩
મુઈઝુદ્દીન કુસૈન (શાહ)	૨૧૮
મુઈઝુદ્દીન ચિસ્તી રહ. (હઝરત ખવાળ)	૩૬, ૩૭
મુઅલ્લિદ રહ. (હઝરત ખવાળ)	૨૫૬
મુઅલ્લિદ અલ્લેસાની રહ.(હ. હામામે રખવાની)	૭૧, ૧૭૪, ૧૯૬ થી ૧૯૮, ૨૦૪, ૨૧૮

નામ

પાનું

મુહમ્મદ બિનલ ગરખી રહ. (હઝરત શેખ) ૩૯	
મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ જયપુરી દા. બ. ૨૧૬	
(હઝરત મો. શાહ)	
મુહમ્મદઅલી શેરખાન સાહબ રહ. (હઝરત) ૨૧૫	
મુહમ્મદઅલી હકીમ તિરમિઝી રહ. ૧૮૮	
(ખવાળ હંમામ)	
મુહમ્મદ હંસડાક રહ. (ખવાળ) ૧૬૮	
મુહમ્મદ કુલાહદોઝી રહ. (હઝરત ખવાળ) ૧૦૭	
મુહમ્મદ ઉર્ફે ખવાળ ખુર્દ રામેતની રહ. ૧૦૬	
(હઝરત)	
મુહમ્મદ મિઝાલી રહ. (હઝરત હંમામ) ૨૭	
મુહમ્મદ ઝાહિદ ઝેવરપુતી રહ. (દુરવેશ) ૧૮૬, ૨૩૨	
મુહમ્મદ પારસા રહ. (હઝરત ખવાળ) ૨૭, ૨૩૬, ૨૮૪,	
૨૮૯, ૨૯૦, ૨૯૧	
મુહમ્મદ ગાહર રદિ. (હઝરત હંમામ) ૧૭૦	
મુહમ્મદ ગાહરદી રહ. (હઝરત ખવાળ) ૧૦૭	
મુહમ્મદ ગાખા સમ્માસી રહ. ૭૩, ૮૬, ૮૭, ૧૦૭,	
(હઝરત ખવાળ) ૧૧૯થી ૧૩૨, ૧૪૬ થી	
૧૫૦, ૧૭૦થી ૧૭૩, ૨૦૩	
મુહમ્મદ છુખારી રહ. (હઝરત સેવદ) ૧૨૧	
મુહમ્મદ વાસીઅ રહ. (હઝરત ખવાળ) ૭૨	
મુહમ્મદ શોહતઅલી રહ. (હકીમ) ૨૧૬, ૨૧૭	
મુહમ્મદ સઈદ રહ. (હઝરત ખવાળ) ૧૯૬	
મુહમ્મદ હિદાયતઅલી જયપુરી રહ. ૧૯૭, ૨૧૫, ૨૧૬	
(હઝરત મો. શાહ)	
મુસા કાઝિમ રહ (હઝરત) ૧૬૯	

૫

વાફૂબ ચરખી રહ. (હઝરત મોલના) ૨૦૧, ૨૯૧

નકમ

પાત્ર

યાદમાર રહ. (હઝરત સૈય)

૧૫૬, ૧૬૨, ૧૬૬

યુસુફ હમ્દાની રહ. (હઝરત ખવાબ)

૨૬ થી ૪૮

૨

રસુલુલાહ સહાબાહ અલૈહિ વસલમ

૩૭, ૬૫, ૬૬, ૭૪ થી
૭૭, ૧૦૪, ૧૧૦, ૧૧૩,
૧૧૬, ૧૪૧, ૧૫૧ થી
૧૫૫, ૧૬૭, થી ૨૦૦,
૨૦૬, ૨૧૦, ૨૧૭,
૨૨૨, ૨૨૪, ૨૨૭, ૨૪૮
થી ૨૬૭, ૨૮૧, ૨૮૨,
૨૮૭, ૨૮૮

રસુલ અહમદ સાહબ રહ (હઝરત શાહ)

૮૫, ૨૦૩

રમનો બાદશાહ

૩૪, ૩૫, ૪૪

રોઝ મુહમ્મદ વૃહ ગોસ્તી

૨૫૫

૨૧

શમ્સુદ્દીન એકનવી રહ. (મોહાના)

૧૭૫, ૧૭૬

શમ્સુદ્દીન ઇસ્કુલી (મોહાના)

૧૩૬

શમ્સુદ્દીન કશી રહ (સૈય)

૧૪૦, ૧૪૧

શમ્સુદ્દીન મુહમ્મદ (મોહાના)

૧૬૧

શમ્સુલ અઈઝમા હસવાઈ રહ.

૮૭

શાહી રહ. (સૈય)

૨૩૨, ૨૩૭, ૨૪૩, ૨૪૪,
૨૫૮, ૨૬૦

શુઅબાન રહ (હઝરત સૈયદ)

૧૬૬

શેતાન

૨૨, ૪૫, ૫૪, ૫૫ થી
૬૧, ૬૫ ૧૧૧, ૧૧૨,
૧૧૪, ૨૫૦

નામ

પાત્ર

સ

સદુદીન રહ. (વિસ્તાદ)	૪૫
સમ સર્પદ (બાદશાહ)	૧૨, ૧૩, ૧૪
સા'દી શીરાઝી રહ. (હઝરત શૈખ)	૨૩૭
સિરાજુદીન પીરમસ્તી રહ. (હઝરત શૈખ)	૨૬૨
સુલૈમાન રહ. (હઝરત ખવાબ)	૧૬
સુદી આસાંકી રહ. (હઝરત શૈખ)	૧૩૬
સુદી સુખારી રહ. (ખવાબ)	૧૨૪
સેફુદીન ખુશખાં સુખારી રહ. (હઝરત મોલાના)	૨૬૩
સેફુદીન બાખરઝી રહ. (શૈખ)	૨૩૨
સેફુદીન મિનારી રહ. (હઝરત મોલાના)	૨૬૩

હ

હમીદુદીન શાશી રહ. (હઝરત મોલાના)	૨૧૪, ૨૧૫, ૨૬૩
હઝા	૧૮
હસન રહિ. (હઝરત હામમ)	૧૬૬
હસન અંદકી રહ. (હઝરત ખવાબ)	૪૨
હસન સમનાની રહ. (શૈખ)	૩૧
હિદાયતઅલી રહ. (હઝરત મો. શાહ મુહમ્મદ)	૨૧, ૧૧
હિસામુદીન રહ. (મોલાના)	૧૮૧
હિસામુદીન અસીલી રહ. (મોલાના)	૨૧૪
હુજાબજ બલખી રહ. (હઝરત ખવાબ)	૧૦૭
હુર	૧૧૩, ૨૮૬
હુસૈન રહિ. (હઝરત હામમ)	૧૭૦, ૧૬૬
હુસૈન હપ્ને મનમૂર રહ. (હઝરત)	૭૫, ૬૭, ૧૦૩, ૨૦૦

સ્થળો

સ્થળ	પાત્ર	સ્થળ	પાત્ર
અજમેર શરીફ	૩૬	કસરે હિંદવા	૧૨૦, ૧૨૧,
અલખેર કમના	૮૩ થી ૯૦		૧૬૮, ૧૭૧
અરબસ્તાન	૧૫૮, ૨૧૧	ઠાળા શરીફ	૬૧, ૧૩૩, ૧૩૪,
અરુઝન	૧૩૬		૧૫૮, ૧૫૯, ૨૧૮
અર્શ	૬૯, ૧૧૩	ઠાણુલ	૨૧૧, ૨૩૦
અસ્કીનહ	૧૭૬, ૧૭૭	હિરામાન	૧૩૮
આકિરાહ	૧૨૬	કુર્દસ્તાન	૨૧૧
આઝર (પહાડ)	૩૮	કુનસિરન	૧૬૬
આઝર બેલ્મન	૩૨	કુર્ને	૨૬૬, ૨૬૭
આમૂઅનો કિલો	૨૭૨, ૨૭૬	કુબચાહ(બંગલ)	૧૮૧
આલમેઅરવાહ	૫૯	કુર્શી	૧૭૯, ૨૪૦, ૨૬૦
આલમે ઝેબ	૬૫	કુસ્તુનગુનિયા	૩૫, ૩૮
આસમાન	૬૦, ૨૨૯, ૨૫૨,	ઠાહક	૧૬૩, ૧૬૪
	૨૫૩	ઠાહે નૂર	૧૩૨
ઈલવાન	૮૩	ઠોરાહ	૧૬૨
ઈરાક	૩૦, ૩૨, ૧૬૨	ખવારઝુમ	૮૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬,
ઈસ્ફહાન	૩૦		૧૦૭, ૧૩૯,
ઈઝમેકિસ્તાન	૪૧		૨૨૮, ૨૪૩
કપચાહ	૨૨૮	ખિરકાન	૧૯, ૨૦, ૨૭
કબર	૨૧૪	ખુરાસાન	૧૮, ૨૭, ૩૦,
કરમીનહ	૬૯		૩૨, ૨૫૬, ૨૭૧
રાહ	૧૭૯, ૨૭૧, ૨૮૭	મજદવાન	૪૨, ૪૩, ૪૪,
કસ્લાહ	૧૬૫, ૨૩૯		૫૬, ૬૨, ૬૭,
કસરે આરિફાં	૧૨૧, ૧૨૩, ૧૬૮		૬૯, ૭૦, ૮૨ થી
	૧૮૧, ૧૯૪, ૨૩૨		૮૭, ૧૧૮
	૨૩૫, ૨૩૭, ૨૪૫	મડયૂત	૨૫૯
	૨૬૧, ૨૬૨, ૨૬૬	મીન	૨૧૧

સ્થળ	પાત્ર	સ્થળ	પાત્ર
બાનલ	૫૦, ૧૧૦, ૧૧૩,	બદર	૨૫૪
	૧૪૨, ૨૮૬	બાનુર	૧૩૨
બચકુ નદી	૭૦, ૭૧	બાવર	૯૪
બહાનગ	૧૫૫, ૨૨૩	બુખારા	૩૧, ૪૪ થી ૫૨,
બૂલગદકનું			૭૦ થી ૭૫, ૮૨ થી
બયાબાન	૨૭૨		૮૮, ૯૨ થી ૯૭.
ઝેરતુન	૧૭૫, ૧૮૬,		૧૨૦, ૧૩૩ થી
	૧૮૭, ૧૮૮		૨૧૮, ૨૨૮ થી
તાનકુન	૨૭૫, ૨૮૦		૨૪૨, ૨૫૫ થી
તારકકંઠ	૨૬૩		૨૭૧
ટુકંસ્તાન	૧૨, ૧૫૯, ૧૬૦,	હુસ્તામ	૨૪૨
	૧૮૪, ૨૧૧,	ઐતુલાહ શરીફ	૨૩૦
	૨૭૧, ૨૮૦	ભારત	૨૧૫
તુલ	૧૮, ૨૫, ૨૭,	મહા મુકરંમા	૧૫૮, ૧૫૯
	૨૮, ૨૧૮, ૨૩૮	મહીના મુનબરા	૧૫૮, ૧૫૯,
ડામેલ	૩૪		૨૬૬, ૨૬૧
દિલ્લી	૮૫	મઝહાબન	૭૨, ૧૮૬
દીમગરાન	૧૬૩, ૧૬૪, ૧૬૫	મર્ગ	૪૧, ૨૭૨, ૨૭૩
દોઝખ	૫૦, ૮૦	માખાન	૨૩૩, ૨૭૩
નમરાક	૧૬૧	માવરાહિનહર	૭૦, ૧૮૫,
નસહ	૧૭૫ થી ૧૮૨,		૨૩૦, ૨૩૧
	૨૦૦, ૨૩૬ થી	મિનાર	૨૬૩
	૨૪૦, ૨૭૧	મિસર	૪૧
નીશાપુર	૨૨, ૨૪	મુહીનહ	૨૬
પાકિસ્તાન	૩૬	મુસાઝઈ શરીફ	૮૩
ફતેહાબાદ	૧૯૦	મેહરાન	૬૨, ૬૩
ફરાખવાંનું બંગલ	૧૭૭	રશિયા	૪, ૧૨૧૫, ૨૮૫
ફારમહ	૧૮	રામેતાન	૮૩, ૮૮ થી ૯૬,
બગદાદ	૧૯, ૨૭, ૩૦,		૧૨૦
	૩૪, ૩૬, ૨૫૫		

સ્થળ	પાણી	સ્થળ	પાણી
રૂમ	૩૪, ૩૫, ૪૪, ૭૦, ૭૧, ૨૧૧	સમ્માસ	૧૨૦ થી ૧૨૪, ૧૩૦, ૧૩૧
રેસ્ટર	૮૧ થી ૮૫	સરખસ	૨૭૩, ૨૭૪
લરહે મહમૂઝ	૫૯	સોખાર	૧૩૦, ૧૩૧, ૧૫૮
વાળકુલા	૮૩		૧૭૮, ૨૪૦
વાલકંદ(વાકની)	૮૧, ૮૮	હઝારહ	૧૧૩
શઅઆબાદ	૨૧૫	હમદાન	૨૯
શામ	૧૧, ૧૩, ૨૧૧	હિન્નઝ	૧૧૪, ૨૮૪
શીરાઝ	૩૬	હિન્દુસ્તાન	૨૧૧
શીર સુલ્તરનું રહુ	૨૭૧	હિરાત	૪૧, ૨૭૪, ૨૧૮, ૨૧૯
સમરકંદ	૩૦, ૧૩૧, ૧૭૨ ૨૭૧, ૨૬૩		

ઈમારતો

કઅબા શરીફ	૧૧, ૧૩૩, ૧૩૪, ૧૫૯, ૨૧૮, ૨૩૦
કરાદિલતું મુસાફરખાનું	૧૮૨
ભમેઅ મસ્જિદ, ધુખારા	૧૩૮, ૧૪૩
જુમરાતીનું મુસાફરખાનું	૧૮૨
ભમેઆ હિદાયત, જયપુર	૧, ૭, ૮
હઝરત ખ્વાળ અમૂલહસન ધુખારી રહની મસ્જિદ :	૧૩૪

કિતાબો

નામ

પાનું

અનવારુલ આરિફીન

૩૨ થી ૩૬, ૪૭, ૫૬, ૬૪,

અનીસુતાલિખીન

૭૧, ૧૦૪, ૧૩૦, ૧૬૦, ૧૬૯

૭૨, ૭૫, ૧૨૪, ૧૮૦ થી ૧૯૨,

૨૦૦, ૨૦૧, ૨૦૨, ૨૪૩,

૨૪૬, ૨૫૩ થી ૨૭૦, ૨૮૫,

૨૮૬, ૨૮૮

અબ્દાલિય્યહ

૨૦૧

અહસનુલકવીમ

૨૧, ૨૨

આરિફનામા

૮૩

ઉમ્દત્તુલકવીમ

૩૬, ૩૭, ૮૩, ૮૫

કરામાતે મુસવીય્યહ

૮૭

કસ્ફુલ મહજૂબ

૧૯, ૨૦

કુદસિય્યહ

૨૭

ખવારિકુલ અહખાન હી મા'રિફતિલ

૨૦૨

અકલાળ

મરમએ હિદાયત

૧૨૬, ૨૮૭

જવાહરે ઉલૂય્યહ

૧૮, ૨૮, ૩૦, ૩૪, ૪૧, ૬૨,

૮૫, ૧૨૦, ૧૬૯, ૧૮૩, ૧૮૪,

૨૦૩, ૨૦૪, ૨૪૫, ૨૪૬,

૨૮૩, ૨૮૬, ૨૯૧

મુબ્દત્તુલ હયાત

૪૦

તઝકિરએ મહમૂદ

૧૮, ૧૨૮, ૧૨૯, ૧૫૮

તઝકીરે મસલુલ ખિતાબ

૨૯૦

તઝકિકાત

૨૯૦

તારીખે મરાઈખે નકશાનંદિય્યહ

૨૭, ૩૦, ૩૧, ૩૭, ૩૮, ૪૯,

મુજદ્દિહિય્યહ

૫૦, ૫૨, ૯૮, ૨૮૩, ૨૮૫

ફરેલાસાની

૭૨, ૧૭૪, ૧૯૭, ૧૯૯

નામ	પાનું
નકશાતુલ ઉન્સ	૨૦, ૨૧, ૨૭, ૩૧, ૩૬, ૪૦, ૪૨, ૫૧, ૬૧, ૬૭, ૧૪૮, ૧૮૩, ૨૪૭, ૨૮૫
ફસલુલ સિત્ત	૨૬૦
ફુલ્ફલ જેબ	૨૦૫
મકતૂબાતે ઈમામે રખ્યાની મુજદિદ અહ્દેસાની (૨૬.)	૮૭
મનાઝિલુસ્સાઈરીન	૪૦
મનાઝિલુસ્સાલિકાન	૪૦
મશાઈમે નકશાન દિવ્યહ	૧૮, ૧૦૨, ૧૨૪, ૧૨૮, ૧૨૯, ૧૫૮, ૨૮૧, ૨૦૨
મા'મૂલાતે મઝહરિય્હ	૧૨૮, ૧૨૯, ૧૫૮
મિસ્કાત શરીફ	૧૧૨
મેઅયારુસ્સુલક	૨૩, ૬૬, ૬૭, ૧૬૭, ૧૯૮, ૨૦૨, ૨૦૭થી ૨૧૧, ૨૧૫, ૨૧૮
રઘીકુસ્સાલિકાન	૬૬, ૮૩, ૧૦૭, ૧૨૪, ૧૨૬, ૧૫૬
રસકાત	૧૨૮, ૧૨૯, ૧૫૮, ૨૯૧
રસાઈમે નકશાન દિવ્યહ	૨૭, ૨૮, ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૧૮, ૨૦૨
રિસાલમે અઝીઝાન રહ.	૧૦૮
રિસાલા ઉન્સિય્હ	૨૦૫, ૨૨૦
શર્મ વસાયા ખવાબ અ. ખાલિક અઘ્દવાની (૨૬.)	૩૧

હઝરત મો. હિદાયતઅલી (રહ.)ની ત્રીજી કિતાબ

કુતૂહલ હમૈન

- કુતૂર (સલ.)થી આપણે દૂર શા માટે છીએ ?
- કા'બા શરીફ તરફ સજ્જો શા માટે છે ?
- ખવાળ, કસ્ક અને અમૃતાવસ્થાના દર્શનમાં શું ફેર છે ?
- અ'ણિયા (અલૈ.)ની ખબરો ખરી શા માટે છે ?
- હાજરે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાની વાતો કઈ છે ?

આવી અતિસૂક્ષ્મ વાતોની સરળ સમજૂતી આપતી કિતાબ. હજ્જ પ્રવાસ વેળા લેખક પર ખુદા અને હખીમે ખુદા (સલ.) તરફથી થયેલી ઈનાયત વર્ણનું એમાં અદ્ભુત વર્ણન છે. એ વાંચીને આપના દેવામાં મુહબ્બતે ખુદા અને ઈશ્વરે રસૂલ (સલ.)નો ઘોષ વહેશે અને ઈમાન તાજું થઈ જશે.

મૂલ્ય : રૂ. ૭ + રૂ. ૧ + રૂ. ૬ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

અભિપ્રાયો

- 'કિતાબ નિદાયત મુગારક અને પુરુર છે.'
—શેખુલ હદીસ હઝરત મો. મુહમ્મદ રજા અજમેરી સાહબ
- 'કિતાબ અલ્હોમો તરીય વાકેઆત અને ઈલ્લામી ફુરુઆતથી ભરપૂર છે.'
—શેખુલ હદીસ હઝરત મો. અહમદુલ્લાહ સાહબ (રહ.)
- 'કિતાબમાં વર્ણવેલાં ખ્યાલો ધણી જ ઉચ્ચ કોટીના છે.'
—હઝરત મો. મુફતી ઈસ્માઈલ કહોલવી સાહબ
- 'આવી કિતાબો પઠવાથી ઈમાન તાજું થાય છે અને રસૂલુલ્લાહ (સલ.)થી પ્રેમ વધે છે.'
—હઝરત મો. મુફતી અબ્દુલગની કાવીવાળા સાહબ (રહ.)

‘અમેઆ હિદાયત’નું ઋરણાદાયી પ્રકાશન

‘હુરે લાસાની’

ઈમામે રખખાની હઝરત મુજહિદ અલ્હેસાની (રહ.)ના
મુખારક પત્રોના સાર અને સમજૂતી

હિંદ અનુવાદ : હઝરત મૌલાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયત અલી (રહ.)

શુજરાતી અનુવાદ : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

પુસ્તક : ૧ ભાગ : ૧ ર. ૩૫ + ૩ + ૬ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

પુસ્તક : ૨ ભાગ : ૨/૩ ર. ૩૫ + ૩ + ૬ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

અભિપ્રાયો

- ‘હઝરત મુજહિદ અલ્હેસાની (રહ.)ના લખેલાં મકતુબાત તસવ્વુફના ફનોમાં મહાન દરજ્જો ધરાવે છે.’

—હઝરત મુફતી અહમદ અગરક સાહબ (રહ.)

- ‘હઝરત મુજહિદ અલ્હેસાની (રહ.)નો દરેક પત્ર તસવ્વુફની હિંચ હકીકતોથી લારપૂર અને આગવું હિદાયતનામું છે.’

—હઝરત મૌ. મુફતી અહમદ ખાનપુરી સા. (ડાહોલ)

- ‘સાચે જ આ કિતાબ તસવ્વુફ તેમજ ઈંમે મઅરિકતનાં અસંખ્ય કિમતી મોતીઓનો સંગ્રહ છે.’

—હઝરત મૌલાના યાફૂખ સરીગત નહવી સાહબ

- ‘આ પત્રો એક અનમોલ અને મૂલ્યવાન-કીમતી રત્નો સમાન છે.’

—મૌ. સઈદ અહમદ નૂરગત સાહબ, ‘તખલીગ’ (માસિક)

- ‘આ પત્રોમાં લિહાદિયત, નિખાલસતા અને અહાહની રખા પ્રાપ્ત કરવાના તરીકા ચીંધાયેલા છે.’

—કારી રશીદ અહમદ અજમેરી સા. ‘હયાત’ (માસિક)

‘અમેઆ હિદાયત’નું પ્રાધુવાન પ્રકાશન

અન્તિમ નખી

લેખક : હંઝરત મો. સૈયદ મનાઝિર અહસન ગીલાની
અનુવાદક : અહમદ યુસુફ ખાનાણી ‘અખ્લર’ એલ. એલ. ખી.

વિષયના સીરત સાહિત્યની અનુપમ અને અનન્ય કૃતિ.
ઈસ્કે રમૂસ (સહ.)થી હલોહલ હૈયામાંથી વહેલી અનેખી સરવાણી

અભિપ્રાયો

- ‘મે’ મારી જાખી હમરમી સીરતે નખવી રિશી ‘રહમતુલ્લીહ આલમીન’ અને ‘અન્નખીયુસ ખાતિમ’ (અન્તિમ નખી) (સહ.) ના કરતાં વધારે અસરકારક કિતાબ નથી વાંચી. (આ) કિતાબ અજન્ન અસબેલા અંદાઝમાં લખવામાં આવી છે.’

—હંઝરત મો. સૈ. અખ્લસ હસન અલી નહવી

- ‘આટલી અન્યા અને સંઘેષ સહિત સીરત પર આટલી ભમેજ અને હમદા’ કિતાબ મારી નજરથી નથી ગુઝરી.’

—હંઝરત મો. અખ્લસ કલામ આઝાહ

- ‘અન્નખીયુસ ખાતિમ’ (અન્તિમ નખી)ના અવલોકનથી સીરતે નખવી (સહ.)ના કેટલાયે નવા પેઢીઓ સાથે આવ્યા.’

—અટલામા શખીર અહમદ ઉસ્માની

- ‘જાગરમાં જાગર’ની કહેવત આથી વધારે દુનિયાની ખીશ કોઈ કિતાબ પર જાણે જ નાંખેલતી હઈ શકે છે.’

—હંઝરત મો. મુહમ્મદ મંજૂર નુઅમાની

- ‘મનાઝિરે ઈસ્લામ, મુતકવિલે મિશ્કત, મુસ્તાનુસ કલમની કલમ... તલવારની જેમ ચાલે છે.’

—હંઝરત મો. સૈ. મુલ્કમાન નહવી

મૂલ્ય : રૂ. ૧૫-૦૦ ÷ ૧-૫૦ ÷ ૬ રવિ. ટપાલ ખર્ચ

હવે પછી પ્રગટ થશે

નકશાબંદી ઔલિયા

ગ્રંથ ત્રીજો

સંપાદક : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

□

આ દળદાર ગ્રંથમાં ઇન્શાઅદલાહ

- ૧ હઝરત ખવાળ અલાઉદ્દીન અત્તાર (૨૬.)
- ૨ હઝરત ખવાળ યાકૂબ ચરખી (૨૬.)
- ૩ હઝરત ખવાળ નાસિરુદ્દીન ઉઘેદુલાહ અદરાર (૨૬.)
- ૪ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ ઝાહિદ વખ્શી (૨૬.)
- ૫ હઝરત ખવાળ દુરવેશ મુહમ્મદ (૨૬.)
- ૬ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ મુકતદા અમકંગી (૨૬.)
- ૭ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ બાકીબિલાહ (૨૬.)

ના નૂરાની જીવનની વિગતો, અપ્લાક, આદાત, મુબહિદા, રિયાઝતો, દરફા, કરામતો, નસીહતો વગેરે અનેક ગાગતોનું રસપ્રદ અને પ્રવાહી શૈલીમાં આલેખન કરવામાં આવશે.

□

‘નકશાબંદી ઔલિયા’ ગ્રંથમાળા પ્રથમ બે ગ્રંથો આપને પસંદ પડ્યાં હોય તો આપના મિત્રોને પણ જાણાવજી કરો. આપના મિત્રોનાં નામ-સરનામા અમને લખી જણાવો. અમારાં પ્રકાશનોની વિગતો અમે તેમને મોકલીશું.

‘અનુમને હિદાયત’

C/O. ‘સત્કાર કાપડ ટ્રેન્ડ’ (ચ. મુસ્તાફાભાઈ કાપડીયા)
અંબાજનર, પો. ઓ.ની સામે, સુરત ૩૬૫ ૦૦૩